

91. SAYI



ŞALOM

ÖZYAŞAM  
ÖYKÜSÜYLE  
MARDİNLİ  
MURO

VERİ DÜNYASININ  
INDIANA JONES'U

RİTA ENDER  
EĞER GÖRMEYE,  
DUYMAYA, DÜŞÜNMEYE  
HAZIRSANIZ...

*Kirva  
Radinsky*

BALABAN'IN  
ARDINDAN

YENİ  
NESLİN  
SESİ  
GRETA  
THUNBERG

VAKUR VE GÖRKEMLİ  
İSTANBUL  
BİR ZAMANLAR  
ÜSKÜDAR

70'LERİN  
İSTANBUL'UNDA  
ÇOCUKLAR  
GİBİ ŞENDİK

SCHNEIDERTEMPEL  
SANAT MERKEZİ'NDE  
YAŞAYAN  
ARŞİV



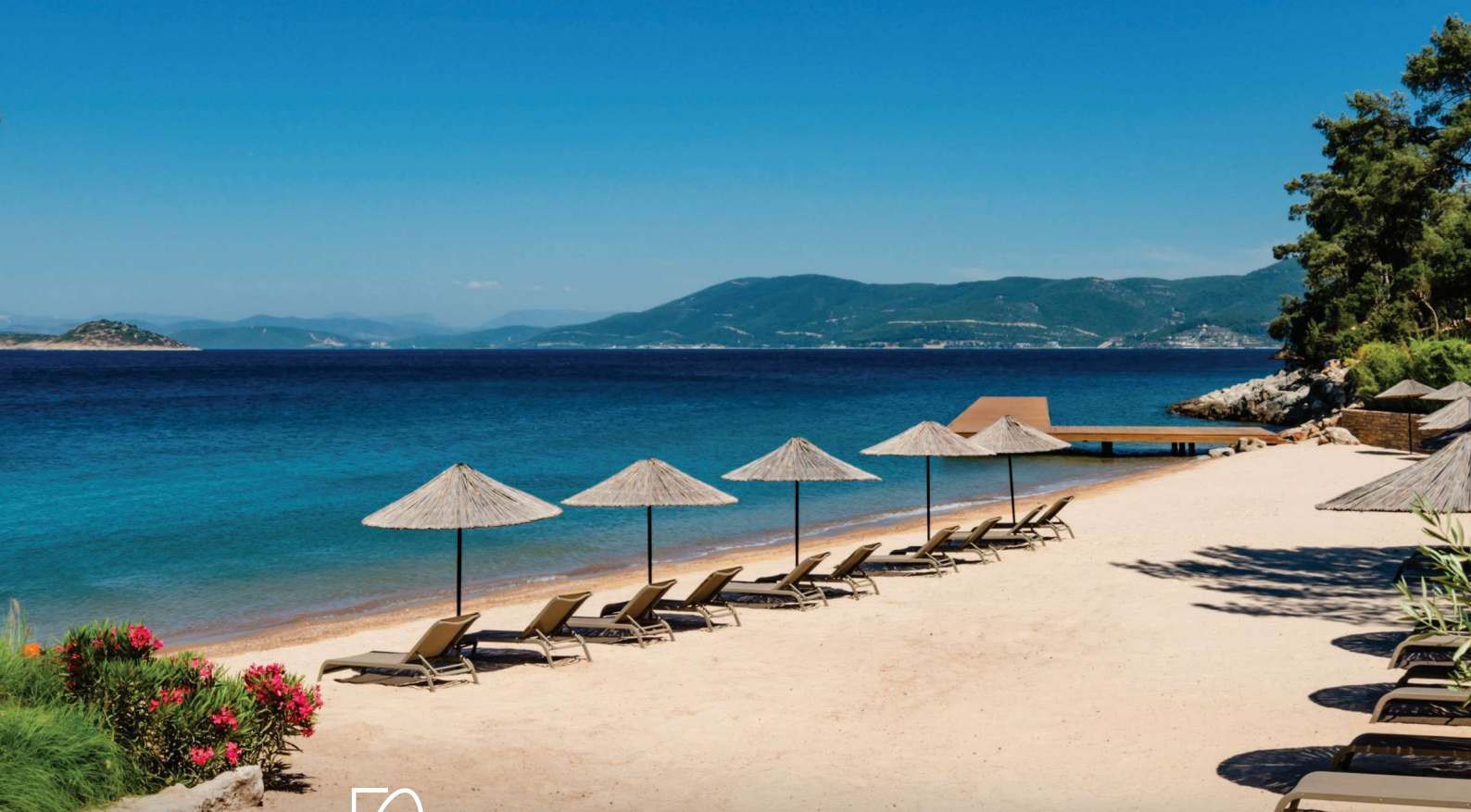
ISSN 2314-7005

9 772146 700007

TEMMUZ 2019 16 TL



**mesa** BODRUM  
DEMİRBÜKÜ



**mesa**  
1969



**444 9 366**  
mesabodrum.com

## Sergili Okur,

Elinizde tuttuğunuz bu DERGİ'nin üç yıllık bir dönemini geride bırakmış yayın yönetmeni olarak bu satırların arasından sizlerle bir paylaşım, bir muhasebe içinde olmayı yeğliyorum bu kez. Yaşamımın hasat döneminde kucakladığım DERGİ'nin kişisel ufkumdan neler ifade ettiğini kısaca özetlemek isterim. Ülkemiz ve dünya tarihi boyunca süregelen zorbalık ve karmaşalardan korunmak adına olacak, hayatlarını adeta değişik fanuslarda sürdürmüştü, so-yum, ataların. Bazen yaşamın kıyılarındadır... Soylarının mı, soyluluklarının mı bekleliğinde, bilemiyorum... Savaşlar, katliamlar, zorunlu göçler, ayırmalıklar, istenmeme duygusunun hatırlatılması, ekonomik buhranlar, haksızlıklar, karnelere bağlanmış denetimli gıda dağıtımları... ..Ve tüm bunların, dağılıma veya yok olma kaygısının besleyerek çerçevelediği (kimi kez parçalanmış) kimlikler. Aidiyetlerden, geçmişlerden söz edilmesini istiyorum, tarihin bilinciyle, geçmişten devraldığımız ve taşıyıcılığını yapmakta olduğumuz bir "kültür" ile harmanlanmış... Çünkü insanın kendi geçmişinin anlatısıyla naklettiği sayısız farklı mitosları var. Yaşantısal malzemelerin yazıya dönüşümü bana (şanırm, okuruma da!) heyecan veriyor. Kısacası, bütün yazı ekibi-mizle birlikte, günümüze ulaşan tanıklıklarla DERGİ'nin albenili bir yayını olmasını arzuluyoruz. Bilginin, gerçeğin, güncelin farklı-farklı yüzleri olduğunu belgelemek de tanırır bir cazibe taşıyor, her dönemin kendi algısıyla, nesillerin kendi birikimleriyle... Her daim, her şart altında söylenecek - anlatılacak malzemenin sınırsız evrende bizi beklediği inancındayız. Her şartta, her yaş evresinde, evinde ve hatta kendi masasında dahi olsa, kişinin "hala üretiyor" olması, ya-



Suzan Nara TARABLLUS

zi, edebiyat, müzik ve şiir ile olası... Arkadaşım Nelly Barokas'ın temellerini atarak 5-6 yıl boyunca yönettiği DERGİ'miz, şimdilerde giderek artış kaydeden 'salt -DERGİ- aboneleri' ile her kesimden onay gördüğümüzün göstergesi. Bize yöneltilen takdirin ifadeleri, bütün çalışmalarımızda daha iyinin, daha kalitelinin peşine düşmemizin itici gücünü oluşturuyor. DERGİ bir platform: Yaşamdan, heyecanlardan, ilgi alanlarından, iyilik ile güzelliğinden, maddiyatin "her şey" olmadığından söz eden... Evrensel değerleri, hümanizmi savunan...

\*\*\*

Bu satırların yazarı, çocukluk günlerinin hayallerle dopdolu zamanlarının şemsiyesi altına sığınmış, dünyanın tümünü başka türlü göremeyeceğini düşlerken hostes olmaya karar vermişti. Tabii ki hostes olamadım!

Hal bu ki... Seyahat ve macera dürtüsü, farklı ve yeni keşfetme coşkusu, artarak hücrelerimde dolaşıyor, elan. Kâinatın sonsuz renkleriyle buluşma merakı, özümü olduğu kadar DERGİ sayfalarını da donatmakta. Dünyanın hangi köşesinden olursa olsun, insanlık alıntlarıyla zenginleşerek... Anıları tazelerken görüş derinliği yaratılması peşinde, kentimizin yitirilmişliklerinin arayışında, tema olarak seçtiğimiz **İstanbul'**u 91. sayımızla ilginize sunuyoruz. Coşku dolu bir seçimin ardından sevgi, barış ve umut söylemlerini yaşamlarımıza taşıyan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanımız Ekrem İmamoğlu'nu kutlarken...

\*\*\*

İyi bir yaz tatili diliyorum, (belki de Ağustos ayını tatil ilan etmiş yegâne dergi olduğumuzdan) Eylül ayında, tekrar buluşmak üzere... Bu esnada DERGİ'yi okuyun ve okutun! İyinin, güzelin ve farklı olanın çoğaltılarak paylaşılmasına vesile olmak üzere... Sevgiyle,

suzannana@gmail.com



**ÇIZGI DIŞI**  
İRVIN MANDEL

# Dergi

ŞALOM

Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş.  
adına  
İmtiyaz Sahibi  
Silven Silvyo Ovadya

Şalom Genel Yayın Yönetmeni  
İvo Molinas

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü  
Verda Gümüştgerdan

Şalom Dergi Yayın Yönetmeni  
Suzan Nana Tarabulus

Şalom Dergi Editörü  
Gila Erbeş

Reklam Bölümü Koordinatörü  
Edna Sarfati

Reklam Direktörü  
Roza Kutiel

Reklam Pazarlama Uzmanları  
Özgün Levi - Sam Halegua

Sayfa - Kapak Tasarımı  
Bella Parlakşımşek - Önem Çerçel

Yazı Kurulu  
Berken Döner - Dalila Maya - Tina Varon

Yönetim Yeri / Abonman  
Meşrutiyet Mah. Halaskargazi Cad.  
Maya Apt. No:94 D: 20-21-22  
Osmanbey ŞİŞLİ / İstanbul  
T: (0212) 231 92 82 - 240 41 44  
F: (0212) 231 92 83  
www.salomdergi.com

Basıldığı Yer  
Kültür Sanat Basımevi  
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. ZB7-ZB11  
Zeytinburnu / İstanbul  
T: 0212 674 00 21 - 29 - 46  
www.kulturbasim.com

Yayın Türü Yaygın - Süreli  
Seçkin kitapçılarda satılmaktadır.  
ŞALOM GAZETESİ ABONELERİNE ÜCRETSİZDİR



**6 HABERLER** Nelly Barokas

**8 KAPAK HİKÂYESİ** Lolita Nahmias Haleva  
Dr. Kira Radinsky

**14 SÖYLEŞİ** Berken Döner  
Vakur ve Görkemli İstanbul: Bir Zamanlar Üsküdar

**20 ARAŞTIRMA** Feride Pelilon - Süleymaniye Camii  
Efsanesi - Mimar Sinan'ın İstanbul Sırları...

**28 MERCEK** Nermin Ketenci - Büyülü Boğaz

**32 ANI** Lolita Nahmias Haleva  
70'lerin İstanbul'unda "Çocuklar gibi şendik..."

**36 MEKÂN** Berk Erkent - Kendine özgü bir semt: Kazlıçeşme

**40 MEKÂN** Önder Kaya - Langa bostanları

**44 TARİHTE BU AY** Metin Delevi

**56 GÜNDEM** Suzan Nana Tarabulus  
Hasankeyf'te su tutulması ertelendi

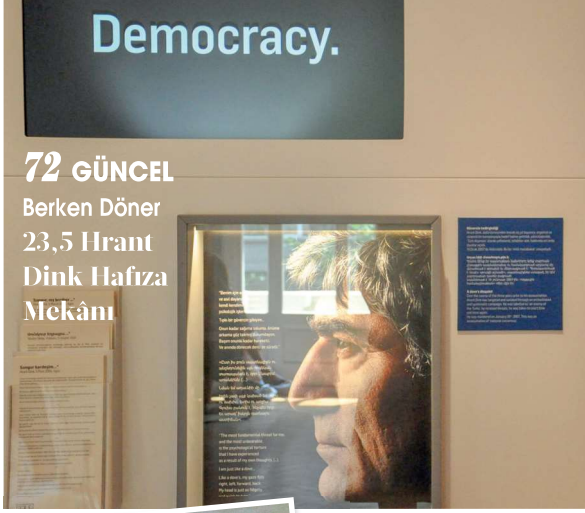
**64 KENT ÖYKÜLERİ** Focus Grup



**24 ANI**  
Aslıhan Karay Özdeş  
Sedef Kaşıklar



**46 SÖYLEŞİ**  
Nermin Ketenci  
Rita Ender:  
Eğer görmeye,  
duymaya,  
düşünmeye  
hazırsanız...



**72 GÜNCEL**  
Berken Döner  
23,5 Hrant  
Dink Hafıza  
Mekân



**66 SERGİ**  
İzel Rozenal  
Schneidertempel  
Sanat Merkezi'nde  
Yaşayan Bir Arşiv



**86 SANAT**  
Ester Almelek  
Ayyazovski'nin  
İstanbul'u



96



**50 EDEBİYAT** Alev Şirikçi  
Öz yaşam öyküsüyle Mardinli  
'Muro' Murathan Mungan



**76 SİNEMA**  
Viktor Apalaçi  
İçinden  
İstanbul  
geçen  
filmler



**60 ÇEVRE**  
Nermin Ketenci  
Yeni neslin  
sesi Greta  
Thunberg



**112 TREND**  
Kler Kampeas

**71 GELENEK** Sara Yanarocak - Tişa Be Av

**80 ARAŞTIRMA** Murad Çobanoğlu  
İnsanlığın Uzak Macerası - II

**90 BİR ŞAİR** Salih Bolat - Sergey Yesenin

**92 BİR İNSAN / BİR DÜNYA** Miryam Şulam

Sağlık sektöründe dev isim... Meri İstiroti

**96 SÖYLEŞİ** Esti Saul - Neslihan Yavuzer Behmuaras:  
En güzel ilaç müzik... -

**100 MÜZİK** Elena Kovaçi Uygan - Bu Şehr-i İstanbul ki...

**104 ANI** Erdoğan Mitrani - Bodrum masalı

**108 VEDA** Ester Almelek - Balaban'ın ardından

**110 SANAT AJANDASI** Karen Hodara Kohen



## ANNE-KIZ TV YAPIM ŞİRKETİ KURUYOR

Hillary ve kızı Chelsea Clinton, kadın konularını işleyecek bir film ve TV yapım şirketi kurmak üzere girişimlere başladı. Artık siyasetten tamamen çekilen Hillary, stüdyolarla ciddi görüşmeler içine girdi. Bir zamanların 'first lady'si Steven Spielberg yapımı dizilerde kadınların seçim haklarıyla ilgili bir film çalışması için bir anlaşmaya imza atmıştı. Son zamanlarda kadın konularına eğilen Chelsea, NBC TV kanalında muhabir olarak çalıştı, beş çocuk kitabı yazdı. Aralarından "She Persisted: 13 American Woman Who Changed the World" adlı kitap çok satanlar listesinde uzun zaman kaldı.



## BAŞARILI BİR KARA MİZAH DİZİSİ

Netflix'in Liz Feldman yönetmenliğindeki yeni dizisi "Dead to Me"nin, Aşkenaz annelerin (Yiddische Mamas) favorisi olacağı ileri sürülüyor. Başlangıçtaki Yahudi cenazesi dışında Yahudilikle doğrudan bir ilgisi olmayan kara mizah türündeki dizi, yaşamın her kesiminden anneleri, gerçek ve derin duyguları işliyor. "Dead to Me", Jen ve Judy isimli iki yakın arkadaşın, yaşadıkları kayıpları ve kederleriyle nasıl baş ettiklerini anlatan trajikomik bir dizi. Christina Applegate ve Linda Cardellini'nin ikiliyi canlandırdığı diziyi gerçekçi kılan öğelerden biri, Liz Feldman'ın kendi deneyimlerden kaynaklanıyor olması.

## DANIEL CRAIG SAKATLANDI

007 James Bond'un çekimleri sırasında bir kaza geçiren Daniel Craig, sol ayağını kaplayan plastik bir koruyucu ile yürürken görüntüledi. Beşinci ve son James Bond filmi çekimleri sonrası ayak bileği ameliyatı geçiren İngiliz aktör Craig, New York'un JFK Havaalanı'nda iki koltuk değneği yardımı ile yürürken hayli zorlandı.



## BBC'NİN AŞINA YÜZÜ

Spiker Emma Barnett, BBC'nin akşam haberleri programı Newsnight'a katıldı. Daily Telegraph'ın eski bir Dijital Medya ve Kadın Editörü olan Emma Barnett, BBC Radio 5 Live'in ve BBC Radyo 4'te Kadın Saati'nin sunuculuğunu sürdürmekte. Barnett, Ortodoks bir Yahudi ailesinde yetişmesine rağmen kendini Reform Yahudiliği'ne daha yakın hissetmekte.



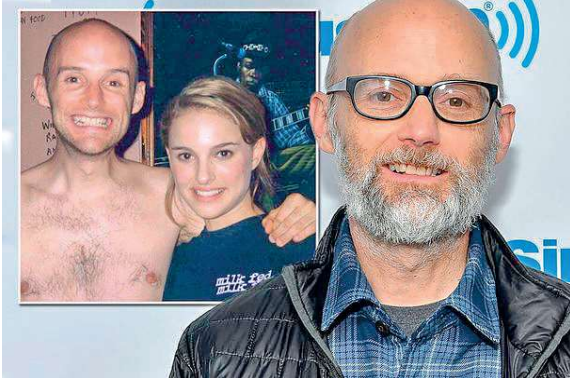
## JESSICA UZAYA GİDİYOR

Beş yaşından beri uzaya gitmeyi hayal eden Jessica Meir nihayet bu hayalini eylül ayında gerçeğe dönüştürecek. İlk kez uzay kampına henüz ortaokuldayken giden Jessica, Kennedy Uzay Merkezi'nin eğitim programına katıldı; 2013'te NASA'nın astronot eğitim programına kabul edildi. Irak doğumlu Yahudi asıllı bir babanın kızı olan 41 yaşındaki Jessica, Kazakistan'dan fırlatılacak Rus yapısı Soyuz uzay aracına pilotluk yapacak.



## MİZAHIN YENİ KRALİÇESİ RACHEL WENITSKY

Yazar, aktris ve komedyen Rachel Wenitsky, ilham kaynağını dini kimlik ve geleneklerinden aldığını, Yahudiliğinin mizahını büyük ölçüde etkilediğini belirtiyor. Rachel Wenitsky'nin komedisi üç tema altında sınıflandırılabilir: kaygı, feminizm ve Fransa... Yahudi annesi, erkek modası, Wenitsky'nin hicvettiği konular arasında.

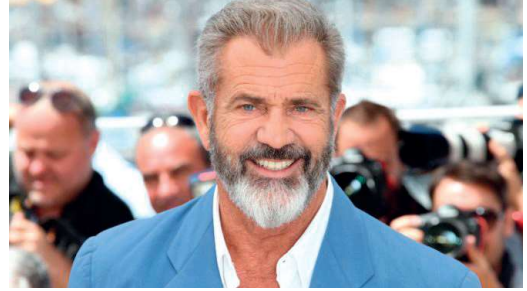
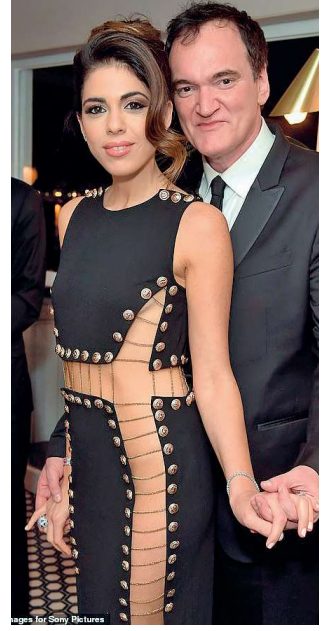


## MOBY'NİN ÇARPICI İDDİASI

ABD'li şarkıcı Moby, anılarını kaleme aldığı 'Then It Fell Apart' adlı ikinci otobiyografi kitabında, Oscar ödüllü Amerikalı oyuncu Natalie Portman ile bir zamanlar kısa süreliğine sevgili olduklarını iddia etti. Ancak Portman, Harper's Bazaar dergisinin İngiltere edisyonuna verdiği röportajda bu iddiayı reddederek, "Ben henüz liseden mezun olduğum bir sırada, yaşı benden büyük bir adamın bana rahatsız edici bir şekilde yaklaştığını hatırlıyorum" dedi. Moby, Instagram hesabından ikilinin bir fotoğrafını paylaşarak şu notu düşti: "Natalie Portman'ın hiç çıkmadığımızı söylemesi beni şaşırttı, çünkü aslında çıktık. 1999'da kısa bir süre çıktıktan sonra yıllarca arkadaş kaldık."

## İDEAL ÇİFT OLDULAR

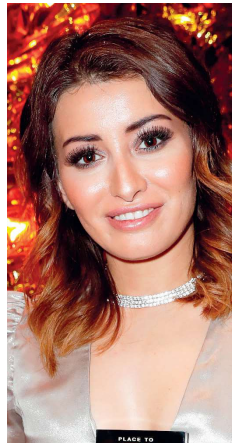
Oscar ödüllü yönetmen Quentin Tarantino'ya, Cannes Film Festivali'ndeki kırmızı halıda yeni karısı İsraili şarkıcı Daniella Pick katıldı. Tarantino'nun; "Once Upon a Time... in Hollywood" adlı filminde küçük bir rol canlandıran Daniella Pick, gazetecilerin sorularını şöyle yanıtladı: "Eşimle, Inglourious Basterds filmi için İsrail'e geldiklerinde tanıştık. Yıl 2009'du, o zamandan beri aşığız."



## MEL GIBSON KOMEDİ FİLMİNDE 'ROTHCHILD'I OYNAYACAK

Geçmişte, Yahudilerin dünyadaki tüm savaşlardan sorumlu olduğunu iddia eden aktör Mel Gibson yeni filminde 'Rothchild'i canlandıracak. "Hz. İsa'nın Çilesi" filmi ile İsa'nın öldürülmesinde Yahudilerin parmağı olduğunu kanıtlamaya çalışan Gibson, bu tutumuyla tepkilere maruz kalmıştı. Bu filmde Mel Gibson Yahudi asıllı Rothschild ailesine gönderme yaparak soyadı "Rothchild" olan çok zengin bir adamı mizahi bir anlatımla oynayacak.

## IRAK GÜZELİNE ÖDÜL



2017 yılında Miss Universe unvanını kazanan Irak güzeli Sarah Idan, İsviçreli UN Watch kuruluşu tarafından Barış Elçisi Ödülü'ne layık görüldü. Güzellik yarışması sırasında İsrail güzeli ile yakınlık kurmasından ve birlikte çektiği fotoğrafı yayınlamasından dolayı ölümle tehdit edilmişti. BM İnsan Hakları Komisyonu Sarah'a Idan'a ödülünü 13 Haziran Perşembe günü Cenevre'de gerçekleşen bir törenle verdi.

Veri  
Dünyasının  
“Indiana  
Jones”u...

# Dr. Kira Radinsky

Yakın zamanda yitirdiğimiz Hollywood efsanesi Doris Day, gerilim filmlerinin büyük ustası Alfred Hitchcock’un *The Man Who Knew Too Much* (Çok Şey Bilen Adam; 1956) adlı filminde, eşsiz yorumuyla kulaklarımızdan silinmeyecek o şarkıyı seslendirir: “*Que será, será... Whatever will be, will be... The future’s not ours to see...*” Şarkının sözleri, geleceğin öngörülebilir olmadığına vurgu yapmaktadır. Her ne olacaksa, olacaktır; biz fanilerin tahmin edebilmesi mümkün değildir... Bu düşünce biçimi, yaşamın yolumuza çıkardıklarına daha kadereci bir bakış açısıyla yaklaşanlarımız için hala büyük ölçüde geçerliliğini korusa da, gelişen teknoloji, tarihsel olayların diziliminden anlamlı çıkarımlar yapıp, öngörülebilir risklere karşı tedbir alınabilmesine olanak tanıyor. Nasıl mı? *Tahmin yazılımı* geliştiren parlak bir veri bilimcisine, eBay İsrail Baş Bilim İnsanı ve İsrail Teknoloji Enstitüsü (Technion) araştırma görevlisi Dr. Kira Radinsky’ye kulak verelim...





**K**üçük bir çocukken Kira Radinsky'ye, "Lambadan çıkan cinden 3 dilek hakkın olsa, neler dilerdin?" diye sorduklarında, onun hep tek bir dileği olurmuş: "Her şeyi bilmek..." 1986 yılında Kiev'de (Ukrayna; o zaman SSCB) dünyaya gelen Radinsky, 1990 yılında, dört yaşındayken ailesi ile birlikte İsrail'e göç etti. Henüz 15 yaşındayken, "yetenekli öğrenci programı" kapsamında Technion'a (Hayfa) kabul edilen Radinsky, aynı üniversitede bilgisayar bilimleri dalında doktora derecesini tamamladığında, 26 yaşındaydı! 27 yaşında (2013), Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT) - Technology Review tarafından her yıl yayımlanan "35 yaş altı 35 yenilikçi" listesinde yer aldı. 2014 yılında Forbes Dergisi'nin İsrail'in "50 En Etkili Kadını" listesine giren Radinsky, aynı yıl İsrail'in Bağımsızlık Bayramı kutlamaları çerçevesinde düzenlenen resmî törende, 14 meşaleden birini yakma onuruna layık görüldü. 2015 yılında Forbes Dergisi'nin "30 yaş altındaki en başarılı 30 kişi" listesine, kurumsal teknoloji alanındaki çalışmalarıyla girdi. 2016 yılında ise, İsrail'in önde gelen finans dergilerinden Lady Globes Magazine tarafından "Yılın Kadını" seçildi. Yıllık olarak belirlenen bu listede, etkileyici çalışmaları ve başarıları ile gerek İsrail özelinde gerekse küresel boyutta, iş hayatını, bilim dünyasını, sosyal yaşamı etkilemiş 50 İsrailli kadına yer veriliyor. Ünlü bilim insanı ayrıca, İsrail Devleti'nin savunmasına yaptığı katkılardan ötürü, 2006 ve 2018 yıllarında İsrail Savunma Ödülü'ne layık görüldü. Bu saydıklarımız, Radinsky'nin kazandığı ödüllerin yalnızca birkaçı...

Radinsky, geçtiğimiz yılın haziran ayında, Maliye Bakanı Moshe Kahlon tarafından, İsrail Menkul Kıymetler Kurumu (ISA) yönetim kuruluna üye olarak atandı. Maccabi Araştırma Enstitüsü'nün de yönetim kurulunda olan ünlü bilim insanı, aynı zamanda özel bir bankanın teknoloji kurulu üyesi. TEDx ve World Wide Web Konferansı da dâhil olmak üzere küresel teknoloji etkinliklerinde sık sık sunumlar yapan Radinsky, makaleleri ile Harvard Business Review'nun da aralarında bulunduğu birçok yayına katkıda bulunuyor. Bu arada Radinsky'nin sporcu kişiliğini de göz ardı etmeyelim: beş yaşından bu yana karate yapan ve Technion takımının çalışmalarına katılan Radinsky, karatede siyah kuşak sahibi!

**"Tarih tekerrür etmez, ancak kafiye yapar..." – Mark Twain**

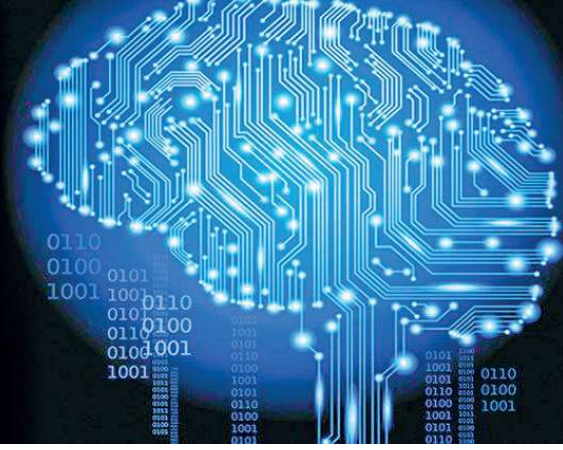
2013 yılı Eylül ayında, doktora öğrencisi Kira Radinsky, bir sabah – her gün yaptığı gibi – geliştirmekte olduğu algoritmanın ürettiği tahminleri incelemekteydi. Sistemin son tahmini şuydu: "Sudan'da kitlesel huzursuzluk ve istikrarsızlık". Tahminin üzerine tıkladığında, beklentiler sıralanıyordu: Protestolar başlayacak; polisin gençleri öldürmesinin ardından yönetim istikrarsızlığı ve

**"Küçükken annem bana, Marie Curie'nin günlerinin de 24 saatten oluştuğunu; eğer o başarmışsa, benim de başarmam için bir neden olmadığını söylemişti..."**

kitlesel huzursuzluk baş gösterecek. Sistemin öne çıkardığı birincil tetikleyici sebep, birkaç gün öncesinden bir gazete manşetiydi: "Hükümet yakıt sübvansiyonlarını kaldırdı". Algoritmanın yaptığı tarihsel çıkarım, hemen yanında yazıyordu: "Gayrisafi Yurtiçi Hasılatları (GSYİH) yükselemede, ancak halklarının büyük bir kısmı yoksulluk çekmekte olan ülkelerin hükümetleri, temel ürünlere uygulanan sübvansiyonları kaldırdıkları zaman, öğren-

ci ve gençlik protestoları başlar." Bu süreçte genç insanların öldürülmesi halinde, kitlesel isyanlar patlak verir. Bu çıkarımın üzerine tıkladığında ise, sistem bu hipoteze katkıda bulunan geçmiş olayları bir bir sıralamaktaydı: 1 Ocak 2012 tarihli bir haber, Nijerya'da hükümetin akaryakıtı uygulanan sübvansiyonu kaldırdığını aktarıyordu. Sonraki başlıkta, 23 yaşındaki Muyideen Mustapha'nın ülke çapında protestolar esnasında öldürülen ilk kişi olduğu yazıyordu. Birkaç gün sonraki, 9 Ocak 2012 tarihli haberde ise binlerce Nijeryalının protesto amacıyla yollara döküldüğü aktarılıyordu. Geçmiş olaylara bakmaya devam edildiğinde, benzer olaylar silsilesine bu kez Mısır'da rastlanıyordu.

Radinsky'nin geliştirdiği algoritma, büyük miktarda veri noktasından elde edilmiş geçmiş olay dizilerini genelleştirerek, tahminlerde bulunuyor. Kullandığı veriler: 150 yıllık The New York Times haberleri; milyonlarca web araması; dinamik web sayfaları... Sistem, yapılandırılmamış, açık kaynaklar kullanıp (örneğin Vikipedi), "haberi okuyarak" ve içlerinde örüntüler bularak, potansiyel sonuçların koşullu olasılıklarını modelliyor. Böylelikle, Sudan örneğinde olduğu üzere, isabetli tahminlerde bulunabiliyor...



### **Başlangıç noktası: Microsoft & Technion işbirliği...**

Her şey Radinsky'nin 2009 yılında giriştiği doktora çalışmaları çerçevesinde, Microsoft merkez ofisinde (Redmond, Washington) geçirdiği üç aylık staj döneminde başladı. Burada tanıştığı, Microsoft Araştırma Laboratuvarları Yöneticisi Eric Horvitz, ona bir veri madenciliği projesinde birlikte çalışmalarını önerdi. İşte bu ortak çalışmanın ürünü olan ve dünya çapında ses getiren yazılım; salgın hastalıklar, katliam ve doğal afetler de dâhil olmak üzere birçok felaketi, %70-90 doğruluk oranı ile öngörebiliyor. Radinsky'nin ISRAEL21C'e [online haber dergisi] verdiği bilgiye göre, yapılan aramaya birkaç saniye içinde yanıt veren yazılım, belirli bir olayın "yarın" gerçekleşmesi ihtimaline 0 ile 100 arasında bir rakam veriyor.

Fikri hakları Microsoft ile Technion'a ait olan yazılım, içerikleri bilgisayara aktarılmış gazete kupürleri ve diğer çevrimiçi kaynakları tarayıp, korelasyonlar arıyor. Radinsky-Horvitz yazılımının en çok ses getiren başarılarına gelince: Yazılım, tarihsel veriler üzerinden yaptığı tarama sonucunda, 2006 yılında Angola'da baş gösteren kolera salgını ve takiben 2012 yılında Küba'da -130 yıldır ilk defa- patlak veren kolera salgını öngördü. Radinsky ve Horvitz, söz konusu yazılım için The New York Times'ın (ilk etapta) son 22 yıl içinde yayımlanmış tüm sayılarının yanı sıra, Vikipedi'den kitle kaynak (crowd-sourced) veriler ve ayrıca Web'den 90 farklı veri kaynağı kullandı. Bu kaynaklar arasında, yazılımın, sözcükle-

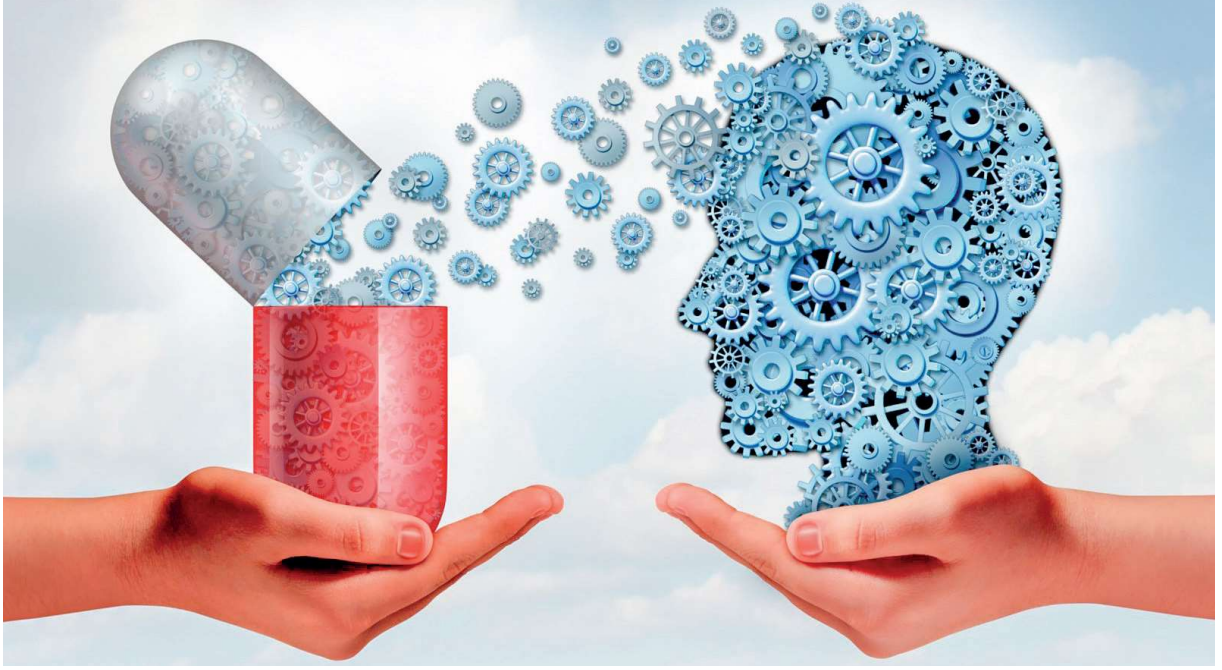
**"Annem ve teyzemle birlikte, yalnızca kadınlardan oluşan bir ailede büyüdüğüm için [annesini ile babası o doğmadan önce boşanmışlar], cam tavan [yapay ve görünmeyen engeller] veya ayrımcılık gibi olguları ne düşündüm, ne de hissettim..."**

rin anlamını bilmesini sağlayan WordNet ve bir "genel bilgi tabanı ve sağduyu muhakeme motoru" olan OpenCyc de yer aldı. Proje kapsamında öncelikle istatistikleri ve GSYİH seviyeleri benzer olan ülkeleri belirleyen yazılım, ardından kuraklık, fırtına ve kolera için arama yaptı ve özellikle fakir, susuzluk yaşanan ülkelerde rastlanan bir dizilim ortaya çıkardı: bir bölgede kuraklık görüldüğünden yaklaşık iki yıl sonra aynı bölgede fırtına yaşandığı takdirde, kolera salgını olasılığı çok yükseliyordu. Radinsky ve ekibi modeli geliştirerek, hükümet dışı kuruluşların (NGO), kolera riski öngörülen ülkelere birkaç ay önceden temiz su sevk etmesini sağlayabileceği bir seviyeye getirdi.

**"Kızım, benim çocukken sahip olduğumdan daha geniş imkânları olan bir ailede büyüyor. Onun güçlüklerle baş etmeyi öğrenmesini ve bazı şeyleri kolaylıkla elde etmemesini istiyorum; çünkü mücadele, insanı geliştirir. Her gün karşısına, onun mücadele azmini körükleyecek şeyler çıkarıyoruz: Diyelim bir piramidi yapmayı başaramadığı için kızdı ve parçaları bir kenara fırlattı - kalan bütün oyuncakları odadan dışarı çıkarıp, onu piramidin parçalarıyla baş başa bırakıyorum. Orduda hizmet verdiğim birimde, benim dışımda herkesin 3 yıllık programcılık deneyimi vardı. Bu yüzden ilk sınavda onlardan düşük bir not almıştım. O zamanlar arkadaşım olan eşim bana, onlardan daha geri bir noktadan yola çıktığımı, ancak ilerleme hızımın onlarınkini aşması halinde, sonunda onları geçeceğimi söylemişti. Naomi'nin hayata başlangıç noktası, benim başlangıç noktamdan daha iyi... Kendisini nasıl sürekli olarak daha ileri taşıyacağını bilmesini ve ulaşabileceği en iyi noktaya ulaşmasını diliyorum..."**



**Radinsky, kızı Naomi ile birlikte...  
(Kaynak: www.yediot.co.il, 2018)**



### **İlaç sektöründe yapay zekâ...**

İlaç üretimi masraflı ve uzun bir süreç... Detay vermek gerekirse, farmakoloji dünyasında ilaç başına yarım milyar \$'dan 2,5 milyar \$'a uzanan ve 10-15 yıllık bir zaman dilimine yayılan araştırma geliştirme giderleri, oldukça yaygın. Dr. Kira Radinsky, yine Technion Bilgisayar Bilimleri Departmanı'ndan Shahar Harel ile birlikte, yeni ilaçlar bulma hedefiyle bir "akıllı sistem" geliştirdi. Yapay zekâ ve derin öğrenme (deep learning) üzerine kurulu olan sistem, ilaç geliştirme sürelerini önemli ölçüde kısaltması ve maliyetleri azaltması bekleniyor. İki araştırmacı, bir ilaçta kullanılacak uygun molekülleri aramak yerine, bir bilgisayarın herhangi bir insan rehberliği olmaksızın akıllı tahminler yapmasını sağladı. Radinsky ve Harel bilgisayar sistemine yüzbinlerce bilinen molekülün yanı sıra, FDA'nın (Amerikan Gıda ve İlaç Kurumu) 1950'den bu yana onaylamış olduğu tüm ilaçların kimyasal içeriklerini yükledi. Bu devasa örnekleme içinden kimi zaman beklenmedik korelasyonlar kuran bilgisayar, yapay zekânın yardımıyla yeni potansiyel moleküller ortaya çıkardı. Böylelikle sistem, mevcut ilaçların farklı varyasyonlarını geliştirebilecek.

Radinsky'ye göre bilgisayar insandan daha akıllı değil; ancak çok büyük miktarlarda veriyle baş edip, farklı korelasyonlar bulabiliyor. Ünlü bilim insanına göre, "Bu, yeni bir bilim şekli: deneyle test edilen bir hipotezin üzerine değil, hipotezi belirleyen verilerin üzerine inşa ediliyor." Radinsky bu yeni yaklaşımın, yeni ve etkili ilaçların geliştirilme maliyet ve sürelerini kısaltacağını, böylelikle hastaların ilaçlara daha hızlı bir şekilde ulaşmalarını sağlayacağını öngörüyor. Ayrıca, yine Ra-

dinsky'ye göre, geleneksel farmakolojik çerçevede geliştirilmesi muhtemel olmayan ilaçlar, bu yaklaşım sayesinde üretililecek.

### **Radinsky, "Birleşmiş Milletler Dijital İşbirliği Üst Düzey Paneli" üyesi...**

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri António Guterres, 2018 yılı Temmuz ayında, dijital teknoloji- de boşlukları ve fırsatları belirleyecek; uluslararası işbirliğini güçlendirmeye yönelik öneriler getirecek bir panel oluşturdu. Guterres'in oluşturduğu "Birleşmiş Milletler Dijital İşbirliği Üst Düzey Paneli"nde, çeşitli sektörlerden, akademi dünyasından ve sivil toplum kuruluşlarından 20 uzman isim yer alıyor. Söz konusu isimler panele, bağlı oldukları kuruluşların temsilcileri olarak değil, kişisel olarak katkıda bulunmaktalar. Eş başkanlığını Bill & Melinda Gates Vakfı Eş Başkanı Melinda Gates ile Çin merkezli e-ticaret devi Alibaba'nın kurucusu Jack Ma'nın yaptığı paneldeki 20 uzmandan



Radinsky, "The Times of Israel" ödül töreninde Shimon Peres ile birlikte (Kaynak: kiraradinsky.com, 2015)

Radinsky, "Birleşmiş Milletler Dijital İşbirliği Üst Düzey Paneli"ne atanmış 20 uzmandan biri  
(Kaynak: [twitter.com/kiraradinsky](https://twitter.com/kiraradinsky), Mayıs, 2019)



Radinsky, 2016 AB Kadın Yenilikçiler Ödülü finalistlerinden  
(Kaynak: [twitter.com/kiraradinsky](https://twitter.com/kiraradinsky), 2016)



Radinsky, veri paylaşımına ilişkin risklerin ve verilerden, kişilerin mahremiyetini ihlal etmeden faydalanmanın önemini de bilincinde.

biri olan Kira Radinsky, ister EMR (elektronik tıbbi kayıtlar) sistemi, ister genom arşivi olsun, dünyadaki tüm verilerin bir arada toplanması gerektiğini savunuyor. Aksi takdirde, araştırmalarda gereken ölçeğe ulaşamayacağı görüşünde... Öte yandan Radinsky, veri paylaşımına ilişkin risklerin ve verilerden, kişilerin mahremiyetini ihlal etmeden faydalanmanın önemini de bilincinde. Radinsky'ye göre, bu amaca hizmet edecek pek çok matematiksel model var – panel çerçevesindeki çalışmaların sonucunda, herkesin onaylayacağı ortak bir protokol üzerinde anlaşmaya varılacağını umut ediyor.

### **"Bamba"nın düşündürdükleri...**

Kira Radinsky, kendisi ile yapılmış röportajlardan birinde şöyle diyor: "İsrail'e hiçbir şeysiz geldik – annem [yazılım mühendisi] başlarda temizlikçi olarak çalışmak zorunda kaldı... 'Bamba' [fıstık ezmesi – aromalı bir atıştırılabilir] istediğimi, ancak satın alacak paramız olmadığını hatırlıyorum. Bu, İsrail'e geldikten sonraki ilk anılarımdan biri..." Kızım da küçükken bir Bamba müptelası ol-

duğu ve o zamanlar İsrail'den hep hatırı sayılır bir Bamba stokuyla döndüğümüz için, ünlü bilim insanının bu sözleri bir anne olarak içimi burktu. Radinsky'nin eş kurucusu (2012) olduğu SalesPredict [satın alma davranışı ve satış dönüşümü konularında, gelişmiş analitik uygulamalarla tahminler oluşturan bir kuruluş], 2016 yılında, piyasa tahminlerine göre yaklaşık 40 milyon \$'a eBay'e satıldı. E artık dilediği kadar Bamba yiyebilir diye düşünebilirsiniz – ironi bu ya, Kira Radinsky artık Bamba sevmiyormuş!

Kaynakça:

<http://www.kiraradinsky.com>  
<https://twitter.com/kiraradinsky>  
<https://www.technion.ac.il/en/2018/08/drug-development-on-fast-track-with-a-i-and-deep-learning/>  
<https://www.jpost.com/International/Hi-techs-young-pioneer-Dr-Kira-Radinsky-504880>  
<https://www.israel21c.org/researchers-use-ai-to-cut-drug-development-time-and-cost/>  
<https://www.technologyreview.com/lists/innovators-under-35/2013/inventor/kira-radinsky/>  
<https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-the-israeli-who-wants-to-save-the-world-with-big-data-1.6335987>  
<https://en.globes.co.il/en/article-dr-kira-radinsky-lady-globes-woman-of-2016-1001152644>  
<https://www.sqmedia.us/thepredictivemarketer/episode-1-dr-kira-radinsky-of-salespredict>  
<https://www.businesswire.com/news/home/20140915005746/en/SalesPredict%E2%80%99s-Kira-Radinsky-Listed-Forbes-Influencer-Named>  
<http://nocamels.com/2013/10/27-year-old-prodigy-dr-kira-radinsky-talks-to-nocamels-about-her-award-winning-software-that-predicts-the-future/>  
<https://www.yediot.co.il/articles/0,7340,L-5147791,00.html>  
<https://twitter.com/mesagie>  
<https://digitalcooperation.org/>

# MEME BÜYÜTME

ameliyatı olmayı düşünen  
kadınlara öneriler

**E**stetik cerrahide uygulanan birçok operasyonun arasında en az komplikasyona sahip ameliyatlardan biri de meme estetiğidir. Hamilelik, kilo alıp verme ya da gelişimsel olarak yetersiz meme dokusuna sahip birçok kadın göğüs estetiğine başvuruyor. Küçük göğüsler ise kadında mutsuzluk ve özgüven eksikliğine neden oluşturabilmekte. Bu nedenle göğüs büyüme operasyonları için başvuranların sayısı gün geçtikçe artış gösteriyor.

## Meme protezi boyutuna nasıl karar verilir?

Kişinin boyu, göğüs kafesinin genişliği ve göğüs büyüklüğü, kullanılacak silikonun boyutlarına karar vermemizde etkili. Boy ve kilo mutlaka dikkate alınmalıdır. Ayrıca hastanın istediği göğüs büyüklüğü kriterini de dikkate alarak buna karar veriyoruz.

## Meme büyüme operasyonunda kullanılan protezler zaman içerisinde değiştirilmeli mi?

Meme büyüme ameliyatlarında kullanılan farklı markalarda birçok protez çeşidi vardır. Bizim kullandığımız protezler FDA onaylı protezler olup ameliyat sonrası hastaya lot numarası bulunan protez sertifikaları teslim ediliyor. Bu protezler ömürlük protez olup değiştirilmesine gerek yoktur.

## Meme protezi yapılması emzirmeye engel mi?

Ameliyat sırasında meme protezleri göğüsün alt dokusuna konumlandırılmaktadır. Burada yer alan protezlerin süt kanallarına hiçbir teması olmaz. Dolayısıyla silikonun süt bezelerine herhangi bir zararı olmaz. Yani silikon taktırdıktan sonra emzirme yapılabilir.

## Yeni çıkan hafif meme protezi ile ilgili bilgi verir misiniz?

Silikon meme protezi teknolojisinde önemli bir gelişme B-Lite teknolojisidir. Bu protezler kullanılmakta olan protezler ile aynı boyutta olmalarına rağmen daha hafif bir yapıya sahipler. Protezlerin içerisine içi boş baloncuklar yerleştirilmiştir. Böylelikle aynı hacimde çok daha az silikon jel kullanılarak üretim yapılıyor. Bu tasarım B-Lite protezlerin benzerlerine göre %30 daha hafif olmasını sağlıyor. Özellikle 450 cc üzerinde silikon isteyen hastalarımıza öneriyorum.

## Kişinin kendi yağıyla göğüs büyüme hakkında neler söylemek istersiniz?

Her ne kadar silikonların sağlık açısından zararsız olduğu kanıtlanmış olsa da hastalar vücudunda yabancı madde istemeyebilirler. Vücudunda yeterli yağ dokusuna sahip olanlar; karın, bel, sırt ve basen gibi bölgelerden Vaser Liposuction ile alınan yağlar, memeye yağ enjeksiyonu ile şekillendirme amacı ile kullanılır. Aynı seansta ultrasonik liposakşın ile vücut şekillendirilmesi yapılırken, elde edilen yağlar göğüseye yağ enjeksiyonu amacı ile verilir. Aynı anda hastaya çifte fayda sağlanmış olur.



## Meme büyüme ameliyatı en erken kaç yaşında yapılır?

Meme büyüme ameliyatı göğüs yapısının gelişimini tamamlaması ile birlikte yapılmalıdır. Yani göğüs büyüme ameliyatının yapılması 18 yaşından sonra uygundur. Öte yandan Poland Sendromu adı verilen doğuştan memeye sahip olmama gibi durumlarda 18 yaş doldurmadan meme ameliyatı yapılabilmektedir.

- DOĞRU BİLİLEN YANLIŞLAR**
- 1** En küçük silikon protezi taktırayım ki doğal olsun. **YANLIŞ**  
Belli bir büyüklüğün altında takılacak protez göğüs bölgesini yetersiz dolduracak ve kozmetik sonucunuz iyi olmayacaktır.
  - 2** İstedğim kadar büyük silikon ile göğüs büyütebilirim. **YANLIŞ**  
Aşırı büyük protezler hem de doğaldan uzak olacağı gibi protezin dışarıdan anlaşılmasına ve yaşam konforunun azalmasına neden olmaktadır.
  - 3** Silikon protezi hamile kalınca çıkarttırmam gerekir. **YANLIŞ**  
Silikon protezlerin emzirme üzerine ve gebelik üzerine etkisi yoktur.
  - 4** Silikon protezimi her 10 yılda bir değiştirmem gerekir. **YANLIŞ**  
Günümüzde kullanılan kaliteli protezler, eğer deforme olmazsa çok uzun yıllar hatta ömür boyu kalabilirler. Ancak; yıllar içinde göğüs bölgenizde oluşacak deformasyona bağlı bazı hastaların dikleştirme ihtiyacı doğabilmektedir.
  - 5** Damla silikon daha doğal durur. **YANLIŞ**  
Doğru planlama ile yuvarlak silikon protezler ile son derece doğal görünüm elde edilebilir.



## YRD.DOÇ. DR. EKREM KESKİN

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde eğitimini tamamlayarak Tıp Doktoru ünvanını aldı. Estetik Cerrahi bölümünü kazandı. Uzmanlık eğitimi döneminde eğitim sürecinin bir bölümünde Cleveland Clinic, OHIO-ABD'de burun, yüz estetiği ve meme estetiği üzerine eğitim aldı.

Adres: Fahrettin Kerim Gökay Caddesi No:265/14 K:4 Kadıköy, İstanbul

Telefon: 0533 930 22 22 - 0216 747 95 00  @drekremkeskin

# Vakur ve Görkemli İstanbul: Bir Zamanlar Üsküdar

“Altın Şehir:  
Üsküdar  
Kitabı”nın  
İzinde



Sinan Yılmaz, mesleğini çok severek yapan bir tarih öğretmeni. Samsun doğumlu Yılmaz, Marmara Üniversitesi’ndeki öğrenimine kadar Samsun’da yaşamış. Yaklaşık otuz yıldır da İstanbul’da hayatını sürdürüyor. 2017 yılında yayınlanan, Üsküdar’ı bütün görkemiyle, en küçük detayına kadar inceleyen, “Altın Şehir: Üsküdar Kitabı” oldukça yoğun bir emeğin ürünü. Yılmaz, bu kitabında klasik bir semt monografisinden ziyade, Üsküdar’ı semt semt ele alıyor. Gelin 1.110 sayfalık “Altın Şehir” rehberliğinde Üsküdar’a doğru bir yolculuğa çıkalım.

**Yayın Tarihi:**  
2017  
1110 sayfa,  
Ötüken  
Neşriyat



**S**amsun doğumlusunuz. Liseyi bitirene kadar Samsun’da yaşadığınızı biliyoruz. Bugün ise Üsküdar denilince ilk akla gelen isimlersiniz. Üsküdar’la ilk karşılaşmanızı anlatır mısınız?

İstanbul’a 1993 yılında geldim. Üsküdar ilk günlerimden itibaren çok sevdiğim, uzun zaman geçirdiğim bir yerdi. Yaklaşık on yıldır da Üsküdar’da yaşıyorum. Onun öncesinde Pendik, Hasköy, Paşabahçe, Eyüp gibi semtlerde yaşadım. İstanbul gibi tarihsel değeri olan bir kente *sonradan gelmekle, doğma büyüme İstanbullu* olmak çok farklı durumlar. Kente sonradan gelmeyi şu açıdan bir şans olarak değerlendiriyorum; biz, sonradan “İstanbullu” olanlar, bazı şeyleri daha fazla fark edebiliyoruz, içine doğanlardan. Bu çok klasikleşmiş bir örnektir ama bizim durumumuza çok denk

düştüğü için tekrar edeceğim. Doğma büyüme denizde olan balıkla, hasbelkader karada doğmuş, nefes alamayan ve sonradan denize fırlatılmış balık çok farklıdır. Tabii ki *eski İstanbullu*'lar, İstanbul'un kıymetini bilen İstanbul doğumlular bizden daha şanslılar. Çünkü bizim ucundan kıyısından yakalamaya çalıştıklarımıza dair önemli tanıklıkları var. Nitekim ben İstanbul'a geldiğimde "*Eski İstanbul*"dan eser kalmamıştı. Aslında şunu da unutmamalıyız ki, eskileri anlatacak insanlar hala var. Onlar İstanbul'u konuşmayı, dinlemeyi çok seviyorlar. Yeter ki, kulak verecek biri olsun. Bu anlamda Yahya Kemal'in dizelerini anlamadan geçmek olmaz; "*Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rü'yada / Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan.*"

**İstanbul'a geldiğiniz ilk yıllardan bugüne pek çok semt değiştirmişsiniz. Üstelik onlar da eski, köklü İstanbul semtlerinden. Neden o semtlerden birini değil de Üsküdar'ı yazmayı seçtiniz?**

Aslında her şeyin başı benim öğretmenlikten, müdür yardımcılığına geçişimle başladı. Bu küçük görev değişikliği nedeniyle epey bir zamanım oldu. O dönem olmasaydı, bu kitap da yazılamazdı diyebilirim. Bir şeyler yapmam gerektiğine dair bir alan açıldı önümde. Fark ettim ki, o güne kadar çok şey biriktirmişim. Kitabın ön-sözünde de belirttiğim gibi "biriktirme" kelimesi çok önemlidir benim için. Bu kitabın yol açıcı kelimesidir. Biriktirdim, fakat ne yapacağımı bilmiyordum. O sıralarda bana *Ahmet Yüksel Özemer*'nin "*Hasretini Çektiğim Üsküdar*" kitabı hediye edilmişti. Bu kitap beni tetiklemiştir. Tam zamanında hediye edilmiş bir kitaptır. Şehrin *manevi* bir varlık olduğunu, bizimle konuştuğunu düşü-



**"Altın Şehir" Üsküdar'ın bilinen en eski adlarından biri.**

nüyorum. Üsküdar uzun zamandır benimle konuşuyordu. Ve böylece uzun sürecek bir yola çıktım. Bu yolculukta *İbrahim Hakkı Konyalı*'nın, iki ciltten oluşan "*Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi*" ve *Mehmet Nermi Haskan*'ın "*Yüzyıllarca Boyunca Üsküdar*" kitaplarından oldukça faydalandığımı söylemeliyim. Ne yazık ki, Üsküdar için bu kadar emek vermiş Mehmet Nermi Haskan'ın adına bugün bir sokak adı bile yok. Çok yazık! *Altın Şehir: Üsküdar Kitabı* bu okumaların sonucu ortaya çıktı. "*Altın Şehir*" Üsküdar'ın bilinen en eski adlarından biri. Bu isimde yayınlanmış bir kitap daha önce yok. Ben de bu nedenle, gönül rahatlığı ve mutlulukla kitabıma "*Altın Şehir*" adını verdim.

Üsküdar denilince benim için en önde gelen kişi *Necmettin Okyay*'dır. Bir semt, bir belde ancak bu kadar muhteşem bir biçimde bir araya getirilebilir. Üsküdar'ın sembol ismi *Necmeddin Okyay*, hattat, ebru sanatçısı, kemankeş, gül yetiştiricisi, tuğrakeş, aharcılık, mücellidlik gibi kitap



**Karakteristik Üsküdar görüntüsü. Sahilde Şemsi Paşa Camii, hemen üstünde Rum Mehmet Paşa Camii ve sağda daha uzakta Ayazma Camii**

Özbekler Tekkesi



İbrahim Ethem Efendi



Necmettin Okyay

### Üsküdar'ın iki Hezarfen'i

sanatları ustası, imam ve hatiptir. Bu alanlardaki bilgisi ve yetkinliği dolayısıyla “Hezarfen” unvanı ile anılır ki tarihte çok az kişiye verilen bir unvandır. “Bin ilim, bin fen” anlamındadır. Ancak birden fazla alanda uzmanlaşan kişiler bu unvanı hak eder. Üsküdar'ın iki “Hezarfen”i vardır. Biri *Necmeddin Okyay*, diğeri *Özbekler Tekkesi*'nin şeyhi *Hezarfen İbrahim Ethem Efendi*'dir. Bugün “ebru” adında bir sanat dalı varsa bu iki kıymetli şahsiyete borçluyuz. Dolayısıyla Üsküdar'a borçluyuz. *İbrahim Ethem Efendi*, eserlerinde “Kamî” mahlasını kullanmıştır. Yaptığı ebrular Saray Nakışhanesi'ne de satılırdı. Bu eserlerle Sultan Abdülaziz'in de dikkatini çekmiştir. Unvanından anlaşılacağı gibi ebru dışında pek çok sanatla, fenle ilgilenmiştir. Kendi deyimiyile “saatçilik hariç her şeyle” ilgilenmiştir. Eserlerinden elde kalan pek az bir kısmı, *Üsküdar Özbekler Tekkesi*'nde muhafaza edilmektedir. Bu eserlerinin bulunduğu dolabın üstünde kendisinin yazdığı şu beyit bulunmakta: “Nakışlar dolapta saklıdır, yapan da toprakta gömülmüştür.” Bu iki önemli şahsiyet Üsküdar'ın tarihine mühür vurmuştur.

Orhan Okay, bir yazısında “Eski İstanbullular, ‘Nerelisin?’ diye sorulunca semt adı söylerdi. İlçenin adını söylemek kabalıktır, taşralılıktır” der. Sizin kitabınız da Üsküdar'ı semt semt ele alıyor. Bu anlamda biraz da Orhan Bey'in sözleriyle örtüşüyor. Biraz semtlerini konuşalım Üsküdar'ın...

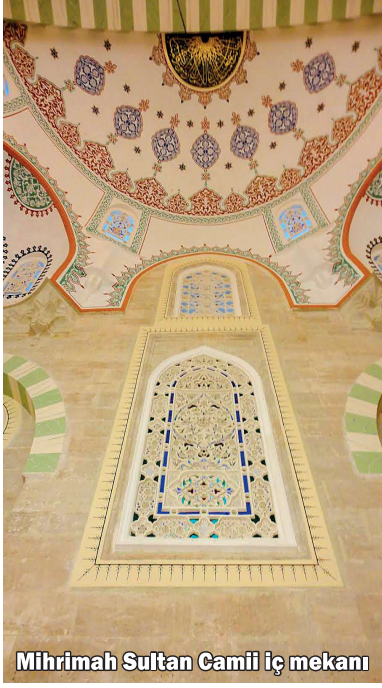
Sizin de vurguladığımız gibi kitabımı semt semt anlatmayı tercih ettim. Bu da onu özgün kılıyor kanımca. Kitabımız bu nedenle “*Altın Şehrin Kalbi: Aziz Mahmud Hüdayi Hazretleri*” ile başlıyor. Üsküdar semtleri söz konusu olunca çok meşhur bir tekerleme vardır: “*Beylerbeyi'nin teşrifatı, Çengelköy'ün zerzevatı, Kuzguncuk'un haşeratı.*” Bu tekerlemenin rivayeti şudur ki, Çengelköy, Kuzguncuk ve Beylerbeyi istikametine çalışan vapurun sık sık varış yerine gecikmesi üzerine Şirket-i Hayriye Müdürü olan *Hüseyin Haki Bey* vapur kaptanı olan *Ömer Bey*'i huzura çağırır ve bu gecikmenin hesabını sorar. *Kaptan Ömer Bey*, şöyle cevap verir: “*Muhterem müdürüm, ma-lumâliniz Çengelköy'ün zerzevatı, Kuzguncuk'un haşeratı, Beylerbeyi'nin teşrifatı derken zamanında varacağımız yere gitmek mümkün olmuyor!*” Müdür *Hüseyin Haki Bey*, hiçbir şey anlamaz. “*Bu ne demek oluyor?*” diye sorar. *Kaptan Ömer Bey* yanıtlar, “*Efendim, Çengelköy'de çok güzel zerzevat yetişir ki semt eşrafı bunu eşe dosta götürmek için vapura taşınca kadar hayli zaman geçiyor, Kuzguncuk ise çok kalabalık, kimi zaman her türden adam oluyor semtte ve Kuzguncuklular onlara ‘haşerat’ diyorlar! Onlar da kavga gürültü etmeden vapura binmiyorlar! Fakat en çok vakit kaybı Beylerbeyi teşrifatında. Çünkü kadımyla, erkeğiyle o kadar nazik ve kibarlar ki, vapura binerlerken herkes birbirlerine ‘Buyrunuz efendim, önden buyrunuz lütfen’ diye kenara çekiliyor. Buna karşılık da ‘Lütfen, rica ederim... Bendeniz zatâdîlinizin önün-*

**“Atik Valide, Mimar Sinan'ın Üsküdar'a vurduğu en büyük mühürdür.”**

Hasip Paşa Yalısı, Beylerbeyi







Mihrimah Sultan Camii iç mekanı



Mihrimah Sultan Camii

den nasıl geçirim, lütfen siz önden buyrunuz' diye karşılık verirken zaman geçiyor. Bu nedenle zaman bu nezaket fashıyla beraber akıp gidiyor," cevabını verir. Bu rivayette de vurgulandığı gibi *Beylerbeyi* İstanbul'un en "kibar semti" olarak bilinir. Osmanlı'nın en önemli devlet adamları, âlimleri, sanatkârları bu semtte ikamet etmiştir. Aynı zamanda "ulema semti" olarak da bilinir. İstanbul'da iki semt "ulema semti" olarak anılır: biri *Beylerbeyi*, biri *Süleymaniye*'dir. *Beylerbeyi* şöyle anılır: "Dünyanın en güzel şehri neresi?", "İstanbul". "İstanbul'un en güzel yeri neresi?", "Boğaziçi". "Boğaziçi'nin en güzel yeri neresi?", "Beylerbeyi". "Beylerbeyi'nin en güzel yeri neresi?", "Hasip Paşa Yalısı". Fakat Beykozlular bunu kabul etmez. Şöyle karşılık verirler. "İstanbul'un en güzel yeri neresi?", "Boğaziçi". "Boğaziçi'nin en güzel yeri neresi?", "Beykoz". "Beykoz'un en güzel yeri neresi?", "Ahmed Midhad Efendi Yalısı". O Hasip Paşa Yalısı ki, yandığında millî bir yas ilan edilmesi gerekirdi. Dillere destan güzellikteydi. Her yalının olduğu gibi Hasip Paşa Yalısı'nın da korusu ve köşkü vardı. Büyük şairimiz *Asaf Hallet Çelebi* de bu köşkte ikamet ederdi. Hatta derler ki bu köşk, yalıdan daha güzelmış. *Maarif Nazırı Haşim Paşa* da *Beylerbeyi*'nde yaşamıştır. Aşı boyalı bir yalısı varmış zamanında. II. Meşrutiyet devrinin ünlü siyaset ve fikir adamı *Hüseyin Kazım Kadri Bey*, Selanik'te ordunun et ihtiyacını karşılayan ve celeplikle zengin olan *Arnavut İsmail Paşa* gibi önemli şahsiyetler de bir zamanlar *Beylerbeyi* sakini olmuştur. Günümüzde bu andığımız isimlerin yalıları ya restoran olarak hizmet

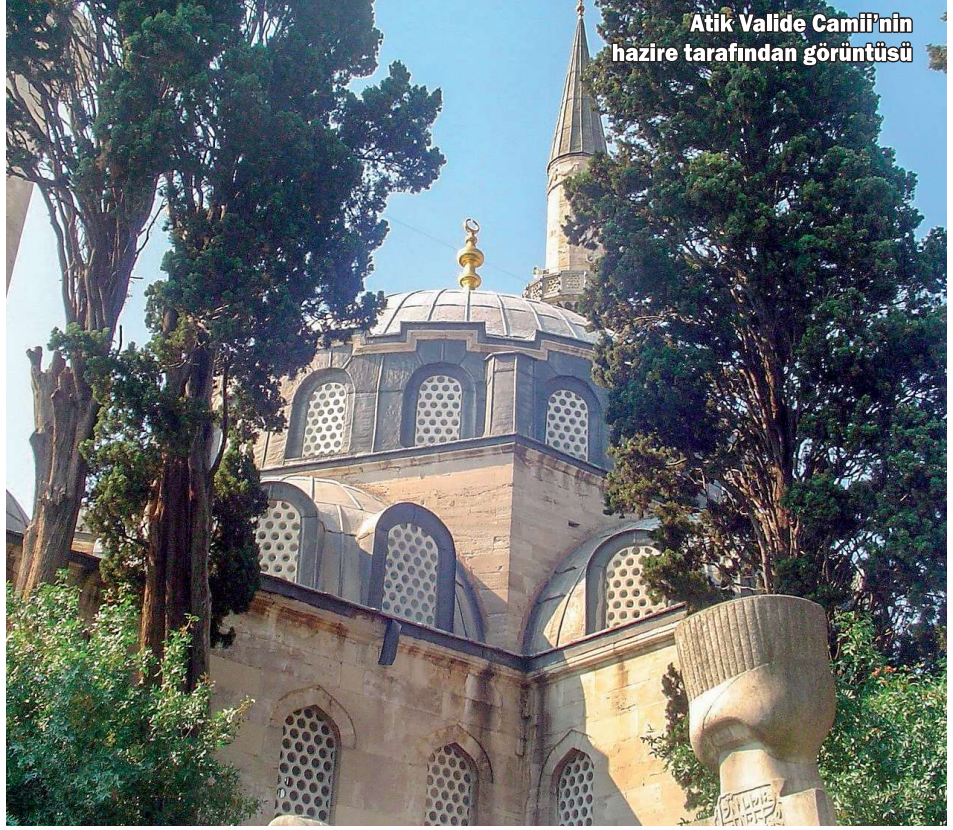
veriyor ya da çoktan yanıp kül olmuş. *Beylerbeyi* denilince iki hanımefendi var ki anlamadan geçmek olmaz; *Rikkat Kunt* ve *Münevver Ayaşlı*. *Münevver Hanım*, pek çok eserini bu yalıda yazmıştır. Gerçek bir Osmanlı hanımefendisidir. Bir diğer İstanbul hanımefendisi *Rikkat Kunt* ise tezhip sanatının en önemli ustalarındandır. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde otuz iki yıl boyunca öğrenci yetiştirmiştir. Üsküdar'da vefat eden iki Osmanlı padişahı vardır. Nerede yaşamınızı yitirdiğiniz, sizi biraz da oralı yapar. Bu anlamda II. Mahmud ve II. Abdülhamid Üsküdarlıdır. II. Mahmud, Çamlıca'da, II. Abdülhamid, *Beylerbeyi Sarayı*'nda vefat etmiştir.

**Ölümden söz açılmışken, kitabınızda Üsküdar'ın mezarlıkları da önemli yer kaplıyor. Hatıfta Bülbülderesi için "En gizemli mezarlık" diyorsunuz. Karacaahmet Mezarlığı için de "İstanbul'un en büyük mezarlığı" denir. Bu mezarlıkların, Üsküdar'ın mistik havasına katkıda bulunduğunu söyleyebilir miyiz?**

Kesinlikle! Arif Molla der ki, "*Ben Üsküdar'a gelince ahireti hatırlıyorum.*" Bence *Karacaahmet* olmasaydı bu cümleyi kurmazdı. Yurt dışından gelen seyyahların hepsi bu mezarlığı gezmiş. Çok güzel anlatmışlar. Kendi mezarlıkları ile mukayese edip imrenmişler. Görkemli servileri ile, orada yatan şahsiyetlerin kıymeti ile *Karacaahmet*'in manevi dünyamızda yarattığı his bambaşka. *Bülbülderesi* ile *Karacaahmet*'in tesiri birbirinden çok farklıdır. *Bülbülderesi Mezarlığı*'nda daha Batılı bir hava hâkim. Bu hemen göze çarpar. *Karacaahmet* ise Üsküdar'ın sembolleri arasında ilk ondadır.



Atik Valide Camii'nden bir detay. Mihrap yanlarındaki ikiz panolardan biri.



Atik Valide Camii'nin hazire tarafından görüntüsü



Boğaz'a bakan ön cephesinden III. Ahmed Çeşmesi  
Kitabedeki iki mısralık şiir, III. Ahmed ve devrin Sadrazamı Damat İbrahim Paşa tarafından yazılmıştır. Hattatı da bizzat III. Ahmet'tir.



Yeni Valide (Gülüş Emetullah Valide Sultan) Camii

### Üsküdar'ın diğer sembolleri nelerdir?

Bu soruya cevap vermek çok zor. Kız Kulesi artık İstanbul'un sembolü. Bir yerin sembol yapılarını öncelikle o yerin merkezi barındırır. Benim gönlüm her zaman Mimar Sinan eserlerine kayar ama, Üsküdar Meydanı'ndaki Yeni Valide Sultan Camii'ni çok severim. Sultan II. Mustafa ve Sultan III. Ahmet'in annesi Emetullah Rabia Gülnuş Sultan tarafından Lale Devri baş mimarı Kayserili Mehmet Ağa'ya inşa ettirilmiştir. Bu camiyi, Mihrimah Sultan Camii'sinden daha çok severim. Atik Valide Külliyesi en kıymetlisidir. Atik Valide bir tarafa, diğerleri bir tarafadır. Mimar Sinan'ın tasarlamış olduğu cami, medrese, tekke, sıbyan mektebi, dârülhadis, dârülkurrâ, imaret (aşhane, tabhâne, kervansaray), dârüşşifa ve hamamdan oluşan yapılar topluluğu *Toptaşı* semtinde ve bugün kendi adını taşıyan mahallededir. Ne yazık ki, bu yapının hiç kıymeti bilinmiyor. Oysaki Mimar Sinan'ın, *Süleymaniye*'den sonra yaptığı ikinci en büyük külliye'dir. Bu nedenle Atik Valide, Mimar Sinan'ın *Üsküdar*'a vurduğu en büyük mühürdür. III. Ahmed Çeşmesi de sembol nitelikte bir yapıdır. Son olarak Ayazma Camii'ni söyleyebilirim. Üsküdar silüetinin en değerli tamamlayıcısıdır.



marvy  
people

free  
souls...

[clubmarvy.com](http://clubmarvy.com) +90 232 520 22 33

[f](#)clubmarvy [@](#)clubmarvy [v](#)clubmarvy KESRE KOYU / İZMİR / TÜRKİYE

*Club Marvy*  
MARVELLOUS RESORTS

## Süleymaniye Camii Efsanesi

# Mimar Sinan'ın İstanbul Sırları...



**1557 yılında açıldığında Mimar Sinan, Süleymaniye Camii için “Kıyamete kadar yıkılmayacak bir eser” ifadesini kullandığı zaman nasıl oluyor da bu kadar emin konuşabiliyordu?**

**Ve Süleymaniye Camii, tıpkı Selimiye Camii gibi, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne dâhil edildi. Sinan'ın söyledikleri artık dünyanın gözünde de bir kez daha kanıtlandı.**

**S**üleymaniye Camii, Mimar Sinan'ın kalıfalık dönemi eseridir. Ancak tüm ihtişamı ile koca bir imparatorluğun yükseliş dönemiyle örtüşür. Muhteşem Süleyman –diğer adı ile Kanuni Sultan Süleyman– sadece bir cami inşaatından söz etmiyordu, aynı zamanda İstanbul'un asırlar boyu simgesi olacak çok büyük boyutlu bir *anıt* ve etrafında İstanbul'un bütün sosyal işleri ile ilgili binaları barındıran bir *külliyeden* söz ediyordu. Kısaca *tasarım, işlevsellik ve dayanıklılık* Süleymaniye Camii'nin ana prensiplerinden bazıları idi. Gelin şimdi birlikte bu özel külliyenin bazı çok özel noktalarına değinelim.

**Sultan Süleyman, caminin yerini nasıl tespit etti?**

Rivayete göre Sultan Süleyman bir gece rüyasında Hz. Muhammed'i görür. Hz. Peygamber, Süleyman'ı Haliç'te bir tepeye götürür ve “Buraya bir cami yap” der. Mihrabın, minberin yerini gösterir. Ertesi gün Padişah, Sinan'ı çağırarak o tepeye götürür ve “Buraya bir cami

isterim” der. Sinan da mihrabın ve minberin yerini gösterir. Süleyman şaşkındır. Sinan, “Dün geceki kutlu ziyarette 2 adım arkanızdaydım,” der. Ve böylece İstanbul’un silüetini etkileyen çok büyük boyutlu cami ile etrafındaki koca külliye inin inşaatı başlar. Ancak, Sinan işi ağırdan almaktadır; onun, inşaatın içinde nargile içtiği, inşaat için gerekli maddi imkânların yetmediği söylentileri de etrafta yayılmaktadır.

### ***Kullanılan malzeme ve lojistik***

Bugünkü hesaplamalara göre cami, 8 şiddetinde bir depreme dayanıklı inşa edildi. 3500’ü aşkın işçi çalıştı. Kullanılan malzeme Anadolu’nun değişik yörelerinden sağlandı. İnşaatı 8.000 ton taş kullanıldığı sanılmaktadır. Bu taşlar sadece İstanbul’dan değil, Ereğli ve İzmit gibi yerlerdeki taş ocaklarından kağrı arabalarıyla getirildi. Bir arabanın en fazla 1,5 ton taşıyabileceği ve yolların bozukluğu göz önünde bulundurulduğunda ciddi bir lojistik sorununun ortaya çıktığını görürüz. İnşaat sırasında temelin sağlam olması adına toprağın oturması beklendi ve bu o günlerde, zaman kaybı olarak nitelendirilse de bu durum, caminin dayanıklılık surlarından biridir.

### ***Sinan’ın verdiği cevap***

Koca Sinan’ın inşaatın içinde nargile içtiğini düşünen Kanuni birgün inşaatı baskın yapar ve nargileleri gözleriyle görür. Sinan’ın cevabı şaşırtıcıdır. “Yüce Padişahım, sadece su fokurdattıyorum, böylece cami içinde akisi olup olmadığını kontrol ediyorum” der. Padişah mahcup olur ve özür diler.

### ***İlginç rakamlar***

Akustik, o günün şartlarına göre, kubbeye ağızları içeri dönük 256 adet küple sağlandı. Küplerin ağız 15 cm, derinliği ise 45 cm’dir. Ne şaşırtıcıdır ki, 45’in 15’e bölünmesinde çıkan 3 sayısı, Süleyman’ın Yükseliş Döneminde 3 kıtaya yayıldığını işaret ediyor olabilir mi? Tıpkı, cami içindeki mesafeler ölçüldüğünde minare yüksekliği, kubbe çapı, açılarının birbirine orantılarının pi sayısı ya da dünyanın ekseninin eğim açısı olan 23 gibi rakamları vermesi gibi.

Tüm bu hesaplamaların karşısında, Sinan’ın sadece mimar olduğunu düşünmek imkânsız.

### ***Masraflar***

Gene rivayete göre Padişah tüm masrafları kendisi karşılamak ister ve işçilere kimseden bir şey almamalarını tembihler. Kanuni, bir gece rüyasında, bir tas yağurdun camiden ağır çektiğini görür. Anlaşılan o ki, bir yardım alınmıştır. Araş-

tırır ve yaşlı bir kadının işçilere ayrılan dağıttığını öğrenir. Kadın bulunur, ayrılan parası ödenir; böylece kimseye muhtaç olunmadığı bir kez daha efsaneye eklenir.

Bu arada, maddi olanaksızlıklar nedeniyle inşaatın durduğu söylentileri İran Şahı’nın kulağına kadar gider. “İşittik ki, camiye tamamlamaya gücünüz yetmemiş, size para ve mücevherat gönderiyoruz. Bunlarla camiye bitirmeye gayret edin; bu hayırlı işinizde bizim de hissemiz ola,” diye gelen elçinin elinde sandık dolusu değerli taş vardır. Kanuni çok kızar ancak gelen hediyeyi geri yollamak yanlış anlaşılmalara yol açacak, hatta ilişkileri zedeleyecektir.

**Mimar Sinan ömrü boyunca gerçekleştirdiği eserleriyle tüm dünyayı etkiledi.**

**Çıraklık eseri: Şehzade Camii  
Kalfalık dönemi: Süleymaniye Camii  
Ustalık dönemi: Selimiye Camii’dir.**





Mimar Sinan eserlerinin çoğunda baykuş simgesini kullanır. Baykuş Anadolu'da ölüm, Batı medeniyetlerinde ise bilgelik simgesidir. Sinan, muhtemelen her ikisini birleştirerek bilginin ölümsüzlüğünü vurgulamak istedi.

Padişah parayı halka dağıtır ve değerli taşların da inşaatın harcına karıştırılmasını emreder. Rivayete göre bu taşlar, deniz tarafındaki minarenin harcına karıştırılır. Bu nedenle de o minarenin adı "Cevahir Minaresi"dir ve şairlerin dediği gibi "Üsküdar'dan doğan güneşin ilk ışıkları ile Haliç üzerinden batan güneşin son ışıkları altında Süleymaniye Camii minareleri pırıl pırıl parlar."

### **Üniversitelere konu olan is odası**

Cami'nin bir diğer kayda değer bölümü, günümüzde içler acısı bir görüntü sergileyen is odasıdır. Mimar Sinan'ın kullandığı bu teknoloji Batı üniversitelerinde doktora seviyelerinde ders olarak işleniyor, ancak ne yazık ki günümüzde oda, âşıklar tarafından imza tahtasına dönmüş vaziyette.

Elektriğin olmadığı bir devirde Mimar Sinan, caminin içinde 275 adet kandil ve mihrabın iki yanına dev mumlar yerleştirdi. Böylece tüm cami aydınlatılabiliyordu. Bundan dolayı bir sorun söz konusu idi: yanan mumlardan çıkan is camiye zarar verebilirdi.

Sinan yaptığı akım hesaplamaları ile orta kapının üstünde bir oda tasarladı. Mumlardan çıkan is hava akımının aksi yönünde hareket ederek 4 adet küçük pencereden is odasına sürükleniyordu. Bu odada toplanan is ise mürekkep yapımında kullanılıyor ve o günün en önemli dini, siyasi, idari, tüm fermanları bu mürekkep ile yazılıyordu. Zira bu mürekkebin silinmesi imkânsız olup

fermanın yok edilmesi için tahrip edilmesi gerekiyordu.

### **Devekuşu yumurtalarının sırrı**

Mimar Sinan, Süleymaniye Camii'ni yaparken, avizelerde bulunan kandil çanaklarının aralarına devekuşu yumurtaları koydurdu.

Aradan 400 yıl geçtiği için o yumurtaların çoğu kırılmış ya da çalınmış. Sayıları 300'den 30'a düşmüş. Geriye kalan 30 yumurta da, zaman içinde bildiğimiz yumurta renginden, karara karara kahverengiye dönüştü. Bunun sebebi yüz yıllar sonra ortaya çıkaracaktır... Kurumuş devekuşu yumurtası, insanın hissedemediği akrep, örümcek gibi haşeratı uzak tutan bir koku yaymaktadır. Bu bilginin Mimar Sinan tarafından biliniliyor olması gerçekten oldukça şaşırtıcı.

### **İbadete açıldığı gün**

Süleymaniye Camii'nin inşası tamamlanmış, ibadete açılacağı gün ilan edilmişti. O gün, İstanbul'un her yanından insanlar bu eşsiz eserin açılışında bulunmak için şehrin bu noktasına akın etmişti. Herkes hayranlıkla bu Türk marifetini seyrediyordu. Fakat aralarından bir çocuk, "Aaa şu minareye bakın nasıl eğri!" diye bağıyordu. Herkes bakıyordu ama bir eğrilik görmüyordu. Çocuğun minarelerden biri için "eğri" dediği Mimar Sinan'a kadar ulaştı.

Koca Mimar hemen çocuğun yanına geldi ve ona, "Yavrum hangi minare eğri göster bana" dedi.

Çocuk da “İşte şu” diye minarelerden birini gösterdi. Mimar Sinan hemen adamlarını topladı, uzun halatları birbirine ekletip minareye bağlattı. “Çekin yukarı doğru!” diye bağırdı; çocuğa da, “Oğlum, bak bu minareyi doğrultturuyorum, sen dikkat et, dosdoğru olunca haber ver” dedi. Adamlar gerçekten düzeltiyormuş gibi çekiyorlardı. Çocuk bir süre sonra, “Tamam, minare doğruldu” diye bağırdı. İşçiler çekme işini bırakıp halatları çözdüler. Başından beri olaya tanık olan Sinan’ın ustalarından biri, herkesin kafasını kuralayan soruyu Mimar Sinan’a yöneltti: “Ulu mimarbaşımız, sen herkesten iyi biliyorsun ki, minarede eğrilik falan yok, o halde niçin düzeltmeye kalkıştın?” Mimar Sinan’ın cevabı inceliğin, anlayışın, hoşgörünün simgesi idi: “Ben bilmez miyim minarede eğrilik olmadığını. Ama çocuğun kafasındaki ‘minare eğri’ intibasını da öyle bırakamazdım. Bu yönteme başvurduğum ki, çocuğun kafasındaki ‘eğri’ kanaati silinsin. Yoksa her yerde çocuk aklıyla minarenin eğri olduğunu söyler, sonra gerçekten eğri olduğu şeklinde bir inanç yayılır.”

*Not: Bu yazımda bana ilham olan Burhan Ventürk’e tüm bilgileri ve paylaşımları için teşekkür ederim.*

*Kaynakça:*

<https://www.ozelliklerinedir.com/suleymaniyecaminin-ozellikleri-nelerdir/>

<https://www.youtube.com/watch?v=ZYBFQ1IdyYdY>

<http://blog.milliyet.com.tr/nazansarasatana>



### **Mimar Sinan**

Mimar Sinan’dan söz ederken sadece bir mimardan söz etmek o büyük dehaya haksızlık olur. Sinan eserlerini yaratırken mimarlığın en yüksek mertebesine erişmekle birlikte geometri, ışık ve ses bilimi, biyoloji gibi birçok bilimi birlikte kullandı.

“Bu değersiz kul, Sultan Selim Han’ın saltanat bahçesinin devşirmesi olup, Kayseri sancağından oğlan devşirilmesine ilk defa o zaman başlanmıştır. Acemi oğlanlar arasından sağlam karakterlilere uygulanan kurallara bağlı olarak kendi isteğimle dülgerliğe seçildim. Ustamın eli altında, tıpkı bir pergel gibi ayağım sabit olarak merkez ve çevreyi gözledim. Sonunda yine tıpkı bir pergel gibi yay çizerek, görgümü artırmak için diyarlar gezmeye istek duydum. Bir zaman padişah hizmetinde Arap ve Acem ülkelerinde gezip tozdu. Her saray kubbesinin tepesinden ve her harabe köşesinden bir şeyler kaparak bilgi, görgümü artırdım. İstanbul’a dönerek zamanın ileri gelenlerinin hizmetinde çalıştım ve yeniçeri olarak kapıya çıktım,” diyerek kendi hayatının kısa özetini de yapmış oluyor. Sinan uzun bir yaşam sürerek, Kanuni Sultan Süleyman, 2. Selim ve 3. Murat dönemlerinde çalıştı. Ortaya çıkardığı eserlerle Osmanlı Türk mimarisini zirveye taşıdı. O dönemlerde mimarlık başyapıtlarına bakarak bir imparatorluğun gücü anlaşılabilir ve Mimar Sinan bu yapıtların tasarlanması ve uygulaması konusunda en büyük rolü oynamıştır. Birçok mimar onun eserlerinden birini gerçekleştirebilmek için ömürlerini harcarken, Mimar Sinan ömrü boyunca eserleriyle tüm dünyayı etkiledi.





Büyükbaba  
Refik Halit Karay'ın  
kaşık koleksiyonundan

# Sedef Kaşıklar

**İstanbulluk, çocuk dünyama  
sihirli yolculuk!**

**Ç**ocukluk günlerimden hatırladığım ilk lezzet, anneannemin yaptığı, kokusu burnumda tüten, rengi rüyalarımı süsleyen, gül reçeli. Şimdi, ne zaman bir gül koklasam, bu rayihayı arar ve her seferinde bir gülde buldum sanır, anneannemden ve dedemden dinlediğim, fakat hiç görmediğim *Eyüp*'teki konağımızın bahçesindeymişçesine sevinirim... Yaz geldiğinde ne zaman *Erenköy* sokaklarında yürüsem, şimdi apartman, vaktiyle köşk-konak bahçelerde, ağaç gölgelerinde, çardak altında serinlemiş hissine kapılırdım; dinlenir, serinler, ferahlarım... *Ermeni*, *Musevi*, *Rum* komşularımızdan öğrenilen yemekler, anneannemin, tam karnının ortasına

bir midye yerleştirdiği zeytinyağlı lahana dolması, kabak çiçeği kızartması, babamın taraması, kahveli portakal likörü... Hepsi de damağımızı şenlendirmeye, sofralarımızı süslemeye devam ediyor.

***Eyüp...***

Ben İstanbul hikâyelerinde büyüdüm. Topluca gidilen *Karagöz* oyunlarına yetişemedim. Yetişemedim ama annemin babası *Akif Dede*'min, *Mühürdar*'da kış akşamlarımızı ısıtan tefinin sesi eşliğinde *Karagöz* ile *Hacivat*'ın “*Yar bana bir eğlence, yar bir eğlence*”sine yetiştim. Küçük yaşım için kocaman, deve derisi *Karagöz* takımının kolunu, bacağımla oynatarak, onları ko-



Annemin babası  
Akif Dede'min  
Karagöz takımları

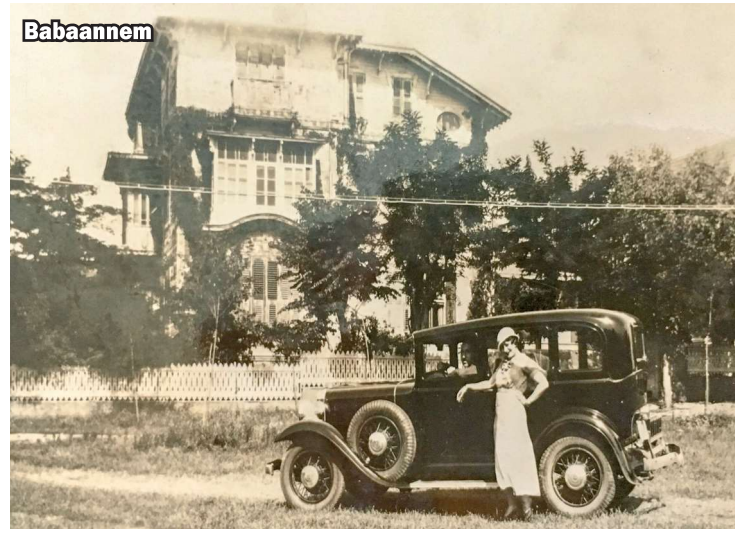


nuşturarak dedemden duyduklarımı taklit etmeye çalıştığımı hatırlıyorum. *Akif Dede*'nin babası ressam *Mahmud Kemaleddin Bey*, Çanakkale'de şehit düşmüş. Dedem, *Eyüplü Sakıp Efendi*'nin torunu. 13 kuşak *Eyüplü* benim için, *Eyüp İstanbul*'un tam merkezine yerleşir. *Eyüp* deyince aklıma, eski *Eyüp* oyuncaklarından kırmızı testiler, bayramlarda *Eyüp Sultan* ziyaretleri ve topal leylekleri gelir. Ah o aynalı kırmızı testiler! Testileri birer sırlı mağara, aynaları çocuk dimağında harikalar diyarına yolculuklara çıkaran tılsımlar...

### **Mühürdar...**

*Mühürdar*'da anneannemlerin evinde bir sandık odası vardı... O sandık odası, içinde tel dolap, annemin küçüklük oyuncakları ile benim oyun evimdi. Sanırım, *Peter Pan* misali ben orada kaldım ve hâlâ orada bulduklarına şaşırarak, meraklı, heyecanlı ve mutlu yaşamaya devam ediyorum. Tevekkeli değil, geçen sene kaybettiğim, eski bir *İstanbul Beyefendisi* Ercüment Hocam (1922-2018), "*Sen bu devre ait değilsin evladım, 19. yüzyıl hatta 18. yüzyıl hanımlarındansın... Piyano çal, resmini yap, goblen işle, güllerin ile ilgilen. Çamlıca'da bir konakta doğmuş annem gibi,*" derdi.

Küçüklüğümden beri kutuları, dolapları karıştırmayı severim. Dünyaya ilk söylediğim kelime bu nedenle "aç" oldu. Kutuları açmaya da, gizleri araştırmaya da doyamadım. Anneannemin sandık odasında, bana *Eyüp*'ten alınan testinin bir eşini bulunca önce çok şaşırmıştım. Anneme küçükkken o testiden alınmış, dedeme de. Şimdi eski *İstanbullu*, *Merkez Efendili* arkadaşım ile konu-



yorum, evlerinde bu testiden olduğunu söylüyor bana. Oyuncaklarda buluşmak da *İstanbulluluğa* dair diye düşünmeden edemiyorum.

### **İstanbul Hatırası...**

Dolaplar ve çekmecelerin içinde keşfedilen her biri büyüleyiciyi eşyacıklar, eski harflerle yazılmış küçücük defterler, üzeri Fransızca yazılı, pastel renklere çiçekler ile bezeli pudriyerler, eski paralar, tramvay biletleri, büyükbabamın kalem kutuları, hem anne hem de baba tarafıma ait iki ayrı kartpostal albümü. Arkaları kâh Fransızca kâh eski harflerle yazılmış, Cumhuriyet öncesinde yurtdışına gezmeye, okumaya gitmiş akrabalarından gelen, buket buket çiçekli, kedili, kar manzaralı kartpostallar. Her meraklı şey, ben küçükkken dolaplardan, çekmecelerden çıkardı. Hepsinin bir *İstanbul* hatırası vardı. Sadece dolaplar, çekmeceler mi! Ya duvarlar!



Ercüment Hocamın, yalının üst katından denize atlayan anneannesi, insanları 'zarif, nazik, kibar' olarak üçe ayırmış. "Zarafet içten geldiği için en değerlisidir, diğerleri sonradan öğrenilir" demiş.



Caddebostan, 1940'lar



Ben şimdi seramikler yapıyorum, taşlar boyuyorum. İçimden akan gelen bir *İstanbul*'un izleri var hepsinde, *Boğaziçi* var, çamlar var, *İstanbul çiçekleri* var.

### *Refik Halid Karay'ın İstanbul'u...*

Evimizin duvarlarını süsleyen *Hoca Ali Rıza* tablolarındaki fıstık çamlarını gösterirdi babam, *Çamlıca*'dan aşağı doğru indiğimizde. *Beylebeyi*'nde büyükbabamın doğduğu konaktan bahsedirdi. Amcam, büyükdedem *Serveznedar Mehmed Halid Bey*'in konağının bahçesindeki adada "kaptancılık" oynamış. Bu ada hâlâ duruyor. Bu ada aynı zamanda, büyükbabamın bir iddiayı kaybetmesi üzerine küçükken kendini kış ortasında suyuna atıp, hasta ettiği ada. Babamın aynı konağın selamlık kısmında fotoğrafları var. *Erenköy*'deki o konak artık bize ait değil. Harem kısmı yıkılmış, selamlık kısmı bir sanat galerisi olarak yaşıyor. Konak hayatı, bahçede meyve ağaçları, bayramlar, Ramazanlar, şuruplar, şerbetler, hamamlar, mangallar, ince kilerler, atlar... 40 atı olan bir ahır. Büyükbabam ile babası, biri midilli, diğeri de at üzerinde konaktan çıkıp *Çamlıca*'ya doğru giderlermiş, yan konaklarda yaşayanlar da bu hoş manzarayı seyretmek için sokaklara çıkarlarmış. İşte artık biz, ailemizin konak hayatını *büyükbabam Refik Halid*'in yazılarında okuyor, aile büyüklerimizin hatıralarından dinliyor, gördüğümüz fotoğraflar, resimler ile birleştirip, zihnimize canlandırmaya çalışıyoruz.

*İstanbulluluk*, manevi değerleri davranışlarımızda tembihlerle, "ayıp olmasın, emrivaki yapmamalı, yemeğe doğru eğilmemeli, paradan bahsetmemeli, özel soru sormamalı, büyüklerin yanında bacak bacak üstüne atmamalı, sokakta önce hanımlar beylere selam verirler" ve daha nice ile büyütüldüğümüz, kitap olacak kadar çok, ancak çoğu kitapta yazmayan çeşitli adab-ı muâşeret kurallarını, dilimizde kullanılacak kelimeleri,

### *İstanbul Plajları...*

Kitaplarda okuduğumuz *İstanbul*, eski Yeşilçam filmlerindeki yemyeşil tepeler, küçük-lüğümde pırlıl pırlıl denizine girdiğim *Büyük Liman* artık sadece ismen var. *İstanbulluluk*, biraz da *Boğaz*'da yüzmeyi öğrenmiş olmak olmalı bence... *Ercüment Bey*'in anneannesi, yazları *Anadoluhisarı* civarında kiraladıkları yalının üst katından denize atlarmış. Ben, annem ve babamın kullandığı teknemizle gittiğimiz *Poyrazköy*'de öğrendim yüzmeyi. Babaannem ve büyükbabam *Caddebostan*'da plaja giderlermiş, annemler *Florya*'ya...

kalbimizde de her daim bu hissiyatı korumak olsa da, İstanbul'a dair pek çok şeyi artık hatıralarda yaşamak, yaşatmaya çalışmak demek.

### **Eski İstanbul İnsanları: “Zarif, Nazik, Kibar”**

Hocamın yalının üst katından denize atlayan an-neannesi, insanları “zarif, nazik, kibar” olarak üçe ayırırmış. “Zarafet içten geldiği için en değer-lisidir, diğerleri sonradan öğrenilir” dermiş. Ercü-ment Hocam, “Sen zarıfsın” der, beni sevindirir-di. Bir *İstanbul* hayal edelim, insanların hepsi-nin ya zarif ya nazik ya da kibar olduğu... Hayal edelim ve *Beylerbeyi*'nin teşrifatını rüyaya dalar gibi yâd edelim.

Bir perde kapandı ve bir başka perde açıldı. Biz-ler de bir taraftan o yeni açılan perdeye elimizden geldiğince ayak uydurmaya çalışıyoruz, bir taraf-tan da kimliğimizi korumaya çabalıyoruz.

### **İstanbulluluk...**

Büyükbabam mercan, sedef, bağa kaşıklardan olu-şan kaşık koleksiyonunu çok severmiş. Koyu renk-lerle evde koyu renk kompostolar, hoşaf lar içilirmiş ve açık renkli olanlarla da açık renk olanlar. Dinle-diğim, beraber büyüdüğüm bu inceliklere, zarafete, itina ve eşyaya, mimariye, yemeklere verilen eme-ğe, inci *İstanbul*'a, ayakta kalmış konaklara, çeş-melere, ağaçlara iyi bakalım istiyorum. Bu elimiz-dekileri de kaybetmeyelim, kitaplardan öğrenme-yelim, filmlerde aramayalım. İncelikler, isimleriyle müsemma çok hassastırlar.

*İstanbulluluk*, benim için günümüzde kabaca tu-tulsa da kırılmaz, eğilip bükülmez, kaybolsa gi-dip bir yenisi kolaylıkla alınabilecek çelik kaşığın varlığına karşı, biraz itinasız davransak elimizde un ufak olacak, avucumuzda bir daha birleşti-rilmez parçaları kalacak sedeften ve mercandan yapılmış, geçmiş günlerle efsunlanmış bir kaşığı muhafaza etmeye çalışmak gibi.

Bu hassas uğraş ve vazifede, el birliği ile başarılı olmak ümidiyle.

**Eyüplü Akif Dedem...  
Konaklarının bahçesinde...**



Ailemizin konak hayatını büyükbabam Refik Halid'in yazılarında okuyor, aile büyüklerimizin hatıralarından dinliyor, gördüğümüz fotoğraflar, resimler ile birleştirip, zihnimize canlandırmaya çalışıyoruz.

### **\* L. ASLIHAN KARAY ÖZDAŞ**

Refik Halit Karay'ın torunu olan L. Aslıhan Karay Özdaş, 13 kuşak İstanbullu. Saint Benoît Fransız Lisesi, Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra aynı üniversitede Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisansı yaptı. Uzun yıllar Uluslararası bir firmada İnsan Kaynakları, işe alım ve eğitim alanlarında çalıştıktan sonra istifa etti. İkinci üniversite kapsamında İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Sanatçılar ile röportajlar yapıyor, sanat ve sanatçılar ile ilgili yazılar yazıyor. Eski İstanbul'u, Akdeniz'de yelkenle seyri, antik şehirleri, piyano çalmayı, hayatın estetiğini seviyor. Çamur ile çalışıyor, taşa desenler yapıyor.





Rumeli Hisari, XIX. Yüzyıl

# Büyülü Boğaz

Gençken Rumeli Hisari'ndeki Ali Baba Kahvesi devamlı adreslerimizden biriydi; hatırlayan çıkar mutlaka, kapanması protestolarla karşılanmıştı.

İşte 80'lerin başında sahilde bir antikacı vardı. Sahibi bir Fransız'dı,

bana eşyaların hikâyelerini anlatırken lekeli cam şişelere sıra geldi. Kahverengimsi noktalar kan lekeleriydi. Paşabahçe Cam

Fabrikası'nda veremli işçilerin üflediği, satışa sunulmayan defolu şişelerdi bunlar. Yıllar sonra aynı hikâyeye *Nurdan Gürbilek*'in bir kitabında rastladım. Takip ettiğim

bir yazarla, aynı rafın önünde kalakalmışız meğer...

**S**ehirde dolaşmak, tarihini okumak, bizden önce yaşayanları dinlemek, yanından geçip gittiğimiz yerlere başka bir anlam katıyor. Şehri sevmenin yollarından biri, köşelerde saklanan sürprizler, mutluluklar ve hüznün izlerini takip etmek. Rumeli Hisari'nda bir başka

yazar daha dolaş-

mış: Vecdi Çı-

racioğlu. İstan-

bul'un 2010'da

Avrupa Kültür

Başkenti seçil-

mesi vesilesiyle

yapılan bir dizi

faaliyet kapsa-

mında kitaplar

da yayımlanmış.

Heyamola Yayımları'nın bastığı

*Devşirme Eşiktaş*'ın

*Ruhu Rumeli Hisari*

kitabı bunlardan biri.



## Tarihçesi

Rumeli Hisarı Boğaz'ın en dar kısmı, bu yüzden tarihte hep geçiş noktası olmuş. Pers Kralı Darius 2.500 küsur yıl önce Avrupa'ya buradan geçmiştir. Antik Çağ'da buraya *Hermaion* denirmiş. Roma Dönemi'nde adı *Pirhiyas Kayon* olmuş. Osmanlılarsa *Kulle-i Cedide*, *Boğazkesen Hisarı* adlarını koymuşlar. Bölgedeki تنها *Asomata Köyü* de kaleyle birlikte gelişmiş.

Hisarın inşaatından önce bir kilise, bir de sefahat yuvası varmış. Fuhuş ve içki âlemlerinden, âlemeilerin tacizinden yaka silken keşişler, sefahat yuvasından kurtulma konusunda Bizans Tekfuru'ndan bekledikleri desteği alamayınca, Sultan'a tezkere yazmaya karar vermişler. Osmanlılar bölgeye gelince ne sefahat yuvası kalmış ne kilise...

Kalenin inşaatında kullanılacak malzeme bir sene öncesinden hazır edilmiş ve 1451'de faaliyet başlamış. Rivayete göre kuvvetiyle ünlü Ermeni bir ameleyi, Padişah huzuruna çağırılmış, o meşhur "Dile benden ne dilersen?" sorusunu yöneltmiş. Amele mezarlığımı kastederek "Yatacak bir yer" cevabını vermiş. Hisarüstü'ndeki Ermeni mezarlığının tarihi de o yıllara dayanmış. Müslümanlar kale içine, gayrimüslimler civara yerleşmiş. Halk balıkçılıkla geçinirmiş. Zamanla yalılar yapılmış, yazlıklar köye gelmeye başlamış. Köyün hura kirazi dillere destanmış. Hatta Arnavutköy'ün çileği de aslında hisar kırlarında yetişirmiş.

## Köyün meraklısı çoğalıyor...

Boğaz manzarası her zaman insanları cezbetmiştir. *Sultan Abdülaziz* de ilgisiz kalamamış, buraya bir saray kondurmayı düşünmüştü; ama sadece düşünmekle yetinebilmiş. Eğer Padişah'ın bile bulaşmak istemediği "deli" lakaplı *Ahmet Vefik Paşa* olmasaydı, Boğaz'dan geçerken şimdi bir saraya bakıyor olacaktık. Paşa, "Burası, ne Padişahın malıdır ne de Osmanlı'nın... Burası insanîyetin malıdır," diyerek gelenleri kovalamış.

Rumeli yakasındaki ilk Osmanlı yerleşimi olmasından dolayı köyün sınırları genişti. 1943'te Levent ve Etiler oluşmaya başlayana kadar sınırlar Emirgan, Levent ve Akatlar'a uzanıyordu. Hisarüstü'nde mandıralar, çiftlikler, çilek tarlaları bulunurdu. Şimdinin gökdelen ve villalar diyarı eskiden Levent çiftliği diye anılırdı.



## Emlâk ve Kredi Bankasının evleri gazetecilere gezdiriliyor Levent Çiftliğindeki evler

Türkiye Emlâk ve Kredi bankası İstanbul subesi müdürü Nizamettin Tezcan, dün saat 12,30 da bankanın Zincirlikuyu, Levent mahallesinde inşa ettirdiği evleri gazetecilere gezdirmiş ve evler hakkında izahat vermiştir. Takriben 1.200.000 metre karelik bir saha üzerinde inşa edilmiş olan 5 tip mesken, 434 daireden mürekkeptir. Yeni yapılan evler. istiyenlere

## Günlük yaşam

Yalılarda oturanların atlı araba dışında kayıkları da olurdu. Büyük yalıların arka bahçelerine köprüyle geçilirdi. Bugün Çırağan'ın bahçe köprüsünün benzerleri yani... Kayıklı satıcılardan sebze, meyve, pişmiş mısır, dondurma alınırdı. Sahil yolu açılana kadar bir kayık her gün Eminönü Yemiş İskelesi'nden köye erzak taşırdı. Semtte yaşayan ünlü simalardan biri, Aşyan adını verdiği ve planlarını çizdiği evini, öğretmenlik yaptığı Robert Kolej'e köprüyle bağlayan şair *Tevfik Fikret* idi. Bir diğer ilginç karakter, yalısında edebiyat toplantıları yapan *Şair Nigar Hanım* idi. Şair Nigar Hanım köye bir okul kazandırmıştı.

Şehirden gelen yatılı misafirler mehtap âlemleriyle ağırlandı. Buranın havasının astım ve ruh hastalıklarına birebir geldiği söylendiğinden, üç aylığına köy dolup taşar, evler kiraya verilirdi. Yalıları zengin Mısırlılar tutardı -malum, Mısır Konsoloslugu hemen yakındaki Bebek'tedir. Okul açılınca Robert Kolej öğrencileri gelir, evler kışın da boş kalmazdı. *Bülent Ecevit*'in pansiyonu Mezarlık Sokağı'ndaydı.

## Robert Kolej



1912’de sahil yolu açılana dek, kale ile mezarlığın birleştiği yerde 16-17. yüzyılda yaşamış *Durmuş Dede*’nin tekkesi vardı. Dede Karadeniz’e açılan gemicilere hayır duası ederdi. Köy postanesinin önemi ayrıydı. Avrupa ile Asya’nın en çok yaklaştığı bu noktadan telgraf ve telefon kabloları geçiyordu, postane hatların bakımını yürütürdü.

### **Perili Köşk**

Mimarisiyle diğerlerinden ayrılan bir yapı da halk arasında “*Perili Köşk*” diye anılan ve Marsilya tuğlalarıyla inşa edilen *Yusuf Paşa Şatosu*’ydu. Uzun süre boş duran şato restore edildi, şimdi orada Borusan ofis-müzesi var. Ünü yurt dışına taşan ressam *Şevket Dağ*, yalısının cephesine ev sahibinin işini gösterir bir palet çaktırmıştı. Siyah-beyaz Yeşilçam filmlerinden tanıdığımız, ABD’de yirmi kadar filmde oynayan tiyatrocusu ve sinemacı *Feridun Çölgeçen*, 25-30 kedi ve köpeklerle yukarılarda 2 katlı bir evde ikamet ederdi. 1978’de öldüğünde ABD’deki kardeşi geldi; evin eşyaları, hat-ta kapı ve pencereleri götürülmüştü, evde sadece eski sinema mecmuaları kalmıştı.



**Tony Curtis ve Feridun Çölgeçen**



### **Nazenin kayıklar, denizden fırlayan balıklar**

Boğaz’da üst akıntı Karadeniz’den Marmara’ya doğrudur. Dip akıntısı tersine Marmara’dan Karadeniz’e akar. Kayıklara motor takılmadan önce küçük teknelerin Karadeniz’e çıkmasına karadaki yedekçiler yardım ederdi. Büyük teknelerse taş dolu küfeleri denize atarak dip akıntıdan faydalanırdı. Sandallar akıntılarla baş edebilmek için ince

ve çevikti, sandalcılarınsa çok havalıydı. Yazın dantelli beyaz tenteler nazenin hanımları güneşten korurdu. Vapurda herkesin yeri belliydi. Sabah kahvelerini höpürdeterek iş gidenler, dönüşte birkaç mezeyle demlenerek evlerine dönerlerdi.

Denizde balık, arka bahçelerde sebze-meyve boldu. Boğaz’daki iskelelerin altında foklar yaşardı. Fakirin eti balığı: istakoz, karides, gelincik, kılıçbalığı, Mart ayına kadar midye... Mayıs ve Haziran’da balıklar Karadeniz’e çıkardı. Balıkçılar buna “*anavaşya*”

derdi. Yağlanan balıkların dönüşü Eylül’deydi. Palamut, lüfer ailesinin geçişinin adı “*katavaşya*”ydı. Katavaşya balıkları, kısa bir süre “*corum*” yapardı, yani denizin yüzeyi yaklaşık 10 dakika balık kaynardı. Yazarın demesiyle, sonuncu “*corum*” yaklaşık 40 yıl önce yaşandı.

Köyün balıkçısı *Coşkun Reis*’in yazara aktardığı bir anı var ki unutulmaz: Fokun biri iskele altındaki demirlere sıkışmış. Adamın biri ağları yırttığı düşüncesiyle kakıçla başına vurarak foku öldürmeye yeltenince, çevredekiler adamı engellemiş. Sıkışan foku Ermeni bir çocuk kurtarmış. Ertesi gün foku öldürmeye çalışan adam sepetlerini paramparça bulmuş, Ermeni çocuğun kıyıya çekili sandalıysa balık doluymuş. 60’lı yıllardan sonra fokları gören çıkmamış...





57 m Montigne



57 m Montigne



34 m Olde Salt



28 m Alpha

YAT YAPIMI • ALIM-SATIM • BAKIM-ONARIM • KİRALAMA

# AEGEAN YACHT

1976

BODRUM ÖREN ANTALYA

+ 90 252 313 26 55 & + 90 533 923 93 58

[www.aegeanyacht.com](http://www.aegeanyacht.com)

# 70'lerin İstanbul'unda “Çocuklar gibi şendik...”



**L** 970'li yıllar, İstanbul'un nüfusunun az, denizlerinin de havasının da temiz, yeşilinin ise gani olduğu yıllardı. Her ne kadar Mecidiyeköy'ün dutluk olduğu zamanlara yetişemedimse de çocukluğumun İstanbul'u henüz betonlaşmaya maruz kalmamış, Mecidiyeköy'den öteye pek az genişlemişti. Test öğretmenim Fikret Toprak, Esentepe'ye -bugün Türk Telekom binasının bulunduğu sokağa- taşındığı zaman, bu yeni adres annemle bana dünyanın öbür ucu gibi gelmiş, ana cadde dışında asfalt yol olmadığı için, çamurlu sokakta bata çıka hocamın evine ulaşmıştık. O zaman pek meskûn bir semt olmayan Esentepe'nin adına yaraşır -henüz binaların dizginlemediği- rüzgârıyla tanıştığımız o kış günü, ana caddeye ulaşmaya kadar yüzümüzün gözümüzün davul gibi şiştiğini bugün gibi hatırlıyorum.

Oturduğumuz ev Taksim Meydanı'na çok yakın olduğu ve evimizin önünden vızır vızır arabalar geçtiği için, ablam Rozi'nin (Strugo) de benim de kapı önünde komşu çocuklarıyla oynama olanağımız yoktu. Ama Taksim Abdülhak Hamit Caddesi'ne dikey bir sokakta oturan rahmetli annemle büyükbabamın (Lüsi - İzak Perez) evlerinin önünden nadiren araba geçtiği için, sokak hep çocuk kaynardı. Sık sık oraya gittiğimizden,

*Sana diün bir tepeden baktım  
aziz İstanbul!*

*Görmedim gezmediğim,  
sevmediğim hiçbir yer.*

*Ömrüm oldukça, gönül tahtıma  
keyfince kurul!*

*Sade bir semtini sevmek bile  
bir ömre değer.*

*Yahya Kemal Beyath*



**Taksim, 1970'ler...**  
**Sağda Madam Kohen'in**  
**oturduğu apartman...**



## Aynı sokağın karşı kaldırımında, az ilerdeki bir apartmanda Madam Hofer otururdu...

o çocukların kimisi arkadaşımızdı. Sek sek, yakar top oynar; yaşıtımız olan komşu çocukları Emine ve Şeniz'le kapı önünde oturur, evden birer kap içinde indirdiğimiz nevaleyi -salatalık ve can eriği hatırlıyorum- birlikte afiyetle yerdik.

Toplumumuzdan, anneannemin yaşıtı birçok hanım vardı o zaman Taksim'de oturan -bu soyadların kimisine uzunca bir zamandır rastlayamamış olmak, bugün bana hüznün veriyor... Anneanneme sık sık oturmaya geldikleri için, onları yakından tanır ve pek severdim. Aynı sokağın karşı kaldırımında, az ilerdeki bir apartmanda Madam Hofer otururdu... Müşterisi olduğu kuaförün, yaş geçince hanımların saçlarını taramaya pek hevesli olmadığı yönünde, yerleşmiş bir inancı vardı Madam Hofer'in... Kuaföre, tatlı şivesiyle -ama sözünü hiç sakınmadan- verir veriştirirdi: "Sen hep kuçukleri tara, kuçukleri!" Madam Hofer'in az ilerisinde oturan Madam Eliz, Türkçe sözlü hafif batı müziği hayranıydı: Dönemin gözde isimlerinden Yeliz'i pek sever, Nilüfer'in gür bir şelale gibi çağıldayan sesini ise "yorucu" bulurdu. Anneannemin sokağından çıkıp da ana caddeye doğru yürüdüğümüz zaman, karşımıza Madam Kohen'in evi çıkardı. Bence Madam Kohen harcanmış bir yetekti: bir adet A-I kâğıdını -makas veya yapışkan kullanmadan- kesip katlamak suretiyle, içinde her türlü detayı bulunan bir sürat teknesi yapabildiğine, kendi gözlerimle şahit olmuştum! Yine küçük yaşlarımda, bu ekibe ek olarak Bencüya ailesi ile birlikte, anneannemin misafiri olarak ara sıra Büyükdere Caddesi'nde Bosfor Restoran'a gittiğimizi ve orada her zaman müthiş bir izzet-i ikram gördüğümü hatırlıyorum. Ve bir de her zaman bizim masaya hizmet eden, çiçek bozuğu yüzlü, sevecen garson Osman'ı... Bugün ne Bosfor Restoran kaldı ne de Taksim'de koşup oynadığım o sokaktan tanıdık bir görüntü...

Denizler temizdi demiştim... Ozon tabakası henüz delinmemiş miydi, ya da delinmişti de bizim mi haberimiz yoktu, bilemiyorum. Ama güneş yanığına karşı mavi teneke kutudaki Nivea'dan medet umulur, bolca sürülmesi nedeniyle de herkes kabile kaçkını gibi gezerdi! Şoför Cemal Amca'lı senelerimiz işte tam o zamanlara denk gelir... Dört anne ve sekiz çocuk, Cemal Amca'nın yayla gibi arabasına doluşur, İstanbul kazan, biz kepeçe ge-

zerdik... Anneler, Lina Kaneti, Leyla Kaspi, Güzide Kohen, Röne Nahmias; yaşları zannediyorum 5 ile 9 arasında değişen biz çocuklar ise, Etel (Gidon) ve Miryam Kaneti (Molinas); Roni ve Ersin Kaspi; İzzet ve Bertan Kohen; Rozi (Strugo) ve Lolita Nahmias (Haleva)... Annelerimiz, birimizi geride bırakma riskine karşı, arabaya biniş ve inişlerimizde bizi mutlaka sayarlardı.

Cemal Amca Talat Paşa İlkokulu'nda servis şoförüydü. Kaneti kardeşler 19 Mayıs İlkokulu'na; ablam Rozi ile ben de o yıl Özel Devrim İlkokulu'na (takip eden yıl Taksim İlkokulu'na) gittiğimize göre, yaz programlarımızın planlayıcıları, çocukları Talat Paşa İlkokulu'na gitmekte olan Leyla Kaspi ile Güzide Kohen olmalı... Ekibin istikameti, büyük ölçüde hava durumuna bağlıydı.



**Taksim Meydanı, 1975... Trolleybüsün elektrik hatlarına uzanan iki 'boynuz'undan biri, evimizin önünden Tarlabaşı'na dönerken düşer, söylene söylene koltuğundan inen şoför, tahta bir sopa marifetiyle boynuzu geri takardı. Trolleybüslerin 23 yıllık İstanbul macerası 1984'de son buldu...**

Eğer hava güzelse, doğru Tarabya Plajı (bugünkü Big Chefs'in mekânı) ... Hava ılıman ama denize girecek kadar sıcak değilse, bugün yerinde park olan Aşıyan Gazinosu'nun bahçesi... Nihayet, eğer hava iyice kapalıysa, örneğin Baltalimanı'ndaki -bugün yerinde otomobil galerisi olan- pizzacı... Bugünkü çocukların muhtemelen burun kıvracağı ultra-kalın hamurlu, bol soslu bol kaşarlı pizzalar alınır ve arabanın dışında, denize nazır, afiyetle yenirdi. Bir seferinde, sert bir rüzgârda, Etel'in pizzasının kalan yarısının denize uçtuğunu hatırlıyorum!

"Onca kişi bir arabaya nasıl sığardınız?" diye soracak olursanız: Kimsenin sıkıştığından şikâyet

En büyük eğlenceniz neydi diye soracak olursanız, şüphesiz Gazino'nun maskotu "Gandi"ydi.

ettiğini hatırlamıyorum. Ya Cemal Amca'nın arabası yeterince genişti, ya da biz halimizden yeterince memnunduk... Cemal Amca koyu bir Beşiktaş taraftarıydı. Futboldan zerre kadar anlamayan ben, sırf onun hatırına Beşiktaşlı olmuştum. Beşiktaşlı olmak bir şey mi; Cemal Amca öl dese ölürdüm! Birgün, araç park halinde ve o motoru kontrol ederken, beni -freni elimle basılı tutmakla- görevlendirdiğinde, ne kadar gurur duyduğumu anlatamam... Kore gazisi olan Cemal Amca'nın yüzünde yara izleri vardı. Ara sıra biz çocuklara savaş anılarını anlatırdı. Pür dikkat dinlerdik... Tatlı sertti Cemal Amca; biz çocuklar onu hem çok sever hem de saygı duyardık.

Aşiyen Gazinosu'nda annelerimiz kart oynarken, bizler aramızda sohbet eder veya Etef'in hatırladığına göre sessiz film ve kulaktan kulağa oynardık. En büyüğümüz olan ablam Rozi, bazen bizlerle oynar, bazen de -gerçek bir kitap kurdu olarak-



**Tarabya Plajı girişi, arka planda Cemal Amca'nın arabası (arka sıra, soldan sağa) Röne Nahmias, Güzide Kohen, Leyla Kaspi, Cemal Amca; (ön sıra, biz çocuklar) Lolita, Bertan, Ersin, Etef, Rozi, Miryam (1970)**

kuytu bir köşeye çekilip, kitabını okurdu. En büyük eğlenceniz neydi diye soracak olursanız, şüphesiz Gazino'nun maskotu "Gandi"ydi. Bir şempanze olan Gandi, kafesinde durur, kendisine ikram ettiğimiz fıstıkları büyük bir coşkuyla karşılayıp, mideye indirirdi. Miryam'ın anımsadığına göre, bir sefer de fıstığa kıyasla daha ucuz olan



**Tarabya Plajı girişi (arka sıra, soldan sağa) Güzide Kohen, Lina Kaneti, Leyla Kaspi, Röne Nahmias; (ön sıra, biz çocuklar) Miryam, Etef, Lolita, Rozi, Bertan, Ersin (1970)**

Cemal Amca'nın yayla gibi arabasına doluşur, İstanbul kazan, biz kepçe gezerdik...

ay çekirdeğini denesek ne olur dedüğümüzde, Gandi bu değişimi hoş karşılamamış, çekirdekleri kafesinden dışarı atarak bize aynen iade etmişti! Gandi iyi huylu bir şempanzeydi –genellikle... Muhtemelen ters tarafından kalktığı bir gün bana denk gelmiş; kolumu hart diye ısırması ve kanatmıştı. Isırık bölgesi alkolle (!) silinmiş, maazallah önce Gandi'nin, sonra da benim kudurabileceğime ihtimal verilmemişti. Zannediyorum bugünün yerleşik bakış açısından farklı olarak, o zaman kötü şeyler pek fazla düşünülmez, genellikle de bunun bir sakıncası görülmezdi. Nitekim bizimkilerin birkaç gün boyunca Gandi'nin hatırını sorup, afiyette olduğunu öğrenmelerinin akabinde, konu gündemden düşmüştü.

Mızıkçılık, oyunbozanlık hiç olmazdı dersem, yalan olur... Ama biz çocuklar, genellikle iyi anlaşırdık. Kızların favorisi kimdi diye soracak olursanız, bu isim tartışmasız Roni Kaspi'ydi... Hem yakışıklı hem de zarif olduğu için... Biz kızlar, Brad Pitt fiziğiyle Dalai Lama nezaketinin nadiren aynı bedende tezahür ettiğinin, ta o zamandan farkındaydık!

Pedagoglarımız bedava, yaklaşımlar genellikle kesin çözüm odaklıydı! Tarabya Plajı'ndayız. Sıcaklık 40 derece! Başımı suya batırmaya korkuyorum. Bunu gören annelerimizden biri başımı trak diye suya bastırması, boğulma korkumu köklenemeden söküp atmıştı. Tarabya Plajı'nın kapısındaki fotoğrafta, elimde can yeleğim duruyor. O kadar zayıfım ki kolluklar koluma bol gelirmiş! Ve yine Tarabya Plajı'nda bir gün Zeki Müren'e rastlamışız. Lina Kaneti'nin anlattığına göre, biz çocuklar “San’at Güneşi”ni yakın takibe almış, gidip gelip onu seyretmişiz... Ne yazık ki, elimizde, bu değerli anıyı ölümsüzleştirecek bir fotoğraf yok; ama Zeki Müren'in ara sıra da olsa Tarabya Plajı'nı şereflendirdiğinin –ulaşabildiğim tek kanıtı olan 1965 tarihli bir fotoğraf, internette mevcut...

Bizler; Kaneti, Kaspi, Kohen ve Nahmias ailelerinin çocukları, 1971 yazını da İstanbul'da hep birlikte, güle oynaya geçirdik. Sonra, ayrılık zamanı geldi çattı: 1972 yılında Kohen'ler İsrail'e göç ettiler... Kaspi'ler, babalarının işi gereği Atina'ya –oradan da sırasıyla Roma, Londra, Nice ve Chicago'ya... Kaneti'ler yazları Burgazada'ya gitmeye başladılar; Nahmias'lar da Suadiye'ye... Yaşamlarını benim gibi İstanbul'da sürdüren sevgili çocukluk arkadaşlarım Etel (Gidon) ve Miryam'la (Molinas) ne zaman rastlaşsak, eski günleri yâd ederiz... İçimizdeki özlem, yalnızca çocukluğu-



**Aşyan Gazinosu (önden arkaya)  
Röne Nahmias, Güzide Kohen,  
Leyla Kaspi, Lina Kaneti (1971)**



**Tarabya Plajı (1965)**

**Biz kızlar, Brad Pitt fiziğiyle Dalai Lama nezaketinin nadiren aynı bedende tezahür ettiğinin, ta o zamandan farkındaydık!**

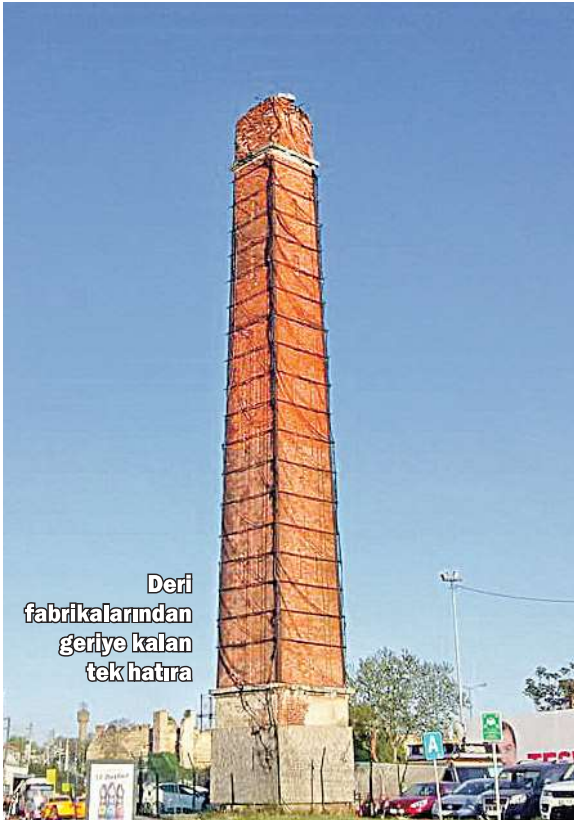
muzun kaygısız günlerine değil, İstanbul'un asla geri gelmeyecek yeşiline, mavisine; ve aynı zamanda başka diyarlara göçmüş Kaspi'lerine, Kohen'lerinedir...

# Kendine özgü bir semt: Kazlıçeşme



Surp Pirgiç Ermeni Hastanesi

19. yüzyıla ait fabrika bacası  
Kazlıçeşme'deki deri fabrikalarından geriye  
kalan tek hatıradır ve bir Osmanlı Sanayi  
Mirası olarak koruma altındadır.



Deri  
fabrikalarından  
geriye kalan  
tek hatıra

Neredeyse her metrekaresinden tarih fişkıran, *Tarihî Yarımada* olarak da adlandırılan *Suriçi*'nden *Yedikule Kapısı*'ndan dışarı çıkar çıkmaz *Kazlıçeşme* semti karşılar sizleri. *Kazlıçeşme*, çok olumlu bir çağrışım yapan bir semt değildir İstanbullular için. Bunun sebebi, yüzyıllar boyunca semtte yer alan *tabakhaneler* yani *deri fabrikaları*, bu fabrikaların çevreye saçtığı pis kokular ve barındırdığı farelerdir.

İstanbul'un fethinin ardından, Fatih Sultan Mehmet, tabakhanelerin, suyu bol olan bu bölgede yer almasını uygun görür ve 15. yüzyıl ortalarından deri fabrikalarının *Tuzla*'ya taşındığı 1990'lı yıllara dek; beş yüz yılı aşkın süre boyunca *Kazlıçeşme*, İstanbul'da dericiliğin merkezi olur. Günümüzde *Kazlıçeşme*'de deri fabrikalarından eser kalmasa da, *Kazlıçeşme*'nin İstanbulluların belleğinde tabakhane, pis koku ve fareyle özdeşleşen imajını silmesi hayli zaman alacaktır.

Oysa *Kazlıçeşme* kötü bir imajla değil, aksine sahip olduğu birçok tarihî eserle, birbirlerinin yanı başlarında yer alan camileri, kiliseleri, cem evi ve türbeleriyle, İstanbul'un fethinde oynadığı büyük rolle İstanbul'un en değerli semtlerinden biri olarak anılmaya değer bir semttir.

Dilerseniz şimdi, en fazla 200 m'lik bir mesafe içerisinde iki tarihî cami, iki kilise, bir cemevi, iki tarihî çeşme, bir tarihî hamam kalıntısı, üç türbe, bir tarihî hastane barındıran *Kazlıçeşme* semtini birlikte gezelim.

*Kazlıçeşme İstasyonu*'nda indiğinizde, istasyondan kuzey yönüne doğru çıkarsanız sizi *Yedikule Surp Pirgiç Ermeni Hastanesi*, güney yönüne doğru çıkarsanız ise *Kazlıçeşme*'nin ünlü deri fabrikalarından bugüne gelen nadir hatıralardan biri olan görkemli bir fabrika bacası karşılar. *Yedikule Surp Pirgiç Ermeni Hastanesi*, 1832 yılında *Kazaz Artin Amira Beziçyan*'ın önderliği, *Ermeni Cemaati* mensuplarının desteği ve Sultan II. Mahmud'un izniyle, *Leblebicioğlu Bostanı* olarak bilinen, Ohannes Amira'ya ait 42.000 m<sup>2</sup>'lik bir arsa üzerinde inşa edilmeye başlamış ve 1834 yılında hizmete girmiştir. *Surp Pirgiç*, Ermenice *Aziz Kurtarıcı* demektir. Yüz seksen beş yıldır şifa dağıtmaya devam eden bu tarihî hastanenin bahçe-

sinde hastaneyle yaşıt, şapel olarak adlandırabileceğimiz küçük bir kilise bulunur. İlk başta ahşap olarak inşa edilmiş olan kilise 1906, 1966 ve 2005’de geçirdiği onarımların ardından bugünkü görünümüne kavuşmuştur.

İstasyonun güney yönüne doğru olan çıkışında ise bir zafer anıtı edasıyla karşınızda dikişlen hayli uzun bir fabrika bacasıyla karşılaşacaksınız. 19. yüzyıla ait bu baca ve arkasındaki harabe halindeki fabrika kalıntısı, yüzyıllar boyunca İstanbul’da dericiliğin merkezi olan *Kazlıçeşme*’deki deri fabrikalarından geriye kalan tek hatıradır ve bir *Osmanlı Sanayi Mirası* olarak koruma altındadır.

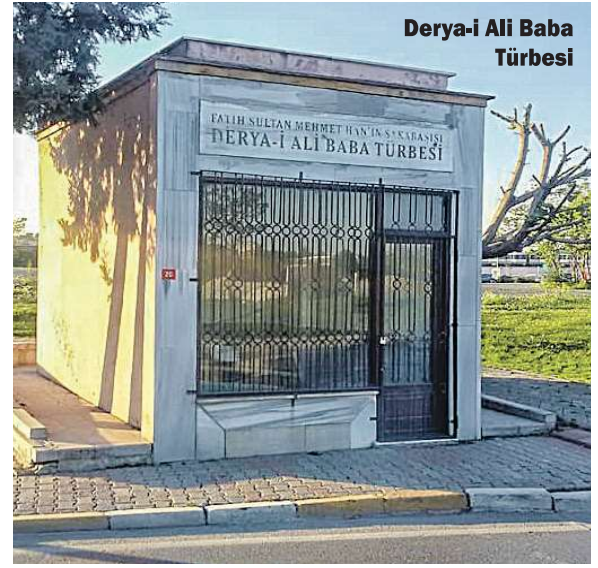
Tarihî fabrika kalıntısı ve bacasını Zeytinburnu yönüne doğru geçer geçmez *Kazlıçeşme*’nin manevi mekânları sıralanmaya başlar. Kara surlarının hemen dibinde yer alan ve 1453 yılında İstanbul’un fethi esnasında en kanlı çarpışmaların yaşandığı *Kazlıçeşme* semtinde, fetih sırasında şehit düşen yedi genç askerin ebedi istirahatlerinde bulunduğu *Yedi Şehitler Türbesi*, fetih esnasında Osmanlı Ordusu’nda Sakabaşılık yapmış olan *Derya-i Ali Baba Türbesi*, ardından gerçek ismi Es-Seyit Muammer Eryek olup, 15. yüzyılda yaşayan, Alevi-Bektaşî halkının sevip saydığı *Erikli Baba’nın Türbesi*, *Dergâhı* ve *Cemevi* ile karşılaşacaksınız. *Erikli Baba* bu ismi, karlı bir İstanbul kırsında, dergâhının bahçesinde erik yetiştirme kerametini gösterdikten sonra almıştır.

*Zeytinburnu*’na doğru uzanan yolun sol kanadında ise Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan tarihî bir hamamın kalıntıları, *Kazlıçeşme Camii* olarak da anılan ve fetihten önce inşa edilen nadir camilerden olduğu için önem taşıyan *Kazlıçeşme (Fatih) Camii* ve Sultan IV. Mehmet Dönemi’nde, 1676-1683 yılları arasında sadrazam olan Merzifonlu Kara Mustafa Paşa’nın duvarına bitişik küçük ve sevimli bir çeşmeyle birlikte yaptırdığı kendi adını taşıyan bir cami yer alır.

Bu iki caminin yanı başında bir diğer ibadethane; *Aya Paraskevi Rum Ortodoks Kilisesi* bulunur. Kilisenin tam olarak yapım tarihi bilinmese de, fetihten çok daha öncesine dayandığı bilinmektedir. Bir rivayete göre, bugün kilisenin bulunduğu yerde *Azize Cuma* olarak anılan kendisini dine adanmış, hastaları iyileştirme yeteneğine sahip bir kadın yaşamaktadır. Putperest olan Bizans İmparatoru, bu kadına öfke duyarak gözlerinin kör edilmesini emreder. Ancak, birkaç yıl sonra Perslerle savaşırken gözleri kör edilen imparatora yine *Azize Cuma* yardımcı olacak, bugün kilisenin içerisinde bulunan ayazmadan doldurduğu bir testi şifalı su ile imparatorun gözlerinin yeniden



Erikli Baba Tekkesi ve Cemevi



Derya-i Ali Baba Türbesi

Camileri, kiliseleri, cem evi ve türbeleriyle, İstanbul’un fethinde oynadığı büyük rolle İstanbul’un en değerli semtlerinden biri olarak anılmaya değer bir semttir.



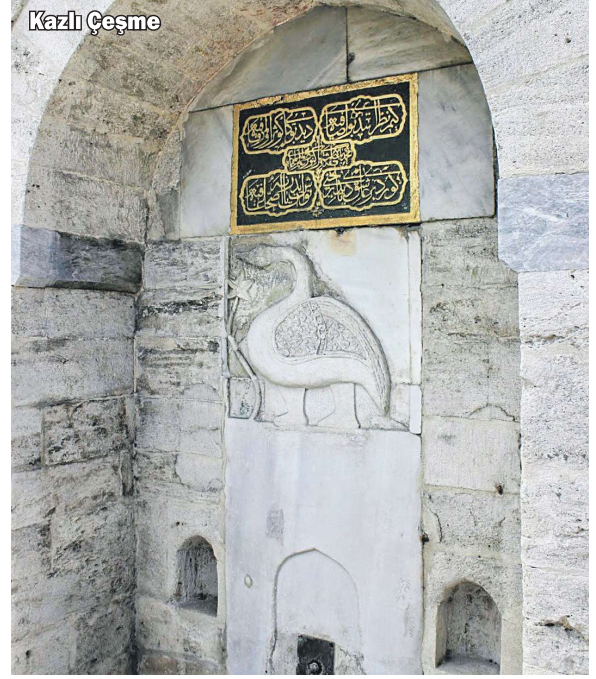
Tarihî Hamamın kalıntıları

görmesini sağlayacak, bunun üzerine imparator, Hristiyan olacaktır.

Bu kilisenin ilginç bir özelliği ayin gününün pazar yerine cuma olmasıdır. Bunun sebebine ilişkin iki rivayet vardır; Birisi *Azize Cuma*'ya dayanır. Diğer rivayete göre ise İstanbul'un fethi öncesinde askerleriyle bu bölgede konuşlanan Fatih Sultan Mehmet, kiliseyi namazgâha çevirmeyi teklif eden bir askerine öfkelenir, kilisenin korunması gerektiğini belirtip, bunun yerine kilisenin yakınına bir cami inşa edilmesini (*Fatih [Kazlıçeşme] Camii*) emreder ve fethin ardından seçilen ilk Patrik Genadius, Padişaha olan şükran duygusundan dolayı kilisedeki ayinlerin Müslümanların kutsal günü olan cuma günü yapılmasını emreder. Günümüzde Rum nüfusu hayli azalmış olduğundan ayinler sadece 26 Temmuz tarihinde yapılmaktadır.

Ve gerçek bir şaheser; bu semte adını veren *Kazlı Çeşme*. *Erikli Baba Türbesi* ile *Fatih (Kazlıçeşme) Camii*'nin ortasında cadde üzerindeki refüjde bulunan bu tarihî çeşme, kitabesine istinaden; 1546 yılında, Mehmet Bey adında bir kişi tarafından yaptırılmıştır. Bu şahsın divan şairi, yazar, aynı zamanda kadılık da yapmış olan Pir Mehmet Çelebi olduğu düşünülmektedir.

Çeşmenin bu isimle anılmasının sebebi ayna taşının üzerinde büyükçe bir kaz figürünün bulunmasıdır. Bununla ilgili en yaygın rivayete göre İstanbul'un fethi öncesinde Fatih Sultan Mehmet ve askerlerinin konuşlandığı bu bölgede su sıkıntısı yaşanır. Bu soruna çare bulmaya çalışırken bir kaz sürüsünün havalandırılarak üzerlerinden geçtiğini gören Fatih Sultan Mehmet, askerlerine kazları takip etmelerini, kazların bir su kaynağına yöneceklerini söyler. Kazların izinden giden askerler, bugün çeşmenin bulunduğu yerde bir su kaynağı olduğunu ve kazların bu sudan içtikleri-



ni görürler. Bu kaynağın üzerine, fetihten yaklaşık yüz yıl sonra, Mehmet Bey bir çeşme yaptırır ve ayna taşının üzerine bir kaz figürü kabartması yerleştirir. Artık bu çeşme ve çeşmenin bulunduğu bölge *Kazlıçeşme* olarak anılacaktır.

2002'de bu kabartmanın çalınması bir başka bilgiye daha ulaşmamızı sağlamış, çalınan kabartmanın üzerinde yer aldığı taş sökülüp, ters çevirilince üzerinde büyük bir *kristogram* (*Bizans Haçı*) ortaya çıkmıştır. MS 6. yüzyıla ait bu haç figürü, çeşmenin Osmanlı Dönemi'nde yapılmış olsa da, yapımında Bizans Dönemi'nden kalma malzemelerin de kullanıldığını göstermektedir. Muhtemelen, çeşmenin inşa edildiği 1546'da, civarda sıkça rastlanan Bizans Dönemi'nden kalma taşlardan biri ters çevrilip, üzerine kabartma bir kaz figürü işlenip çeşmeye monte edilmiştir. 2010'da, çalınan kaz figürünün yerine yenisi yerleştirilmiştir. Göz alıcı güzelliğini, yanı başındaki Osmanlı kültürünün inceliklerinden biri olan sadaka taşının tamamladığı çeşmenin, suyunun akması üzücüdür.

Umarım, gerçek bir açık hava müzesini andıran bu tarihî semtin değeri korunur ve umarım ben de bu tarihî semtin havasını solumanızı sağlayabilmişimdir.



Photo: E.J. Todini

# Design is in the air

Discovering  
beauty is  
an endless  
adventure.

trend-group.com



# TREND®

*Born with style*



Barbaros Mah. Morsümbül Sokak No:5  
DELUXIA PALACE Kat:15 No:420 Batı  
Ataşehir / İSTANBUL

Tel: 0216 356 66 84  
www.emudisticaret.com



# Langa bostanları

İstanbul'un bazı semtleri yetiştirdiği tarım ürünleri ile yâd edilirdi. Bu anlamda Bayrampaşa'nın enginarı, Alibeyköy'ün mısıru, Çengelköy'ün bademi, Kavaklar'ın siyah inciri, Arnavutköy'ün Osmanlı çileği hemen akla gelen ürünler. Yazık ki, şimdilerde bu ürünlerin kendileri değil ama namları çarşı pazarda yaşıyor.

**L**anga da yakın zamana kadar İstanbul'un marul ve hıyarı ile ünlü bir mesire semti idi. Burası İstanbul'un tıpkı Eyüp, Erenköy, Caddebostan, Beykoz, Maltepe gibi bostanları ile meşhur muhitlerindendi. Bir bostanın tarifini Vasıf Hoca, İstanbul Ansiklopedisi'ne pek güzel bir şekilde yaptığı için ben de ansiklopediden alıntılama-yı doğru buldum: “Bağçıvanlar bostanın müna-sip bir yerinde evlad ve iyalini barındıracak bir bi-na kurar; evvelleri, yani devri Hamidide şoseler yok gibi olduğundan ekseri fakir aile velileri, saf bir hava aldırılmak maksadı ile komşu bostanlara giderler, ikindi güneşinin hızı geçtikten sonra, ku-

yunun etrafında, getirdikle-ri bir ihram üzerinde oturarak, hayvanın dolabı döndürmesini, kovalardan suların şarıl şarıl düşmesini seyir ederler, ken-di aralarında ve komşuları ile hanım kadıncık sohbetlerle lu-yar turşusu, marul, can eriği yerler, gurubdan beş on dakika evvel yine o sultani ahenkler-

le icab ederse evleri için bir miktar sebze ve meyve satın alarak ve hesaplarını tertemiz görerek evleri-ne dönerlerdi.”

## Bereketli...

Langa'nın bostanları aynı zamanda şehrin akci-ğerleri konumundaydı. Bölgenin, bu vasfını, Bi-zans zamanından beri koruduğu biliniyor. Zira bu-günkü Vatan Caddesi güzergâhını izleyerek Yeni-kapı civarından Marmara'ya dökülen Lykos ya da Osmanlılar zamanındaki adıyla Bayrampaşa dere-sinin taşıdığı alüvyonlar, tam da Langa'nın bulun-duğu bölgede birikir ve bu çevreyi verimli bir alan





Yedikule Surlar ve Bostan



haline getirirmiş. Bu durumun da etkisiyle bostanların arasına eski zamanlardan itibaren dinlenme amaçlı konaklar köşkler yaptırılmış. Nitekim daha 12. yüzyılda Bizans imparatorlarından I. Aleksios Komnenos'un tam da bu mevkide köşk yaptırdığı biliniyor.

### **Mesire yeri**

Langa kelimesi “*Vlangu*”dan geliyor. Kelime, Yunancada “dışarı” anlamında kullanılmaktadır. İhtimal, şehir surlarının dışında bir bölgede kalmasından dolayı bu isim verilmiş olmalıdır. Bizans zamanında Yahudilerin, daha ziyade şehir dışında tutuldukları biliniyor. Nitekim Galata uzun bir süre Yahudilerin yaşadığı alan olarak kalmıştı. 13. yüzyılda Langa'ya Yahudiler yerleştirilmişti.

Şehir Osmanlıların kontrolü altına girdikten sonra da Langa, mesire yeri olan konumunu devam ettirdi. Evliya Çelebi, İstanbul'un mesire alanlarını sayarken Langa bağlarından da bahseder. Yine Çelebi'nin seyahatnamesinden, Langa'nın yoğurdunun da meşhur olduğu zikredilir ki, buradan da anlaşılacağı üzere 17. yüzyılda bu çevrede mandıralar da bulunuyordu. Cumhuriyetin ilk yıllarında da Langa, bu hüviyetini aynen korudu. İstanbul üzerine aldığı keyifli ve doyurucu yazıları ile tanınan Sermet Muhtar Alus, Langa'da yedi bostanın varlığından bahseder. Bunların sahipleri Bulgar, Rum ve Adalı kişilerdi. Bunlardan birinin adının Barba Kozma olduğunu Osman Cemal Kaygılı'dan öğreniyoruz. Kozma, titizliği ile tanınan bir bahçıvan olup aşçılığı ile meşhurdu. Karısı Aleksandra da karanfilli komposto yapması ile tanınırdı.

### **Langa'nın ünlü hıyarı**

Yedikule'nin marulu ne ise, Langa'nın hıyarı da o idi. Bunun dışında Langa bostanlarında mevsimine göre marul, dut, mısır, Mustabey armudu, incir gibi meyvelerle çeşitli sebzeler ve sırk domatesleri yetişirmiş. Ancak Langa denilince ilk akla gelen tabii ki meşhur hıyarı. Bu hıyar çarşı-pazarda “*çiçeği burnunda çamuru karında Langa hıyarı*” ya da “*badem bu badeeem*” nidaları eşliğinde satılmış. Alus'un deyişi ile kol gibi olanı on paraya, biraz ufağı beş paraya gidermiş. Rengi sarıya kaçanı “tohumluk” olarak adlandırılır ve çok ucuza gidermiş. Bundan dolayı Çukurçeşme, Draman ve Unkapani'nda bulunan İstanbul'un namlı turşucuları, salatalık mevsiminin geçmesini bekler, tarlada kalan hıyarları yok bahasına alarak turşu kurmak için dükkânlarına getirtirmiş.

### **Eğlence mekânları**

Langa bostanları aynı zamanda ailecek eğlenilen mekânlardı. Belki de şehrin içinde olmalarından dolayı genelde ailelerle gelinir, Veliefendi, Çırpıcı, Kâğıthane ya da Silahtarağa gibi eğlence mekânlarında zaman zaman vaki olan küfürleşmeler, hırlaşmalar, belki de bundan dolayı burada pek olmazdı. Aileler genelde yanlarında yalancı dolmalar, börekler, cacıklık yoğurtlar getirir ve serin bir ağaç altı aralardı. Bazen de bir şey getirilmez bostandan toplatılan hıyarlar bahçıvanın getirdiği tuz eşliğinde afiyetle yenir, yenilen hıyarın parası ile gönülden kopan bir hasır iskemle ücreti ödenerek mekân terk edilirdi. Bazı kimseler ise belli bir miktar parayı peşin ödeyerek bostanda fidelere zarar vermemek şartıyla diledikleri gibi

gezinir, istedikleri kadar yerlerdi. Yine İstanbul üzerine yazdıkları ile haklı bir şöhrete kavuşan Osman Cemal Kaygılı da bostanlardaki en büyük keyiflerden birinin dolap beygirleri tarafından çekilen ve şırl şırl önce bir havuza doldurulan, sonrasında da tarlaya verilen suyun sesini dinlemek olduğundan bahseder.

### **Çakıcıların – akşamcılarının uğrak yeri**

Langa “çakıcıların” yani akşamcılarının da uğrak yeri idi. Buradaki en meşhur meyhanecinin Langa Maksud ve oğlu Topal Kapril olduğunu yine Sermet Muhtar’dan öğreniyoruz. Burası aynı zamanda akşamcılığı ile tanınan Ahmed Rasim’in de sıklıkla uğradığı mekânlardandı. Temizliği ile meşhur olan bu meyhane, bardaklarını sirkeli su ile yıkaması ve bu bardaklara parmak sürüldüğünde bülbül sesi misali ses çıkarması ile tanınmış. Devamlı müşterilerine ne yiyip içtikleri sorulmaz, ne bırakılırsa onunla iktifa edilirmiş. Müstecibzade İsmet, M. Nuri Şeyda, Mehmet Ceval, Andelib gibi çakıcılar da buraya sıklıkla uğramış. Buranın yakınında, avlusunda incir ağacı olan bir de İncirli meyhane yer almış.

### **Bostan ürünleri**

Langa aynı zamanda Bulgar cemaatinin de yoğun olarak yaşadığı bir mekândı. Hatta bahçıvanlardan bir kısmı da Bulgar cemaatine mensuptu. Kendisi de Bulgar cemaatine mensup olan ve kaleme aldığı gayet kapsamlı çalışmasında bölgedeki bostanlara da değinen Georgi Kostandov,

Langa aynı zamanda Bulgar cemaatinin de yoğun olarak yaşadığı bir mekândı. Bulgar cemaatine mensup olan ve kaleme aldığı gayet kapsamlı çalışmasında bölgedeki bostanlara da değinen Georgi Kostandov, burada bostan çalıştıran cemaat mensubu bahçıvanların elde ettikleri ürünleri on dakika mesafedeki Aksaray pazarına ya da Unkapanı’nda bulunan taze sebze haline gönderdiklerini yazar.

burada bostan çalıştıran cemaat mensubu bahçıvanların elde ettikleri ürünleri on dakika mesafedeki Aksaray pazarına ya da Unkapanı’nda bulunan taze sebze haline gönderdiklerini yazar. Zira soğutma sistemlerinin olmadığı 1950’li–60’lı yıllarda çoğu ürünün ancak bir iki günlük ömrü bulunuyordu. Bu da en kısa sürede ve en kısa mesafedeki pazar yerine tez elden gönderilmesini zorunlu kılıyordu.

Yine bu bostanlarda bahar aylarında çok aranan salatalık, marul, roka, tere, pazı, taze soğan, kırmızı turp, sarımsak, maydanoz ve dereotu gibi ürünler de yetiştiriliyordu. Langa ve Aksaray bostanlarının bilhassa sırik domatesleri meşhurdur. Dönemin bostanlarını ve bunlardan elde edilen ürünlerin nefasetini Georgi Kostandov’dan dinleyelim: “Nisan ayının sonlarına doğru Aksaray’daki sebze bahçeleri ayrı bir güzelliğe bürünürdü. Akşamları güneş batmadan önce, ıslanmış bahçe toprağının çok değişik, çok hoş bir kokusu vardır. Mayıs başından itibaren bu kokuya nefis bir taze soğan, taze domates ve taze salatalık kokusu eklenirdi. Cemaatimizin, mesleğinde usta bahçıvanları, bir zamanlar Langa’daki sebze bahçelerinde bütün İstanbul’a nam salmış, ipeksi bir narinliğe sahip sırik cinsi domatesin, Langa patentli salatalığın ve sivri biberin en nadidesini yetiştirirdi. Büyüklerimizle birlikte bizlerin de o mevsimde en çok sevdiğimiz salata, doğranan iki üç küçük domatesle, bir iki taze soğanın üstüne eklenen, azıcık zeytinyağı, sirke ve tuzla yapılırdı.”





### **Doku bozuluyor...**

Langa'ya Demokrat Parti zamanında yüz bin kişilik bir şehir stadı yapımının gündeme geldiği de biliniyor. İhtimal ki, bu durumun en temel nedeni hem şehrin merkezi bir yerinde bulunması hem de büyük kısmının o zamanlarda halen bostan olarak duruyor olması idi. Ancak dönemin gazetelerinden takip edebildiğim kadarıyla Aralık 1955'e gelindiğinde bu girişimden vazgeçilmiştir. Gerekçe olarak da istimlak bedellerinin 60-70 milyon lira gibi muazzam bir bedeli bulması gösterilmiştir. Yine bu tarihler yavaş yavaş Langa'nın klasik dokusunun da bozulmaya başladığı devrelerdir. Bu zamana kadar bölge kozmopolit bir yapıya sahipti. Rum, Ermeni, Bulgar ve Müslüman kökenli orta sınıfa mensup ya da alt gelirli insanlar yaşardı. Sonrasında ise bölge hızla terk edildi. Araba tamircileri, ucuz otelleri, birahaneleri ile ailelerin tercih etmediği bir yer haline geldi. 90'lardaki bavul ve buna bağlı fuhuş ticareti de semtin bozulma sürecini tetikledi. Bazı bölgeleri ise imara açıldı. Apartmanlara teslim oldu. Hâsılı kelim Langa'dan ve bostanlarından nam ve nişan kalmadı.

### **Günümüzde**

Günümüzde ise Langa kısa bir süre önce Marmaray inşası sırasında yapılan kazılarda ortaya çıkarılan gemileri ile ünlü. Buradaki arkeolojik kazıları idare eden Arkeolog Cemal Pulak, Langa bostanlarında bulunan gemi kalıntılarının bu mevkii sadece Türkiye'de değil tüm dünyada ünlü kıldığını dile getirir. Gemilerden biri 11. yüzyıla tarihlenmektedir ki daha önce bu kadar eski bir geminin ortaya çıkarılmadığını, bu keşfin Akdeniz gemiciliği açısından da son derece önemli olduğunu dile getirir. Yine Marmaray inşası sırasında bu mevkide bir kilise kalıntısına da rastlanır. Kilisenin denizciler ya da Langa bostanlarında çalışan işçiler tarafından kullanıldığı sanılıyor. Kilise ve çevresinde yapılan kazılarda 9-14. yüzyıl arası bazı buluntulara tesadüf edilmiş.

#### **Kaynakça:**

- Sermet Muhtar Alus; "Langa Bostanları", Akşam gazetesi, 20 Temmuz 1942.  
Nermin Bayçın; "Bu Batıklar İstanbul Tarihini Yeniden Yazar", Milliyet, 3 Aralık 2005.  
Evliya Çelebi; Evliya Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul (Haz.: Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı), İstanbul 2004.  
Ömer Erbil; "Metro Kazısından Esrarengiz Kilise", Milliyet, 30 Temmuz 2006.  
Osman Cemal Kaygılı; Köşe Bucak İstanbul (Haz.: Tahsin Yıldırım), İstanbul 2004.  
Reşat Ekrem Koçu; "Bostan, Bostanlar", İstanbul Ansiklopedisi, cilt: 6, İstanbul 1963, s. 2971-2972.  
Georgi P. Kostandov; İstanbullu Bulgarlar ve Eski İstanbul, İstanbul 2011.  
Milliyet; "Langa'ya Stad Sevdası", 16 Aralık 1955.  
Tan Morgül; "Müteahhitler Girmi Bostana", Birikim, sayı: 184-185, Ağustos-Eylül 2001, s. 174-181.  
İlber Ortaylı; "Langa", Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, cilt: 5, İstanbul 1994, s. 1951-96.



2 Temmuz - Keriman Halis

#### 1 Temmuz

1997 - Çin, şehir-devlet Hong Kong'un egemenliğini 156 yıl aradan sonra Birleşik Krallık'tan geri aldı.

#### 2 Temmuz

1932 - Keriman Halis, Türkiye Güzellik Kraliçesi seçildi.  
1993 - Sivas Madımak Oteli yakıldı. Otelde bulunan kişilerden 37'si yanarak öldü.

#### 3 Temmuz

1976 - İsrail komandoları düzenledikleri bir operasyonla, kaçırıldıktan sonra Ugan-da'nın Entebbe havaalanında bekletilen bir uçaktaki 105 rehineyi kurtardılar.

#### 18 Temmuz

1930 - Ankara Etnografya Müzesi halka açıldı.

#### 19 Temmuz

1987 - Mehmet Terzi, San Francisco Maratonu'nu kazandı.

#### 20 Temmuz

1974 - Kıbrıs Harekâtı başladı.

#### 21 Temmuz

1946 - Türkiye'de ilk çok partili seçimler yapıldı.



1 Temmuz 1997  
Çin Hong Kong'u geri aldı.

## Temmuz'da ne oldu?

#### 4 Temmuz

1776 - Amerikan bağımsızlık günü.

1946 - Nazi döneminden sonraki ilk pogrom Kielce, Polonya'da başladı.

#### 5 Temmuz

1950 - Kore Savaşı başladı.

#### 6 Temmuz

1991 - Lale Aytaman, Muğla valiliğine atandı. Aytaman ilk kadın vali oldu.

#### 7 Temmuz

1929 - Mussolini, Papa ile anlaşınca bağımsız Vatikan kuruldu.  
2007 - Dünyanın pek çok şehrinde Live Earth konserleri düzenlendi.

#### 8 Temmuz

1919 - Mustafa Kemal, resmi görevinden ve askerlikten çekildi.

#### 9 Temmuz

1961 - Anayasa referandumu yapıldı; %61,5 "evet" oyuyla kabul edildi.



10 Temmuz 1961



2 Temmuz 1993

#### 10 Temmuz

1961 - GS'li milli futbolcu Metin Oktay, İtalya'nın Palermo takımına transfer oldu.



7 Temmuz 2007

#### 23 Temmuz

1967 - Detroit, Michigan'da ABD tarihinin en kanlı ayaklanmalarından biri başladı. Olaylar sona erdiğinde, geride 43 ölü, 342 yaralı ve yaklaşık 1400 yanmış bina kaldı.

#### 24 Temmuz

1923 - Günümüz Türkiye'sinin sınırlarının çizildiği Lozan Antlaşması imzalandı.



18 Temmuz 1930

#### 22 Temmuz

1913 - Edirne Bulgar işgalinden kurtarıldı.



17 Temmuz 1955



17 Temmuz 1975

### 11 Temmuz

1939 - Milli Piyango İdaresi kuruldu.

1967 - Tuborg Türkiye'de bira üretimine başladı.

### 12 Temmuz

1932 - Türk Dil Kurumu kuruldu.

2002 - Ontario'da (Kanada) aynı cinsten insanların evliliği yasalaştı.

### 13 Temmuz

1930 - İlk Dünya Futbol Şampiyonası Uruguay'da başladı.

1949 - Papa Pius, Komünist Partiye üye olanların aforoz edileceğini söyledi.

### 14 Temmuz

1789 - Fransız Devrimi.

1936 - Türkiye, olimpiyatlarda ilk altın madalyayı aldı. Yaşar Erkan, Berlin Olimpiyatları'nda, güreşte 61 kiloda birinci geldi.

### 15 Temmuz

1910 - Emil Kraepelin, Clinical Psikiyatri adlı kitabında Alzheimer hastalığına meslektaşı Alois Alzheimer'ın adını verdi.

### 16 Temmuz

1945 - Manhattan Projesi gereğince ABD yakınlarında ilk atom bombası denemesi yapıldı.

1969 - Apollo 11 Cape Kennedy uzay üssünden fırlatıldı.

### 17 Temmuz

1955 - Disney parklarının ilki kapılarını Kaliforniya'da açtı: Disneyland.

1975 - Amerikan uzay aracı Apollo ve Rus uzay aracı Soyuz uzayda birleştiler.

### 25 Temmuz

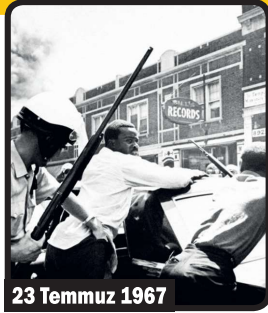
1994 - Ürdün kralı Hüseyin ile İsrail Başbakanı Yitshak Rabin savaş durumunu sona erdiren deklarasyonu imzaladılar.

### 26 Temmuz

1933 - Adolf Hitler görme, duyma gibi sorunları olan Almanların kısırlaştırılacağını açıkladı.

### 27 Temmuz

1964 - ABD'de siyahlar, Federal Mahkeme'ye başvurma hakkını elde etti.



23 Temmuz 1967

### 28 Temmuz

1914 - I. Dünya Savaşı başladı.

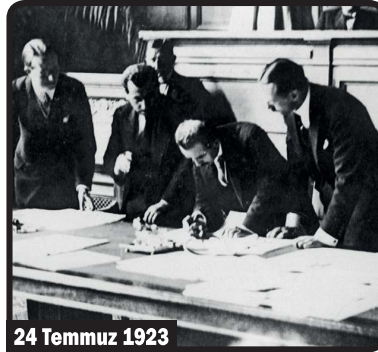
### 29 Temmuz

1958 - NASA kuruldu.

1981 - Galler Prensi Charles, Lady Diana ile evlendi.



29 Temmuz 1981



24 Temmuz 1923

### 30 Temmuz

1977 - Türkiye Basketbol genç millî takımı Avrupa şampiyonu oldu.

### 31 Temmuz

1492 - Yahudilerin İspanya'dan kovulacağını gerekçeleriyle bildiren Elhamra Kararnamesi imzalanarak yürürlüğe girdi.

1932 - Almanya'da seçimlerde Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi (Naziler) birinci parti oldu.



25 Temmuz 1994

SÖYLEŞİ - Nermin Ketenci

FOTOĞRAFLAR: TERİ ERBEŞ

# Rita Ender

Eğer görmeye, duymaya,  
düşünmeye hazırsanız...

**D**ükânında kendi halinde çalışan demircinin, ismi kulağa garip gelen komşunun sözcüklerine kulak vermek neden önemli? Burada Ulus Baker'in Spinoza ile ilgili yorumuna kulak kabartmak lazım: "Tek boyutlu insandan dışarıya çıkış, ... 'yalnızca tek bir türden uyarılar bombardımanı'nu geriye itmek, ... uyarılardan mümkün olduğunca fazla yollardan ve tarzlardan etkilenmeyi başarmak. Etik, iyi karşılaşmalar örgütlemektir." Kitap sayfalarında kurgu veya gerçek kişilerle karşılaşma olanağı, kabuklarımızdan çıkmamızı, başka duygu ve yaşantıların izini sürebilmemizi sağlıyorsa, yazarlar iyi karşılaşmaları örgütleyen insanlardır diyebiliriz. Rita Ender başkalarının duyulmayan sözcüklerini, duymaya hazır olanlar için kayda geçiriyor. Kitaplar orada duruyor, henüz hazır olmayanlara da günün birinde seslerini duyurmak üzere sabırla bekliyor. İyi karşılaşmalar dileğiyle...

**Aslında mesleğiniz avukatlık. Sizi yazmaya kim ya da ne yöneltti?**

Herhalde okumak yöneltmiştir. Yazmaya avukat olmadan başlamıştım zaten. Liseden beri yani 18 yıldır düzenli olarak yazıyorum. 2001'den 2007'ye kadar *Şalom*'da yazdım. 2004'te -Hukuk Fakültesindeki ilk yılımdı- *Güncel Hukuk* dergisinde yazmaya başladım ve 12 yıl boyunca devam ettim. 2007 yılında ilk kitabım yayınlandı. 2012-2016 yılları arasında da *Agos* gazetesinde iki uzun söyleşi serisi yaptım. Bu seriler de sonrasında kitaplaştı. *Agos*'ta yazmaya başladığımda avukatlık yapmaya yeni başlamıştım. O zamandan beri de avukatlığı ve yazmayı birlikte sürdürmeye çalışıyorum.

**Söyleşi yaparken nefes aldığınızı, öğrendiklerinizden yararlandığınızı söylüyorsunuz. Görüşme yaptığınız insanlar dünyaya bakışınızı değiştirdi mi?**

Bir kitap okumakla veya iki saat sohbet etmekle kişinin dünyaya bakışı değişir mi? Görmeye, duymaya, düşünmeye hazırsanız değişir ancak. Benim bu konuda bir hazırlığım vardiysa eğer; bu, *Güncel Hukuk* dergisinde beraber çalıştığım Filiz Kerestecioğlu sayesinde olmuştur diye düşünüyorum.

Bununla beraber, bugüne kadar yüzlerce kişiyle söyleşi yaptım, içlerinde beni yaşamlarıyla, ya-

rattıklarıyla, duruşlarıyla, bir tek basit cümlesiyle etkileyenler çok oldu. Mesela, *Kolay Gelsin* kitabı için söyleşi yaptığım Artin Aharon, nam-ı diğer Gabi Usta. Usta lakabının hakkını veren, demir atölyesinde yoktan var etmenin keyfini süren ve İstanbul'un özellikle Şişhane'nin geçmişini tüm çokbilmişlerden çok daha iyi anlatan biridir, Gabi Usta. Etkilenecek çok özelliği var bence, ama benim için en çarpıcı olanlardan biri, yaşamın sokakta olduğunu hatırlatması. Tüm gün boyunca iş yerlerinde yapılan eylemler, toplantılar, o yoğun görüşmeler sokağa yani hayata ne bırakıyor? Bu-

na, paradan başka bir cevap verebiliyor olmak lazım. Gabi Usta, penceresinden kurduğu dostluklar aracılığı ile ürettiği işlerle bunun cevabını her gün veriyor.

Sonra son zamanlarda üzerinde çalıştığım Madam Amati var. Aramızdan 30 yıl önce ayrılan Madam Amati yani Marta Amati de sokağa ve hayata müzik ile

katkıda bulunmuş bir kadın. İzmir Konservatuarı'nın ilk keman hocası olan Marta Amati, onlarca öğrencisine yıllar boyunca müzik öğretmiş. Merdivenlerde, kafelerde, sahnelerde, sinagogda; var olduğu her yerde keman çalmış. Saygın biriymiş. Bana göre sanki biraz ulaşılmazmış da... Yukarıdaymış. Yaşından başından, parasından pulundan, eşinden dostundan ötürü değil; mesleğinden, müziğinden ve duruşundan ötürü.

**Biz seçimlerimizsek, eşyalarımız bizi dışarıya nasıl anlatır?**

*Aile Yadigârları* isimli kitabımı yazarken daha çok eşyalara odaklandım. Türkiyeli otuz genç Yahudi ile söyleşi yaparak yazmış olduğum bu kitapta, söyleşi yaptığım her kişiden bir aile yadigârı seçmesini istedim. Birkaç kişi dışında herkes elle tutulur, gözle görülür bir nesne yani bir eşya seçti ve anlattı. Onların seçtikleri eşyalar kadar; eşyayı seçiş nedenleri, eşya ile yadigâr kavramını ve aile ile Yahudiliklerini nasıl ilişkilendirdikleri, bu

"...meslekler üzerine konuşurken, azınlık hukuku çalışmış olmak, meselelere hak ihlalleri üzerinden bakmayı da sağlıyor. Bu anlamda birbirine dolanıyorlar, ama ben bu halden çok memnunum."

**Hukukçu ve yazar Rita Ender geçenlerde külliyatına yeni bir kitap ekledi. Son kitabı "Madam Amati" dâhil, Ender'in bütün çalışmalarında, tanıklar onun aracılığıyla okurlara başka hayatların kapılarını açıyor.**

“Söyleşi yapmayı çok seviyorum, nefes aldırıyor bana... Söyleşi yaparken öğrendiklerimi avukatlıkta kullanıyorum... Birinin derdini, lafını-sözünü anlayıp bunları hukuk diline aktarmak, ...yıllarca süren bir hikâyeyi birkaç sayfada özetleyebiliyor olmak, yazı yazıyor olmakla gerçekten çok ilgili.”



## RİTA ENDER

1984’te İstanbul’da doğdu. 2003’te İstanbul Özel Saint Joseph Fransız Lisesi’nden, 2008’de Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun oldu ve Ocak 2010’da avukatlığa başladı. Galatasaray Üniversitesi ve Panthéon - Assas Üniversitesi’nde (Paris) yüksek lisans yaptı ve azınlık hakları üzerine çalıştı. 2001’den beri çeşitli gazete ve dergilerde yazan Ender’in, Mümkündür Mucizeler Rafael - Torel’in Hayatı (Gözlem Yayınları), Kolay Gelsin (İletişim Yayınları), İsmiyle Yaşamak (İletişim Yayınları), Aile Yadigârları (İletişim Yayınları), Objets Portraits (Lior Éditions - Fransa), Madam Amati (Aras Yayınları) isimli kitapları ve Las Ultimas Palavras başlıklı bir belgeseli bulunmaktadır.

Rita Ender ve Nermin Ketenci

eşyaya nasıl sahip oldukları, kimden devrıldıkları, kime devretmeyi hayal ettikleri de onları dışarıya anlatıyordu. Bu yüzden, Selin ve Virna’nın (Selin Estroti İpeker - Virna Estroti Zavarro) anneannelerinin hiçbir zaman değerli bir eşyası olmadığını, maddi değerlere önem atfetmediğini dile getirerek onu yemek tarifleriyle yâd etmeleri kadar; Niso’nun (Niso Esim) vefat eden dedesinin saatini sahiplenmesi ve o saati kolunda taşıırken geçen zamanı, günleri, saatleri fark ettiğini anlatması da anlamıydı. Bununla beraber örneğin, Hay’ın (Hay Eytan Kohen Yanaracak) Moşe Dayan portesini, Ceki’nin (Ceki Baruh) ise Sidur

kitabını seçerek bunlar üzerindeki duygu ve düşüncelerini aktarıları da simgesel ve karakteristikti.

**İnsanın kendinden öncekilerin yaşamlarını öğrenip, hayatı bu bilgiyle algılaması ona neler katar?**

Kendisini, geldiği ve durduğu yeri anlamasını sağlar herhalde. Tarihi öğrenmesine neden olur. Tekrarlananları fark ettirir. Sonra, faniliği hatırlatır. Kendinden öncekilerin yani, aslında ‘başkaları’nın bir zamanlar yaşamış olduğunu duyumsatır ve kişiye tam o anda hayatta olma bilinci verir. Gündüz Vassaf’ın deyişi ile; “Hayatta olma bilinci, kendini daha güçlü bir şekilde hissettirir geceleri, ölümün varlığı da öyle. ‘Yaşamın anlamı’ gece duyumsanır ve sorgulanır. Kimse bunu öğle yemeği sırasında tartışmaz. Yaşam, gecenin konusudur.” Bu yüzden hayatı algılamak açısından geceler galiba kutsal.

**Kitaplarınızdan biri mesleklerle, diğeri isimlerle, sonuncusu eşyalarla ilgili. Deneyim ve tanıklığı temel alırken siz arkadasınız. İleride öğrendiklerinizi öykü, roman gibi türlerde kullanacak mısınız?**

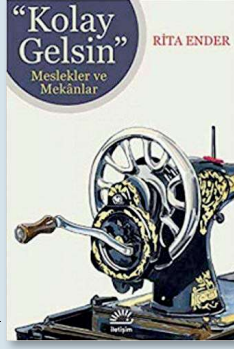
Böyle bir hayalim, hedefim yok. Şimdilik, kurmaca bir şeyler yazmaktansa, gerçek hayata dair hikâyeleri ya da o hikâyelerden parçaları derlemeyi daha eğlenceli ve öğretici buluyorum.



## Kolay Gelsin

Bazısı geçer akçe, bazı- sı yok olmaya yüz tutmuş, bazıları başka şekilde devam eden meslekler... Reysi Kamhi'nin resimleri, Berge Arabian'ın fotoğraflarıyla korseci, şapkacı, saat tamircisi, demirci, yorgancı, gömlekeçi, avizeci, fırıncı, şekerci, mihlamacı, kolonyacı, bronz ustası, gramofon tamircisi, dolmakalem tamircisi, plaketçi, örücü, cenaze müzisyeni, kaymakçı, mücellit, daktilo tamircisi, manken üreticisi, smokinci, zangoç...

Bazı meslek ve zanaatların yok oluşu, doğru- dan doğruya Türkiye'deki Rum, Ermeni, Yahudi nüfusun azalmasıyla ilgili... Rita Ender'in *Kolay Gelsin* kitabı ustaların, zanaatkarların dünyalarını okurlara açıyor ve tarihin tozlu sayfalarından ibaret olmadığını hatırlatıyor.



## İsmiyle Yaşamak

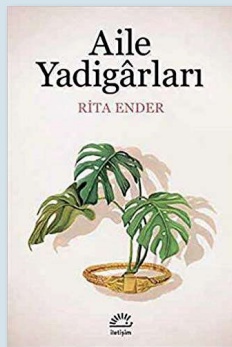


Ötekileştirme bazen isimden başlar, oysa isim bir insanı tanımaya açılan kapıdır; her isim bir insanın hikâyesinin başlama noktasıdır. Rita Ender, *İsmiyle Yaşamak* kitabında burada doğup büyüyen ve yaşayan ama isimleri işitildiği anda 'yabancı' muamelesi gören insanları anlatıyor.

"Rita mı!?", "İsminiz neden böyle?", "Bu sizin gerçek isminiz mi?", "Bir anlamı var mı?", "Yanlış anlamazsanız, etnik kimliğinizi sorabilir miyim?", "Türkçeniz ne kadar düzgün", "Çok oldu mu gelesi?"...

## Aile Yadigârları

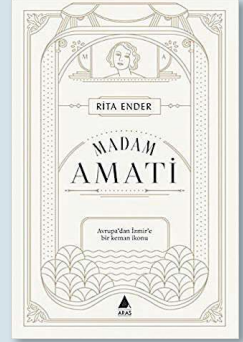
Yadigâr, sadece hürmeti, minneti, sevgiyi ve hatırayı saklamakla kalmaz, me- lankolisi ve neşesiyle geç- mişin hislerini de kuşaktan kuşağa taşır. Rita Ender,



Reysi Kamhi'nin çizgileriyle zenginleştirdiği kitapta Türkiyeli otuz genç Yahudi'yle aile yadigârları üzerine yaptığı söyleşileri der- liyor. Söyleşiler farklı Yahudilik kültürle- ri hakkındaki izlenimler sunuyor ve yadigâr kavramı üzerinden, geçmişle yüzleşmenin ve hatıra 'kurmanın' tecrübelerini aktarıyor.

## Madam Amati

*Madam Amati* 20. yüzyıl başında Avusturya-Ma- caristan İmparatorlu- ğunda doğan ve İzmir'de kendine yaşam kuran bir keman sanatçısı. İz- mir'deki Beth-İsrael Si- nagogu'nda rast geldiği tek bir fotoğraftan yola çıkan Ender, sanatçının izini sürmüş ve hikâ- yesinin parçalarını birleştirmiş. Berge Arabi- an'ın fotoğraflarıyla zenginleşen kitap, sanat- çıya ve bir dönemin İzmir'ine dair önemli ta- nıklıkları bir araya getiriyor.



## Las Ultimas Palavras

Yahudi İspanyolcası 1980-90'lı yıllarda Tür- kiye'de doğmuş Sefarad Yahudilerinin ana dille- ri; ancak insanlar bu di- li konuşmadan, bu dilde okuyamadan ve yaza- madan yaşıyorlar. Ki- mileri konuşulmuş anlayabiliyor, kimileri bil- dikleri diğer Latin dillerinden hareketle tah- min yürütüyor. Rita Ender ve Yorgo Demir'in *Las Ultimas Palavras* belgeseli, 19 Türkiyeli Yahudi gencine Yahudi İspanyolcasında hangi sözcükleri bildiklerini sorarak başlıyor. Bel- gesel, şarkılar ve yemeklerde yaşayan bir dilin sönüşünü tartışmaya açıyor. Yahudi kimliği ve aidiyet meselesi gençlerin diliyle sorgulanıyor.



### Kaynaklar

<https://lasultimaspalavras.wordpress.com/>

<http://www.korotonomedia.net/kor/index.php?id=21,142,0,0,1,0>

<http://www.salom.com.tr/arsiv/haber-95363-eski-istanbulun-guzel-insanlari-ve-meslekleri.html>

EDEBİYAT- Alev Şirikçi

Öz yaşam  
öyküsüyle

# Mardinli 'Muro'<sup>[1]</sup>

FOTOĞRAFLAR: FARUK AKBAŞ\*

Mardinli bir ailenin çocuğu... Babası Avukat İsmail Mungan. İlk, orta ve lise yılları Mardin'de geçti. Mardin Lisesi'nden mezun oldu. Annesi Muazzez, o bebekken öldüğünden, babasının ikinci aakarısı Haymana Kürtlerinden Habibe tarafından büyütüldü. Gerisini ise kendi satırlarından okuyalım... *Harita Metod Defteri* ve *Paramın Cinleri* adlı yapıtlarından...

**M**ardin'e ilk gelişini anlatıyor, Mungan:  
"Annemle ilgili kuşkularımı, adeta birer kanıt gibi besleyen unutamadığım birkaç olaydan biri olan o anneler günü akşamının anısı yıllar yılı bende hep saklı bir yara olarak durdu. Kaç yıl sonra, beni büyüten annemin aslında öz annem olmadığı bana apaçık bir dille itiraf edildiğinde, bu kederli çocukluk hatırası da birdenbire hayatımdaki yerini bulmuş oldu. On bir aylıkken almışlar beni İstanbul'dan. Mardin'e getirmişler. Trende yol boyu ağlamışım."<sup>[2]</sup>

### **Onu büyüten Haboş**

"Zaman zaman doğrudan bir melodram filminin içine doğduğumu düşünmüşümdür," diye belirtir yazar Mungan, onu büyüten Haboş'tan söz eder: "Annem Habibe'nin Mardin'de bir 'yabancı' olduğunu biliyordum. Mardinli olmayan herkese 'yabancı' derlerdi o zamanlar... Arapça, Kürtçe bilmediği için insanlar, onun yanındaiken bile kendisi hakkında rahatlıkla konuşabiliyorlarmış..."<sup>[3]</sup> Çocukluğundan ise şöyle söz eder, yazar: "Çocukluğum Mardin evlerinin geniş avlularında, revak kemerleri çeşitli motiflerle bezenmiş avlanlarında<sup>[4]</sup>, birbirini gören taraçalarında geçti. Şu yaşıma geldim, hala bir evden diğerine geçerek avlanlarda, sofalarda dolaştığım, sokaklarda



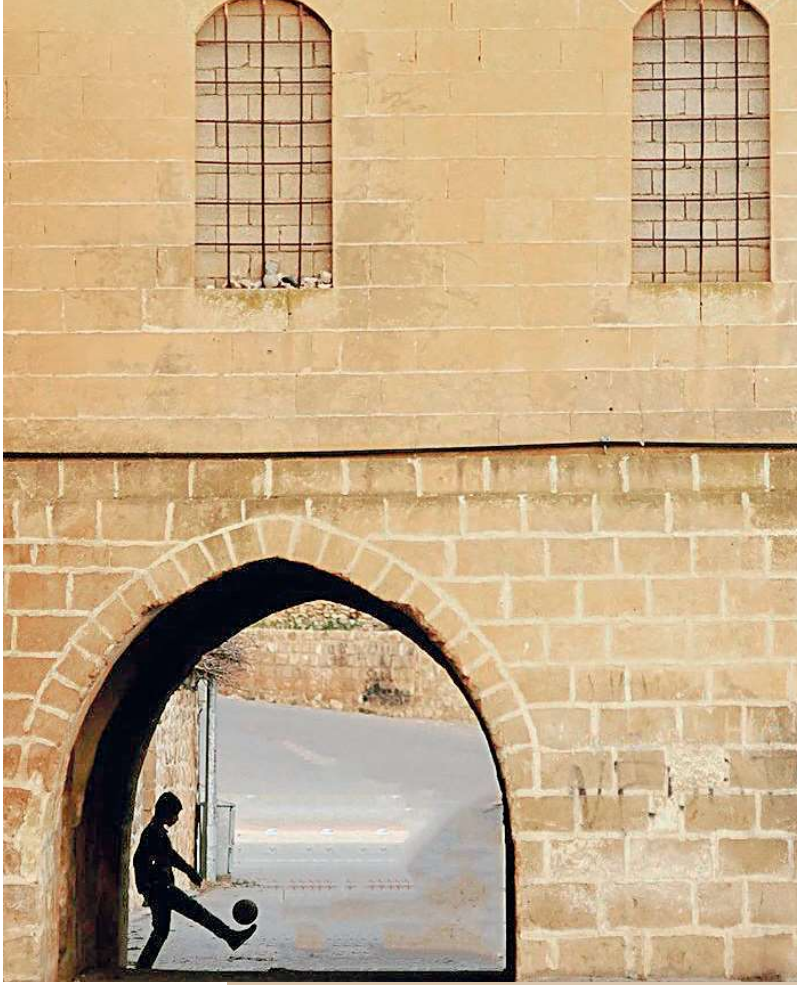
basamaklar inip yokuşlar çıktığım, abbaralarından<sup>[5]</sup> kaybolduğum Mardin rüyaları görürüm."<sup>[6]</sup> Mardin, O'nun eserlerinde sıkça kullandığı mekânlardan biri oldu. Bu çevrenin taşıdığı farklı kültürel yapıyı, insan olgusunu eserlerine başarılı bir şekilde yansıttı.

### **Mardin'in ışığı ve gölgesi**

"Şehirlerin anlamı herkes için farklıdır. Yaşadığım şehir seni biçimlendirir. Mesela Mardin'deki mimari, gözlerimi terbiye etti. Işığın gölgesini içime taşıdım. Belki sen şiirimi okurken o ışık ve gölgeyi görmezsin ama o şiiri var eden ışık ve gölge, Mardin'den süzölmüştür."

"Her şehir sana bir şeyler vermeye hazırdır ama önemli olan senin ne kadar aldığın. O yüzden bazı bölgelerden ancak birtakım insanlar çıkar. Ben her zaman kozmopolit zenginliği çok önemsedim. Mardin çok kültürlüdür. Civar bölgelerinde Doğu Roma İmparatorluğu'ndan kalma kalıntılar var. İskender'in geçtiği bölgeden bahsediyoruz."<sup>[7]</sup> Halkından da şöyle not düşer *Harita Metod Defteri*'ndeki anılarında:

"Mardin'in yerlisi dediğimiz, büyük çoğunluğu Arap olan halk gündelik yaşamını Arapça sürdürür... Bir kuşak öncesi zaten Türkçeyi ya bilmez ya çok az bilirdi. 1935 yılında valilik kanalıyla duyurulan bir tamimle devlet Mardin'de 'yabancı dille' konuşmayı yasaklar. Yabancı dillerden



## MURATHAN MUNGAN

21 Nisan 1955, İstanbul doğumlu bir Mardinlidir, yazar, oyun yazarı ve şair, Murathan Mungan. Ankara Üniversitesi Dil, Tarih-Coğrafya fakültesi Tiyatro Bölümü'nü bitirdi.

1987'de günlük gazete olarak yayımlanan Söz gazetesinde, 'Kültür-Sanat Sayfası' editörlüğü yaptı. Aynı yıl, Hedda Golder Dile Bir Kadın öyküsü ile Haldun Taner Öykü Ödülü'nü Nedim Gürsel ile birlikte aldı. Özellikle Metal (1994) adlı kitabındaki şiirleriyle 1980 kuşağının en çok okunan, tanınan şairleri arasında ilk sıralarda yer aldı. 40. yaşı nedeniyle 1995 yılında Murathan'95 adlı kitapta çeşitli ürünlerinden bir derlemeyi yayımladı. 2005 yılındaki 50. yaşı nedeniyle de 50 Parça adlı kitapta üzerinde çalıştığı kitaplardan hikâye, şiir, deneme, oyun gibi farklı edebi türden parçaları bir araya getirdi.

Yazıları, şiirleri ve kimi kitapları bugüne değin İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, İsveççe, Norveççe, Yunanca, Fince, Boşnakça, Bulgarca, Farsça, Kürtçe ve Flamancaya çevrilerek çeşitli dergi, gazete ve antolojilerde yayımlandı. 2012 Erdal Öz Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Türk edebiyatında eşcinsel söylemin önde gelenlerindedir.

kasıt, bölge ahalisinin konuştuğu Arapça, Kürtçe, Süryanice, Ermenicedir. Oysa bölgede en az bilinen dil Türkçedir.”<sup>[8]</sup>

### Sosyal yaşamdan alıntılar

“Benim çocukluğumda Mardin, hemen herkesin birbirini tanıdığı küçük bir şehirdi. İnsanlar yeni tanıştıkları birine, ‘Kimlerdensin?’ diye sorarlardı... Aileler soyadlarından çok lakaplarıyla tanınır, öyle anılırlardı. Tayin nedeniyle gelmiş asker, polis, hâkim, savcı, doktor öğretmen aileleri sayılıydı. Şimdiki gibi canlı bir turizm olmadığı gibi, günün birinde Mardin’e yolu düşenler de olmazdı.”<sup>[9]</sup>

“Mardin’de yakın akraba erkeklerin hepsi birbirinin ‘amcaoğlu’dur. Günlük konuşmalarda yakınlık duyduğunuz birine hitap ederken de, Türkçede dostum, arkadaşım, bak kardeşim, iki gözüm der gibi, ‘İbin ammi’ dersiniz. ‘Amcamın oğlu’ demektir.”<sup>[10]</sup>

“O zamanlar Mardin’in şehir hayatında yapılacak pek fazla bir şey yoktu. Kadınlar daha çok evdedir, en fazla birbirine oturmaya ya da toplaşıp hamama gider. Bazı günler çarşıya örneğin kumaş bakmaya, kuyumcuları dolaşmaya çıkar; yorgan kaplamak, tenekelere peynir basmak, turşu kurmak, ev sucuğu ya da salça yapmak, şehriye kesmek... gibi toplu yapılması gereken ev işlerinde birbirlerine yardım eder, bazen de aralarında eğlenceler düzenlerlerdi. Salı ve cuma günleri sinemalar, erkek seyircilerin alınmadığı ‘kadınlar matinesi’nde ‘iki film birden’ gösterirdi; tabii bunlar aşk filmleri, melodramlar, konusu acıklıysa kolaylıkla gözyaşı dökcekleri...”<sup>[11]</sup>

### Babaanne Pevruze öldüğünde

“Günlerce kazanlar kaynadı, pilavlar... ..zerdeleler; Mardin’deki bütün fakir fukara, günler boyu bizim avluya dizildi, çuvallarla pirinç taşındı, çuvallarla şeker... Babaannemin ölümüyle birlikte ailemizin temel direğinin devrildiğini çocuk aklımla bile anlamıştım. Geçmiş bitmişti. Pevruze’den bana çok şey kaldı.

Dizine oturturdu beni:

Bak Muro, derdi, sen büyük bir ailenin çocuğusun, bir beysin, insan güzel zamanlarında, zengin güçlü ve iyi zamanlarında soylu olmayı kolay becerir. ... En zoru, düşmanken soylu olmayı bilmektir. Düşmanına soylu olursan, asıl o zaman öğrenmişindir bey olmayı.”<sup>[12]</sup>

## Tanrı'yı sorgularken...

“Bazen gözlerimin dalıp kaybolduğu gökyüzünde Allah'ın bana bulutlar aracılığıyla yüzünü gösterdiğine inanıyordum. Zaten bence Allah insanları çocukken seviyor, büyüdükçe onlardan vazgeçiyordu. Mardin'deki evimizin caddeye ve Şehidiye Camii'ne bakan, namaz kılmayı öğrendiğim büyük salonunda, birgün birdenbire Allah'ın varlığına ilişkin derin bir gerçeklik keşfettiğimi heyecanla fark ettim: Tek bir Allah yoktu. Ölen herkes sırayla Allah oluyordu.”<sup>[13]</sup>

## ...Ve ölüm

Bu cümlelerle son buluyor *Harita Metod Defteri...* “Önce İsmail öldü, sonra Muazzez, sonra Habibe... Anneniz babanız hayattayken yaşınız kaç olursa olsun birinin çocuğusunuzdur hep. Ancak onlar öldüğünde, varoluşunuzun köklerinin dünya toprağından söküldüğünü hissedersiniz. Ancak o zaman çocuk değilsinizdir. Artık çocuk olmadığınızı bir de böyle bir kitabı ancak şimdi bitirirken, Sait Faik'in bir öyküsündeki şu cümleyi anıyorum: ‘*Küçük şeyleri unutamayanlar, en geri hatıraları da unutamayanlardır. Hafızalarının bu bahtsız kuvveti karşısında hiçbir memleket, hiçbir vatan tutamadan her yeri, her şeyi severek öleceklerdir.*’”<sup>[14]</sup>

## Sonralarında ise...

Yazar, 1972'de Ankara'ya yerleşti. Lisans ve yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü'nde tamamladıktan sonra başladığı doktora çalışmasını yarım bıraktı. Ankara Devlet Tiyatroları'nda altı yıl, İstanbul Şehir Tiyatroları'nda üç yıl dramaturg olarak çalıştı.

“Okulu bitirip, Devlet Tiyatroları'nda ‘dramaturg’<sup>[15]</sup> olarak işe başladığımda, annem, ‘Komşular mesleğini sorduğunda, demeye dilim dönüyor, keşke doktor, mühendis gibi doğru dürüst bir şey olsaydın,’ demişti.”<sup>[16]</sup>

Mungan; yazı hayatı boyunca şiir, öykü, roman, deneme, tiyatro oyunu, sinema yazısı, senaryo, masal, şarkı sözü gibi farklı türlere ait eserler verdi: Yeni Türkü, Sezen Aksu, Ajda Pekkan, Nüket Duru, Hümeysra, Müslüm Gürses... şarkılarının onun sözleriyle yorumlandırdı.

Yazar, “*Bugüne kadar hiçbir şiirimin bestelenmesine izin vermedim. Yazdığım hiçbir şarkı sözümün şiir kitaplarımda bulunmayışı da bu yüzdendir,*” der.<sup>[17]</sup> Mungan, şiir ve şarkı sözünün birbirine karıştırılmaması gerektiğini, onların tıpkı Almanca ve İngilizce gibi iki ayrı dil olduklarını defalarca yazdığını, söylediğini ifade eder. Ona göre, iyi şiirin kendine özgü iç müziği, vezni, ‘*sound*’u olduğundan ikinci bir müziğe gerek duymaz.

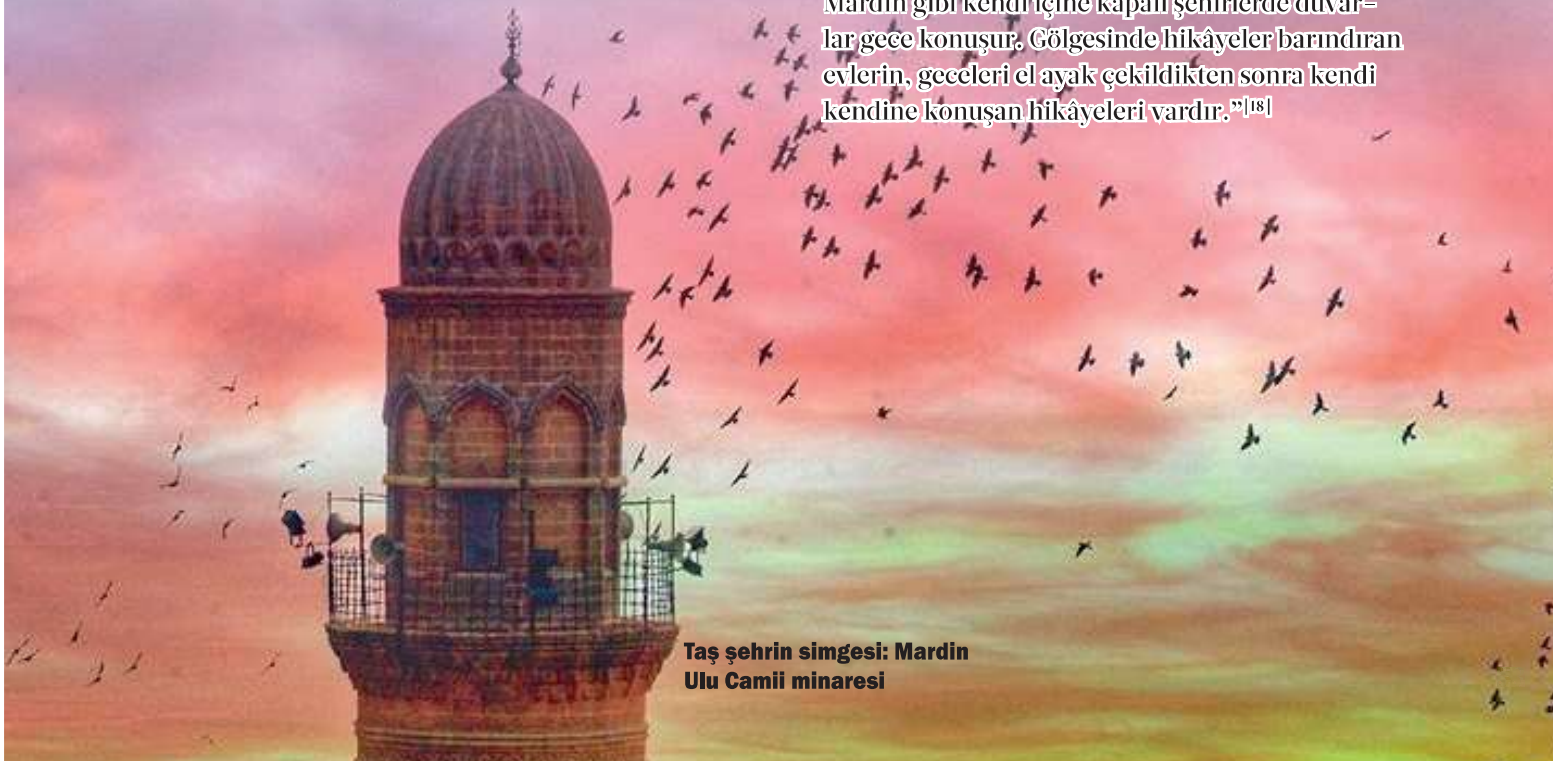
## Mezopotamya

Mungan'ın ilk kitabı, *Mezopotamya Üçlemesi* adlı oyun üçlemesinin ilki Mahmut ile Yezida idi (1980). Bu oyun, Türkiye İş Bankası'nın açtığı yarışmada ikincilik ödülü aldı.

Mezopotamya coğrafyasından söz ederken Murathan Mungan...

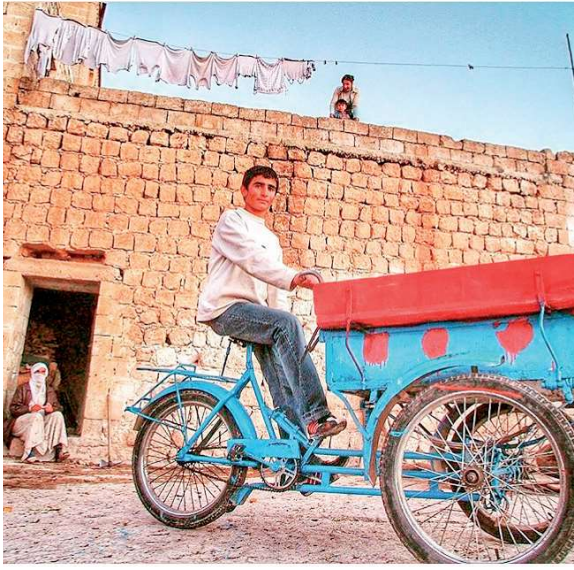
“Mardin'de akşamüstü çaylarında günbatımını seyretelemeye avlulara, teraslara çıkılırdı. Uçsuz bucaksız görünen ovanın üzerinde sönen günü, batmakta olan güneşin son ışık ve renk oyunlarını seyretmenin insanın ruhunu hüznün ve hazla güçlendiren keyfinden uzun uzadıya söz edecek değilim...”

“Gökyüzünün kapı komşusu olan bir şehirde gördüğümüz rüyalar tılsımını bütün bir ömre yayar. Mardin gibi kendi içine kapalı şehirlerde duvarlar gece konuşur. Gölgesinde hikâyeler barındıran evlerin, geceleri el ayak çekildikten sonra kendi kendine konuşan hikâyeleri vardır.”<sup>[18]</sup>



Taş şehrin simgesi: Mardin  
Ulu Camii minaresi

*Harita Metod Defteri* adlı kitabından Mungan'ın bir anısı: "Bir tarihte Antep'ten İstanbul'a dönerken havaalanının girişinde, bir tur otobüsünden inen çoğunluğu kadınlardan oluşan bir kafiyle karşılaştım. İçlerinden birkaçı beni tanıyıp yanıma geldi ve *Paramın Cinleri*'ni uzatarak imzalamamı istediler... ..bir anda çevremi koltuklarının altında *Paramın Cinleri*'ni taşıyan bir kalabalık kuşatıverdi, şaşırdım. Hani bazı Amerikan filmlerinde böyle 'başarılı yazar sahneleri' vardır ya, onlardan birinin içine düşmüş gibiydim... 'Biz Mardin'i sizinle tanıdık, sizinle sevdik,' dediler. Yazarlık hayatımın kıymetle saklayacağım anılarından biridir bu."<sup>[19]</sup>



**"Mardin'in merak edilmesi, keşfedilmesi ve tanıtılmasındaki katkım konusunda sahte bir alçakgönüllülük gösterecek değilim. Bir Mardinli olmaktan her zaman gurur duydum, şehrimin bana kattıklarına bugüne dek yazdıklarım ve yaptıklarım ile hayata iade ettiğim kanısındayım."<sup>[23]</sup>**

## **Mardin'in bugünü**

"Bugünkü Mardin, içinden geçtiği tüm zamanların, içinde yaşayan, şehre emek ve değer katmış tüm halkların, tüm inançların mirasının Mardin'idir. Ben işte o Mardinlilerdenim."<sup>[20]</sup>

"Mardin gibi kadim şehirler, insanı tarih ve zamanla kuşatır, bu nedenle 'Mardin' deyince kent diyemiyorum oraya, orası şehirdir. Bazı şehirlerse bilgili okumuş şehirlerdir. Bunun için fazladan bir şey yapmalarına gerek yoktur; görüntüleri öyledir. Düzyazının bitimindeki dağda kalesine kurulmuş, kendi sükûneti içinde zamana ve tarihe soylu bir vakaarla yaşlanmayı bilen duruşuyla benim memleketim de öyledir. Sizi karşılariken kibirli değil, ama mağrurdur. Temiz, dürtüst, açık kalpli bir havası vardır. Soğuğu da, sıcaklığı da sözünü sakınmaz."<sup>[21]</sup>

"En çok neye üzülüyorum biliyor musunuz? Eski evlerin yıkılmış olmasına ve yapılan kötü işlere... Yeni yapılanlarda tek sevdiğim Keldani Kilsesi'nin önünün açılmış olması. Ama gelin görün kibir bir sürü ev, özenti kafelere dönüşmüş. Tuhaf bir şekilde her yere butik otel yapayım krizine girilmiş. Bir doğu Bodrumlaşması görüyorum ve üzülüyorum. Mardin 'Venedik' olabileceken neden kötü bir 'doğu Bodrum'u olsun?!"<sup>[22]</sup>

\* Fotoğraf Sanatçısı Faruk Akbaş'ın sosyal medya – instagram sayfasından

- [1] Babaannesesi Pevruze'nin Murathan Mungan'a taktığı kısa ad, Muro.
- [2] *Harita Metod Defteri*, s. 41.
- [3] *İbid*, s. 86.
- [4] Ayvan: Balkon – sundurma.
- [5] Abbara: Mardin'in sokaklarında yer alan kemerli geçitlere denir. Mardin'in belirgin dokusal simgesidir. Pek çok noktada evlerin altından geçer ve birbirleriyle de keşiştiği görülebilir.
- [6] *Harita Metod Defteri*, s. 242
- [7] *Hürriyet Gazetesi*; Söyleşi; 17.06.2012.
- [8] *Harita Metod Defteri*, s.149.
- [9] *İbid*, s. 141.
- [10] *İbid*, s.293.
- [11] *İbid*, s. 277.
- [12] *Paramın Cinleri*, s. 48-49.
- [13] *Harita Metod Defteri*, s. 303.
- [14] *İbid*, s. 413.
- [15] Dramaturg, tiyatronun bilim ve sanat danışmanı.
- [16] <https://www.haberler.com/murathan-mungan/bi-yografsi/>
- [17] *Harita Metod Defteri*, s. 359.
- [18] *İbid*, s.242.
- [19] *İbid*, s. 214.
- [20] *İbid*, s. 249.
- [21] *İbid*, s. 304.
- [22] *Hürriyet Gazetesi*; Söyleşi; 17.06.2012.
- [23] *Harita Metod Defteri*, s. 214.



  
**NASHIRA**  
 Resort Hotel & AQUA - SPA  
 SIDE



  
**NASHIRA TOWER SUITE**  
 City Park Karlsruhe



  
**NASHIRA**  
 Kurpark Hotel  
 Bad Herrenalb

[Booking.com](https://www.booking.com)

[HolidayCheck](https://www.holidaycheck.com)

[tripadvisor](https://www.tripadvisor.com)

[zoover](https://www.zoover.com)

[TOP Hotels](https://www.top-hotels.com)

[otelpuan.com](https://www.otelpuan.com)

[www.nashirahotels.com](https://www.nashirahotels.com)

[www.towersuite.de](https://www.towersuite.de)

[www.nashirakurparkhotel.de](https://www.nashirakurparkhotel.de)



# Hasankeyf'te su tutulması ertelendi

Güneydoğu'da GAP Sulama Projesi kapsamında yer alan bölgelerin güzergâhı Batman'dan da geçiyor. Hasankeyf 12.000 yıllık bir geçmişe sahip. Onu sular altında bırakacak Dicle üzerindeki baraj ise, sadece 50 yıllık bir geleceğe sahip.



**I**lısu Barajı ile Dicle'nin suları, Batman'a bağlı 35.000 nüfuslu Hasankeyf'i de yerinden ediyor.

Küresel çapta eylemler ve yaşam alanı savunucularının yoğun protestoları ile kamuoyunun ilgisi en sonunda, 'şimdilik' netice verdi. Batman'ın Hasankeyf ilçesinde İlısu Barajı'nın kapaklarının 10 Haziran'da kapatılması işleminin gerçekleşmesi, (birkaç ay için) ertelendi.

## Neden mi protestolar?

Çünkü 12 bin yıllık tarihe sahip Hasankeyf başta olmak üzere 199 yerleşim yeri sular altında bırakılacak. İnsanlık ve dinler tarihinin muhtemel başlangıç noktası olarak addedilen Mezopotamya, hafızasıyla, masallarıyla önemli bir kayba uğrayacak.

Hasankeyf, geçmiş zamanlarda, Dicle kıyısında, medreseler, rasathane, darüşşifa ve eğitim kurumlarıyla bölgenin tanınır bir ilim ve kültür merkezi iken ulaşım ve ticaret merkezlerinin değişimiyle bu özelliklerinden hiç birini günümüze taşıyamamıştı. Hasankeyf, Batman - Şırnak yolu üzerinde... Bu tarihi ilçenin tam da ortasında Dicle akıyor, nazlı-nazlı, özgün büyüklü doğasıyla.

## Mezopotamya burası

İnsanlığın belki de en eski yerleşim yerlerinden

biri. Korunması için oluşturulmuş binlerce mağarasıyla stratejik bir öneme de sahip...

Kayalara oyulmuş o evlerin tüm bölge lisanlarında adları da var. Süryanice "Kifo" (kaya kelimesinden), Arapçada ise Mağaralar Kenti anlamına gelen "Hısn-ı Keyfa" ... Sıra Osmanlılara gelince adı "Hısnkeyf" olmuş. Sonraları halk ağzıyla, "Hasankeyf" adına kavuşmuş.

## Ne zaman kuruldu? Kimin tarafından?

Kent ve çevresindeki sayısız mağara, insanların çağlar öncelerinden bu yana Hasankeyf'i mesken tuttuklarının göstergesi.

Bizans İmparatoru Konstantin 4. yüzyıl ortalarında Diyarbakır'a ulaşmış, çevresini de ele geçirmişti. Konstantin, bölge koruması adına iki sınır kalesi inşa etmişti.

Bunlardan biri de Hasankeyf Kalesi. Sasanilerin yörede kazandıkları önem ile kale yeniden güçlendirilmişti.

MS 639'da Emeviler tarafından fethedilen Hasankeyf, daha sonralarında da Abbasiler, Hamdaniler, Mervaniler, Artuklular, Eyyubiler ve Osmanlılar tarafından yönetildi. Hasankeyf bölgesinde bulunan tarihi eserler, en parlak dönemini yaşadığı Artuklular dönemine ait. Sümerlerden günümüze süren altı bin yıllık bir tarihi simgelemekte...





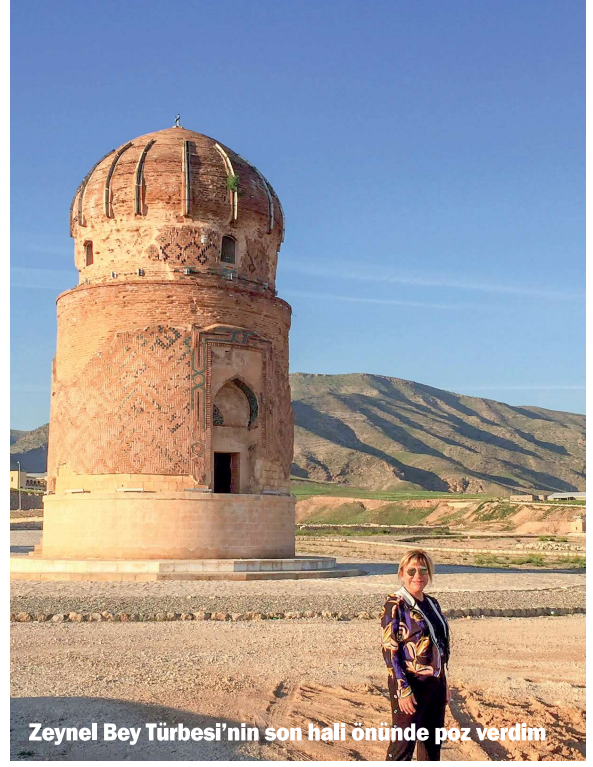
### ***Hasankeyf Kalesi: Zamana meydan okuyan onurlu duruş***

Hasankeyf Kalesi'nin yer aldığı bu bölge, tarihi ve mağara yapılaşmasıyla 1982'de sit alanı olarak ilan edilmişti. Koruma altına alındıktan sonralarında, sanırım 90'lı yıllarda ziyaretine gitmiştim. İnsanlar kovuklarda - mağaralarda yaşam sürdürüyordu, kovulsalar da vazgeçmecesine... İşte bu bölgede sadece baraj yapımının teknik-mühendislik sorunları yaşanmadı; yönetimsel, sosyal-kültürel sorunlarla da baş etmek zorunda kalındı.

### ***Ziyaretim***

Geçtiğimiz Nisan ayında Batman'daki Hasankeyf'e bir veda ziyaretiydi yaptığım; çünkü DSİ - Devlet Su İşleri, enerji yapılarındaki tüm santral binalarını tamamladığı gibi toplam 6 türbinin altısını da yerine indirmişti. Batman ile Mardin arasında sınır oluşturan Dicle'nin üzerinde yer alan, GAP Projesi çerçevesinde Türkiye'nin en büyük dördüncü barajı olacak olan Ilısu Barajı, tabiatıyla Batman ziyaretimin ana nedeniydi. Batman ile Mardin illeri arasında sınır oluşturan Dicle'nin mütereddit akışı ise Ilısu'nun ülke toprakları için fayda-zarar muhasebesindeydi, belki de...

Hasankeyf'teki tarihî, kültürel eserlerin taşınma



**Zeynel Bey Türbesi'nin son hall önünde poz verdim**



**Zeynel Bey Türbesi taşınma sırasında**

aşamasının da tamamlandığına şahit oldum. Yirmi yıl öncelerinde ilk kez tanıştığım Hasankeyf ile bugünkü Hasankeyf'in, hani neredeyse birbiriyle ilgisi kalmadı.

O ziyaretimiz esnasında... Anımsıyorum... Dicle'ye nazır kahvehaneler, turistik dükkânlar, her yıl göç evresinde aynı leyleğin gelip de yerleştiği antik Er-Rızk Camii minaresi...

### ***Kapaklar ne zaman kapatılacak***

Ilısu Barajı'nın ne zaman su tutmaya başlayacağı ertelense de, kaçınılmaz sonunun yine de çok uzaklarda olduğunu sanmıyorum; belki bir-iki ay... Konunun uzmanlarından aldığım bilgiye göre, proje %98 tamamlandığından eninde sonunda o kapaklar inecek ve Dicle, Hasankeyf'te geçmişindeki gibi akmayacak. Baraj "kilovat-saat"

Arkamda Dicle, nazlı nazlı akarken...



Hasankeyf yeni yerine taşınıyor



Yaşam alanı savunucuları protestoda

## PARİS'TE UNESCO DA ELEŞTİRİLDİ

Eylemlerden biri Paris'te UNESCO merkezinin önünde yapıldı, Unesco'nun baştan beri Hasankeyf konusundaki sessizliği eleştirildi. Önemli bir eylem de Viyana'da Ilisu Projesi'nde yer alan en büyük şirket Andritz'in önünde yer aldı. Söz konusu şirketin rant uğruna yıkım, sömürü ve göç politikalarına destek vermesi, bir grup aktivist tarafından eleştirildi.

birimiyle enerji üretecek, ülke ekonomisine katkıda bulunacak.

Su tutmağa başladığında, *Hidroelektrik Santrali Baraj Gölü* sebebiyle tarihi eserler sular altında kalacak.

### *Bütüncül taşınmalar*

510 yıllık olması itibarıyla dünya ölçeğinde bütüncül olarak taşınan en eski tarihi yapı Zeynel Bey Türbesi başta olmak üzere, zorlu bir taşıma süreciyle yer değiştirilmesine çabalanan eserler yeni mekânlarına kavuşuyor.

Aynı şekilde 1.500 ton ağırlığındaki Artuklu Hamamı da 3 kilometre uzaklıkta bulunan Arkeopark'taki mekânına tek parça / bütünüyle ulaştırılarak yeni yerine oturtuldu. Yeni yerlerine kavuşanlar arasında İmam Abdullah Türbesi, Er-Rızk Camisi minaresi, Orta Kapı, Süleyman Han Camisi, Kızlar ve Koç camileri de bulunuyor. 3 bin 500 nüfusa sahip Hasankeyf'in tarihi ve kültürel varlıklarıyla 3 kilometre uzaklıktaki yeni yerleşim alanına taşınması için hummalı çalışmalar sürüyor. Halka, yepyeni apartmanlar teslim edilme aşamasında.

### *Tarihi dokuda çağdaş yaşam olanakları...*

Adı bir, yer alacakları alanlar farklı kadim bir halk, alışlageleninden çokça değişik yeni bir doğaya, yepyeni konseptlerdeki çerçevelere uyum sağlamak zorunda, çok yakında... Sadece üç buçuk kilometre ötelere taşınacak.

Bölge mimarisine uygunluk içinde inşa edilmiş 98 iş yerinden oluşan Ticaret Merkezi ile 710 konut yapıldı. Yeni konutların çevre düzenlenmesi çalışmaları sürerken teslim edilmesiyle, Hasankeyfliler 160 m<sup>2</sup>lik modern evlerde yaşamlarını sürdürececek.

Dileyelim ki, Dicle'nin suları bölgeye huzuru ve barışı beraberinde getirsin.



## PROTESTOLAR... ÇIĞLIKLAR...

Ekolojik hareketlerin çağrısıyla sanatçılar, geçtiğimiz 7-8 Haziran'da sosyal medyadan #HasankeyfİçinGeçDeğil hashtag'i ile paylaşımlarda bulunarak kamuoyunun Hasankeyf için duyarlı olmalarını istediler. Twitter'de Türkiye gündemine giren hashtag'le birçok sanatçı, aydın ve siyasetçi daha kampanya katıldı. Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi ve Mezopotamya Ekoloji Hareketi'nin çağrısı üzerine 7 ve 8 Haziran günlerinde "3. Hasankeyf Küresel Eylem Günlerinde" bütün dünyada 35 kadar yerde İlisu Barajı'nda su tutulmasına karşı eylemler gerçekleştirildi.

"Hasankeyf Doğamız, Dicle Kültürümüz" ana sloganı altında Türkiye, Irak, Rojava ve Avrupa'nın pek çok şehrinde eylemler gerçekleştirildi. Eylemlere, 7 Haziran'da Avrupa'nın bazı kentlerinde Greta Thunberg'in başlattığı çevre hareketi olan "Gelecek için Cuma Günleri" yürüyüşlerine katılımı başladı.

İklim krizine karşı dünyanın yüzlerce kentinde her Cuma günü sokağa inen öğrencilere İlisu ve başka barajların Mezopotamya'da iklim ve su krizine nasıl neden oldukları aktarıldı ve tartışmalar yürütüldü. Bu yerlerin arasında Slovenya'nın başkenti Ljubljana, Münih, Frankfurt, Kassel ve Hamburg da vardı.

### Irak'tan destek

Bağdat'tan Babil'e, oradan Nasiriye ve Basra'ya kadar on şehirde eylemler gerçekleştirildi. Buralarda İlisu ve diğer barajlar ret edildi ve Hasankeyf'in yaşaması talep edildi.

Türkiye'den çok sayıda sanatçının katılımıyla Hasankeyf ve Dicle Nehri'nin baraj gölüyle yok edilmesine karşı duruş sergilendi.

Metin Uca, Xero Abbas, Haluk Levent, Mikail Aslan, Pınar Aydınlar, Barış Atay, Cemil Koçgiri, Bahar Feyzan, Bilal Doğan, Şebnem Sönmez, Ercan Yılmaz, Diljen Roni, Kadir Çat, Deniz Esmer ve Selim Temo'nun gönderdikleri dayanışma videoları paylaşılarak yüzbinlerce sosyal medya kullanıcılarına ulaşıldı.

Bunun sonucu, kısa bir an olsa da Türkiye'de 'toptweet' (en çok kullanılan hashtag) konumu yakalandı. Paris'ten sanatçı Elen Ture özel bir Hasankeyf panosuyla da katılarak destek verdi. Bu paylaşımlarla çok geniş bir kesime ulaşıldı.

### Londra'da elçilik önünde eylem

8 Haziran günü dikkat çeken eylemlerden bir



diğeri Güney Kürdistan'ın Silemani kentinde çok sayıda grubun katılımıyla gerçekleşti. Şili'den bir su aktivistin de dayanışma mesajının gönderildiği 8 Haziran'da dikkat çeken başka bir eylem de Londra'da Türkiye Büyükelçiliği'nin önünde yapıldı. Türkiye devletinden İlisu projesinin durdurulmasını talep eden eyleme farklı gruplar katıldı ve polis yoğun önlemler aldı.

Bask ülkesinde ise İlisu projesine kredi veren Garanti Bank'ın ana sahibi BBVA Bankası'na karşı Bilbo (Bilbao), Donostia (San Sebastian) ve Barselona kentlerinde pankartlar açıldı. Bu konunun, ancak mücadele edilerek gündemde tutulacağı görülmektedir. Katılım sadece yerelden aktivistler değil, Türkiye'nin önemli sanatçılarından da geldi.

Bu da Türkiye'de Hasankeyf gibi yüksek evrensel değeri olan bir yerin yok edilmemesine karşı sonuna kadar mücadele sinyali verdi.

# Yeni neslin sesi Greta Thunberg

*Sokaktaki insanın ne zaman neye tepki göstereceği belli olmuyor. Büyük bir sorun, mesela susuzluk 10 yıl sonra can yakacaksa, umursanmıyor. Günlük kaygılar hep daha önemli. Çevreciler kamuoyunun ilgisini yaklaşan felaketlere yöneltmek için az uğraşmadı. Küçücük buz parçasının üstünde bir deri bir kemik kalmış kutup ayısının fotoğrafı yürekleri ancak bir süre dağladı, sonra yine herkes işine gücüne döndü. Neyse ki, işine gücüne dönmeyip çevreyi kurtarmaya çalışan insanlar var. Çevreciler yıllardır fokları boyuyor, balina avlayan balıkçıları engelliyor, kirliliğe verilen halk veya devlet desteğinin, insanların çevreciliği günlük pratikte uygulama alışkanlığının, o ülkenin politikasıyla yakından ilgisi var. Hatırlarsanız Çernobil felaketiyle ilgili her ülke politik yönelimine göre reaksiyon vermişti...*



## Nobel'e aday

Bu yıl Nobel barış ödülüne 16 yaşında İsveçli genç bir öğrenci aday gösterildi; eğer kazanırsa Greta Thunberg, 17 yaşındaki Pakistanlı Malala Yousafzai'nin önüne geçerek ödülü kazanan 'en genç kişi' olacak. Global bir hareketi tetikleyen Thunberg, protestolarına Ağustos ayında başlamıştı. Parlamento binasının önünde gelene geçene, "Bunu yapmamın nedeni yetişkinlerin geleceğime s.çması" yazılı kâğıtlar dağıttı. Thunberg küçük bir azınlığın lüksü ve konforu için gezegenin biyoçeşitliliğinin feda edildiğini söylüyordu. "Çocuklarımızın gözünün içine bakarak geleceklerini çalarken, onları her şeyin üzerinde tuttuğumuz iddiasındasınız" cümlesi açık sözlülüğünün göstergesiydi. Nobel adaylığını öneren Norveç parlamento üyesi Freddy André Ovstegård, onun, bu kitlesel hareketi başlatarak barışa katkıda bulunduğunu söylüyor. Aday gösterilmekten onur duyduğunu belirten Thunberg ise ne kadar gerekirse o kadar okul kırmaya devam edeceğini ekliyor. Kendini Twitter sayfasında "16 yaşında asperger sendromlu çevreci aktivist" olarak tarif eden Thunberg, geçtiğimiz Aralık'ta Birleşmiş Milletler'in Polonya'daki Çevre konferansında ve Ocak ayında Davos'ta Dünya Ekonomik Forumu'nda konuşma yaptı. Birleşmiş Milletlerde dedi ki: "Liderlerimiz çocuk gibi davrandığına göre, onların yıllar önce almaları gereken sorumluluğu şimdi bizim almamız gerekiyor. Bize, içinde yaşadığımız ve düzeltmemiz gereken bir pislik bıraktılar."

Greta Thunberg 16 yaşında bir öğrenci. 30 Kasım 2018'de İsveç Parlamentosu'nun önünde bir eylem yaptı ve dünyanın dikkatini çekmeyi başardı. Tuttuğu pankartta iklim için okulu kırdığını yazmıştı.



## Asperger sendromu

Thunberg, asperger sendromunun ona değişik bir perspektif verdiğini, her şeyi siyah-beyaz olarak gördüğünü, meseleye dışarıdan bakabildiğini söylüyor. Herkes grilerden dem vursa da iklim değişikliği onun için siyah-beyaz bir konu. Ona göre, çözüm 5 yaşında bir çocuğun anlayacağı kadar basit: Emisyonları durdurmalıyız. Ya olayları değiştirecek bir zincir reaksiyon başlatırız ya da başlatmayız ve felaketin kapısını aralarız.

Thunberg dünyaya adını duyurmadan önce çalışmalarını evde yürütmüş. Ailesini olan bitenden haberdar ediyormuş, gerçekleri öğrendiklerinde

onu dinlemeye başlamışlar; genç çevreci, fark yaratabileceğine yönelik inancını böyle pekiştirmiş.

## Çocukların devreye girmesi bir şeyleri değiştirir mi?

6 Mayıs tarihli *Nature Climate Change*'de yer alan makaleye göre, yetişkinler gibi politik bir seçimi olmayan gençler yeniliklere daha açıktır, aileler de çocuklarını dinlemeye hazırlar; böylece çocuklar ailelerini etkileyebiliyor, bilinçlerini yükseltebiliyor.

Uzmanlar kuşaklar arası iletişimin çift taraflı faydasından söz ediyor: Çocuklar yetişkinlerde fark yaratırken, geleceğin yetişkinleri olarak yarınlarını

**Paris'teki eylem. Gençler diyor ki: "Bizler fark yaratan insanlarız; gezegenimiz, kendimiz, geleceğimiz, çocuklarımızın ve torunlarımızın geleceği için kavgayı hiç bırakmayacağız."**



da hazırlıyorlar. North Carolina State Üniversitesi'nden araştırmacılar, etkileşimi kanıtlayacak bir proje kapsamında, 10-14 yaş grubuna 'iklimsel değişimler' konulu kurs vermişler ve beklendiği üzere ailelerde konuya eğilim oluşmuş. Muhafazakâr aileler ve babalarda büyük değişim görülmüş. Evlerin minik eğitimcilerinden kızlar, erkeklere göre daha becerikli çıkmış. Kızların başarısı, konuya ilgilerinin ve iletişim becerilerinin, yaşlıları oğlanlardan daha ileri olduğunu gösteriyormuş.

Stanford Üniversitesi'nden Nicole Holthuis, bilim insanlarının, küresel ısınmayla ilgili gerçekleri yayınlamalarının, bilinç yaratmaya yeteceğini düşündüklerini söylüyor. Oysa bu yeterli değil. Araştırma göstermiş ki, küresel ısınmanın sosyopolitik yönleri, insanların gerçekleri sindirmelerini zorlaştırıyor. Kuşaklararası ilişkiyi geliştirmek bu zorluğu aşmakta faydalı görülüyor. Çocukların evdekilere çevre bilinci aşılamasının, ileride davranış değişikliği sağlayacağına inanılıyor. Yetişkinler arasında her zaman kurulamayan güven ilişkisinin, ebeveyn ve çocuk arasında zaten var olması, iletişimi kolaylaştırıyor. Çocuklar ebeveynlerine yaşadıkları çevrede tanık oldukları olumsuz değişimleri sorarak işe başlıyor, ideolojik görünmeyen tarafsız sorular, önyargısız bir çevre sohbetine girizgâh oluyor.

Uluslararası Af Örgütü'nden Kumi Naidoo, çocukların eğitimlerinden fedakârlık yapıp büyüklere doğruyu göstermek zorunda kalmalarını talihsiz bir durum olarak görüyor. Onlar tepkisiz kalmanın gelecekteki faturasının farkındalar. "İklim değişiminin

## PROTESTO TAKVİMİ

Eylül 2018'de Hollanda Temsilciler Meclisi önünde dört genç üç hafta boyunca oturdu. 28 Kasım 2018'de Canberra'daki Avustralya Parlamento Binası önünde yüzlerce genç toplandı. 30 Kasım'da eylem yapan öğrenci sayısı 15.000 idi.

18 Ocak 2019'da İsviçre'de 22.000, Almanya'da 35.000 genç toplandı. 15 Şubat 2019'da 10.000'den fazla Britanyalı öğrenci çevre için sokağa döküldü.

6 Mayıs 2019'da Thunberg binlerce İtalyan gençle Roma'da eylem yaptı. Bugüne kadarki eylemlerden hiç sonuç alınmadığını, gençlerin uzun soluklu bir mücadeleye hazırlandığını, eylemlerine devam edeceğini söyledi.

Greta Thunberg ile birlikte, kendisi gibi öğrenci, çevreci Belçikalı Anuna De Wever, arkadaşlarını topladılar ve Şubat 2019'da Paris'te bir eylem gerçekleştirdiler. Thunberg Nisan 2019'da İngiltere'de devam eden Yok Oluş İsyanı (Extinction Rebellion) hareketine destek verdi. İngiltere çapındaki eylemleri yaklaşık bir hafta süren Yok Oluş İsyanı, sera gazı emisyonunun 2025'e kadar düşürülmesi ve küresel iklim krizine çözüm bulunması için İngiltere hükümetine karşı 'barışçıl sivil itaatsizlik' çağrısı yaptı.



Yüzyıl önce ve bugün  
Kuzey Kutbu



sorumlusu iktidarlar, sadece bize ihanet etmiyorlar geleceğimizi de elimizden alıyorlar” diyen çocuklar haklı, çünkü hiçbir sorumlulukları olmayan bir konunun zararına muhataplar.

Thunberg Davos'ta siyasetçilere ve milyarderlere şöyle seslendi: “Umut etmenizi istemiyorum. Pa-niğe kapılmanızı, benim her gün hissettiğim korkuyu hissetmenizi istiyorum. Belki o zaman harekete geçersiniz.”

İğneyle kuyu kazarak kazanılan çevre savaşlarında her daim uyanık olmak şart, çünkü büyük firmalar kâr hırsıyla her açığı değerlendiriyorlar; kendi ülkelerinde yapamadıklarını gelişmemiş ülkelerde yapıyorlar. Nükleer atıklar gizlice bir yerlere bırakılıyor. ABD, Almanya, İngiltere ve Japonya'nın ihraç ettiği plastiği Endonezya, Hindistan ve Türkiye alıyor.

Çocuklar bile sokağa döküldüyse sorun var demektir. Çevreyi kirlettikleri için az gelişmiş ülkelere taşınan deri veya tekstil sektörlerini, köle gibi çalıştırılan işçileri düşünelim; anlık, kısa vadeli keyiflerin, kâr hırsının aynı gemide/gezegende olduğumuz gerçeğini nasıl örttüğünü düşünelim. Dünyaya zarar vermeden nasıl yaşayabileceğimizin yollarını araştıralım, çocuklara da soralım. Vardır yapacak bir şeyler...



Davos'ta Dünya  
Ekonomik Forumu'nda



#### Kaynaklar

- <https://www.facebook.com/skavlantalkshow/video/249918005905962/>
- <https://www.sozcu.com.tr/2019/dunya/greenpeace-ten-korkutan-rapor-cinin-plastik-atiklarinin-yeni-adresi-turkiye-4541046/>
- <https://www.mindfood.com/article/climate-activist-greta-thunberg-nominated-for-nobel-peace-prize/>
- <https://www.care2.com/causes/a-huge-climate-change-protest-is-coming-to-the-us-thanks-to-this-15-year-old-swedish-girl.html>
- <http://www.laht.com/article.asp?ArticleId=2477543&CategoryId=12395>
- <https://theworldnews.net/tr-news/16-yasindaki-iklim-aktivisti-thunberg-ingiltere-deki-yokulus-isyani-na-destek-verdi-mor>
- <http://www.europe-solidaire.org/spip.php?article48088>
- <https://wilderness-society.org/you-are-stealing-your-childrens-future/bej>
- <https://decolonialatlas.wordpress.com/2019/04/27/names-and-locations-of-the-top-100-people-killing-the-planet/>
- [https://www.bbc.co.uk/bbcthree/article/0e9e80de-62cb-4782-a26f-1cd480d28f26?fbclid=IwAR0f32RktEcf4NC0HShICICMoY7bf7vef\\_SybfpiQWLL4LdEezitXlI.g bordo](https://www.bbc.co.uk/bbcthree/article/0e9e80de-62cb-4782-a26f-1cd480d28f26?fbclid=IwAR0f32RktEcf4NC0HShICICMoY7bf7vef_SybfpiQWLL4LdEezitXlI.g bordo)
- <https://www.scientificamerican.com/article/children-change-their-parents-minds-about-climate-change/ mavi>

## KENT ÖYKÜLERİ - Focus Grup

Mâzinin çeken esrârı sarınca teni,  
Gizemli bir ses çağırır Peradan beni.  
Ben düşerim, gönül düşer aşkla yollara,  
Can ürperir, ruhum koşar şîir kollara.

HÂLENUR KOR



Hayri Bali

Gurubun kor kızılı denizin en mavisini,  
Koruların koyların sanki cennet köşesi  
Sahilin ihtişamı güzellikler ötesi,  
İstanbul'un incisi gözbebeğim Üsküdar.

SEVİNÇ ATAN



Vladi Benbanaste

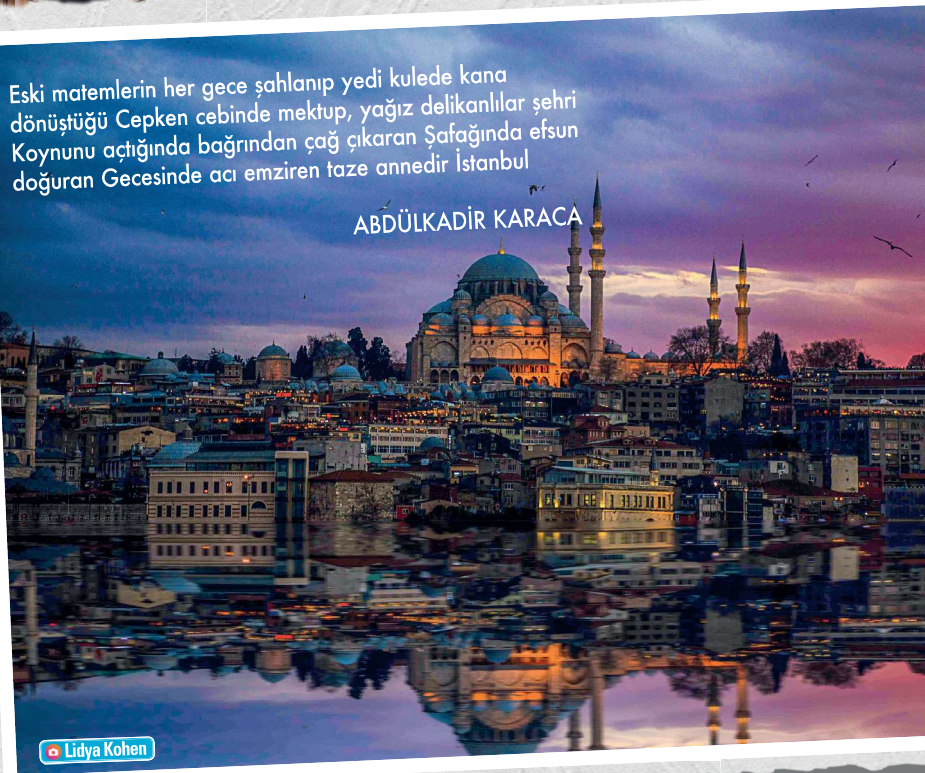
Bir Beykoz, bir Rumeli, kâh Burgaz, kâh Heybeli  
Ben hep bildim bileli sen İstanbul kokarsın...  
Gönlün sulardan derin, yosun rengi gözlerin  
Ruhumda serin serin, sen İstanbul kokarsın...  
Bazen bir martı gibi kanatlanıp uçarsın  
Eski bir şarkı gibi sen İstanbul kokarsın

TARIK ÇITAK



Eski matemlerin her gece şahlanıp yedi kulede kana  
dönüştüğü Cepken cebinde mektup, yağız delikanlılar şehri  
Koynunu açtığında bağırından çağ çıkaran Şafağında efsun  
doğuran Gecesinde acı emziren taze annedir İstanbul

ABDÜLKADİR KARACA



Lidya Kohen

İnsanlar gülüyordu de  
Trende, vapurda,  
otobüste  
Yalan da olsa hoşuma  
gidiyor, söyle.  
Hep kahr, hep kahr,  
hep kahr  
Bıktım be...

NAZIM HİKMET



Hayri Bali





Sara Kohen



Hayri Ballı

Saçları uçuşturan mahmur bir rüzgârla,  
Kendimden geçmiş yollanıyorum.  
Köpürte köpürte suları foşurdatan,  
Tarihi Boğaz vapurundayım...

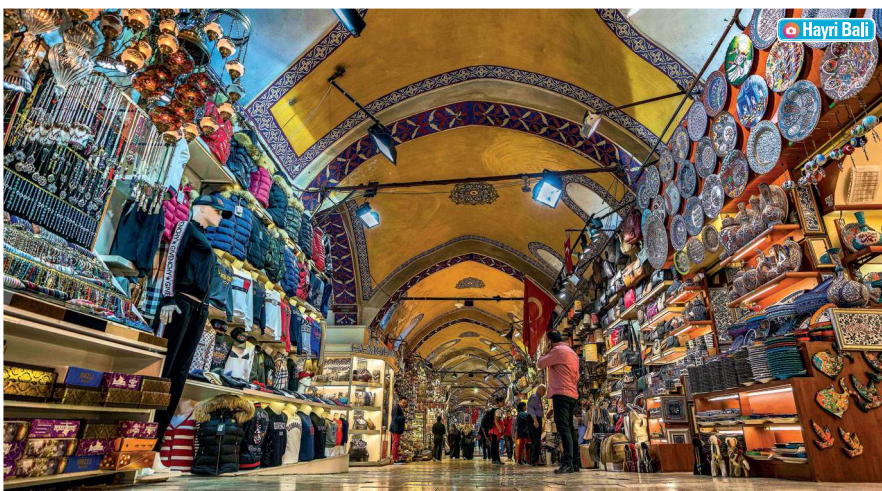
AYŞE YARMAN ÖZTEKİN

Ben neden buradaydım  
peki  
Yanlış bir adresime  
takılıp kalmıştım  
Kimseleri göremedim  
çünkü  
Evler terkedilmiş, ipler de  
çamaşırlar asılı değildi  
ve hiçbir çocuk sesi yoktu  
üstelik peki çocuksuz bir  
sokak(!) olur muydu hiç

TÜRKAN SEVİNÇ



Sara Kohen



Hayri Ballı

Kapalı Çarşı içinde  
bulutların en senin olanı  
Sen bana kapalı çarşı  
Şüphesiz o kadar satılan ve alınanlar var ki  
Şüphesiz bir harita kırığı  
Bir yapma deniz parçasıyla kapalı  
Kapalı Çarşı

SEZÂİ KARAKOÇ

## Schneidertempel Sanat Merkezi'nde

# Yaşayan Bir Arşiv

Her şey Suzan Nana Tarablus'un bir mesajıyla başladı: "Amerika'dan büyük kuzenim İsmail Shmill Rabinovich İstanbul'a gelecek, dedesinin kuruluşunda katkıda bulunduğu Schneidertempel'i ziyaret etmek ister, uygun olur musun?"



**Shmill Sami Rabinovich**

**L** 964 yılına kadar sinagog olarak işlev gören Schneidertempel Sanat Merkezi'nin yöneticiliğini yapıyordum. Nana'nın akrabasıyla tanışmayı çok istiyordum ama yurtdışındaydım, kendisini karşılayamamıştım. İsmail Shmill Rabinovich, 1999 yılından bu yana sanat merkezi dedesinin sinagoguna geldi, görüşmelerinden etkilenerek manevi değeri yüksek bir bağışta bulunmak istedi: Dedesi Shmill Rabinovich'ten miras kalan sinagog çantası; içindeki talleti ve tefilini ile birlikte... Böylesine değerli bir bağışı reddetmek olmazdı. İyi ama bu değerli eşyaları nasıl ve nerede muhafaza edecektik? Konuyu Aşkenaz Cemaati Vakfı yönetimine açtım. Belki çok azalmış ve iyice yaşlanmış olan cemaat mensuplarına bir çağrı yaparsak, ellerindeki bazı eşya, belge ve fotoğraflarını tıpkı İsmail Rabinovich'in yaptığı gibi bağışlayabilirler, bunlarla da *Türk Aşkenazları* başlıklı bir kalıcı sergi oluştururuz diye düşündük. Fikir kabul görünce derhal cemaat mensuplarına çağrımızı yaptık: "Anılarınıza talibiz!" Başlarda pek rağbet görmediğimizi itiraf etme-



liyim; kimi eski dua kitapları ve birkaç fotoğrafın dışında elimizde pek öyle dişe dokunur bir şey yoktu. Bir de Aşkenaz Sinagogu'nda özenle muhafaza edilen bazı değerli dini objeler... Bu objelerin envanterini zamanında Sayın Toni Hananel ile arkadaşları çıkarmışlardı, kendisinin bazı Aşkenaz aileleri hakkında çalışmaları olduğunu biliyorduk. Toni Hanımla irtibata geçtim, yardımını istedim. "Objeleri sergileyip de ne olacak? Bize hikâyeler lazım, kişilerle konuşulmalı, tarihçilerle çalışmalısınız" diyerek ufkumu açtı. Bu arada değerli mimar dostlarım Tan Oral ile Gürel Yontan kolları sıvamış, elbirliğiyle birinci balkonlardaki sergileme alanını projelendirmişlerdi. Teknik Üniversite'den balkonlar için sağlam raporu almamızla birlikte projenin uygulamasına geçildi. Gürel Yontan'ın tasarladığı sergileme modülleri, 120 yaşındaki mekânımızla öylesine uyum sağladı ki, görenler bu vitrinlerin daha ilk günden beri orada olduklarını sanabilirdi! Ama sorun sürüyordu. Bu güzelim vitrinleri neyle dolduracaktık? Sadece Yahudilikle ilgili dini objeleri sergilemek anlamsız olacaktı. Elimizdeki fotoğrafların sayısı ise sınırlıydı. Aşkenaz toplu-

muna çağrı üstüne çağrı yapmamıza rağmen elimize dişe dokunur bir şeyler geçmiyordu. Moşe Grosman'ın "Dr. Markus" (1990) adlı eserinin ve Rıfat Bali'nin yayınladığı Georg Mayer ile Simon Brod monografilerinin (2010) dışında Türkiye'deki Aşkenaz toplumu hakkında genel bilgiler edinebileceğimiz eser sayısı yok gibiydi. Toni Hanel haklıydı, bize hikâyeler gerekliydi ve bu hikâyeleri toparlayacak, belgeleyecek, sergilenmeye hazır duruma getirecek bir araştırmacı...

Ozan Torun'un adı öylesine, aniden, bir ışık gibi aklıma düştü. Kendisiyle yıllar önce Tarih Vakfı'nın bir projesinde birlikte çalışma şansım olmuştu. Bitmez tükenmez araştırma tutkusunu ve çalışkanlığına hayran kalmıştım. Ozan daha sonra Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı'na koordinatör olarak geçmiş, I. Dünya Savaşı'nın 100. yıldönümü münasebetiyle beni vakıflarında bir seminer vermeye ikna etmişti. Ben onu kırmadım, o da beni kırmaz umuduyla kendisini aradım. Kırmak ne kelime, projenin tüzerine atladım!

Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı'nın mütevelli heyeti de projemize sıcak bakınca, iki vakıf arasında bir ortaklık sözleşmesi imzaladık. İşte o andan itibaren Ozan Torun bu projenin parlayan yıldızı oldu. Sınırlı ekibiyle birlikte onlarca sözlü tarih görüşmesi gerçekleştirdi, gazete arşivlerini taradı, eski aile albümlerini inceledi, çeşitli hikâyeleri topladı ve sonunda da "Dünden Bugüne Türkiye'de Aşkenazlar" sergisini hayata geçirdi. Nana Tarablus'a sözüm vardı: Açılışından hemen sonra bu serginin öyküsünü kaleme alacaktım. Yukarıdaki ilk birkaç paragrafı karaladıktan sonra durakladım; farklı sulara doğru yol almaktansa Ozan Torun'u konuşturmak daha doğru olacaktı. Neticede bu sergi onun çok değerli emekleriyle var olabildi. Kırmadı beni Ozan, bayram tatili nedeniyle birbirimizden uzakta olmamıza karşın, kâh yazışarak, kâh mesajlaşarak, kâh telefonlaşarak aşağıda ilgiyle okuyacağınızı umduğum söyleşiyi gerçekleştirdik.



## KARLMAN GEÇİDİ

(PASAJ KARLMAN)

Beyoğlu'nun en büyük ve en eski mağazalarıdır. Bütün mallar fiatlarla sergi halinde teşhir edilmiştir. En son moda muvafık bütün mevsimlik çeşitlerimiz **TAMAMEN HAZIRDIR**

Fiatlarımız bugüne kadar emsali görülmemiş derecede ucuzdur.

<p><b>Eşyayı zücakiye</b> dairelerimiz pek zengin çeşitleri havi olarak açılmıştır.</p>	<p><b>İpekli Lüks Çoraplar</b> Piyasanın en büyük çeşit ve avari renkleri.</p>	<p><b>Erkekleri maksut</b> esyadan bir kaç numune: <b>GÖMLEKLER</b> Piyasada en pahalı ve en kaliteli. <b>PJAMALAR</b> Çift katlı ve çift katlı. <b>DONLAR</b> Kış, yazın kullanılmak üzere. <b>PULOVERLER</b> İnce, kalın, uzun, kısa. <b>SAFKAHALAR</b> Piy. giyim tarzına ve kaliteli.</p>	
<p><b>Hanımlara kışık Mantoluklar</b> Son moda elbis ve avari renklerde.</p>	<p><b>Kadınlara KÜKLEKLER</b> Modası yakışıklı ve kaliteli. İpe, Tül, saten, Kış, Yaz, Kışkık, V.S.</p>	<p><b>HANIMLARA MANTOLUK KUMAŞLAR</b> Kış için en kaliteli ve en kaliteli, 141 çeşitli maddelerden yapılmış 120 çeşittir.</p>	
<p><b>Yünü kumaşlar</b> dairelerimiz: <b>FİSTANLİK</b> Kış, yaz, Kışkık, V.S.</p>	<p><b>Muhterem halkın</b> mazarı <b>tekritri olan</b> <b>88</b> Kuruluşuk bilerece çeşit eşyaya havi dairelerimizde mal-buradan bir kaç numune.</p>	<p><b>88</b> birlikt eşyadan bir kaç numune: <b>2</b> katlı donlar, <b>3</b> katlı donlar, <b>4</b> katlı donlar, <b>5</b> katlı donlar, <b>6</b> katlı donlar, <b>7</b> katlı donlar, <b>8</b> katlı donlar, <b>9</b> katlı donlar, <b>10</b> katlı donlar, <b>11</b> katlı donlar, <b>12</b> katlı donlar, <b>13</b> katlı donlar, <b>14</b> katlı donlar, <b>15</b> katlı donlar, <b>16</b> katlı donlar, <b>17</b> katlı donlar, <b>18</b> katlı donlar, <b>19</b> katlı donlar, <b>20</b> katlı donlar, <b>21</b> katlı donlar, <b>22</b> katlı donlar, <b>23</b> katlı donlar, <b>24</b> katlı donlar, <b>25</b> katlı donlar, <b>26</b> katlı donlar, <b>27</b> katlı donlar, <b>28</b> katlı donlar, <b>29</b> katlı donlar, <b>30</b> katlı donlar, <b>31</b> katlı donlar, <b>32</b> katlı donlar, <b>33</b> katlı donlar, <b>34</b> katlı donlar, <b>35</b> katlı donlar, <b>36</b> katlı donlar, <b>37</b> katlı donlar, <b>38</b> katlı donlar, <b>39</b> katlı donlar, <b>40</b> katlı donlar, <b>41</b> katlı donlar, <b>42</b> katlı donlar, <b>43</b> katlı donlar, <b>44</b> katlı donlar, <b>45</b> katlı donlar, <b>46</b> katlı donlar, <b>47</b> katlı donlar, <b>48</b> katlı donlar, <b>49</b> katlı donlar, <b>50</b> katlı donlar, <b>51</b> katlı donlar, <b>52</b> katlı donlar, <b>53</b> katlı donlar, <b>54</b> katlı donlar, <b>55</b> katlı donlar, <b>56</b> katlı donlar, <b>57</b> katlı donlar, <b>58</b> katlı donlar, <b>59</b> katlı donlar, <b>60</b> katlı donlar, <b>61</b> katlı donlar, <b>62</b> katlı donlar, <b>63</b> katlı donlar, <b>64</b> katlı donlar, <b>65</b> katlı donlar, <b>66</b> katlı donlar, <b>67</b> katlı donlar, <b>68</b> katlı donlar, <b>69</b> katlı donlar, <b>70</b> katlı donlar, <b>71</b> katlı donlar, <b>72</b> katlı donlar, <b>73</b> katlı donlar, <b>74</b> katlı donlar, <b>75</b> katlı donlar, <b>76</b> katlı donlar, <b>77</b> katlı donlar, <b>78</b> katlı donlar, <b>79</b> katlı donlar, <b>80</b> katlı donlar, <b>81</b> katlı donlar, <b>82</b> katlı donlar, <b>83</b> katlı donlar, <b>84</b> katlı donlar, <b>85</b> katlı donlar, <b>86</b> katlı donlar, <b>87</b> katlı donlar, <b>88</b> katlı donlar, <b>89</b> katlı donlar, <b>90</b> katlı donlar, <b>91</b> katlı donlar, <b>92</b> katlı donlar, <b>93</b> katlı donlar, <b>94</b> katlı donlar, <b>95</b> katlı donlar, <b>96</b> katlı donlar, <b>97</b> katlı donlar, <b>98</b> katlı donlar, <b>99</b> katlı donlar, <b>100</b> katlı donlar.</p>	<p><b>İpekli kumaşlar</b> dairelerimiz: <b>1</b> katlı, <b>2</b> katlı, <b>3</b> katlı, <b>4</b> katlı, <b>5</b> katlı, <b>6</b> katlı, <b>7</b> katlı, <b>8</b> katlı, <b>9</b> katlı, <b>10</b> katlı, <b>11</b> katlı, <b>12</b> katlı, <b>13</b> katlı, <b>14</b> katlı, <b>15</b> katlı, <b>16</b> katlı, <b>17</b> katlı, <b>18</b> katlı, <b>19</b> katlı, <b>20</b> katlı, <b>21</b> katlı, <b>22</b> katlı, <b>23</b> katlı, <b>24</b> katlı, <b>25</b> katlı, <b>26</b> katlı, <b>27</b> katlı, <b>28</b> katlı, <b>29</b> katlı, <b>30</b> katlı, <b>31</b> katlı, <b>32</b> katlı, <b>33</b> katlı, <b>34</b> katlı, <b>35</b> katlı, <b>36</b> katlı, <b>37</b> katlı, <b>38</b> katlı, <b>39</b> katlı, <b>40</b> katlı, <b>41</b> katlı, <b>42</b> katlı, <b>43</b> katlı, <b>44</b> katlı, <b>45</b> katlı, <b>46</b> katlı, <b>47</b> katlı, <b>48</b> katlı, <b>49</b> katlı, <b>50</b> katlı, <b>51</b> katlı, <b>52</b> katlı, <b>53</b> katlı, <b>54</b> katlı, <b>55</b> katlı, <b>56</b> katlı, <b>57</b> katlı, <b>58</b> katlı, <b>59</b> katlı, <b>60</b> katlı, <b>61</b> katlı, <b>62</b> katlı, <b>63</b> katlı, <b>64</b> katlı, <b>65</b> katlı, <b>66</b> katlı, <b>67</b> katlı, <b>68</b> katlı, <b>69</b> katlı, <b>70</b> katlı, <b>71</b> katlı, <b>72</b> katlı, <b>73</b> katlı, <b>74</b> katlı, <b>75</b> katlı, <b>76</b> katlı, <b>77</b> katlı, <b>78</b> katlı, <b>79</b> katlı, <b>80</b> katlı, <b>81</b> katlı, <b>82</b> katlı, <b>83</b> katlı, <b>84</b> katlı, <b>85</b> katlı, <b>86</b> katlı, <b>87</b> katlı, <b>88</b> katlı, <b>89</b> katlı, <b>90</b> katlı, <b>91</b> katlı, <b>92</b> katlı, <b>93</b> katlı, <b>94</b> katlı, <b>95</b> katlı, <b>96</b> katlı, <b>97</b> katlı, <b>98</b> katlı, <b>99</b> katlı, <b>100</b> katlı.</p>

**KARLMAN GEÇİDİ:** Beyoğlu'nun İstiklal ve Tepebaşı gibi iki büyük ve mühim cad. desini birbirine napteder. Herkes Geçidi'ne sarbettece geçer ve sergileri gezip dolaşabilir. Eşya almak mecburiyeti yoktur.

**Geçidimizde Pasta ve Şekerleme dairelerimiz de vardır.**





Dünden Bugüne Aşkenazlar Sergisi  
küratörü Ozan Torun  
sözlü tarih görüşmelerinden birinde

Ozan Torun: "Bugün üzerinde yaşadığımız topraklar, herhalde ötekileştirmenin en anlamsız kaldığı coğrafyalardan biri olsa gerek."

**Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı'nın amacı, hatıta bana göre mottosu, kültür mirasımızı korumak, topluma tanıtmak ve geleceğe taşımaktır diyorsunuz. Bu kültür mirası kavramını biraz açar mısınız? Kimleri ve nereleri kapsıyor?**

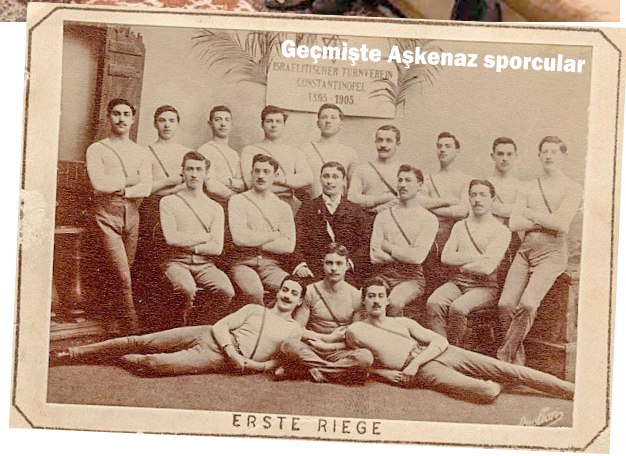
Kültür Bilincini Geliştirme Vakfı 2003 yılında kurulmuş bir sivil toplum kuruluşu. En önemli yanı ise, bir kültür varlığını tanımlar ve yorumlarken, onu salt bir gruba veya topluluğa ait şekilde değil, aksine tüm insanlığın ortak mirası olarak algılanması. Dolayısıyla karşıdakini ötekileştirmek yerine, onu doğru şekilde anlamayı, anlatmayı, benimsemeyi ön planda tutan bir bakış açısına sahip. Zaten bugün üzerinde yaşadığımız topraklar, herhalde ötekileştirmenin en anlamsız kaldığı coğrafyalardan biri olsa gerek. Tarih boyunca buralardan yolu geçen, yanında kültür öğelerini getiren, kendinden bir şeyler bırakıp, öncülünden bir şeyler devralan toplulukların mirasçısıyız.

**Türkiye'deki Aşkenaz Yahudileri sana göre bu mirasın neresinde?**

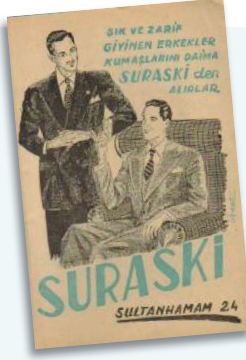
Aşkenaz toplumunun da, bu yoğun kültür trafiğinin önemli bir parçası olduğu malum. Zira bu projenin araştırma safhalarında da tekrar görüldüğü gibi, yolu Osmanlı ve Türkiye topraklarından geçen Aşkenazlar da tek bir yerden değil, Eski Dünya'nın çok çeşitli bölgelerinden farklı yüzyıllarda yollara koyulup burada buluşmuşlar. Gelmeden önceki yurtlarından yanlarında getirdikleri değerleri düşününce, kültür zenginliğimizin ne ölçüde çeşitli olduğu daha iyi tasavvur edilebiliyor.

**Tarihçi olarak Aşkenaz Yahudilerinin Türkiye'deki varlığını kısaca değerlendirir misin?**

Öncelikle henüz bir tarihçi değil, antropolog ol-



duğumu söylemek isterim. Tarih eğitimime devam ediyorum. Belki biraz da bu nedenle, bu projede olayların ve kurumların salt bir kronolojik akışı yerine insanı merkezine alan, kişisel deneyimler ve hatıralar üzerinden ilerlemeye çalışan bir yöntem izledik. Topladığımız veriler, Aşkenazların daha Bizans İmparatorluğu döneminde İstanbul'da ve Anadolu'da yaşadıklarını gösteriyor. Bu projenin odaklandığı 19. yüzyıl ve sonrasında ise, Aşkenazların Orta ve Doğu Avrupa topraklarından (genellikle baskılar veya bir rejim değişikliği nedeniyle) Osmanlı ve Türkiye topraklarına bireysel veya topluluk halinde göç ettikleri görülüyor. Buralara yanlarında büyük servetlerle gelenlerden söz etmek biraz zor, en azından çoğunun göç ettikten sonra hayata tutunmak için pek de kolay olmayan mücadeleler verdiklerine dair anılar hayli fazla. İmparatorluğun son yüzyılında, çeşitli kültür, eğitim ve finans kurumlarında çalışmak için görevli olarak gelenleri/gönderilenleri bu grubun dışında bırakabiliriz. Ne var ki, özellikle İstanbul'a, Galata-Beyoğlu bölgesine yerleşen Aşkenazlar, kentin ve sakinlerinin Batılılaşma deneyimleri içinde önemli roller de üstlenmişler. İstanbulluların sinemayla, gramofonla, fotoğraf makinesiyle tanışmaya başladıkları



Aşkenazlar, Batı dünyasının kültür ve tüketim ürünlerinin buraya gelmesinde aracılık etmişler. Üstelik sadece bir dönemle sınırlı da değil: örneğin, başlangıçtaki gramofon ve fotoğraf makinelerini, yüzyılın ortasına doğru yine Aşkenaz esnafın vitrinlerinde sergilenen bisikletler, fırınlar, lambalar, piller takip ediyor. Aşkenazların çoğu terzilikle uğraşırken, bir zamanlar İstanbul'un meşhur kumaş üreticileri arasında da yine Aşkenaz toplumunu üyelerini görüyoruz, tıpkı aile isimlerini markalarına taşıyan Brod, Tiring, Mayer gibi.

yıllarda, bu ürün ve hizmetleri sunanlar arasında Aşkenazlar var. Birden çok dil bilmenin ve Avrupa'dan gelmiş olmanın da katkısı olsa gerek.

**Nasıl olur da müzik endüstrisinde, fotoğraf sanatında, kitapçılıkta, gerek üretici gerekse esnaf olarak bu kadar varlık gösteren bir toplum, kendi özgün sanatçıları çıkarmaz? Sorun sence sadece ekonomik midir?**

Öncelikle, eğer kesip biçmeyi, yani terziliği bir sanattan sayıyorsak, bu görüşe katılmayabilirim. Nitekim okuduklarımızdan, 20. yüzyılın ilk yarısında Beyoğlu ve Sultanhamam bölgesinde kumaş işçiliğini bir sanat gibi icra eden Aşkenazlar olduğunu biliyoruz. Ayrıca bir sanat olmasa da, henüz İstibdat yıllarında bir futbol takımı kuracak kadar yetenekli Aşkenaz gençler İstanbul'da bir araya gelip kulüpleşmeyi başarmışlar. Günümüzde ise, Aşkenaz toplumundan çok değerli çizerler bence sanatlarını başarıyla icra etmeyi sürdürüyorlar.

**Balkanlar'da olsun, Doğu Avrupa'da olsun çok sayıda örneklerine karşın, Türkiye'den bırak Klezmer, hiç bir müzisyen ya da tiyatro topluluğu çıkmamış olması tuhaf değil mi? Sözü ettiğin günümüz çizerlerindense hiç biri ekmeğini sanatından elde edemedi.**

Evet, bu konuda haklısınız. Galiba, Aşkenazların güzel sanatlara, müziğe, edebiyata karşı güçlü bir ilgi ve becerileri olduğunu fakat bunu Türkiye'de gereğince icra edemediklerini (ya da karşılığını bulamadıklarını) söylemek daha doğru olacak. Bu durumun, ekonomik olduğu kadar, kültürel ve siyasal nedenleri de olması muhtemel.

**Projeden önce Aşkenazları tanıyor muydun? Sefarad Yahudileriyle aralarında fark görüyor muydun?**

Biliyordum ama "tanıyordum" diyemem. Bu nedenle Sefaradlarla bir karşılaştırma yapabilecek

bilgiye sahip değildim. Zira kültür çok boyutlu, geçişken ve değişken bir yapı. Bir kültür öğesinin kimi zaman iki topluluğu keskin şekilde birbirinden ayırdığı kimi zamansa birden çok topluluk tarafından paylaşıldığı/sahiplenildiği oluyor. Belki şöyle bir karşılaştırma yapmak mümkün olur: Doğu Avrupalı olanlar yemeklerinde tereyağı kullanırken, Akdenizlilerde zeytinyağı hâkim.

**Projede seni en çok çeken ne oldu?**

Bir İstanbullu olarak, kentlin bu eski sakinlerini tanımayan olmak. Acaba başkaları da benim gibi yeterince tanımayan olabilirler mi diye düşündüm. O halde -şimdilik bir başlangıç olsa da- eğer varsa bu eksikliği gidermek gerekiyordu.

**Proje ilerledikçe karşılaştığın güçlükleri paylaşır mısın?**

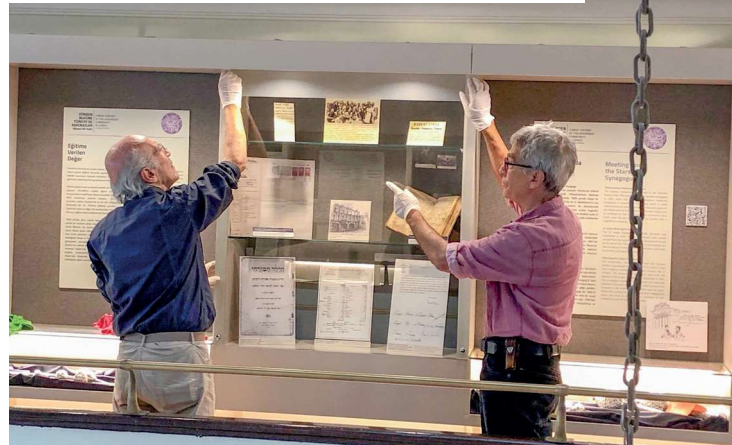
Ulaşılan her yeni bilgi-belge, araştırmacıyı daha da heyecanlandırır. Tabii bir de bunların doğruluğunu teyit etme faslı var. Zorlu fakat önemli olan yanı burası. Ancak gün geçtikçe, projemize yeni bilgi-belgelerin katılacağına, yeni arşivlerle ve daha nice verilerle karşılaşacağımıza inanıyoruz.

**Sözlü görüşmeler esnasında seni en fazla etkileyen ne oldu? İlginç hikâyeler anlatılmıştır, iyi veya kötü sende iz bırakan hikâyeye oldu mu?**

Sözlü tarih keyifli ve öğretici bir araştırma yöntemi. Ancak kimi zaman hüznü hikâyeleri dinliyor,



**Serginin mimarları Gürel Yontan ve Tan Oral**



kaynak kişilerin aktardıklarını onunla birlikte paylaşıyorsunuz. Çoğu projede olduğu gibi, bu çalışmada da en akılda kalan anılar, kimi mutlu kimiyse acıklı sonlarla biten göç hikâyeleriydi.

**Bu projede en çok yapmak isteyip de şartlar ya da başka unsurlar elvermediğinden gerçekleştirmediğin bir şeyler var mı? Şimdiye dek oluşturulan veri tabanını seni tatmin ediyor mu?**

Bu veri tabanının günden güne hızla büyümesini ve içeriğinin çeşitlenmesini arzu ediyoruz. Öte yandan, araştırma süremiz kısıtlı olduğu için, daha tanışmadığımız ve ellerindeki ya da belleklerindeki bilgilere ulaşamadığımız kaynak kişiler var. Hatta bir kısmı yurtdışında yaşıyor. Ötümüzdeki dönemde, daha fazla bilgi-belgeye ulaşım hem bu veri tabanını hem de Schneidertempel Sanat Merkezi'ndeki sergi alanımızı geliştirmek en büyük arzumuz. Serginin üst katında bir balkon daha var, umarım orayı da değerlendirebilecek daha nice bilgi-belgeye erişebiliriz.

**Merdivenler boyunca yükselen kronolojik çizgi de senin fikrindi. Eksikleri var mı? Kanınca Türkiye'deki Aşkenazlar bu çizgiyi üst kata taşıyabilecekler mi?**

Bu kronolojide hem önemli olayları anımsatmaya hem de ziyaretçiyi gereğinden fazla bilgiyle sıklamaya çalıştık. Ayrıca merdivenler pek geniş olmadığı için, şimdilik bu kadar kronoloji maddesi yeterli gibi duruyor. Zaten daha fazlası, projenin internet sitesi olan [www.askenaz.org](http://www.askenaz.org)'da bulunuyor.

**Sözünü ettiğin site geliştirilecek ve sıklıkla yenilenecek, büyüyecek. Öte yandan sen bu projenin**

**geleceği hakkında ne düşünüyorsun? Sözlü tarih görüşmelerini sürdüreceksiniz?**

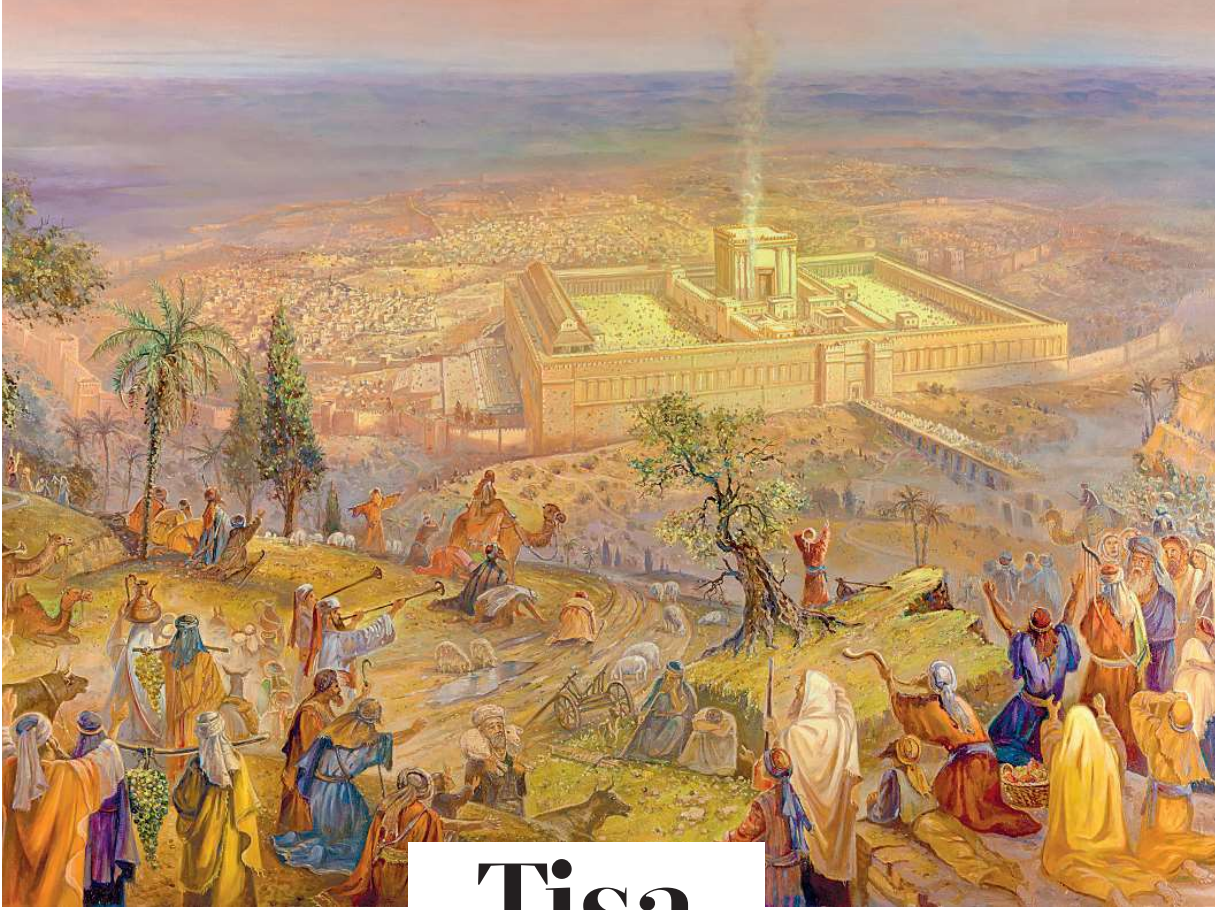
Elbette, şimdiden randevulaştığımız kaynak kişilerle buluşacağımız günleri ve bizimle paylaşacakları deneyimlerini sabırsızlıkla bekliyoruz.

**Sergi alanımız sınırlı; yeni bilgiler kendilerine nasıl yer bulacak? Bu arşiv nasıl yaşayacak? Gelecekle ilgili düşünce ve tasarımlarını, “yaşayan arşiv” kavramını açar mısın biraz?**

Bu isim aslında projemizin Danışma Kurulu üyelerinden Tan Oral'ın fikriydi. Bence de çok anlamlı ve geleceğe umutla bakan bir isim. Biz arşivleri elbette geçmişe ait kaynaklar olarak değerlendiriyoruz, ancak bugün içinde yaşadığımız zaman da ileride birgün tarih değeri kazanacak. Aşkenaz toplumu ve kültürüne, ayrıca İstanbul ve Türkiye tarihine ışık tutabilecek ve hem bugün hem de ileride yarar sağlayacak her türde bilgi bence zaman kaybedilmeden bu arşive dâhil edilmeli. Geçmişe dair bir araştırma yaparken “acaba nerede bulabilirim” diye düşündüğümüz bir bilgiye ulaşmakta zaman zaman güçlükler yaşıyoruz. Şimdi fırsat varken, mümkün olduğunca bilgi ve belgeye ulaşım bunları doğru şekilde derleyip saklamakta fayda var. Bu projenin internet sitesi, sergiyi gezme olanağı bulamayan pek çok kişinin projeden haberdar olmasını ve katkıda bulunmasını sağlayacak. Kim bilir, belki ileride bu serginin kapsamı genişleyebileceği gibi, yeni verilerden yararlanarak çeşitli yayınlar, sergiler, hatta bir müze bile ortaya çıkarılabilir.



**PROJEYİ GERÇEKLEŞTİRENLER**  
(Önde)  
**Gürel Yontan ve Tan Oral**  
(Arkada soldan sağa)  
**Ozan Torun, Handan Önel ve İzel Rozental**



# Tişa Be Av

**AV** ayının 9'u anlamına gelen Tişa Be Av, tarih boyunca Yahudileri etkileyen felaketlerin gerçekleştiği, takvimin en acı ve en kederli günüdür. Tişa Be Av'da, Tanrı'nın yüce varlığını ve nurunu bu dünyada barındıran, I. ve II. Bet Amikdaş (Kudüs'teki Kutsal Mabet) ve Kudüs şehri kaybedilmiştir. İşte o gün anavatanlarından sürgüne gönderilen Yahudiler için Diaspora başlar. Bu derin acı her bireyin, yarasını taze olarak içinde taşıdığı bir ıstıraptır. Yaşamın en mutlu günü olan düğünlerde bile, dua sırasında, damadın ayağıyla kırdığı bardak, bu olayın anısını her zaman içimizde taşıdığımızı hatırlatan bir semboldür.

## Tarihte Tişa Be Av Günü

\* M.Ö 586 tarihinde, Tişa Be Av günü, Babil Kralı Nabukadnezar'ın emriyle I. Bet Amikdaş yıkıldı ve Yahudilerin 70 yıl sürecek olan 'Babil Sürgünü' başladı.

\* M.S 70 tarihinde, Tişa Be Av günü, Roma İmparatoru Titus'un emriyle, II. Bet Amikdaş yıkıldı ve harabe haline getirildi. Tüm Yahudiler, ülkelerinden sürgüne gönderildi.

\* M.S 135 tarihinde, Tişa Be Av günü, Bar Koh-

ba isyanı sonucunda, Yahudilerin sığındığı son kale Betar, Romalılar tarafından düşürüldü ve isyan kanlı bir şekilde bastırıldı. Romalılar Kudüs'teki II. Bet Amikdaş'ın kalıntılarını yıkıp yıkıp, dümdüz ettikten sonra, şehire "Aelia Capitolina" adını verdiler ve putperest bir şehir haline getirdiler.

\* 1492 yılında Katolik Kraliçe İzabel ve Kral Ferdinand, yayınladıkları bir fermanla, İspanya'daki tüm Yahudilerin kovulması emrini verdiler. Ülkeden gitmeleri için verilen son tarih, aynı yılın Tişa Be Av günüydü.

\* Tarihçilerin savına göre, II. Dünya Savaşı'nın patlamasına ve Holokost'a sürükleyen nedenler, I. Dünya Savaşı'nın sonuçlarıdır. I. Dünya Savaşı, 1914 yılının Tişa Be Av günü başlamıştı.

Bu yıl Tişa Be Av, İbrani Takvimine göre 9 Av 5779 - Miladi 9 Ağustos 2019 akşamı başlayacak, 10 Ağustos güneşin batışı ile sona erecek. Tişa Be Av günü inançlı Yahudiler tam bir gün boyunca oruç tutarlar ve o gün sinagoglarda Tanrı'da mağfaret dilerirler.

Zira Tanrı, kendi halkının erdemli davranmadığından, birbirlerinin arkasından dedikodu ve kötü sözler söylediğinden, fitne tohumu ektiğinden dolayı çok öfkeli. Bu yüzden diğer milletleri onlara karşı kaldırmış ve cezalandırmış olduğunu addederler.

# 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı



“23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı”, Agos Gazetesi’nin eski çalışma ofisi, Sebat Apartmanı’nda açıldı. Hafıza Mekânı, etkinlik programlarıyla ve geniş arşiviyle bir araştırma, bilgi edinme, üretim, deneyim paylaşımı ve diyalog alanı olarak faaliyet gösteriyor. Hrant Dink’in çalışma odası, 19 Ocak 2007’de bıraktığı haliyle korunurken, diğer odalar hafıza, unutuş, hatırlayış, umut, adalet, hakikat gibi kavramların tartışıldığı alanlar olarak tasarlanmış. Bu bağlamda tasarlanan 10 odada fotoğraflar, videolar, yerleştirmeler, notlar, yazılar yer alıyor.

**M**imar Rafael Alguadiş tarafından inşa edilen, yüzyıldan fazla bir geçmişi olan Sebat Apartmanı’na 1999 yılında taşınan Agos Gazetesi’nin “hafıza mekânı” olma özelliği, apartmanın girişinden başlıyor. Hrant Dink’in öldürüldüğü yerde bir “hafıza taşı” var. Bu taşı geçtikten sonra *Çok Amaçlı Etkinlik Alanı Odası* ile karşılaşıyor. Burada Hafıza Mekânı’nın hedefleri çerçevesinde çeşitli atölyeler ve etkinlikler düzenleniyor. *Hrant Dink’in yaşam öyküsü* konferans kayıtları, belgeler ve aile albümü eşliğinde sunuluyor. Ayrıca ziyaretçiler ve araştırmacılar, Agos’un 1996–2007 yılları arasında yayımlanmış sayılarının dijital arşivine ulaşabiliyor. Koridorda, Agos Gazete-

si’nin 1996–2007 arasındaki önemli manşetlerine ve azınlıklar açısından kırılma noktası sayılan olayların yer aldığı haberlere yer veriliyor. *Tırtava Odası*, Hrant Dink’in askerlik görevi sırasında yaşadığı ayrımcılıktan yola çıkılarak tasarlanmış. Burada ziyaretçiler kendi hikâyelerini, görüntü kaydı yaparak ya da yazarak paylaşabiliyor. Aynı zamanda, daha önce paylaşılmış hikâyeleri de izleyebiliyor. *Tuvalet Korosu Odası*, 1980 darbe sonrası gözaltına alınan Hrant Dink’in, tuvaletten bozma bir hücrede yaşadığı psikolojik ve fiziki işkenceye ve dönemin anti demokratik uygulamalarına ışık tutuyor. *Agos Odası*’nda gazetenin kuruluşundan itibaren hikâyesine yer veriliyor. *Atlantis Uygarlığı Odası*’nda ise Hrant

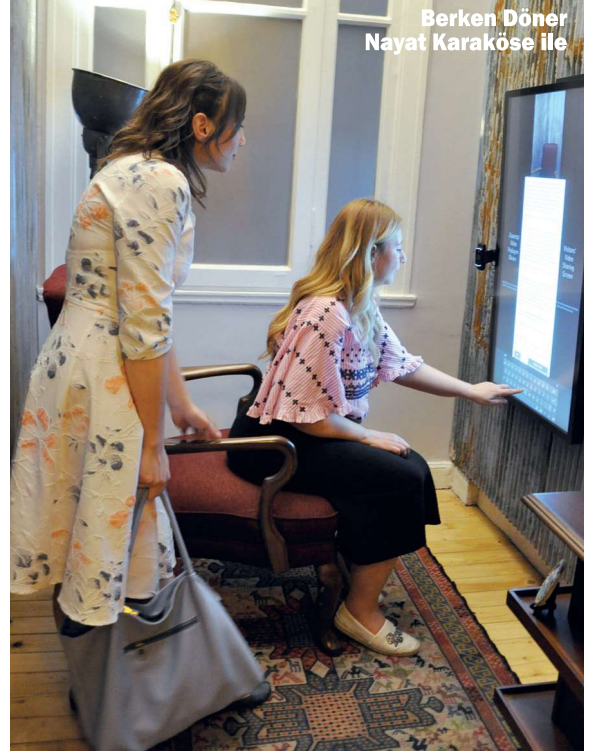


Dink'in Tuzla'daki *Kamp Armen*'de geçen yılları, gündelik hayatı, *Rakel Dink* ile tanışma hikâyesi anlatılıyor. Ziyaretçiler bu odada, Türkiye'deki azınlık vakıflarının mülkiyet sorunlarıyla ilgili bilgilere de ulaşabiliyor. *Güvercin Tedirginliği Odası*, 2000'li yılların başından itibaren Hrant Dink'in maruz kaldığı hedef gösterilme sürecine odaklanıyor. Bu süreçte açılan davalar, Hrant Dink ve Agos'a karşı yapılan protestolar kronolojik olarak Hrant Dink'in anlatımı ile videolar, yazılar, belgeler, gazete haberleri ve görseller eşliğinde sergileniyor. *Adalet Arayışı Odası*, Hrant Dink'in öldürüldüğü tarihten bu yana dava ile ilgili sürece ışık tutuyor. Videolar, belgeler ve tanıklıklar aracılığıyla, Hrant Dink Cinayeti davasına, 19 Ocak'larda yapılan anma törenlerine ve adalet talebinin geniş kitleler tarafından ne şekilde algılandığına odaklanılıyor. *Tuz ve Işık Odası* ise, Sanatçı *Sarkis* tarafından, *23,5 Hafıza Merkezi* için tasarlanmış. "Acılardan pırlanta yaratma" metaforunu esas alan ve hissetmeye ve hatırlamaya olanak sağlayan yapıt, Hrant Dink'in çalışma odasının arka tarafındaki balkonda yer alıyor. *Büyükelçilik Kurma Projesi Odası*, Alman sanatçılar *Horst Hoheisel* ve *Andreas Knitz*'in Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin normalleşmesine dikkat çeken bir sanat işi. Merkezin sürekli bir parçası olarak, *Çok Amaçlı Etkinlik Alanı*'nda yer alıyor.

Çalışmalarına 2015 yılının sonbaharında başlayan *Hafıza Mekânı*'nın ana anlatıcısı Hrant Dink! *23, 5 Hafıza Mekânı*'nın program koordinatörü *Nayat Karaköse*, hafıza mekânlarının en önemli işlevinin sorular sorması ve sordurması olduğunu vurgulayarak, ziyaretçilerin burayı Hrant Dink'in anlatıları rehberliğinde gezmesinin önemine değiniyor. Ziyaretçilerin duygularını ifade etmesi için ise "umut, adalet, hakikat, hafıza kartları" hazırlanmış. *Nayat Karaköse* ile *23,5 Hafıza Merkezi*'ni konuştuk.

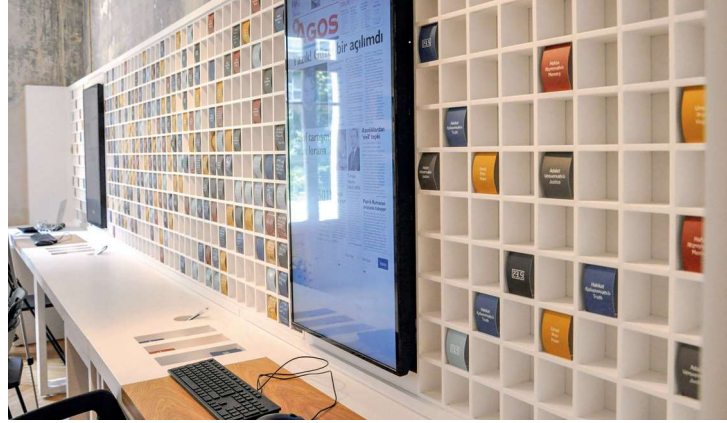
### 23,5 Hrant Dink Hafıza Mekânı'nın adı nereden geliyor?

Mekân adını Hrant Dink'in 23 Nisan 1996 tarihli Asos'taki "23, 5" yazısından alıyor. 23 Nisan, Meclis'in kurulma tarihi ve çocuklara armağan edilen bir bayram; 24 Nisan ise 1915'in -o büyük trajedinin- başladığı gün. *Hrant Dink* makalesinde "geçmiş-gelecek" / "acı-umut" arasında yaşadığı ikilemi anlatıyordu. Çok kıymetli bir çağrı yaptı; "23 Nisan'da Ermenistan'dan da çocuklar gelsinler, Türkiye'de buluşsunlar." Bunun anlamı şuydu: Geleceği onlara bırakın, barışsınlar! Bu bir diyalog çağrısıydı. *Hafıza Mekânı*'nin misyonuna, yapmak istediklerine, hayallerine çok uygun bir yazıydı. Bu nedenle mekânımız ismini bu yazıdan aldı.



Berken Döner  
Nayat Karaköse ile

"Belleği canlı tutmak bizim sorumluluğumuz."



## Yoğun bir emeğin ürünü olduğu hemen fark edilen Hafıza Mekânı, ne kadar sürelik bir çabanın ürünü?

İçerik geliştirme ve tasarıma geçmeden önce iki buçuk yıl boyunca çok kapsamlı bir hazırlık süreci yürüttük. On beş ülkede 80'nin üzerinde hafıza mekâm ve zor geçmişle yüzleşme müzelerini ziyaret ettik. Bunun içinde Güney Afrika'da Apartheid rejimi ile yüzleşen müzeler; Holokost ile yüzleşen müzeler, kamplar da vardı. Şili ve Arjantin'de darbe ile yüzleşen müzeler de inceleme alanımız

içerisindeydi. Bu araştırma, inceleme sürecinde, "Şiddet dolu bir geçmişle yüzleşen mekânlar nasıl hafıza merkezine dönüştürülebilir?" sorusu ortaya çıktı. Geçmişin acı dolu anıları ile umut arasında bir kürasyon yaratmaya çalıştık. Hafıza Mekânı kurma fikri uzun süredir vardı. Hrant Dink Vakfı yönetim kurulu üyeliği yapmış olan Ayşegül Altınay, yıllar önce "Türkiye'de bir vicdan evi, bir vicdan mekânı olsa ne güzel olur!" diye bir görüş öne sürmüştü. Hrant Dink'in öldürülmesiyle Sebat Apartmanı toplumsal bellekte ve kamusal vicdanda çok önemli bir yere sahip oldu; bu belleği canlı tutmak bizim sorumluluğumuzdu. Evet, artık mekân vardı. Ve yola çıkmaya zamandı!

### Hafıza Mekânı olgusunun Türkiye'de kurumsallaşmış örneği var mı?

Hafıza Mekânı dünyanın farklı coğrafyalarında toplumsal bellekte, kamusal vicdanda yer edinen önemli olaylara, trajedilere ve bazen de pozitif olaylara mekân sağlayan alanlar olarak karşımıza çıkıyor. Bu bir Nazi imha kampı da olabiliyor, bir direnişin gerçekleştiği bulvar da olabiliyor. Farklı coğrafyalarda, geçmişi hatırlatırken, geleceğe de söz söylemek için çalışan mekânlar bunlar. Türkiye'de de bu bağlamda hafıza mekânı olabilecek epey yer var. Unuturma politikaları, resmî söylem, kentleşme, mutenalaştırma vs. gibi pek çok sebepten dolayı bu mekânları kaybediyoruz. Hrant Dink Vakfı olarak bu anlamda çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

### Nasıl bir hazırlık süreci geçirdiniz?

Süreç üçayaktan oluşuyordu. İlk olarak Güney Afrika'dan Güney Amerika'ya kadar zor geçmişle yüzleşen mekânları, müzeleri inceledik, ilgili kişileriyle görüştük, önerilerini dinledik. İkinci ayağında, Türkiye'de bu konuda farkındalık yaratmaya odaklandık. Çünkü öğrenilen hatırlamalarımız olduğu gibi öğretilen unutulmalarımız da var. "Zor Geçmişlerle Yüzleşme Pratikleri" adında bir panel serisi organize ettik. Ruanda'da ve Kamboçya'da

hil 50'den fazla uluslararası uzmana mekânımızı gösterdik ve hayalimizi anlattık. Onlar uzmanlıklarına göre bize fikir verdiler. Paneller, konferanslar organize ederek herkesin deneyimlerini paylaşabilmesini de sağladık. Ayrıca Türkiye'nin farklı yerlerinden, farklı yaş gruplarından, kimliklerden, mesleklerden birçok kişiyi mekâna davet ettik. Bu kapsamda 150'nin üstünde kişiyle görüştük; beklentilerini ve önerilerini sorduk ve onlardan şunu istedik; "Bu mekânın çağrıştırdığı üç kelimeyi yazın."

Umut, hatırlama, bellek gibi kelimelerin yoğun olduğunu fark ettik.

### Müze ve Hafıza Mekânı arasındaki fark nedir?

Hafıza Mekânı, toplumsal bellekte sembolik bir anlama sahip, çeşitli olayların yaşandığı yerlerdir. Bir devrimin gerçekleştiği yer de, bir kaldırım taşı da hafıza mekânı olabilir. Bir yerin hafıza mekânı olması için muhakkak yaşanmışlığın olması lazım.

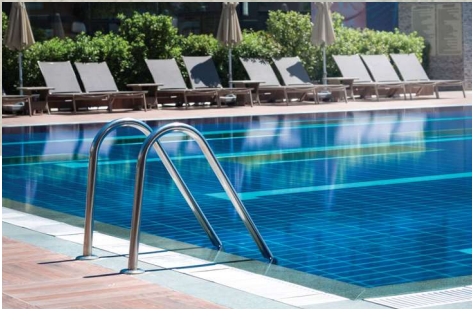
Müzeyi ise herhangi bir yere kurabilirsiniz. Bu mekânlar acı olayların yaşandığı yerler olabileceği gibi, pozitif olayların yaşandığı yerler de olabilir. Otto Weidt Müzesi bu açıdan ilk aklıma gelen yerlerden biri. Alman ordusu için süpürge ve fırça üreten Weidt burada, İkinci Dünya Savaşı sırasında, ağırlıklı olarak kör ve sağır Yahudileri çalıştırmıştır. Yahudi işçileri zulüm ve sınır dışı edilmekten korumaya çalışan Otto Weidt'in çabaları, müzede değişik hayat hikâyeleri ile anlatılmaktadır.

Aslında, müzeler biraz donuk ve statik mekânlar. Hafıza mekânları ise daha dinamik, ziyaretçiyi aktif kılan ve güncellenen alanlar. Şunu da belirtmeliyim ki, müzelerin bu yapısı son yıllarda değişiyor, ziyaretçiyi aktif kılamak, etkileşime daha çok olanak tanıyacak metotlar geliştiriyorlar. Bizim mekânımızda kırmızı kordonlar ya da dokunmayınız yazıları yok. Ziyaretçilerle birlikte burada beraber çoğalalım istiyoruz. İnsanlar yaşatsınlar, dokunsunlar, hissetsinler istiyoruz. Biz bir hikâyeye anlatıyoruz, şimdi sıra sizde! Mekândaki videolar sesli rehber aracılığıyla, Türkçe, İngilizce ve Ermenice olarak izlenebilmektedir.



"Biz bir hikâyeye anlatıyoruz, şimdi sıra sizde!"

# YAZIN KEYFİNİ İSTANBUL'UN KALBİNDE YAŞAYIN.



Özel lezzetleri ve serinletici kokteylleriyle Titanic Business Bayrampaşa ve Titanic Business Kartal sizi, yarı olimpiik havuzunun keyfini yaşamaya davet ediyor.

# TITANIC

---

## HOTELS

titanic.com.tr

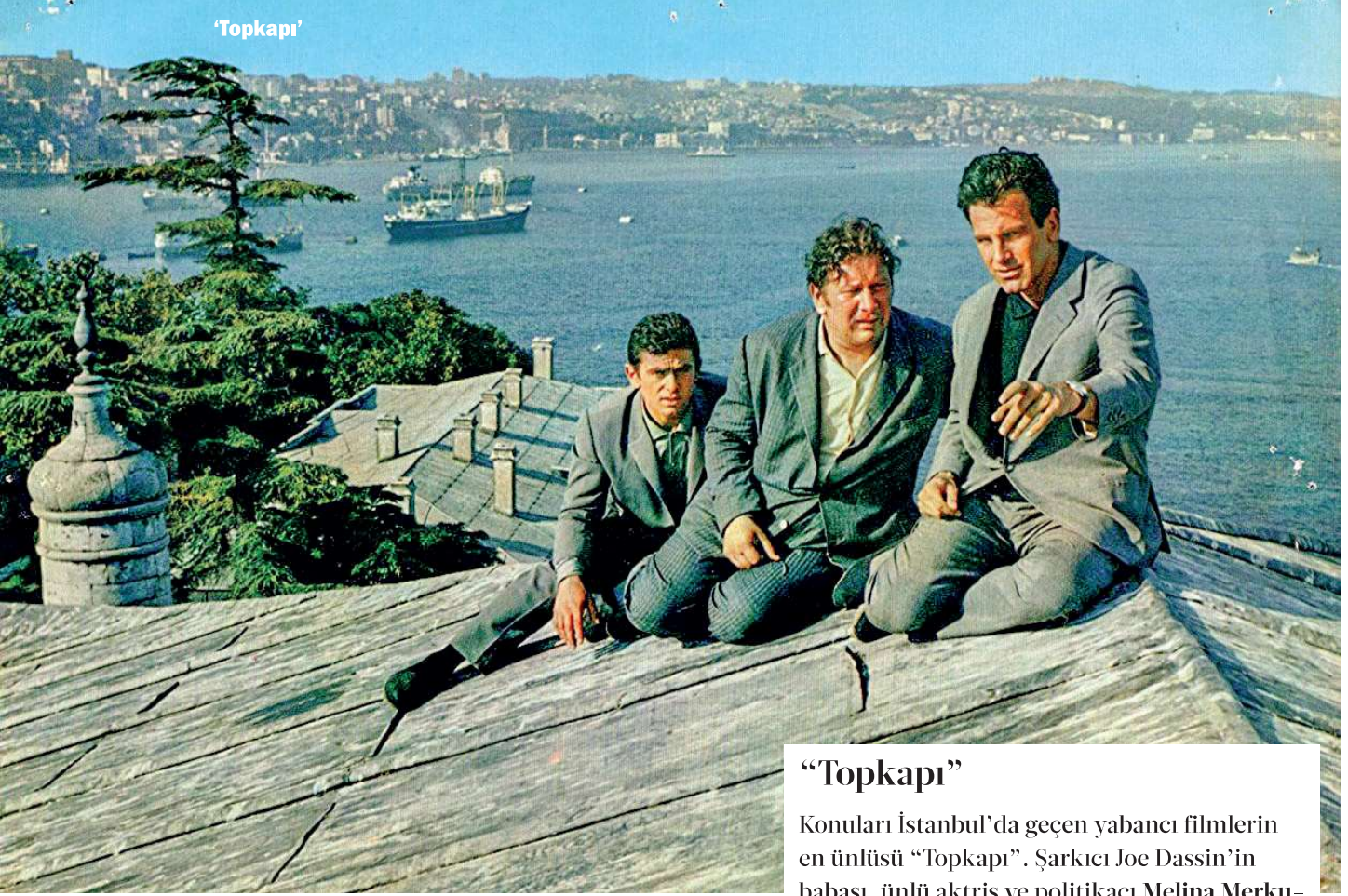
**TITANIC HOTELS**

ANTALYA | İSTANBUL | BODRUM | BERLİN

#MyTitanicStory



'Topkapı'



### “Topkapı”

Konuları İstanbul’da geçen yabancı filmlerin en ünlüsü “Topkapı”. Şarkıcı Joe Dassin’in babası, ünlü aktris ve politikacı Melina Merkuri’nin kocası Jules Dassin’in en popüler filmleri “Topkapı” ve “Pazar Günü Asla” idi.

Filmde Peter Ustinov’un oynadığı üçkâğıtçı Arthur, uluslararası çapta mücevher hırsızlığı yapan bir çetenin işini alır. Görevi, çetenin bir otomobilini Yunanistan’dan Türkiye’ye getirmektir. Çetenin hedefi Topkapı Sarayı’ndaki değerli bir hançeri çalmaktır. Türk istihbaratı çetenin peşindedir.

Amerikalı senaryo yazarı – yönetmen – aktör ve yapımcı Jules Dassin, 1955 Cannes Film Festivali’nde tanıştığı Melina Merkuri’yle ikinci evliliğini yapmış ve kendisine fetiş oyuncusu olarak filmlerinde rol vermişti.

Asıl adı Maria Amalia Merkuri olan, “Topkapı”da da başrollerden birini paylaşan, 1925 Atina doğumlu aktris, Yunanistan’ın ilk sosyalist hükümetinde ‘Kültür ve Bilim Bakanı’ olarak görev aldı. 1994’te 69 yaşında yaşama veda etti.

97 yaşında ölen Jules Dassin, birçok filminin müzik partiyonunu Manos Hacıdakıs’e emanet etmişti. Ünlü Yunanlı besteci “Topkapı”nın da müzik partiyonunu hazırlamıştı.

“Topkapı”nın bir diğer ünlüsü, Avusturya doğumlu İsviçreli oyuncu Maximilian Schell idi.

## İçinden İstanbul geçen filmler

Dünyanın en güzel ve en özel şehirleri arasında yer alan İstanbul, birçok sinema sanatçısına ilham kaynağı oldu. Bu yazımızda okurumuzu, “Topkapı”dan “L’Immortelle”e, “Doğu Ekspresi Cinayeti”nden “James Bond”a, Nuri Bilge Ceylan’dan Fatih Akın ve Ferzan Özpetek’e uzanan, konuları İstanbul’da geçen filmler arasında bir geziye davet ediyoruz.

## “L’Immortelle”

“Ölümsüz Kadın / L’Immortelle”, İstanbul konulu filmler arasında en seviyeli ve en kalitelilerinden biridir. Fransız romancı – senaryo yazarı ve yönetmen Alain Robbe-Grillet’in en etkileyici filmleri arasında yer alan “L’Immortelle”in oyuncu kadrosunda Françoise Brion, Jacques Daniel Volcroz ve Catherine Robbe-Grillet vardı. Ayfer Feray’ın da küçük bir rol aldığı film, bir kadınla bir erkeğin tanışmasıyla başlar. İstanbul’un karanlık ve gizemli sokaklarında, kadınları kaçıran fahişeliğe zorlayan bir erkek dolaşmaktadır.

Alain Robbe Grillet, Fransız Yeni Dalgı kurucularından Alain Resnais’in başyapıtlarından “Marianbad”da “Geçen Yıl / L’Année Dernière A Marianbad”ın (1961) senaryo yazarı olarak tanınır. “L’Immortelle”da rol verdiği karısı Catherine



Robbe-Grillet’in yazarlık ve oyunculuk kariyerinin dışında, “Diner Noir Istanbul” adlı dram türünde kısa metrajlı bir filmi var. 1963 tarihli “L’Immortelle”, Alain Robbe-Grillet’in kariyerindeki ilk uzun metrajlı filmiydi.

‘Doğu Expressinde Cinayet, 1974’



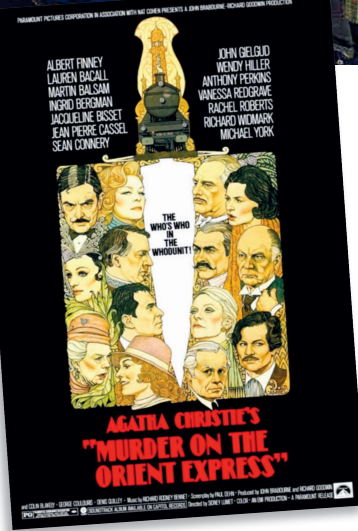
## İki kez “Doğu Ekspresi”nde Cinayet”

Agatha Christie’nin ünlü polisiye romanı iki filme konu oldu. 1974 tarihli olan ilkinde, ünlü Amerikalı yönetmen Sidney Lumet, Hercule Poirot rolünde Albert Finney’i oynamıştı.

Filmin görkemli oyuncu kadrosunda Ingrid Bergman, Lauren Bacall, Sean Connery, Jacqueline Bisset ve Jean Pierre Cassel vardı. Konuya gelince... Tamamen dolu olarak yol alan Doğu Ekspresi, gece yarısından sonra artan tipi yüzünden yoluna devam edemez duruma gelir. Sırtından defalarca bıçaklanarak öldürülen Amerikalı bir yolcunun kompartıman kapısı içeriden kilitlidir.

Tren yolcularından Hercule Poirot cinayeti soruşturmaya koyulur. Kimi yolcular dedektifin dikkatini dağıtmaya çalışır. Poirot kehanet sayılacak bir saptamayla cinayeti çözmeyi başarır.

‘Doğu Expressinde Cinayet, 2017’



Filmi müthiş bir gerilim atmosferiyle yöneten Sidney Lumet’in 5 kez Oscar adaylığı almış filmleri arasında “Serpico”, “12 Öfkeli Adam” ve “Şebeke” var.

İki yıl öncesinde izlediğimiz “Doğu Ekspresi”nde Cinayet”in ‘remake’inde İngiliz Kenneth Branagh hem filmin yönetmeni, hem de Hercule Poi-

rot olarak filmin başaktörü... Yine filmin kalabalık oyuncu kadrosunda Penelope Cruz, Willem Dafoe ve Judi Dench gibi ünlü isimler yer aldı.

İrlandalı Shakespeare oyuncusu, Emma Thompson’un kocası olan Kenneth Branagh’ın 5 Oscar adaylığı bulunuyor.



'Rusya'dan Sevgilerle'

## James Bond ve “Köstebek”

James Bond serisinin en ünlülerinden biri olan “Rusya'dan Sevgilerle / From Russia With Love”, yolu İstanbul'dan geçen filmler arasında. Terence Young'ın yönettiği 1963 tarihli filmde, James Bond'u canlandıran Sean Connery'nin yanındaki oyuncu kadrosunda Robert Shaw ve Pedro Armendariz vardı.

Ian Fleming tarafından 1952'de yaratılan hayali İngiliz ajan karakteri James Bond 007'nin bu ilk filminin konusu ise şöyle: Rusya'nın eline düşmüş bir şifreleme makinesi için ajan İstanbul'daki Rus Konsoloslugu'na gönderilir. Bunun bir tuzak, Bond'un öldürdüğü önemli ajan Dr. No'nun intikamını almak için yapıldığı anlaşılır. Bir bölüm çekimleri İstanbul'da gerçekleştirilen, bir kısım karakterleri Türk olan bu ilginç Bond filmi, dönemin popüler treni Orient Express de mekân olarak kullanılıyor.

John Le Carré'nin önemli romanlarından “Köstebek / Tinker Tailor Soldier Spy” 2011 yılında Tomas Alfredson tarafından sinemaya uyarlandı.

Soğuk Savaş döneminde geçen bu gizli ajan ve savaş filmi Gary Oldman, Colin Firth, Tom Hardy, John Hardy gibi karakter oyuncularından oluşan müthiş bir kadro yer alıyordu.

Soğuk Savaş döneminde İngiliz istihbarat servisi aralarına sızan bir Sovyet casusunu yakalamak için, görevinden uzaklaştırılan bir İngiliz casusunu işe alır. İstanbul'dan Budapeşte'ye uzanan bu ihanet hikâyesinde, ajan yeni göreviyle eski itibarını geri kazanmaya çalışır.

“Köstebek” o yıl En İyi Uyarlama Senaryo, En İyi Erkek Oyuncu (Gary Oldman), En İyi Müzik dallarında Oscar adaylığı aldı.



'Köstebek'

## Nuri Bilge Ceylan ile Fatih Akın

Nuri Bilge Ceylan'ın “Kasaba” (1999) ve “Mayıs Sıkıntısı”ndan (1999) sonra yaptığı üçüncü uzun metrajlı filmi olan “Uzak” 2002 Cannes Film Festivali'nin ikincilik ödülü sayılan Jüri Büyük Ödülü'nü kazandı. Ayrıca



festivalin En İyi Erkek Oyuncu Ödülü, filmin iki aktörü Mehmet Emin Toprak ile Muzaffer Özdemir arasında paylaştırıldı. Mehmet Emin Toprak henüz 28 yaşındayken Çanakkale'de geçirdiği bir trafik kazasında hayatını kaybetti.

Karlar altındaki İstanbul'da geçen konuyla film, ideallerinden uzaklaşmaya başladıkça yaşamının anlamı yitiren ve uzaklara gitmeyi düşleyen bir adamla, hayallerini gerçekleştirmek için İstanbul'a gelen bir gencin öyküsünü anlatır.

Sinemasında doğaya özgün yavaşlığı ve sadeliği temel almasıyla tanınan, filmin senaryosunu yazıp yöneten, görüntü yönetmenliğini de üstlenen Nuri Bilge Ceylan, “Uzak” ile ilk dönem filmlerinin en olgun çalışmasını veriyor.

Almanya'ya göç eden bir Türk ailesinin oğlu olan Fatih Akın, parlak, sinema kariyerinde, bağlı kaldığı ülkesinde iki film yaptı. Filmlerden biri, “İstanbul Hatırası: Köprüyü Geçmek” (2005), diğeri ise çevre sorunlarıyla ilgili Karadeniz'de yaptığı “Cennetteki Çöplük” (2012). 2004'te “Duvara Karşı” ile Berlin Film Festivali'nde Altın Aslan Ödülü'nü kazanan Akın'ın Cannes'dan “Yaşamın Kıyısında” ile alınan En İyi Senaryo Ödülü (2007), Venedik'te de “Soul Kitchen” (2009) ile bir Jüri Özel Ödülü var.

Fatih Akın 2017'de Cannes'da Diane Krüger'e En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü kazandıran “Paraparça” ile Yabancı Dilde En İyi Film Altın Küre Ödülü'nün de sahibi oldu.

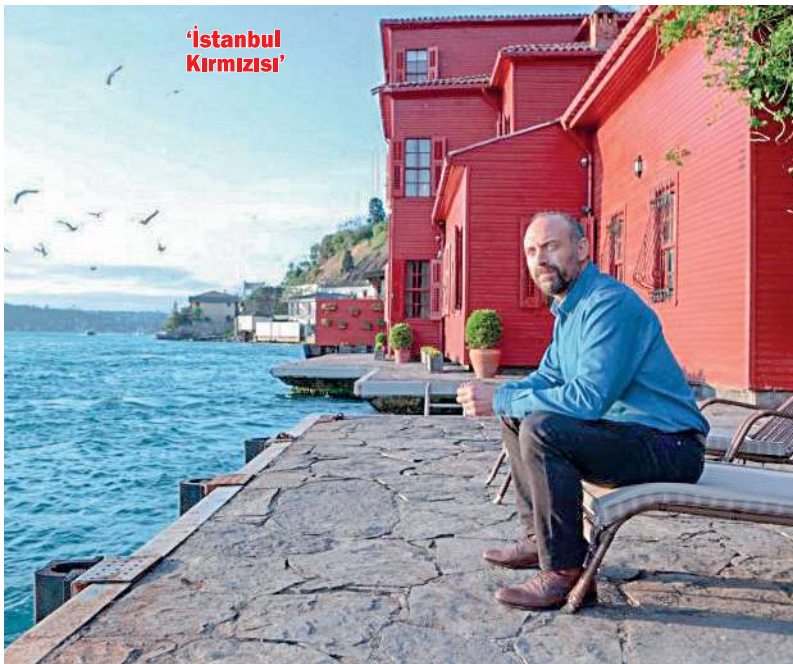
Belgesel türündeki “İstanbul Hatırası” ise, Türkçe bilmediği halde İstanbul'a müzik türlerini araştırmaya gelen Alman bir adamın izini sürüyor. Bir Türk'le yaptığı müzik yolculuğunda tanıştığı müzisyen ve şarkıcılarla, ortaya İstanbul'un çok sesli bir korusu çıkar.

## Ferzan Özpetek'ten iki İstanbul filmi

1959 İstanbul doğumlu yönetmen - senarist - yapımcı Ferzan Özpetek, üniversite eğitimi için gittiği Roma'da 15 yıl boyunca en ünlü yönetmenlerin yanında yönetmen yardımcılığı yaptı. Duyguları ifade etmedeki ustalığı ve müziği kullanmadaki becerisiyle öne çıkan Ferzan Özpetek'in kariyerinde 12 film var. Bunların ilki "Hamam" 1997 Cannes Film Festivali'nde gösterildi. Filmlelerinden "Karşı Pencere" (2002) başyapıt hüviyetinde müstesna bir filmidir.

Eşcinselliğini gizlemeyen yönetmen, 2016'da İtalya'da medeni birliktelik yasasının kabul edilmesiyle sevgilisi Simon Pontesilli'yle evlendi ve son kitabı "Sen Benim Hayatımsın"ı kendisine ithaf etti. "Hamam"ın konusu:

Karısını Roma'da bırakan Francesco (Alessandro Gassman), teyzesi vefat edince, İstanbul'a gelip kendisine miras kalan hamamın satışıyla ilgilenir. Evliliği sorunlu Francesco, İstanbul'da Mehmet (Mehmet Günsur) adlı bir gençle tanışınca duygusal hayatı bambaşka bir kulvara kayar. Özpetek gibi İtalya'nın önde gelen yönetmenlerinden biri tarafından beyaz perdeye uyarlanan, Orhan Pamuk romanı "İstanbul Kırmızısı" (2017) hiç kimseyi tatmin etmedi. İstanbul'un enfes görüntülerine, Halit Ergenç, Tuba Büyüküstün, Nejat İşler, Mehmet Günsur gibi değerli bir oyuncu kadrosunun varlığına rağmen, "İstanbul Kırmızısı" Özpetek'in filmografisinin en sönük işlerinden biri olarak kaldı. Filmde yazar Orhan, yaşadığı Londra'dan İstanbul'a yönetmen Deniz ile tanışmaya gelir. Buluştukları günün gecesi Deniz ortadan kaybolur.



## Eski filmlerde İstanbul

Sinema sanatının iki devini, Orson Welles ile Joseph Cotten'i bir araya getiren "Journey Into Fear / Korkuya Yolculuk", 1943 yapımı bir Norman Foster filmi. Filmin çekimleri İstanbul ve Batum'da gerçekleşmiş. Türk ajanı Albay Hakkı rolündeki Orson Welles bazı sahnelerde Türkçe konuşuyor. Büyük bir bölümü gemide geçen film, bir katilin izinden gidiyor.

Jean Negulesco'nun yönettiği, başrollerini Peter Lorre ve Zachary Scott'un oynadığı, 1944 yapımı "The Mask of Dimitrios / Dimitrios'un Maskesi" dramı, bir cinayet, gerilim ve kara film. Gizemli öykülerin yazarı Cornelia Leyden, Boğaz sularından çıkarılan sayısız cinayetin failinin bulunmasıyla soruşturmasını derinleştirir.

Joseph Pevney'in yönettiği, Errol Flynn'in oynadığı "İstanbul" (1957) adlı film cinayet, dram, gerilim ve kara film türlerini birleştiriyor. İstanbul'a gelen ve burada öldüğünü sandığı eski sevgilisini bulan bir elmas kaçakçısının (Errol Flynn) öyküsü.

James Marquand'ın "One Night in Istanbul / İstanbul'da Bir Gece" (2014), İstanbul'daki maçta UEFA Kupası'nı kazanan Liverpool fanatiklerinin yaptıklarını anlatıyor.

# İnsanlığın Uzay Macerası-II

İnsanlığın uzay macerasına Türkiye de kayıtsız kalmadı, henüz uydu yapacak teknolojiye sahip olmasa da anbean tüm olanları basın kayıt altına aldı. Dünyanın ilk uydusu Sputnik, dönemin Amiral basınından Akşam Gazetesi'ne şöyle yansdı:

“Enternasyonal Jeofizik Konferansı'nda Rus âlimi Profesör (Nikolay Alekseyevich) Kasatkin, delegelere, hava araştırmalarında kullanılan yeni Rus yapımı roketin resimlerini göstererek geniş izahat vermiştir.”

İşte her şey bu sihirli cümleyle başladı. Basına ‘Rus’ olarak servis edilse de iki büyük federal gücün kışımasıydı artık bu. Bir tarafta Sovyetler diğer tarafta Amerikalılar vardı. Bu aslında iki devletin değil, Komünizm ile Kapitalizmin savaşıydı. Bu savaş, 1991 yılındaki Sovyetlerin çöküşüne kadar devam edecekti.

4 Ekim 1957’de fırlatılan Sputnik 1 hakkında 20 Ekim’de çıkan bir haberde: “Suni peyki (uyduyu) uçuran roketin kimyevi yakıtı gizli tutuluyor” diye yazılmış. Bu sadece bir teknoloji yarışı değildi elbette ki; askeri sırları, birbirinin teknolojik alt yapısını ele geçirmek isteyen iki süper gücün de tüm dünyaya yaptığı bir gövde gösterisiydi.

Aynı haberden devamla: “Rus peyki yer yuvarlağının 800 kilometre yukarısında saatte 27.000 kilometre hızla dönmeye devam ederken filmi çekilmiştir. Film, bu ayın 12’nci günü, sabahın 6.15’inde bir radyo teleskopu vasıtasıyla Sputnik’i takip eden bir televizyon kamerası vasıtasıyla çekilmiştir...” yazmakta ve Türkiye’ye ilk kez, bir uzay aracının dünya dışındaki fotoğrafını göstermektedir.

Başka bir haberde ise: “Halen Mısır’da bulunan Sovyet astronomlarından Fesenkov, peyk hakkında şu izahatı vermiştir” başlığıyla, “Suni peykin içinde bulunan ilmi kayıt âletlerini ben monte ettim. Peykin içindeki âletler dünyanın ve diğer yıldızların resimlerini de çekecek. Bu fotoğrafları 400 defa büyütmeyle, meçhul bulunan birçok ilmi muammalar hakkında pek çok şey öğrenebiliriz...” Bu beyanattan da anlaşıldığına göre peyk, çektiği birçok fotoğrafları radyo ile Rusya’ya göndermektedir,” yazmaktadır.



Haberin devamında “Sovyet Peykinin Sevk İstikameti” başlığıyla “83,5 kilo ağırlığındaki suni peykin mahreki kâfi olarak tespit edilememiştir. Rusların, peyki, dünyanın her memleketinden görülebilirsin diye onu mahsus gayri muntazam bir mahrek üzerine bıraktıkları anlaşılmaktadır,” bilgisi verilmiştir. Türkiye basını asrın gidişatını değiştirecek bu olaya kayıtsız kalmamış ve her anı takip edilen magazin ünlüleri gibi Sputnik’in peşini bırakmamış, her hareketini okuyucusuna duyurmuştur.

“4 Ekim günü saat 12’de uçurulan suni peyk saatte 28 bin kilometre hızla şu anda dünyamıza dönüyor. 28’inci arz dairesi üstünden her 95 da-



kikada bir dünyayı dolanan suni peykin iki verici istasyonundan biri, fezadaki durum hakkında raporlar verirken diğeri morsla peykin geçtiği yeri haber veriyor.”

### Uzaya gönderilen canlı: Köpek Layka

Böylece Sovyetler Sputnik I ile kazandıkları başarıyla ABD’yi uzay macerasında geride bırakmıştı. Sovyetler bununla da yetinmedi ve çok kısa bir süre içinde bu kez bir canlıyı uzaya gönderme kararı aldılar. Bir önceki sayımızda, uzaya giden köpek Layka’yı yazmıştım.

Şimdi Türk basınının, Layka’nın uzay macerasına nasıl yer verdiğinden bahsedelim. 1957 Türkiye için önemli bir tarihtir. 27 Mayıs 1960 askeri darbesi öncesindeki 1957 son seçiminde, muhalefet, yoğun ekonomik sorunlar ve demokrasiden sapmayı, iktidar ise düşmanları ve çift kutuplu dünyada ABD’nin ekseninde kalabilmeyi propaganda malzemesi yapmıştı. Oysa 27 Mayıs’tan yaklaşık bir ay önce, dönemin iktidarı Demokrat Parti ve Başbakan Menderes, ani bir kararla rotayı ‘düşman’ bellenen Sovyet Rusya eksenine döndüreceğinin sinyallerini vermişti. Menderes, Moskova’ya diplomatik bir seyahat gerçekleştireceğini 1960 yılında duyuracaktı.

Türkiye için bu kadar önemli bir dönemde de Sovyetlerin uzay macerası, Türkiye’nin pozitif ilişkiler içinde olmamasına rağmen, basının dikkatinden kaçmadı.

Layka, Türkiye basınına Rusça anlamı olan ‘Limoncuk’ ile girmiş. “Limoncuk’un ve Peykin Resimleri” başlıklı bir haberde: “Sovyetler, Limoncuk’un ve peykin resimlerini halka göstermiştir. Sovyet Komünist Partisi organı Pravda Gazetesi de bu resimleri evvelki gün tab ettirmiştir. Bu arada Tass Haber Ajansı, dün neşrettiği bir bülteninde Sputnik II’nin bu sabah dünya etrafındaki 166’ncı turunu tamamlayacağını bildirmiştir,” denilmektedir.

Adına Eurovision’da şarkı bile yaptığımız ‘Halley’ ile Sputnik I arasındaki bir bağlantıyla ilgi-

li olarak 20 Ekim 1957 tarihli gazete kupüründe: “50 yılda bir dünyamıza yaklaşan Halley kuyruklu yıldızının gök taşları ile dolu kuyruğu içinden suni peyk bugün 16 defa geçecek” yazmaktadır. Gazetenin devam haberinde “Sunî Peykin En Tehlikeli Günü” başlığıyla: “Sputnik’in tecrübesinin muvaffakiyetle neticelenmesi dünyanın her tarafındaki roket ve astronomi âlimlerini sevindirmektedir. Zira âlimlerin, henüz şartlarını hiç bilmedikleri bir feza bölgesine ait bütün tahmin ve hesaplarının kılı kılma doğru olduğu şimdi anlaşılmıştır. Bununla beraber, Sputnik’in şimdiki hayat sahası henüz meçhullerle dolu bir âlemdir. Sputnik bu âlemden mütemadiyen haberler gönderiyor, bu haberler de çözülmeye başlandıkça yeni yeni ilmi hakikatler meydana çıkıyor. Yavru Ay şu ana kadar ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya olmadığı için rotası üzerinde dünyaya dönmeye devam etti,” yazmaktadır. Bu da demek oluyor ki, o devirde, Halley’in kendisi olmasa da kuyruğunda bulunan meteorların Sputnik’e zarar vermesi çok muhtemeldir.

### Roketlerde kullanılan enerji

Roketlerin hem dünya dışına gönderilmesi hem de orada hayatlarını idame ettirmeleri için gerekli enerjinin kaynağı da uzun süre tartışılmış. Ortaya atılan bir yöntem ise henüz Çernobil gibi bir felaketle karşılaşmadan önce söylenen atom reaktörü olmuş. “Resimde şeması görülen füze, atom enerjisi ile sevk edilmek üzere hazırlanmaktadır. Füze, Atom Enerjisi Komisyonu’nun imalât listesinde bulunmakla beraber, Amerikan Kongresi’nden çıkacak 10 milyon dolarlık tahsisatı beklemektedir.” 4 Kasım 1957 tarihli gazete haberinde, “Dün sabah fezaya fırlatılan yarım ton ağırlığındaki ikinci Rus peyki, Sputnik’ten 500 kilometre daha yüksekte dünyayı dönmeye başladı” başlığıyla Sovyetlerin uzaya gönderdikleri ikinci uydu Sputnik II’nin ve içindeki canlı olan köpek Layka (Limoncuk)’un akıbetini bildiriyordu.

### Feza yolcusu köpek Kudriyanka

“Köpeğin sıhhi durumu çok iyi. Gıda ve hava otomatik olarak veriliyor. İki gün evvel Moskova radyosu bir neşriyat sırasında bir köpeğin havlamalarını dinletti.” Kudriyanka (Kıvrıcık, manasındır) isimli bu köpek feza yolcusu idi. “Kudriyanka şu anda 24 saate yakın bir zamandır feza yolculuğunu yapmaktadır. İlk suni peyk Sputnik’in fezaya atılışından tam bir ay sonra, Rusya’da dün sabah bizim saat ayarıyla 9’da uçurulan ikinci bir peyk ile birlikte fezaya yükseldi. Yeni peykin içinde iki adet verici radyo istasyonu vardır; nispeten çok

daha cihaz ihtiva bu vericilerden Bilip... Bilip... Bilip işaretleri verilmekte, diğer telsiz ise daha değişik bir sinyal göndermektedir. 1957-58 beynelmilel jeofizik münasebetiyle uçurulan bir peyk-roketin içinde kozmik güneş ışıklarını, atmosferin tabakalarındaki hararet ve şartlarını ve röntgen şualarını tetkik eden birçok cihaz bu hususlarda fezada elde ettikleri bilgiyi telemetreler vasıtasıyla dünyaya sinyaller şeklinde bildirmeye başlamışlardır.”

Gazeteye göre köpeğin sağlık durumu iyidir. Zira gazete, haberlerini, Sovyet resmi haber ajansından almaktadır. Oysa Layka çok kısa süre önce ölmüştür. Bu, ilk yazımda anlattığım üzere, yıllar sonra açıklanacaktır. Haberde, Sovyetlerin uzay araştırmalarında Layka'nın ilk olmadığını, “Rusya’da bundan evvelki tecrübelerde 16 köpek, roketlerle çeşitli yüksekliklere uçurulmuş ve bu köpekler feza elbiseleri içinde sağ olarak yere inmiştir” metniyle verilmiştir.

6 Kasım 1957 tarihli gazete haberinde. “Sputnik II dün akşam Türkiye üstünden geçti. Alet olmadığı için geçişe ait bilgi elde edilemedi” denilmektedir.

### Layka’yı bekleyen tehlikeler

‘Layka, geri dönebilecek mi?’ sorusu yabancı basın gibi Türkiye basının da merak ettiği sorulardan olmuştur. “Layka, meşhur Rus âlimi Pavlov’un ‘şartlı refleks’ nazariyesine göre büyütülmüştür. Gıdasını muayyen fasıllarla çalan bir zil sesi üzerine almaktadır. Havalanmasını diye kemerlerle hücresine bağlanmıştır. Feza yolcusunun yaşaması için gerekli su, yiyecek ve hava stoku bitmeden evvel daha başka tehlikeler belirecektir. Bunlardan biri kozmik şartlardır. Güneşten ve fezanın ötesinden gelen kozmik zerreciklerin Layka’nın hassas organlarına zarar vererek onu meflûç bırakması mümkündür.”

Layka’nın başarılı olması sonrasında Sovyetlerin insanlı roketlere yöneleceği şu cümlelerle açıklanır: “Layka günlerdir yer çekiminin olmadığı bir yerde normal hayat sürüyor. Layka dünyamıza sağ salim dönerse Ruslar, fezaya, içinde insan bulunan yeni bir roket uçuracaklar. Ruslar, bundan evvel de paraşütle birtakım tecrübeler yapmışlar ve fezaya yolladıkları köpekleri paraşütle sağ olarak indirmeye muvaf-

**UZAY ÇAGININ BAŞLAMASINA 2 GÜN KALDI**

**AYA FIRLATILIŞI İZLEMELİK İÇİN Uzay merkezi binlerce meraklı ile dolup taşıyor**

Uzay adamlarının yemek listesinde 70 çeşit var  
CAPE KENNEDY (A.A.)

Yüz yıl önce keşfedilen Ay, şimdi Apollo-11 uzay gemisiyle keşif için gidiyor. Astronot Neil Armstrong, Edwin E. Aldrin ve Michael Collins, Ay'ın yüzeyine ayak basacak ilk kişilerdir. Uzay gemisi, 27 Kasım günü saat 13.00'de fırlatılacak. (Sana Say, 7. S. 1. G.)

**Rusya Ay'dan toprak mı getiriyor? Dün sabah Sovyetler Ay'a bir araç yolladı**

MOSKVA, A. A. Sovyetler Birliği dün sabah Moskova saatinde 06.17'de, uzay gemisi Luna-13'ü fırlattı. Bu uzay gemisi, bir roket taşıyıcısı ile taşıyıcıya monte edildi. Luna-13, dünya çevresinde birinci kez yörüngesini oluşturdu ve peyklerle iletişim için çalışmaya başladı. Uzay gemisi, Ay'ın yüzeyinde araştırma ve Ay'ın yerini belirleyecek. Luna-13'in içinde insan ve hayvanlar bulunmadığı bildirildi. (Sana Say, 7. S. 1. G.)

fak olmuşlardır. Bundan sonra yapılacak ilk tecrübe fezaya, içinde insan bulunan bir roket uçurmak veya aya kayıt edici cihazlar göndermek olacaktır.”

### İnsanlığın aya gidişi...

Sovyetlerin sağlamış olduğu bu ilerlemeden sonra insanlığın aya gidişi konusunda düşünceler ortaya çıkmaya başlamıştır.

17 Kasım 1957: “Aya gideceğimiz gün yaklaştığı için birçok bilim adamı ve muharrirler bu mevzu ile alâkalanmağa başladılar. Ayda insanları hangi sürprizler bekliyor?..” başlıklı bir haberde, “İnsanların aya nasıl gideceklerine dair bir sürü tahminler ileri sürülmektedir. Bunlardan birine göre, insanlar aya ‘kozmetik’ bir füze ile, daha doğrusu bir feza gemisi ile gidecekler,” denilmektedir.

### Amerika, Rusya’nın gerisinde

Amerika, Sputnik sonrasında kurduğu NASA sayesinde uzay atağına başlamış, ‘Amerikan Sputnik-i’ de denilen ‘Vanguard’ adlı bir uyduyu fırlatmayı başarmıştı: “Feza yarışında Amerika başa geçti. Cumartesi günü fezaya fırlatılan iki küçük küre 10 saatte aya vardı. Peyk en geç 1958 Mart’ında uçurulmuş olacak.”

ABD Başkanı Eisenhower, 1957-1958 Milletlerarası Jeofizik Yılı konferansında Vanguard (öncü) isimli bir proje ile uzaya suni bir uydu göndermeyi planladıklarını ilan etmişti. Buna rağmen Ruslar, ABD'yi geride bırakarak 1957 yılında Birinci ve İkinci Sputnik uydularını uzaya göndermeyi başardılar.

Gazete haberinde: “Almanlar II. Dünya Harbi içinde geliştirdikleri V1-V2 roketlerinin, Sovyetler ve ABD'nin eline geçtiğini iddia etmektedir” yazısı yer almaktaydı.

“Almanlar da harp içinde V1 ve V2 roketleri üzerinde geniş çalışmalara girişmişler ve Peenemünde'de bulunan tesislerindeki muazzam laboratuvarlarda bu mevzuda sayısız projeler hazırlamışlardı. Harbin sonunda Peenemünde Rusların eline düştü. Daha evvel Alman bilim adamları birçok projeleri olarak batıya kaçmağa muvaffak olmuşlardı. Buna rağmen Ruslar Peenemünde laboratuvarlarında roket çalışmalarına ait çok kıymetli vesikalarla tecrübe için hazırlanmış yeni roketler ele geçirmişlerdi.”

5 Kasım 1957: “Füze daimi şekilde hızından kaybediyor” başlıklı haberinde “Rusların fırlattıkları ilk suni peyki taşıyan füze, dün gece Jodrell Bank Radyo Teleskobu'ndan görülmüştür. Füze parlak bir yıldız şeklinde müşahede edilmiştir.”



6 Kasım 1957 günlü Akşam Gazetesi'nin, “Sputnik'i görebilmek için Ankara'lılar dün yollara döküldü” başlıklı haberinde, “Sputnik'in bu gece Türkiye üzerinden geçtiği yolundaki haberler, Ankara'da çok sayıda meraklıyı geç saatlere kadar köşe başlarında ala koymuştur. Bu vatandaşlar, yüzleri semaya doğru uzun müddet suni peyki aramışlar ve aralarında ‘Görünür’, ‘Hayır görünmez’ diye münakaşaya girmişlerdir.” Aralarında bazılarının uydurduğu rivayete göre, Layka'nın Sputnik'ten bir parasütle Ankara, Mamak civarına ineceğine dair bir söylenceyi günlerce tartışmışlar, bu olay da gazetelere haber olmuştur.

7 Kasım 1957: “Amerikan Suni Peyk Gelecek Hafta Atılacak”



## Aya Gitmek Mümkün Olacak

“Aydaki bir tepenin adı FATİH olacak” başlıklı bir haberde Aya Gıtme Cemiyeti tarafından kendisine ‘bilet’ verilen İstanbul Belediye Zabıtası Sadettin Topuzoğlu hakkında da kısa bir haber verilmiş:

“Aya gıtme bileti alan Topuzoğlu, İstanbul Belediye Zabıtası'nda çalışıyor. Aya gidecek ilk Türk – İstanbul Belediye Zabıtası'nda çalışan Sadettin Topuzoğlu'na, Aya Gıtme Cemiyeti tarafından bilet gönderildiğini bildirmiştik. Topuzoğlu ayda bir tepeye Fatih adını verecektir. Yukarıdaki resimlerde Sadettin Topuzoğlu'nu Ay Seyahati hakkında izahat verirken (üstte) ve Amerika'dan gelen davetiyeyi görüyorsunuz.”

Gazeteler 13 Kasım 1957 tarihinde Almanların da sonunda uzay yarışına girdiğini “İLK ALMAN SUNİ PEYKİ” başlıklı haberle duyurdu. Haberde; “Wuppertal'de Ernst Mohr adında bir mühendis, beynelmilel, jeofizik senesinin hitamından evvel ‘ilk Alman suni peykini’ havaya atabileceğini bildirmişti. Ernst Mohr, ilk tanksavar füzelelerini imal edenlerden biridir. Halen Mohr, Alman füze tekniği araştırma komitesinin üyesi bulunmaktadır,” denilmektedir. Amerikalılar sonradan Rusların açtıkları gedikte ilerleseler de Rusların uzay yolculuğu sırasında kat ettiklerini, aya gidene kadar geçemeyeceklerdir.

## Modern ilk füzemiz

Kirkor Divançı adında bir Türkiye Ermeni'si vatandaşımızın kurduğu Füze Kulübü ile 15 Ekim 1962 tarihinde 'Marmara-I' adlı füze başarıyla fırlatıldı. Marmara-I yerini Marmara-II'ye, Hürriyet-I'e, ve Hürriyet-II'ye bıraktı. Füze çalışmaları arttı. Bayrağında 'Hilal ve Yıldız' olan Türkiye de artık "İstikbal göklerde" sözünü misali gökleri takip ediyordu. Divançı'nın evinde bir yangın çıktı ve tüm projeleri de o yangında yok oldu ve Türkiye'nin uzay macerası da bu minvalde kapandı.



Kısaca Gagarin olarak bilinen Sovyet kozmonot ve pilot Yuri Alekseyeviç Gagarin'in 12 Nisan 1961 tarihinde Vostok uzay aracıyla uzaya çıkmasıyla Ruslar bir kez daha uzay yolculuğunda öne geçtiler. Uzaya giden ilk insan Gagarin, tüm dünya basını tarafından tanınan en önemli kişilerden biri oldu. Öyle ki, 1961 yılında Rusların devlet başkanı kimdir diye sorulsa kesinlikle Gagarin denirdi.

## "Ay yolculuğu başlıyor..."

ABD tarafından 1969 yılında Apollo II öncesinde uzaya fırlatılan Bonny adında bir maymunun dünyaya inişten kısa bir süre önce öldüğü, haber olmuş.

16 Temmuz 1969 tarihli Ulus Gazetesi haberinde "Ay yolculuğu başlıyor" denilerek ABD'nin ay programını okuyucusuna duyurmaktadır.



20 Temmuz 1969 tarihinde aya ilk kez ayak basıldığı söylene de gazetelerin çoğunda, aydaki ayak izlerinden tutun da aya iniş modülünün fonda dünya resminin olduğu görseline kadar neredeyse her türlü görseli yayımlıyorlardı. ABD, bu yarışta öne geçmek için her türlü propaganda malzemesini kullanmaktan çekinmiyor, henüz gitmeden tüm görselleri servis ediyordu.

22 Temmuz 1969 tarihli Cumhuriyet, "Gittiler Geri Dönüyorlar" başlıklı haberle ABD'nin Apollo II ile uzaya gönderdiği Neil A. Armstrong, Michael Collins ve Edwin Eugene'nin ay görevinden geri gelişlerini duyuruyordu.

## Ve sıra Mars'ta

NASA ve Elon Musk'un kurmuş olduğu Space X adlı özel şirket Mars için bir görev tertip ediyor. İsimlerimizi alıyor.

İsrail'in; "Küçük ülke, büyük düşler" sloganıyla yola çıkan Beresheet (Yaratılış) adlı uzay aracı, geçtiğimiz aylarda aya inmesine çok yakın çarpıtı ve yok oldu. İnsanlığın uzay macerası elbette ki bu yazıyla da, Beresheet'in görevini tamamlama-dan imha olmasıyla da kapanmayacak...



*Edirne Eyaleti Dâhilinde Kâ'in  
Tekfurdağı Kaymakamlığı İdaresinde  
Bulunan Gelibolu Kazasının*

# Millet-i Yahudiyân Nüfus Defterinin

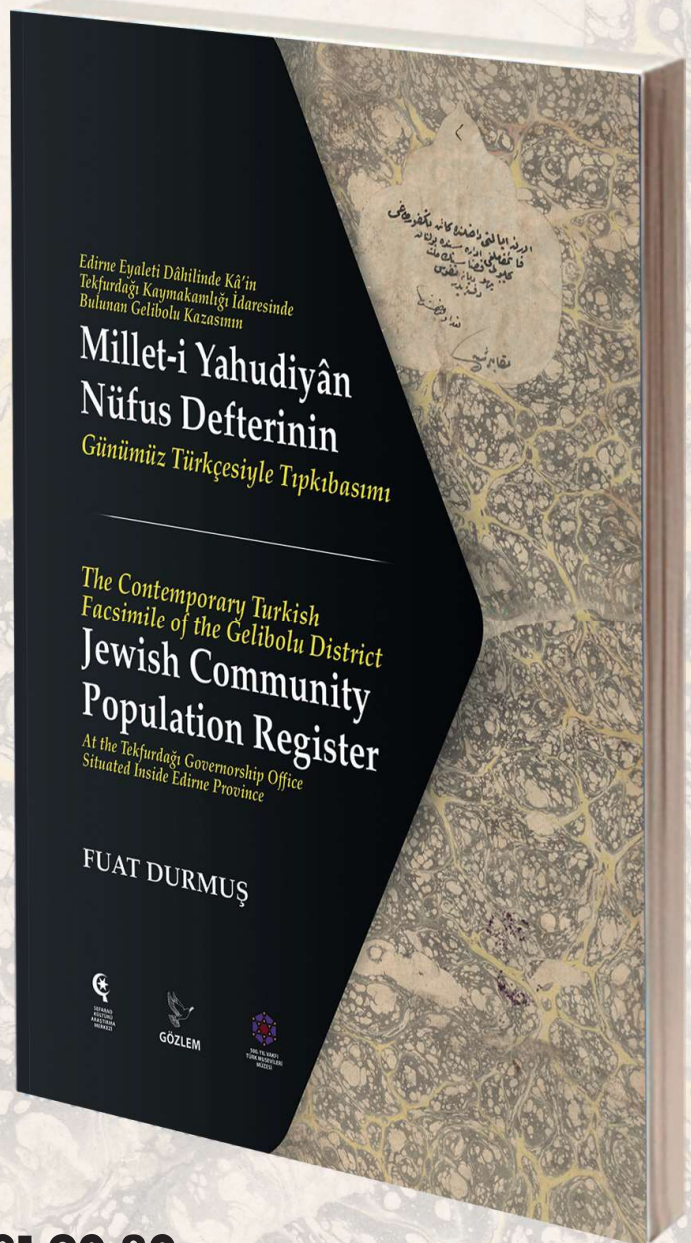
*Günümüz Türkçesiyle Tıpkıbasımı*

Fuat Durmuş / Gözlem Yay. / İngilizceye Çeviri: Vivian Kohen

İnsanların geçmişlerini, ailelerini, şecerelerini araştırma isteği tarih boyunca devam etmiştir. Kanıtlanabilir asil ve soylu bir soy kütüğüne sahip olmak, günümüz modern çağında kişilerin toplumsal statülerinde bir değişikliğe neden olmasa dahi bu, yalnızca insanlardaki önlenemez öğrenme arzusunun sonucu olmuştur.

Kökleri bulunduğumuz coğrafyaya dayanan tüm kesimler için ise Osmanlı Dönemi Nüfus Defterleri, bu konudaki en önemli başvuru kaynağıdır.

Türkçe ve İngilizceye çevirisiyle 2 dilde yayınladığımız, Gelibolu Yahudi Cemaati'nin 1845 tarihli nüfus defteri, cemaat üyeleri hakkında pek çok ayrıntıyı barındırmakta...



**GÖZLEM Tel: 0212 - 231 92 82**

**kitabevi@salom.com.tr - gozlemkitap.com**

# • Ayvazovski'nin İstanbul'u



**Y**üzyıllar boyunca yolu İstanbul'dan geçen her ressam, şair ve yazar etkilenmiştir bu büyüleyici şehirden. Bu şehre duydukları hayranlığı gerek yazıya gerekse tuvale dökmek, onlar için karşı konulmaz bir zorunluk olmuştur.

Yabancı yazarlar övgüler yağdırmışlardır Boğaziçi'ne ve İstanbul'a; Theophile Gautier şöyle diyor: *“Dünyanın bütün dertlerini unutmak için Boğaziçi'nde bir saat dolaşmak yeterlidir. Çok yerler gördüm fakat Boğaz kadar ruha safa verici bir yere tesadüf etmedim.”*

*“Allah ve insan, tabiat ve sanat orada birleşmiş ve insan gözünün görebileceği en güzel manzarayı oraya yerleştirmiş.”* İstanbul hayranı yazar Lamartine, böyle övmüş şehrimizi, yazılarında. İstanbul, özellikle 19. yüzyılda, Doğu ışığının gizemini tuvallerine yansıtan Oryantalist ressamlar için vazgeçilmez bir güzergâh olmuştur. Bu sanatçıların bazıları birkaç resim yaparak bu şehirden gelip geçmekle yetinmiş, bazıları ise Fausto Zonaro, Amadeo Preciosi, Ayvazovski gibi defalarca gelip gitmişler ve burayı kendi memleketleri gibi benimsemişlerdir. Bu şehrin renkleri; denizin mavisi ve fırtınalardaki kurşuni grisi, günbatımların pembemsi kızılı, altın parıltıları, şeh-

rin tarihî anıtları, dünyaca ünlük birçok sanatçının tablolarında hayat bulmuştur.

## İvan Konstantinoviç Ayvazovski

*“Bu aralar İstanbul'u geniş tabloya çizmeye başlıyorum... Belki de bu şehirden daha azametli başka bir yer yoktur, oraya gidince Napoli de Venedik de unutuluyor.”*

İstanbul'a olan hayranlığını bir mektubunda böyle ifade eden, 1817 doğumlu Ermeni asıllı Rus ressam – İvan Konstantinoviç Ayvazovski, Moldova'dan Feodosya'ya göç eden Kevork Ayvazyan isimli bir tüccarın oğludur. Resme olan yeteneği küçük yaşta fark edilen Ayvazovski, Çar I. Nikolay Pavloviç'e sunulan çalışmalarının beğenilmesi üzerine henüz 16 yaşındayken St. Petersburg Akademisi'ne kabul edilir. Dönemin önemli yazarları Puşkin ile Gogol'un ve besteci Glinka'nın sanat anlayışlarından etkilenerek romantik tarzı benimser. 1836'da Akademide ilk altın madalyasını kazanır. 1840'ta devlet tarafından, eğitime devam etmesi için İtalya'ya gönderilir. Portekiz, İspanya, Fransa, İngiltere, Hollanda ve Malta'ya seyahatler yapar. Bu arada Roma, Venedik ve Paris gibi dönemin sanat merkezlerinde sergiler açar. 1842'de bir sergisi sırasında İngiliz deniz ressamı William Turner, *Mehtaplı Bir Gecede*

Napoli Sahili isimli tablosundan etkilenir. “Eğer ya-  
nılıyorsam beni bağışlayın büyük sanatçı; tablonuz-  
da gerçek ve sanatın içeriği beni öylesine büyiledi ki,  
ancak bir dehanın ilhamıyla böylesi asil, böylesi güc-  
lü yaratılmış bir sanat eseri, görenleri böyle bir huşu  
içine sokabilirdi” diyerek hayranlığını dile getirir.

### Ayvazovski'nin İstanbul tutkusu

Ressamın İstanbul'a ilk gelişi 1845 Haziran ayında-  
dır. İmparatorun oğlu Grandük Konstantin Nikola-  
yeviç'e refakat eden Ayvazovski, bulunduğu heyet-  
le birlikte Sultan Abdülmecid tarafından Beylerbe-  
yi Saray'ında huzura kabul edilir. İstanbul'a dör-  
düncü gelişi 1874 yılında Sultan Abdülaziz'in dave-  
ti üzerine bir ay kadar sürer. Bu süre içerisinde Sul-  
tan'ın Dolmabahçe Sarayı için sipariş ettiği tablola-  
rı hazırlar.

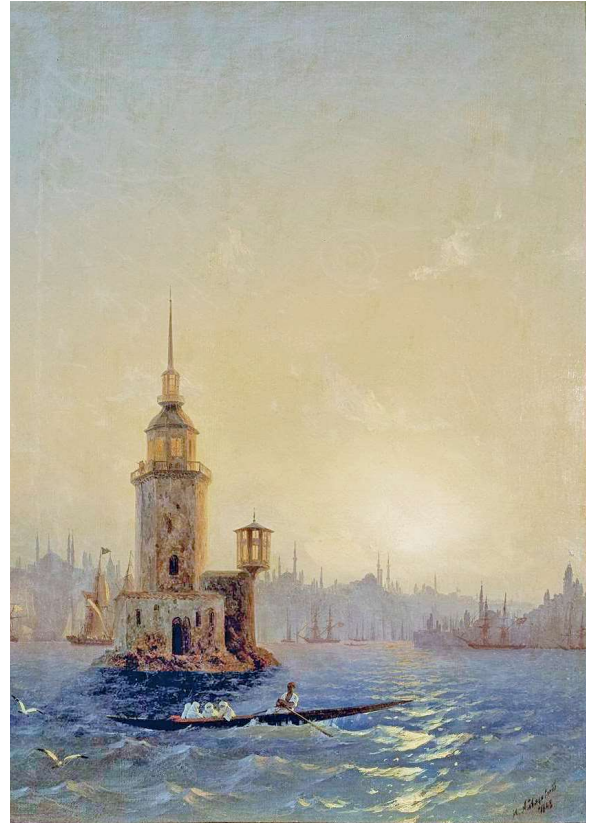
Ayvazovski'nin Sultan Abdülaziz ile, birlikte resim  
yapacak kadar sıcak dostluk kurdukları biliniyor.  
Sultan Abdülaziz otuz altı Osmanlı Sultanı arasında  
en aydınlık fikirli ve sanata en düşkün olandır. Sa-  
natçı, İstanbul'da geçirdiği zamanı bakın nasıl an-  
latıyor: “İstanbul'daki yaşantımda bana gösterilen  
alaka.... minnettarlığımı bildirmek gibi hoş bir mec-  
buriyet bahsetmiştir.”

Ayvazovski'nin İstanbul aşkı, daha, doğup büyü-  
düğü, Küçük İstanbul denen Feodosya'da, İstan-  
bul'u görmeden başlamış. Kendisi 19. yüzyılda arka  
arkaya tahta çıkan üç padişahın döneminde, Os-  
manlı Sarayı'ndan çok sayıda resim siparişi almış  
ve bunları severek yerine getirmiştir.

“Hayal etmek, başarmanın ilk ve önemli adımı-  
dır” diyen Ayvazovski'nin 200 kadar İstanbul resmi  
yaptığı varsayılıyor. Osmanlı İstanbul'unun en zarif  
ve aynı zamanda en ihtişamlı anıtlarından biri olan  
Sultan III. Ahmet Çeşmesi'ni örnek alarak aynısı-  
nı kendi memleketinde yaptırması, Ayvazovski'nin  
İstanbul'a karşı beslediği duygularının ne denli de-  
rin olduğunu gösterir. Çeşitli nişanlarla onurlan-  
dırılmış olan ressamın tabloları Dolmabahçe Sara-  
yı'nın en önemli mekânlarını süslemiştir. Mustafa  
Kemal Atatürk'ün hastalığında yatak odası olarak  
kullandığı odanın duvarında da bir Ayvazovski tab-  
losu bulunmaktadır.

### Ayvazovski'nin deniz tutkusu

Feodosiya; Ayvazovski'nin doğduğu şehir toplumsal  
yapısına, mimarisine ve yaşayışına yansıyan koz-  
mopolit yapısı dışında, bir deniz şehri olmasıyla da  
Ayvazovski'nin üzerinde derin izler bırakmıştır.  
Çocukluk döneminden itibaren Ayvazovski burada,  
kimi zaman süt liman kimi zaman fırtınalı, gün do-  
ğarken ve gün batarken, denizin tüm değişen hal-  
lerini gözlemleyebilme fırsatını bulmuştu. Öğren-  
ciyken, Akademi Başkanı Olenin'in tavsiyesi üzeri-



“Bu aralar İstanbul'u geniş  
tabloya çizmeye başlıyorum...  
Belki de bu şehirden daha  
azametli başka bir yer yoktur,  
oraya gidince Napoli de  
Venedik de unutuluyor.”

**Sanatçı Anjelika Akbar "Ayvazovski Rapsodi" isimli bestesini seslendirirken**



ne Akademi'de açılacak sergi için deniz ve atmosfer koşullarını konu alan *Deniz Üzerinde Hava Çalışması* adlı resmi yapması, kariyerinin başında olan bu ressamın sanatsal çizgisini şekillendirmişti. Resim, Akademi sergisinde yer almış ve büyük bir başarı göstererek gümüş madalya kazanmıştı. Bu başarı, Ayvazovski'nin İmparator I. Nikolas'ın takdirini kazanmasına ve onunla tanışmasına olanak sağlamış; İmparator, Baltık Donanması ile Finlandiya Körfezi'ne deneme seferi yapacak olan oğlu Grandük Konstantin Nikolayeviç'e eşlik etmesini istemiştir. Bu deneyim, Ayvazovski'nin deniz üzerindeki yaşantıyı ilk elden görmesi ve İmparatorluk donanması ile hayatı boyunca sürecek olan yakın ilişkinin başlangıcı olması açısından önemlidir.

### Denizin Çarı

O zamandan aktarılanlara göre; deniz seyahati sırasında bir gün, İmparator ressama: "*Ben karamın, sen de denizin Çarısın!*" dediği kaydediliyor. Rusya'da denizciliğin tarihine ve genel olarak donanmaya

adlanmış bir seri resim yapmakla görevlendirilmiştir. Ayvazovski yelkenlilerin teçhizatını o kadar ayrıntılı bir şekilde çizerdi ki, deneyimli denizciler tablodaki güvertede bulunan tayfaların hangi komutu yerine getirdiklerini hatasız olarak bilirlerdi. Ayvazovski dünya sanat tarihine, ilham dolu romantik, tuvale denizin tüm güzelliğini ve heybetini aktaran klasik peyzaj ustası olarak geçti. Onun tablolarını izleyenlerin genel yorumları, 'yaptığı deniz dalgaları tabloların, adeta insanı ıslattığı' şeklinde oluyor.

### 'Ayvazovski'nin İstanbul'u' Sergisi

2015 yılında Ankara CerModern Sanat Galerisi'nde Prof. Dr. Kıymet Giray'ın sunumuyla, *Ayvazovski'nin İstanbul'u* adı altında geniş kapsamlı bir sergi düzenlendi. Aynı sergi, Kırım Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı yetkililerinin ve Belediye Başkanlarının katılımıyla, sanatçının doğduğu yer olan, Feodosya'daki *Ayvazovski Müzesi*'ne taşındı. Üçüncü sergi de Ayvazovski'nin İstanbul tablolarının dijital kopyalarını veren çok sayıda Amerikalı koleksiyonerlerin baskısıyla New York Drom Hall'de izleyicilerle buluştu. Türk, Rus, Ermeni ve Amerikalı diplomatik katılımın yoğun olduğu sergi, "Türkiye adına övünç kaynağı" olarak nitelendirildi. Amerika, Rusya ve Ermenistan'daki sergiler Anjelika Akbar'ın bu sergiler için özel bestelediği *Ayvazovski Rapsodi* canlı performansı eşliğinde gerçekleşti.

"*Eğer Tanrı bana bir miktar kabiliyet verdiyse, geri kalanımı durmadan çalışarak kazandım. Bunu böyle bilin*" diyen sanatçı çok üretkendi ve hayatı boyunca altı binden fazla yağlı boya tablo ve bir o kadar eskiz yapması ile ünlüdür. Eserleri dünyanın önemli müzelerinde ve özel koleksiyonlarda yer alıyor.

Ayvazovski'nin tablolarını izleyenlerin genel yorumları, 'yaptığı deniz dalgaları tabloların, adeta insanı ıslattığı' şeklinde oluyor.







# EPHESUS



*The Perfect Holiday*

**CELLA®**  
Boutique Hotel & Spa

P +90 232 892 68 85 / F +90 232 892 68 88  
[www.cellahotel.com](http://www.cellahotel.com) e-mail: [info@cellahotel.com](mailto:info@cellahotel.com)

Atatürk Mah. 1079 Sokak No:21 Selçuk / İZMİR / TURKEY



*“Ailemizde dedem, büyükbannem ve dadımdan başka bir de sarah dayım vardı. Beni çok severdi; sık sık Oka nehrine atları sulamaya giderdik, gecenin sessizliğinde ay da suda yüzerdi. Atlar su içerken, ayı da içivereceklerini sanırdım. Ay, dağılan halkalarla yüzerek atların ağzından kurtulunca sevinirdim.”*

# Sergey Yesenin

**R**us şair Sergey Yesenin, ölümünden bir yıl önce, 1924’de yazdığı kısa süren yaşamının öyküsünde böyle hatırlar köyde geçen çocukluğunu. “Köyün son şairi” olarak bilinen Yesenin, otuz yıllık yaşamına aşklar, evlilikler, şiir kitapları, bohem savrulmalar, çeşitli ülkelere seyahatler, “1917 Rus Devrimi”yle hesaplaşmalar, çok geniş bir hayran kitlesi ve tartışmalı bir intihar sığıdırır. Rus şiirinin bu naif, lirik, aşk ve sevgi ile hayata bağlı büyük şairinin şiirleri, köyde yaşadığı yılların duyarlılığı ile sarmalanmıştır daha çok.

Ta üç-dört yaşındaki Yesenin, bir ormanın içinde, hendek bir yolda, Rodovetskiy Manastırı’na giden büyükannesinin bastonuna yapışmış, yor-

gunluktan ayaklarını zor sürüklediğini, büyükbannesinin “Yürü, yürü yemiş kılıklı, iyilik Tanrı’dan gelir!” diye söylendiğini hatırlar.

Köyleri dolaşan kör gezginler sık sık Yeseniler’in evine uğrarlar. Dinsel şarkılar, şiirler söylerler. Dadısı, Yesenin’e masallar anlatır. Dedesi eski şarkılar söyler; ağır, hüznünlü şarkılar. Küçük Yesenin bazen haylaz arkadaşlarıyla evden kaçır, iki-üç gün dönmez. Arkadaşlarıyla bostanlara girerler, küçük göllerde balık tutarlar.

Çocukluk anıları Yesenin’in şiirlerini etkilemiştir. Küçük yaşlarda okulu bırakır ve on yedi yaşındayken şiirlerini yayımlatmak için Moskova’ya gider. Burada kısa süre kaldıktan sonra St. Petersburg’a geçer ve Alexander Blok, Sergei Gorodetskiy,

Nikolai Klyuev gibi dönemin ünlü şairleri ve yazarlarıyla arkadaş olur, onların desteğini alır. 1917 Ekim Devrimi'ne yakından tanık olan şair, başlangıçta Devrim'den ve Devrimle birlikte gelecek olan yeni yaşam biçiminden diğer birçok Rus sanatçı gibi umutludur. Devrim'in dünyayı daha iyiye doğru değiştireceğine inanmaktadır ve Devrim'i destekler. Bu dönemindeki umut dolu duygu ve düşüncelerinin izlerini taşıyan şiirlerden oluşan Inoniya adlı kitabını yayımlar.

Bu yakışıklı ve romantik şair, Yesenin, 1913'de Anna Izriadnova ile evlenir. Ancak tutkulu şair bir süre sonra oğlunu ve eşini terk ederek St. Petersburg'a gider. Orada Zinaida Reich adlı oyuncu bir kadınla evlenir. Bu evlilikten bir oğlu ve bir kızı olur. Ne yazık ki, bu evlilik de sona erer. Birkaç yıl sonra Yesenin, büyük Rus yazarı Tolstoy'un torunu Sofya ile evlenecektir. Ancak bu evlilik de düş kırıklığı ile bitecektir.

Yesenin'in en yakın dostu ve arkadaşı, yine dönemin ünlü şairi Mayakovski'dir. Yesenin, Devrim Rusya'sının edebiyat ve şiir anlayışıyla, resmi estetik anlayışıyla uyusamamaktadır. O Devrim'i desteklemektedir ancak, lirik şiirler, köyle-ri, kuşları, ırmakları yazmak istemektedir. "Ben kendimi sizin Ekim'inize ve sizin Mayıs'ınıza feda ederim ama şu bilinsin ki, sevgili sazımı asla" diyecektir.

En umutsuz olduğu günlerin birinde, hayatının en büyük aşkı olacak olan Isadora Duncan ile tanışacaktır. Kendinden on altı yaş büyük olan bu Amerikalı dansçı, Yesenin'den büyülenmiştir. Aşklarını evlilikle birleştirdikten birkaç yıl sonra felaket günleri başlar. Birçok kavganın sonunda bir gün Isadora evi terk eder. Zaten büyük bunalmış içindeki Yesenin, bu ayrılığa dayanamaz. Kendini içkiye verir. Ruhu gittikçe paramparça olmaktadır. Psikolojik rahatsızlığı artınca, bir ay kadar hastanede yatar. Bir Noel günü hastaneden çıktıktan sonra, bir otel odasında kendini kalorifer borusuna asarak yaşamına son verir. Bunu yapmadan önce, bileğini keserek, en yakın arkadaşı olan Mayakovski'ye hitaben, kendi kanyla şu dizeleri yazar:

"Elveda dostum benim, elveda / Can dostum seninle dolu göğsüm / Çok önceden belirlenen bu ayrılık / Buluşmayı vadediyor ileride bir gün. // Elveda dostum el sıkışmadan, konuşmadan, / Sakın üzülme, nedir bu gözlerindeki hüznün? / Şu yaşamda yeni bir şey değil ölüm, / Ama pek öyle sayılmaz yaşamak da."

Mayakovski, Yesenin'in intihar etmesine çok üzülür ve kızar. Yesenin'in geride bıraktığı veda şiirine bir yanıt olarak şu dizeleri yazar:

"Şu hayatta en kolay iştir ölmek, asıl zor olan yepyeni bir yaşama başlamak." Çok trajik olarak Mayakovski de Yesenin'in intiharından beş yıl sonra kendini vurarak intihar eder.

## KANDIRMAK İSTEMEM KENDİ KENDİMİ

Kandırmak istemem kendi kendimi,  
Ama sisli yüreğimde hep bir kaygı var:  
Bilmiyorum niçin bana: O Yesenin rezili...  
Bilmiyorum niçin bana: O şarlata...  
diyorlar?

Ne bir canı ne de bir haydudum ben,  
Masumları kurşuna da dizmedim  
dizdirmedim.  
Yoldan geçenlere durmadan gülümseyen  
Bir sokak serserisiyim o kadar.

Sabahtan akşama değin gezinmekteyim  
Moskova yollarında muzip ve mağrur,  
İnsan sevmeyen başıboş köpekler  
Ayak sesimi işitir işitmez durur.

Kardeşçe başını eğip selamlar beni  
Karşılaştığım her uyuz beygir.  
Gönül yoldaşımı tüm hayvanların.  
Hastadır: Bir şiir yazarım iyileşir.

İstemiyorum hoşuna gitmek kadınların,  
Ahmakça kaygılarla çarpmamalı bu yürek.  
Hüznümü boğmak için bana katırların  
Önüme serpilmeye bir avuç arpa gerek.

Bambaşka bir âleme gönül vermişim ben  
İnsanlara da dostluk duymam asiyim.  
Hazırım en güzel kravatımı hemen  
Boynuna takmaya şu sersafil köpeğin.

Ancak böyle düzeler, bulurum keyfimi,  
Dağılır içimde sis, bir güneş doğar.  
Ve işte bundan bana: O Yesenin rezili...  
Ve işte bundan bana: O şarlata...  
diyorlar.

SERGEY YESENIN  
(Türkçesi: Attila Tokatlı)

# Meri İstiroti

## Sağlık sektöründe dev isim...

Ülkemizde, profesyonel hastane yönetimini ilk uygulayan yöneticilerden Meri İstiroti, 1990'dan itibaren sağlık sektöründe önemli ve değerli bir isim olarak yer alıyor. Bugüne kadar, pek çok sağlık yöneticisinin yetişmesinde rol alan Meri İstiroti'nin '30 Yaşa Mektuplar', 'Son Söz Doktorların' ve 'Pusula' adlı üç de kitabı yayınlandı.

**S**ağlık Sektörüne getirmiş olduğu olumlu değişimler, uyguladığı yenilikçi projelerle birlikte TÜSİAD Tıp Turizmi alt çalışma grubunda bir süre görev alan Meri İstiroti, uluslararası ticaretle ilgili, Türkiye'deki en saygın Sivil Toplum Kuruluşlarından DEİK Sağlık Komitesi'nin 3 yıl boyunca başkanlığını yaptı. Hastane Dergisi tarafından 2002 yılında 'Yılın Sağlık İdarecisi' seçildi ve 2014-2015'de de Rotary kulüplerinden 'Meslekte Onur Ödülü'ne layık görüldü.

**Meslek hayatınızın başlangıcında, sizi sağlık sektörüne yönlendiren neydi?**

Tamamen tesadüftü. Aslında ben Boğaziçi Psikoloji mezunuydum ve Klinik Psikoloji master'ını kazanmıştım. Yıl 1990, o sırada, geçici olarak Asil Nadir'in yabancılara yönelik 'Turkuaz' adlı dergisinde çalışıyordum. International Hospital'ı duydum ve onların da yabancı hastalar aldığını düşünerek, dergileri satmak için ziyaret ettim. Klinik Psikoloji stajıyla ilgili olarak da, yönetimleriyle sohbet ettim. Ertesi gün beni görüşmeye davet ettiler; ancak gittiğimde çok farklı bir iş teklifi

aldım. Halkla İlişkiler ile başladım, oradan Pazarlama ve İşletme ile devam ettim. Ondan sonra, bana kapılar açıldı. Her şekilde sağlık kuruluşunda çalışacaktım, ama masanın diğer tarafında işe başlamış oldum. Ardından, Sağlık Yönetimi okuyarak, bugüne dek diğer tarafta kalmaya devam ettim. Klinik Psikoloji okumam, iletişimi her zaman çok yüksek seviyede olan Sağlık Yönetimi alanında bana büyük fayda sağladı. Sağlık Yönetimi aslında işletme eğitimiydi, master'ımı da onun üzerine yaptım. Eğitimimi, çalışma hayatıma devam ederken tamamladım. Kısacası, bir kez tesadüfen hastane tozunu yuttum ve bir daha o tozdan kurtulamadım.

**Bugüne kadar, görev aldığınız sağlık kurumlarının markalaşmaları yönünde girişimleriniz başarıyla sonuçlandı. Bunun için, sağlık sektöründe hangi eksikleri tamamladığınızı düşünüyorsunuz?**

Sağlık demek, kendini bir kuruma veya bir hekime emanet etmek, güven duymak demek. O güveni tescilleyecek hizmetteki bütüncüllük çok önemli. İyi bir hekime gidebilirsiniz ama kapıdan girdiğiniz andan itibaren, sonucunu aldığınız, tedavi olup taburcu olduğunuz süreden sonra da sizi takip eden bir sağlık kuruluşunun olduğunu bilmek çok önemli. Tıbbi verilerin sürekliliği, hastanenin tedavi sonrasında sonucu merak etmesi, pek çok CRM (Müşteri İlişki Yönetimi) çalışması yapıyoruz. Bunun sebebi, olayı sadece ticari olarak görmemek ve kişilerin gerçekten sağlık gelişimlerini merak etmek ve eğer istenmeyen bir sonuç varsa da, tıbbi olarak erken müdahale etmek. Biz burayı açtığımızda, ilk üç sene ameliyattan bir hafta sonra, doktor ve hemşirelerimizle, evde hasta ziyareti yapıyorduk. Bunun gibi birçok yan hizmet yapıyoruz ki, olay sadece bu çatı altında kalmayın.

**Bugün LİV Hospital'da, Grup Koordinatörlüğü yapıyorsunuz. Nitelikli sağlık hizmeti üretimi için ne gibi çalışmalarınız var? Görevinizi yerine getirirken, en çok önem verdiğiniz kavramlar neler?**

Burada, hastaneye gelen tüm hastalarımızı, hasta yakınlarını, ödeyici firmaları ve doktorlarımızı 'misafir' olarak adlandırıyoruz. Ve biz misafir memnuniyetini en üst düzeyde tutuyoruz. Bunu sağlamak da çalışanların memnuniyetinden geçiyor. Çalışan kendini güvenli hissettiğinde, öğrendiklerini daha iyi uygulayabilecektir. O yüzden, hemşirelere, diğer sağlık personeline ve misafir hizmeti ekiplerine, hizmet-içi eğitime çok önem veriyoruz. Böylece misafir memnuniyetini patolojik olarak takip ediyoruz. Hem yurt içi hem yurt dışı olarak, hem de kurumsal müşterilerimiz için. Tabii ki, misafirlerimizin beklentileri hakkında



## MERİ İSTİROTI

Hızla gelişen meslek hayatının ilk 8 yılı, International Hospital'da, Halkla İlişkiler Müdürü, ardından İşletme Koordinatörü olarak hizmet verdi. 1998'de Bayındır Holding'e bağlı Yaşamkent'in açılışını ve Genel Müdürlüğünü yaptı. 2003'de ise, Amerikan Hastanesi'nde Pazarlama Müdürü olarak görev aldı. 1999'da Acıbadem Sağlık Grubu'na katılan Meri İstiroti, birçok yeni hastane açılışında görev aldı ve bir sağlık ağı modeli oluşturulmasında katkıda bulundu. 2010 başında Genel Müdür Yardımcısı olarak gruptan ayrıldığında, kurumun 9 hastane ile 24 adet şubesi, sağlık sigorta şirketi, üniversitesi, anahtar teslim hastane çalışmaları yapan bir proje şirketi, sağlığa odaklı birçok grup şirketi bulunmaktaydı. Aynı zamanda, Bozlu Holding'de B2B hizmetlerinin pazarlanmasında ve kanser merkezi Neolife'in kurulmasında görev alan İstiroti, Dünya Göz'de Genel Müdür Yardımcısı olarak grubun gelişiminde ve yeni şubelerin açılışında bulunurken, tüm zincirin işletme ve pazarlama görevlerini yürüttü. Haziran 2012'den itibaren LİV Hospital Genel Koordinatörü olarak, markanın oturması, yeni bir sağlık kuruluşunun süreçlerinin oturtulması, ekibin kurulmasından sorumlu oldu. İlk şubeleri Ulus'un 2013'te açılışını takiben, 2014'te Ankara LİV'in açılışını gerçekleştiren İstiroti, LİV Hospital Grup Koordinatörü olarak görevine devam ediyor.

öğrendiklerimizi de sistemin içine yedirerek, protokollerimizi devamlı düzenliyoruz. Yaklaşık 300 kalite endikatörlerini de takip ediyoruz. Bu çıktıları takip edip uluslararası verilerle kıyaslayarak iyileşme noktalarımızı ortaya koyuyoruz. Hasta buz dağının tepesini görüyor, ancak işin arka tarafındaki cihaz kalibrasyonları, binada içilen suyun kontrolüne kadar ya da kullanılan malzemeler, her birine ayrı özen gösteriyoruz. Dolayısıyla kalite kaçınılmaz oluyor.

**Bir hastaneyi markalaştırırken, diğer sağlık kurumlarıyla işbirliğine girer misiniz?**

Tabii ki. Özellikle ambulans hizmetleri, bizde var olmayan organ nakli gibi hizmetlerin verildiği sağlık kuruluşlarıyla, hastalarımızın ortak paylaşımı, tedavi bütüncülüğünü sağlamak için yaptıklarımız nedeniyle işbirliği yapıyoruz. Misyonuna olabildiğince yakın, hekimlerin tedavilerinin sonuçlarını bildiğimiz sağlık kuruluşlarıyla işbirliği yapıyoruz. En çok da yurtdışı kuruluşlarla çalışıyoruz. Gerek sağlık bakanlıkları, gerek tıp merkezlerinden ve hastanelerden hasta olarak onları tedavi sonrası devrediyoruz.

**Gürcistan'da bir kanser merkezini işletiyorsunuz. Çalıştığınız kurumlarda, uluslararası alanda ne gibi çalışmalarınız oldu ve bundan sonra bu konuda yeni hedefleriniz de var mı?**

Şu an sağlık, çevre ülkelerde, Türkiye'deki gibi nitelikli verilmiyor. Özellikle, kanser cerrahileri ve tedavileri, çocuk veya yetişkin beyin tümörleri, organ ve kök hücre nakilleri gibileri düzeyde tedaviler yapıyoruz. Zamanla, ilkinin Tiflis'te ikincisini Ukrayna'da açacağımız bir kanser merkezi çalışmasını 2016'dan beri sürdürüyoruz.

Nükleer tıp artık sadece bir kanser tarama metodolojisi değil, aynı zamanda kanser tedavilerindeki özel ilaçların verildiği alan oldu. Benim misyonum sadece Liv'le ilgili değil. Türk sağlığının bir marka olabilmesi için 2005'ten beri çeşitli STK'larda görev alıyorum. Yurt dışından döviz kazanabilmemiz için de güçlü bir marka oluşturmamız gerekiyor. En büyük rakibimiz bu coğrafyada Hindistan ve Kore, daha güçlü pazarlar olarak da İsrail ve Almanya.

**Miryam Şulam ve Meri İstiroti**



**“Engelliler için hala yapacak çok şey var. O yüzden sivil toplum örgütleriyle en çok çalıştığımız alan, bu özel çocukların ve engelli insanların hayatlarını kolaylaştırmaya yönelik.”**

**Türk Sağlık Turizmi Derneği başkanısınız. Son yıllarda yükselen bir trend olan ‘Sağlık Turizmi’ hakkında neler söylemek istersiniz? Hastanelerde, sağlık turizmini cesaretlendirecek yeni yapılanmalar var mı?**

Ben bunu ‘tıp turizmi’ diye adlandıracağım, çünkü sağlık turizminin içine wellness’tan, termal turizme kadar her şey giriyor. Bu, önümüzdeki 10 yıl içinde, 20 milyar dolarlara çıkacağını öngördüğümüz bir yolculuk. Dolayısıyla, bu konu için çok ciddi bir altyapı gerekli. Her sektörde olduğu gibi, Türkiye’de altyapısı olan da olmayan da bu işi yapmak için girişimlerde bulundu. Bunun çıktılarının kontrolünü Sağlık Bakanlığı daha yeni yeni yapmaya başlıyor. Ülkesinin doğru temsili için gerekli regülasyonları Bakanlıktan, biz de Dernek olarak istedik. Şu an onlar yayınlanmaya başladı.

**Tıp turizmi için gerekli altyapı neleri kapsıyor?**

En başta, davet ettiğiniz hastanın dilini ve kültürünü bilmek, 24 saat tercüman bulundurmak ve onun vizesinden, konsolosluk işlerinden, o dilde üretilen tıbbi raporlara, hastanın ülkesine döndükten sonra da kontrollerinin yapılmasına kadar, her türlü süreci yapmak gerekiyor. Türkiye bir saç ekim merkezi değil, riskli tedavilerin verildiği, daha muteber işlerin yapıldığı bir merkez olarak dünyaya duyurulmalı. Sağlık turizmi deyince, ilk akla gelen kozmetik oluyor, hâlbuki değer katanlar bilimsel değeri olan diğer işler. Elektif vaka diye tabir ettiğimiz diş tedavileri, kozmetik cerrahiler, obezite cerrahisi, damar cerrahileri, bunlar kıymetli olmakla beraber, insanların hayati tehlike içinde oldukları hastalıkları yenecek işleri yapmanın daha farklı getirileri var.

**Farklı Sivil Toplum Kuruluşlarında, görevler aldınız. Kamuoyu araştırmalarına göre, Türk toplumu için tespit edilen en büyük ihtiyaçlar nelerdir?**

Şu an Türk toplumunun randevu alma ve tanı tedaviye ulaşmadaki sıkıntılar büyük ölçüde aşıldı. Türkiye’de bugün 1500’e yakın hastane var. Bunun 650’si özel hastane. Ancak, engelliler için hala yapacak çok şey var. O yüzden sivil toplum örgütleriyle en çok çalıştığımız alan, bu

özel çocukların ve engelli insanların hayatlarını kolaylaştırmaya yönelik. Belki biz bu binada her şeyi çözemeyiz. Bugün otistik çocuklardan, cinsel tacize uğramış kişilere, ALS’li hastalara kadar tıbbin yetersiz kaldığı bazı hastalıklarla yıllardır uğraşıyoruz. Bu özel durumlara yönelik çalışmalarımızı arttırıyoruz. Örneğin Pırlı ve Koruncuk derneği ile yıllardır süren bir işbirliğimiz var.

**Meslek hayatınızda çok kişinin hayatına dokunduğunuz gerçeğinden yola çıkarak, sizin hayatınıza da dokunan ve/veya mentorluk yapan kişiler kimler?**

Tabii ki, beni ben yapan, öncelikle annem ve babam... Hayatımda mentorluk yapan çok önemli dört kişi var. Burada müşavir olduğum iki dönem, eski cemaat başkanımız Bensiyon Pinto’dan çok şey öğrendim. Hatırşinaslık, insanlara erişmek, onların ihtiyaçlarını karşılayarak zamanı geldiğinde onlarla bir takım münavebeli çalışmalar yapmak, yaşadığımız ülkeye nasıl faydalı olurum’un en güzel mentorluğunu ondan aldım. Son yıllarda beni en çok etkileyen isimlerden biri de Monik İpek’dir. O benim hayat koçum gibidir. Sivil toplum örgütleri üzerinden on binlerce insana dokunmak için yaptığı projelerden çok şey öğreniyorum. İnşallah ileride onun kadar enerjik ve çok proje üreten biri olurum. Diğer iki mentorum da kızım Valeri ve oğlum Ralfi. Bir aile olarak, onlarla birlikte bugüne kadar, çeşitli yolculuklar yaptık. Bana çok şey öğrettiler ve öğretmeye de devam ediyorlar. Dolayısıyla anneme, babama ve diğer dört mentoruma çok şey borçluyum.

**Son olarak, sağlık sektöründe daha kaç yıl kalmayı düşünüyorsunuz? Gelecekte, bambaşka, farklı bir alanda olmayı hayal ettiniz mi hiç?**

29 yıllık meslek hayatımda 16 irili ufaklı açılış yaptım; gerek markasını kendim koyduğum, gerekse şubeleştirdiğim... Her biri, benim için doğum gibiydi. Dolayısıyla, ‘Kaç çocuğunuz var?’ diye sorduklarında ‘İki evladım, üç kitabım ve on altı açılışla, toplam 21 çocuğum var benim’ diyorum. Gelecekte tıbbın evrildiği yerler, yapay zekâ ve giyilebilir teknolojilerin günlük hayatımızda sadece sözde değil icraatta da girmesiyle, bu alanlarda da var olabilmek ve Türkiye’nin bu yönde yatırımlarını da temsil etmeyi çok arzu ederim.

Ayrıca, ezeli beri hayalim, bir çocuk hastanesinin kurulması. Eğer bir yatırımcı bulabilirsem, bir çocuk hastanesinin ülkemizde ve çevre ülkelere referans marka olacak şekilde konuşlandırılması çok arzu ediyorum. İnşallah bu yaşamımda bunu yapmayı başarırım.

# En güzel ilaç müzik...

**P**ürtelaş evden çıkmıştım. Gecikmek istemiyordum...  
Kim bilir nereye yetişecektim...  
Dinlemekte olduğum, ama üzülerek yarım bıraktığım "J'aime, J'aime la vie" şarkısını bir yandan mırıldanırken, gördüğüm taksiyi durdurup, yaşımı unutup-fırlayıp arabanın kapısını açtım ve koltuğa atladım...  
Ak saçlı şoför radyo dinliyordu; hem de yarım kalan müzik parçasını...  
-Harikasınız, siz de mi 107.4'ü dinliyorsunuz?  
-Radyo Vöyage'ı tabii. Dünyanın müziğini dinletiyor bu kanal, sabah açıp akşam kapatırım...

-Sevindim. Neslihan Hanım yeğenimdir.  
Arabayı durdurdu. Başını çevirip bana baktı ve şöyle dedi:  
-Efendim, sunucunun sesine de aşığı. Kendisini tebrik ettiğimi söylemenizi rica edeceğim lütfen.  
-Baş üstüne Şoför Bey; aktaracağım. Teşekkür ederim...

**Sevgili Neslihan, seninle geçen sene Dergi'de, fotoğraf sergin vesilesiyle Hz. Mevlâna ve onun anısına düzenlenen Şeb-i Arus üzerine sohbet etmiştik. Ve o sohbetle bilahare müziği de konuşalım diye sözleşmiştik. O zaman 'fotoğrafçı' kimlikle burda idin, şimdi de seni 'radyocu' kimli-**



## ġinle ağırlıyorum. Nasıl gidiyor Radyo Voyage? Biz her gün keyifle dinliyoruz.

Davet ettiğiniz için teŖekkr ederim; ben de heyecanla bu sohbetimizi bekliyordum. *Radyo Voyage* bu sene 10 yaŖına bastı ve 10 senedir büyük bir heyecan ve AŖk ile hazırladığımız “dünyanın müziğine yolculuk” ilk günkü gibi keyifle devam ediyor. Dinleyenlerimizin kalbine, anlarına bir tatlı huzur taŖıyor, onlarla birlikte bizler de hayatı, kendimizi, müziği keŖfediyoruz. Dinleyenlerimizin sayısı sadece Türkiye’de değil dünyada gün ve gün artmaya devam ediyor.

## Siz İstanbul kanalisınız, dünyadan nasıl dinliyorsunuz?

Evet, karasal yayınıımız 107.4 frekansı ile sadece İstanbul ve yakın çevresinde. Bunun yanında Turksat uydı üzerinden tüm Türkiye’de ve websitemiz, cep telefonu uygulamalarımız ile tüm dünyadayız. Her ne kadar haritalar üzerinde sınırlar olsa da, internet bu sınırları kaldırdı ve dünyanın bin bir kŖesinde hepimizi kucaklaŖtırdı.

Çok sevdiğim bir hikâye var: Uzay mekiği, içinde dünyanın deđiŖik ülkelerinden astronotlarla uzay yolculuğuna baŖlar. Mekik, bir miktar yükselir ve astronotlardan bir tanesi heyecanla; “Bakın bakın, aŖađısı benim alıŖtıđım yer,” der. Uzay mekiği hızla yükselmeye devam eder ve bir baŖkası “Ah bakın, aŖađıdaki yer benim Ŗehrim,” der. Uzay mekiği artık atmosfere yaklaŖmıŖtır ve yine bir astronot aŖađı göstererek “İŖte benim lkem, ben buradan katıldım aranıza,” diye sevine bağırır. Mekik artık atmosferi geçip uzaya ıkmıŖtır, astronotlar heyecan ve hayret içinde dıŖarı bakarlar. KarŖılarında masmavi dünya hepsini adeta büyüler ve o mest hali ile hep bir ağızdan Ŗunu söylerler; “Biz hepimiz buradan geldik, iŖte hepimizin tek, gerçek ve güzel evi!”

İŖte internet de, halen bazı yerlerde Ŗartları kısmi olsa dahi, hepimizi bir evde topladı. *Radyo Voyage* da bu ev içinde huzur ve keyif arayanların buluŖtuđu çok özel bir oda oldu.

Teknoloji sayesinde Radyo Voyage’ı, Amerika’dan, Hindistan’dan, Almanya’dan, Fransa’dan, Uganda’dan, Bali’den, Singapur’dan, Avustralya’dan, Japonya’dan ve daha nice ülkeden dinleyen binlerce dinleyicimiz var. Dünyanın müziğini en seçkin ve özel hali ile seçip, yayınladığımız için de dinlerken kendilerinden bir melodi muhakkak bulabiliyorlar.

**Biz de dinlerken hep merak ediyoruz; bunca eŖiŖ güzel müziği nasıl buluyorsunuz? BaŖka hiç bir yerde duymadığımız öyle güzel müzikler alıyor-sunuz ki, telefonuma müzik tanıtma programı in-**

## dirmek durumunda kaldım...

İŖin sırrı orada zaten. Yoksa yayın yapan onca radyo ve müzik platformu varken neden milyonlarca insan her gün ısrarla *Radyo Voyage*’ı dinliyor. Ve biliyor musunuz, yapılan dinlenme araŖtırmalarında ‘Türkiye’nin en uzun süre dinlenen radyosu’ olarak da çıktık. Teknolojinin ilerlemesi ile pek çok alanda artık seçeneklerimiz çoğaldı; eskiden bir avuç radyo, TV varken Ŗimdi müzik siteleri, YouTube gibi video platformları sayesinde hem eŖitlilik arttı, hem de mesleği, konusu ne olursa olsun insanlar içinde yatan yaratıcılıkları, fikirleri paylaŖabilecek mecralar buldu. Ama tabii bunca eŖitlilik, içinde bir plğu de birlikte getiriyor ve dolayısıyla ‘oncanın içinde gonca olmak’ asıl baŖarı oluyor. Bu da sadece bilgi ve beceri iŖi değil. İnsanı, toplumu anlayabilmek, okuyabilmek, yaptığın iŖe AŖk ile bağlanmak, ahlak ve drstlğu düstur edinmek ve en önemlisi kendine, yaptığın iŖe saygı duymak ancak seni ‘gonca’lar arasına katıyor. Her gün yeni neler var diye internet sayesinde dünyayı dolaŖıyor, müzik sesi olan her yere aç atıyor ve ağa gelenlerden setiklerimizi sizlerle paylaŖıyoruz.

**İŖini ne kadar çok severek yaptığını hissetmek mümkün değil, tebrik ediyorum çok özel ve güzel bir Ŗey armağan ettin biz mzikseverlere.**

Fedakrlık isteyen, zor bir iŖ radyo. DŖnsenize 7 gün 24 saat hiç durmayan bir mekanizmanız var ve her daim canlı olmak zorunda. İŖte sizin



Galata Mevlevihanesi'ndeki müze  
(Foto: Neslihan Yavuzer Behmuaras)



bu görüşleriniz gibi beğeniler, yorumlar geldiğinde ne yorgunluk, ne zorluk kalıyor, dünya bizim oluyor. Öyle güzel geri dönüşler oluyor ki, bazen gözlerim doluyor, “İşte,” diyorum, “şu gökkubede bizden de bir hoş sada daha kalacak galiba...”

**Çok hoş sadalar kalıyor sayenizde emin ol. Peki, biraz da senin yıllar önce dinlediğim müzik ile ilgili sunumundaki dediğin gibi; ‘Müziğin sihirli ve büyülü dünyasını’ da konuşalım mı? Sunumunda hem müziği hem de insan üzerindeki etkilerini çok güzel, anlaşılır bir dilde ve rengârenk görseller eşliğinde anlatmıştın, hayran olmuşuk.**

Aslında o sunumum radyo maceramdan çok daha önce başladı. Önce müziğin etkisini kendimde yaşayıp, inceleyip, sonra da paylaşmak istedim. Birçok şehirde kültür merkezlerinde, festivallerde ve şirketlerin eğitim toplantılarında paylaştım ‘Müzik ile Hayatın Keşfi’ sunumumu. Eğlenmek, hoş vakit geçirmek için müziği dinlemenin ötesinde, onu bilmek ve doğru şekilde hayatımıza geçirmek çok önemli bir konu, çünkü müzik her gün her yerde bizimle. Bazen farkında olmayız ama üzerimizde müzik ile öyle etkiler yaratılıyor ki. Sadece bireysel değil, toplumlar üzerinde bile müzik ile etkiler yaratılıyor, yönlendirme yapılabilir.

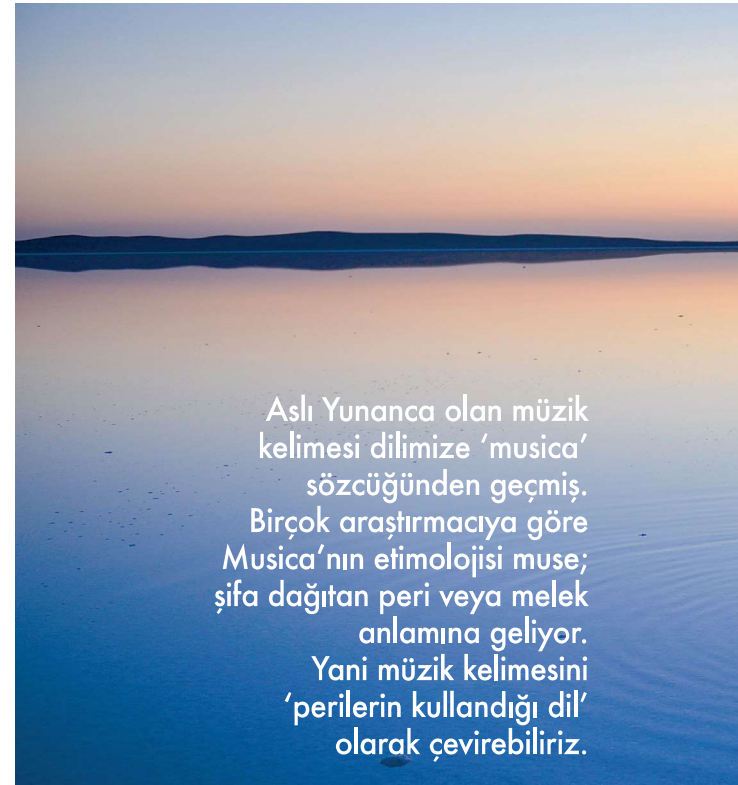
**Müziğin anlamında tatlı bir hikâye anlatmıştın, onu yine anlatır mısın?**

Aslı Yunanca olan müzik kelimesi dilimize ‘musica’ sözcüğünden geçmiş. Birçok araştırmacıya göre Musica’nın etimolojisi muse; şifa dağıtan peri veya melek anlamına geliyor. Muse peri ise, ‘Musica’nın sonundaki ‘-ica’ nedir dersanız; kullanılan dil anlamında bir ek. Yani müzik kelimesini ‘perilerin kullandığı dil’ olarak çevirebiliriz. Periler var mıydı, aralarında müzik ile mi konuşuyorlardı bunu bilemiyoruz ama bugün bildiğimiz bir şey var ki; Müzik, evrensel bir dil ve sa-

dece bireyler arasında değil toplumlar arasında dahi barışı, bütünleşmeyi, sevgi, saygı, empatiyi kuran çok değerli bir araç. Tabii kötü amaçla kullanılırsa da tüm bunların tersini yine müzik ile yapabilmemiz mümkün!

**Müzik ilaç gibi. Bazen öyle etkileyebiliyor ki, kendine bile şaşıyor insan. Nasıl etkiler yaratıyor müzik?**

Müzik, seslerden oluşur. Ses ise dalga hareketi yapan bir enerji biçimidir ve titreşimlerle yayılır. Müzik dinlerken bize ulaşan bu titreşimler bizim kendi titreşimimiz ile bir etkileşime geçer ve bizde bazı etkiler, değişimler, ruh halleri yaratır. Etki, hem müziğin hem de bizim titreşimimize bağlı olarak oluştuğu için de tek ve değişmez değildir. Bir örnek ile izah edeyim: Bütün gün güzel haberlerin geldiği, işlerimizin rahatça aktığı, keyifli bir günün ardından akşam eve dönerken arabamızda radyoyu açtık ve diyelim tarzımız olmayan yüksek tempolu bir müzik denk geldi. İşte o ruh hali içinde, çok da tarzımız olmasa da, o müzik bizi rahatsız etmeyebilir ve hatta onun hareketli ritmine eşlik edebiliriz. Ama ertesi gün aynı keyifte değiliz! Ardı ardına gelen aksi haberler, biriken işler, tartışmalar... kısacası sinir ve stres tavan, keyfimiz kaçık. İşte böyle bir ruh hali ile yine arabamıza bindik ve radyoyu açtık. Tesadüf bu ya, dün çalan yüksek tempolu müziğin aynısı çalıyor. İşte dün, tarzımız olmasa dahi, keyfimize eşlik edebilen o müzikten bugün aynı keyfi ve tadı alamayabiliriz ve hatta o sinir ve stres hali ile radyoyu hemen



Aslı Yunanca olan müzik kelimesi dilimize ‘musica’ sözcüğünden geçmiş. Birçok araştırmacıya göre Musica’nın etimolojisi muse; şifa dağıtan peri veya melek anlamına geliyor. Yani müzik kelimesini ‘perilerin kullandığı dil’ olarak çevirebiliriz.

kapatabiliriz. Peki, ne oldu da sahne bu kadar de-  
ğişti! Müzik aynı, araba aynı, yol aynı... Değişen  
önemli bir şey var; o da biz yani ruh halimiz ve  
onun müziğin titreşimleri ile yaptığı farklı vals!

#### **Müzik seçimi önemli bu durumda.**

Tabii, hem de çok önemli. Depresif bir halde iken,  
aşırı duygu yüklü müzikler bizi daha aşağı çek-  
mekten başka bir işe yaramaz. Elbet depresif hal-  
de iken eğlenceli şeyler cazip gelmez insana ama  
daha nötr veya içinde huzur, pozitif sözler ve tı-  
nılar dolu müzikler seçilebilir. Ya da çok kızgın,  
öfkeli olduğumuzda, yüksek ritimde, agresif ton-  
da ve sözlerle dolu bir müzik dinlemek adeta ate-  
şe körükle gitmek gibi olabilir. Yani sözün özü:  
Nabza göre şerbet vermeyi bilmek lazım!

#### **Sunumunda bazı araştırmalardan bahsetmiştin, bunlardan da örnek verir misin?**

Müziğin insan üzerinde etkisi, bilimin inceleme lis-  
tesinde en ön sıralarda yer alıyor. Zira yukarıda da  
bahsetmiştim, müzikle toplumları bile harekete ge-  
çirebilir, akışı değiştirebilirsin. Örnek; eski çağlar-  
dan bu yana savaşmaya giderken veya rekabet do-  
lu ortamlara - mesela futbol maçlarına neden davul  
ile gidilir? Davulun tonu ve titreşiminin insanlarda  
cesaret veren, duyguları yükselten bir etkisi vardır.  
Enerji verir, ani harekete geçirebilir, düşünmek,  
tartmak ihtiyacı duymadan!

Müziğin etkisi üzerine yapılan araştırmaların çı-  
kardığı bazı ortak sonuçlar var: nabız atışımıza,  
kalp ritmimize, kas gerginliğimize, cilt sıcaklığı-

mıza, içsel huzurumuza, merkezi sinir sistemi ve  
beyin dalgalarımıza etki edebiliyor. Üstelik sade-  
ce insanlarda değil, tüm canlılarda etkisi var mü-  
ziğin. Mesela, bitkiler üzerine yapılan bir araş-  
tırmada çevrede çalan müziğe göre bitkilerin ge-  
lişme gösterdiği, daha fazla çiçek verebildiği, da-  
ha canlı ve parlak olduğu tespit edilmiş. İneklere  
yumuşak hafif müzik dinletilerek daha fazla süt  
vermesi sağlanıyormuş. Bir başka araştırmada ise  
müzik dinletilen tavukların daha fazla yumurta  
verdiği tespit edilmiş.

#### **Geçen gün bir haber okudum; Amerika’da kalp ameliyatı geçiren hastalar yoğun bakımda uya- nırken başuçlarında bir arp sanatçısı müzik yapı- yormuş.**

Evet, çok doğru. Müziğin insan sağlığında kulla-  
nımı çok eskilere dayanıyor. Müziğin tedavi ama-  
cıyla kullanıldığı en eski medeniyetlerin başında  
Sümerler, Babiller, Asurlar, Şamanlar, Çinliler,  
Eski Mısır ve Yunanlılar geliyor. Tıbbın babası sa-  
yılan Hipokrat’ın, hastaları iyileştirmek için ila-  
hiler eşliğinde tapınağa götürdüğü biliniyor. Ken-  
di coğrafyamıza baktığımızda da müziğin özel-  
likle de Türk musikisi makamlarının Osmanlı dö-  
neminde ve hatta günümüzde de ruhsal ve zihin-  
sel sorun yaşayan hastaların tedavisinde kullanıl-  
dığını ve bu amaçla şifahaneler olduğunu biliyo-  
ruz. Mesela bir tanesi, yolunuz Edirne’ye düşerse,  
Sultan II. Beyazıt Külliyesindeki müzede yer alı-  
yor, gezmenizi tavsiye ederim.

#### **Dikkat ediyorum ‘doğru’ müzik diyorsun, iyi veya kötü demiyorsun?**

Çünkü ben müzikolog değilim ve ayrıca müzik  
insanın duygularının yansımasıdır. Yani kaynak;  
insan ve onun sonsuz, sınırsız varlığı. Dolayısıyla  
iyi veya kötü demek yerine ‘doğru’yu kullanmayı  
tercih ediyorum. ‘Doğru’ ise herkese göre de-  
ğişebilir, tıpkı biraz evvel müziğin etkisinde anlattı-  
ğım değişim gibi. Bu nedenle benim kullandığım  
‘doğru’, tek sonucu olan bir değer değil, insanın  
sonsuzluğu kadar sonucu olan değişken bir de-  
ğer. İnsan, zaman içinde değişen kendisine göre  
ve her şeyde ‘doğru’sunu bulup, hayatına davet  
etmeli. Tabii bu noktada çağımız insanın en bü-  
yük eksikliği ve sorunu karşımıza çıkıyor; ‘ken-  
dini bilmek’!

“Kendini bilmek, tüm bilgeliğin başlangıcıdır”  
diyor Aristoteles.

İşte tam bu noktada da başka derin bir konu  
kapılarını aralıyor! Onu da bir başka sohbetimiz-  
de konuşuruz. Müzik dedik, insanın kendine ka-  
dar geldik. Bu güzel, bilgi dolu sohbet için çok  
teşekkürler...



Tuz Gölü

(Foto: Neslihan Yavuzer Behmuaras)



“**K**aç şehir var ki adına müzik yapılan” dersiniz değil mi, demeyin! Bir ke-re insanın yaradılışında var, kendini bir şekilde diğerinden üstün kılabacak bir özelliğe sahip olmayı istemesi, varsa vurgulaması, olmasa da yaratması. Nitekim bir Bulgar Şopunun (Bulgarların cahil, kaba saba, naif yapılı Peçenek kırması bir ahalisi mensubu), başkenti Sofya için megalomanlık sınırlarını zorlayan şu şarkısı meşhurdur:

Vitocha’dan (Sofya’nın en yüksek dağı) yükseği yok,  
İskar’dan (Tuna’nın bir kolu) derini yok,  
Sofya’dan büyüğü yok!  
Yok, yok işte... yok!  
Var mı kine?... YOKK!

Buradan hareketle, nasıl ki kargaya yavrusu kuzgun görünüyorsa, insana da doğduğu, yaşadığı şehir en güzeli görünür, güzelliğini, eşsizliğini çalar, söyler. Yüzlerce, binlerce örneği var bunun. Kimi yöresel kalmıştır, bilinmez; kimi Miriam Makeba’nın Johannesburg’a mahsus ‘Pata Pata’ dansı ve coşkusunu anlatan parçası gibi, bir sürelik parlamış, ama müzik tarihi içinde kaybolmuş, unutulmuştur.

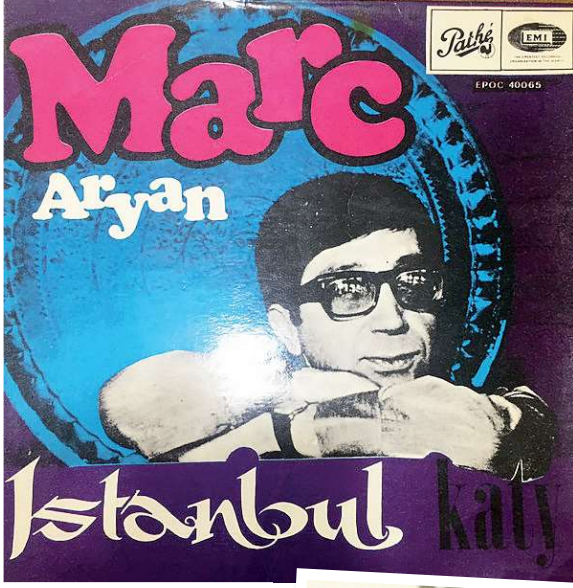
Gel gelelim bir de eğri oturup doğru konuşacaksak, öyle şehirler vardır ki insanı şair yapar, âşık eder, hüznülendirir, şarkılar yazdırır. Bu duygusal eylemleriyle bizi üretmeye teşvik eden şehirler, kendileriyle bütünleşmiş şarkılarla bölgenin vitrinini oluştururlar. Örneğin, Frank Sinatra’nın meşhur ettiği şarkı ve hayallerini gerçekleştireceği şehir ‘New York, New York’ ya da

Edith Piaf’ın yerlere göklere sığdıramadığı ‘Paris’ gibi, mesela yine New York’un kaybolacak renklerini dile getiren ‘Brooklyn by the Sea’ gibi... Kimi, futbol kulübünün marşı yapar Antonello Venditti’nin ‘Roma, Roma, Roma’sı gibi, kimi Eurovision şarkı yarışmasına sokar 1980’lerin Hollanda şarkısı ‘Amsterdam’ gibi, kimi film müziği yapar Elvis’in ‘Viva Las Vegas’ı gibi... Ve elbette ki, İstanbul gibi!

### Şarkılarda İstanbul

Turizmin yeni-yeni geliştiği yıllarda, insanlar daha bizi keşfetmeden biz olaya tersinden girmişiz. Bizi o kadar rahatsız etmiş ki, İstanbul’un “Konstantinopolis” diye anılması, tutmuş ‘İstanbul, not Constantinople’ adında bir şarkı sipariş etmişiz





1953'de, İstanbul'un fethinin 500. Yılı mü-nasebetiyle. Jimmy Kennedy yazmış, Nat Simon okumuş. Şar-kıda diyor ki: "New York bile bir zaman-lar New Amster-dam'mış, neden de-ğiştirmişlerse, İstanbul da artık Constantinople değil."

Ancak unutmamız ki, Selanik de artık Thessa-loniki ama biz hala Selanik diyorduk, Filibe de artık Plovdiv, Saraybosna da Sarajevo... Ardın-dan da bir 'A Turkish Tale' (Üsküdar'a Gideriken) patlamış Eartha Kitt'in seslendirdiği. Onun da hikâyesini Sunay Akın şöyle anlatıyor: Kırım Sa-vaşı sırasında, İstanbul'a gelen İngiliz Ordusu'n-da, kısa etekli İskoç askerleri de vardır. Halk ara-sında alay konusu olunca, bir İskoç besteci, bu-nun marşını yapar, bir İstanbul külhanisi ise ona güfte yazınca, diğer adı ile 'Kâtibim' adlı melez şarkı ortaya çıkmıştır.

Ancak İstanbul'da yabancıları çeken çok şey ol-malı ki, 1966-69 yılları arasında İstanbul'u sıkça ziyaret eden Marc Aryan, 'İstanbul İstanbul' ad-lı şarkısında Boğaz'ın mavî sularında sevdiğinin yüzünü arar. Sonra da İstanbul'da konser furya-sı dinince, uzunca bir ara verilir. Ta ki, 1998'de Brooklyn Funk Essentials'ın 'İstanbul Twilight'ı, Brazzaville'nin 'Bosphorus'u, Morrissey'in çın-layan ezan sesleri ile başlayan 'İstanbul'u, Franz Ferdinand grubunun ise "Ben İstanbul'a uçuyorum" dediği 'Lucid Dreams'i yapıldığı kadar.



## Türk Müziği'nde İstanbul

Ancak İstanbul sevgisi, uzun yıllar boyun-ca *Türk Müziği* bestecilerinin beste ve güfte-lerinde zaten yankılanmaktadır. Yer darlığı nedeniyle sadece çok bilinenleri sayacağım, farklı makamlarda ve farklı konularda kâh sevdadır ilhamı veren:

\* Rıza Bey'in Mahur makamındaki bestesi ve bugün hala müzikli eğlencelerimizin ol-mazsa olmazı, Beyoğlu'nda gezersin,

\* Yesari Asım Arsoy'un Sultaniyegâh eseri, Biz Heybeli'de her gece mehtaba çıkardık,

\* Anonim - Ada sahillerinde beklî-yorum.

Kâh şehrin güzelliğidir:

\* Sana dün bir tepeden baktım Aziz İstanbul'u sesi ile ölümsüzleştiren Münir Nurettin,

\* Yine Münir Nurettin, bu sefer Yok başka yerin lütfu ne yazdan ne de kış-tan, Bir tatlı huzur almaya geldik Ka-lamış'tan,

\* Beyoğlu'ndan çıktık sandık selamet, Galata'ya vardık koptu kıyamet diyen

Tolga Çandar'ın Yangın olur biz yangına gi-deriz'i,

\* Emel Sayın'ın cilveli okuyuşu ile özdeşleş-miş, Hisar, Kuruçeşme, sahil boylu mu? Ar-navutköylü mü Ortaköylü mü? Kız sen İs-tanbul'un neresindensin?





## Türkçe Pop'ta İstanbul

Türk Pop Müziği de ihmal etmez İstanbul'u! Mesela M.F.Ö'nün *Bu sabah yağmur var İstanbul'da'sı*, örneğin Athena'nın *İstanbul'u*, Edip Akbayram'ın *Bekle bizi İstanbul'u*, Sezen Aksu'nun *Ah İstanbul İstanbul olalı'sı*, Teoman'ın *İstanbul'da sonbahar'ı*, Sertab Erener'in *İstanbul'u...*

M.F.Ö.

ekmek aramaya gitmiştir ta oralara! Bir başkasına da tellal gezmiştir şehirde, 'Ferman mi doydı ot Stambola' (Stambol'dan ferman geldi bana). Yahu bırakın şarkıları, türkülerini, Bulgar milli marşında bile "Güneş Vitocha Dağı'nı altın rengine bürütürken Tsarigrad'a doğru yansıyor" sözleri yer alır! "Müziğin vatanı yoktur" der Chopin, "onun vatanı tüm evrendir." Nitekim İstanbul'un tüm renkleri, İstanbul'u İstanbul yapan tüm unsurları sadece güfteleriyle değil, besteleriyle de ortak makamlar, ortak ezgiler yarattılar. Bir laterna geçmişi vardır mesela İstanbul'un, Giuseppe Turconi'nin getirmiş olup atölyelerini kurduğu. Buradaki çoğunluklu Rum ustalardan çıkan müziklere Politika (İstanbul şarkıları) veya Tatavliana

### Türkülerde İstanbul

Türkülere bile konu olur İstanbul: Balıklı Ethem'in yakalanıp Üsküdar cezaevine sevki sırasında yaktığı Bayati makamındaki İstanbul'dan Üsküdar'a yol gider -yandım çavuş yandım ben senin elinden, çok sallanma kasatura da fırlar belinden- ezgisi ile az mı coşup oynamışızdır? Ancak, İstanbul'un çok köklü bir tarihi vardır ve uzun yıllar bölgenin en gözde ve en çok renkli şehri olarak, komşu ülkelerin de şarkılarında yankılandığı görülür. Nitekim bir Hırvat şarkısında âşık, sevdiği kadına 'Ljepota ti Carigrad valjase' - Güzelliğin Tsarigrad'la eşdeğer, demektedir. Tsarigrad (krallar şehri), Slavların İstanbul'a verdiği addır ve hala dillerinde öyle bahsederler.

Bulgarların 'Güzel Milka'sında Milka adındaki kız öyle güzeldir ki, namı Tsarigrad'a yürümüş, hem de çarşısını bürümüştür! Öte yandan 'Ah bre Elke, Ah be beyaz bulgar kızı', yüksek çardaklarda otururken, görmedin mi Tsarigrad'ın yandığını, yandı Padişahın ahırları, yandı bağlı üç yüz at!... İstanbul zenginlik timsalidir ayrıca. 'Stoyan Stanbul'a gitti'de Stoyan karısını yalnız bırakıp



Vitocha Dağı

"Müzik eğitimi için kuralları öğrenmelisiniz, müzik yapmak içinse kuralları unutacaksınız." - Nadia Boulanger

(Tatavla ezgileri) dendi. Kasapiko'su (kasap havası) örneğin çok eski olup Arnavut havası olarak da bilindi ve Arnavut 'kasap oğlan'ların Paskalya'da dans ettikleri figürlerle yerleşti.

Bu geleneksel ezgiler asırların içinde köklendi. 18. yüzyıldan itibaren halkların kentleşmesi ile Rum, Ermeni, Yahudi, Bulgar, Rus, Kürt, Türk geleneksel müziği kaynaşarak bir çeşit "Urban music" (kent müziği) denilen türü yarattı. Onun içindir ki, bazı ezgileri her millet sahiplenir, ve senin-benim çekişmesi yaşanır, aynen 'Arabas Perna' (Araba geçiyor) - 'Entarisi ala benziyor'daki gibi. Oysa müzik daima insanları birleştirici bir unsur olmuştur.

### Sefarad şarkılarında İstanbul

Sefarad Yahudileri Osmanlı'ya geleneklerinin yanında müziklerini de getirdi. Epik temalı Romanse'ları burada, zaman içinde başta Türk Sanat Müziği ve Balkan Müziği olmak üzere, çevredeki müzik kültüründen etkilendi ve kendine özgü bir müzik türü haline geldi. Kantikas denilen şarkılarla hikâyeler anlatılır, dedikodu yapılır, acılar paylaşılır ve herkes bu müzikal dünyada kendine bir yer edinir. Ladino dilindeki parçalardan 'Los Kaminos de Sirkeci'de (Sirkeci Yolları'nda) oğlan kıza: "Morena tu, moreniko yo, ven mos espoza-remos - Sen esmer, ben esmer, gel evlenelim," diyor. 'Bre Sarika Bre'de sevdiği kıza ayartmaya çalışan genç, "Ben sana Unkapanı'ndan ayakka-bı, Cibali'den çizme alırım" diyor. 'En Estambul Aviya'da ise İstanbullu bir Yahudi kızını evermek isteyen annesine karşı arkadaşı uyarıyor: "Aman uzman, te azeras pishman" (Aman uzman, pişman olursun) müziği bir yana, güftede yer alan Türkçe sözcükler ne ilginç değil mi?

1900'lerin başlarında, zamanın popüler melodilerinin üzerine

Ladino sözler yazmak modaydı. Dolayısıyla birçok Türk Sanat Müziği parçasının Ladino sözleri de mevcut. Örneğin "Hatırla Ey Peri" ya da "Bekledim de Gelmedin" gibi... Yetmedi, Yahudi bestecilerin Ladino

ve Türkçe sözlü eserler bestelemeleri Osmanlı Yahudilerinin geniş toplum ile ne kadar uyum ve yakınlık içinde olduklarının göstergesidir. Moşe Faro gibi, Tanburi İzak gibi, İzak Varon gibi.



"Müziğin vatani yoktur" der Chopin,  
"Onun vatani tüm evrendir."



### Ermenilerde ve Rumlarda

Ermeni cemaatinin müziği, aldığım bilgiler uyarınca, Türk Müziği'nden geniş çapta etkilenmiştir. Ortak makamları, ortak çalgıları kullanmışlar; besteciler vermişlerdir Tatyos Efendi gibi, Nikagos Ağa gibi. Ancak İstanbul'u konu alan şarkı konusunda bir bilgiye ulaşamadım. Oysa ki Rumların sayısız şarkısında İstanbul işlenmektedir. Hepinizin bildiği, Yeni Türkü'nün de Türkçe sözlerle tanıttığı 'Yedikule' zindanlarından "Suçum ağır değil ama demirler ağır" diye sesleniyor mahkûm! Yine ezgisi hepimize aşına 'Mes tou Vosporou ta Stena'da, Boğaz kıyılarındaki Yani ile Mehmet yan yana oturmaktayken bir türlü barışı yakalayamadıklarından yakınıyor Yani: "Sen Türk'sün ben de Rum, ben de bir milletim, sen de bir millet, ben İsa diyorum, sen Allah, yine de ikimiz ah ile vah."

Anonim bir eser: 'Ehe gia Panta gia' (Selam, daima Selam olsun) ise, İstanbul'u topyekûn tarif etmiş:

Galata'da şarap içip, Beyoğlu'nda sarhoş olacağım,

Ve Yedikule'nin içinden kız seveceğim. Yedikule ve Tarabya, Tatavla ve Yeniköy Esas bunlar İstanbul'u güzelleştiren dört köy!

"Şarkı söyleyen şer düşünmez" derdi anne-annem! Barış içinde hep birlikte şarkı söyleyebileceğimiz günlere o halde!

Sevgili Karen Şarhon'a katkıları için teşekkürlerimle.

# Bodrum masalı

**Bodrum bizi dört gün misafir etti. Ama ne misafirlik, ne ağırlama. Yolda giderken çevirip Balıkcı'nın hatırını sordular; nasıl tanıştığımızı, neler konuştuğumuzu defalarca anlattırdılar.**

**L** 961 yazıydı. Çocukluğumuzdan beri ar-kadaş olan biz üç delikanlı, daha önce yurt dışına çıkmışlığımız, bir evvelki yaz Marsel'le bir ayı aşkın süreyle Avrupa'da turladığımız halde kendi ülkemizi yeteri kadar tanımadığımızı düşünerek uzun bir Akdeniz gezisine çıkmaya karar vermiştik. En yaşlıları ben 20'sinde, Mehmet (Bürge) 19'unda, kafa yapısı ve davranışlarıyla her zaman yaşından olgun Marsel (Meşulam) 16'sındaydı. Hiç şaşırmanın, o yıllarda aileler çocuklarına çok daha fazla gü-

venir, ilkokul öğrencilerinin İstanbul içinde gezinmelerini, üniversitelilerin de yurt dışında kendi başlarına seyahat etmelerini doğal karşılardı.

Her neyse, Deniz Yolları'nın tarifeli seferiyle

Antalya'ya gitmiş, karadan Side ve Alanya'ya kadar uzandıktan sonra yine kara yoluyla, çoğunlukla otobüsle, bazen de minibüs ve hatta otostopla kıyı kıyı Akdeniz'den Ege'ye doğru yola koyulmuştuk.

O henüz bozulmamış doğadan, pırl pırl türkuaz rengi sulara yüzmekten, Eğirdir Gölü'nün o benzersiz tatlı su levreğini tatmaktan müthiş keyif alıyorduk amma, hâlâ Marmara'nın billur sularında yüzebilen İstanbul çocukları olarak asıl amacımız sadece yüzmek değil, medeniyetlerin beşiği Anadolu'nun Antik tarihiyle de tanışmaktı. O yıllarda, doğa ve tarih turizmi kavramları bilinçlenme aşamasında bile değildi. Hierapolis henüz, Denizli travertenlerinin tepesinde açılmış 10 metre çapında bir çukurdu. Ara Güler'in 1958'de tesadüfen keşfettiği Geyre'deki kalıntılardan Afrodisias'ın, küllerinden yeniden doğan bir Anka kuşu gibi çıkacağından kimsenin haberi yoktu. Yine de yol boyunca çok sayıda tarihi eser keşfederek İzmir'e kadar varmıştık. Selçuk'ta Efes'i gezdikten sonra İzmir'e gidip gemiyle eve dönecektik.

## *Cevat Şakir ile Efes'i yaşamak*

Minibüsle ulaştığımız Selçuk'ta en büyük eğlencemiz, akşamları ahşap döşemelerin aralıklarından pişti oynayanları izlemek olan bir kahvenin üst katında konakladık.

O zaman bile büyük bir alana yayılmış olan Efes için 2-3 gün ayırmıştık. İlk gün sabah erkenden Antik kente girdik. Beş on metre ötemizde,

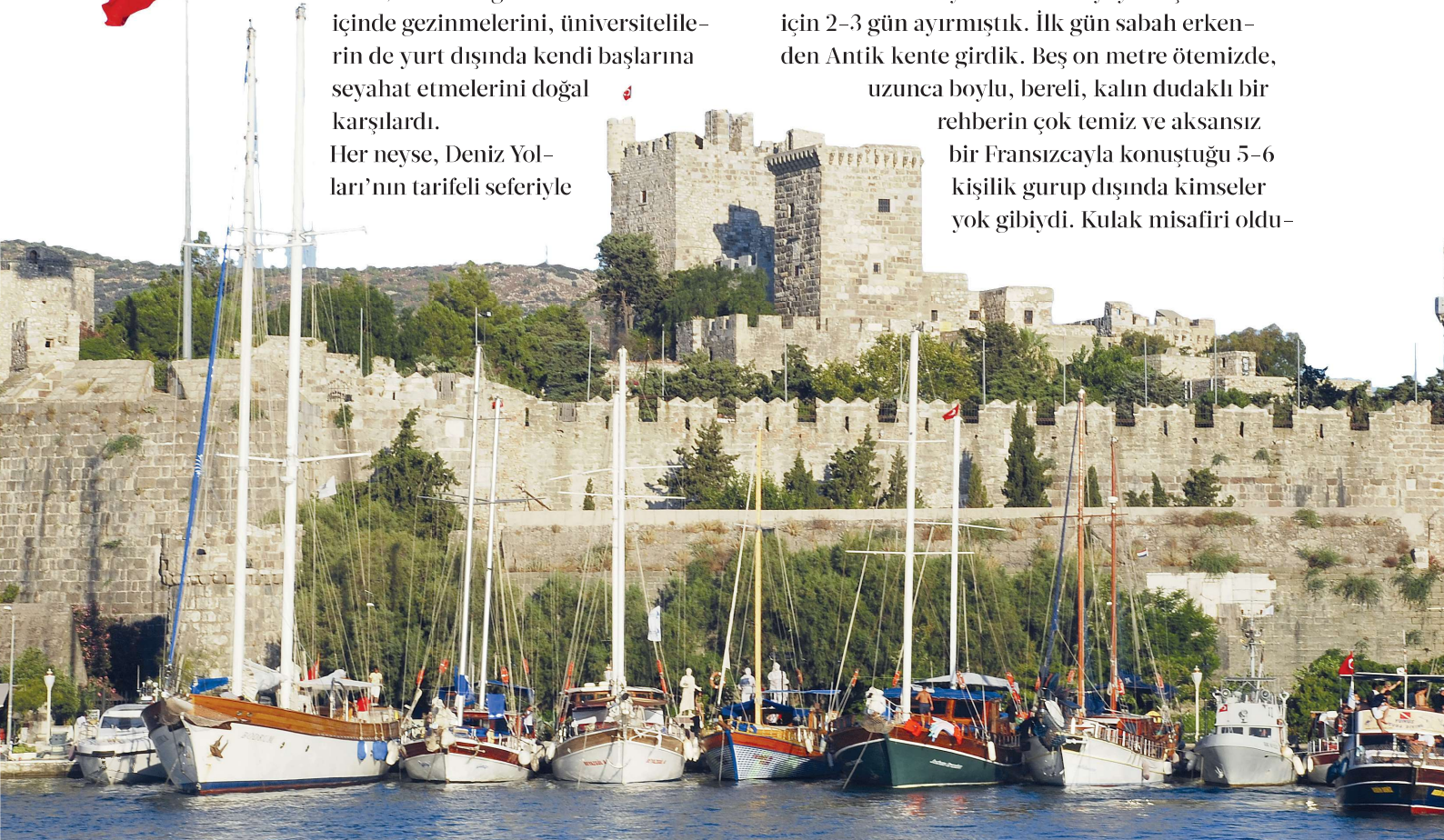
uzunca boylu, bereli, kalın dudaklı bir

rehberin çok temiz ve aksansız

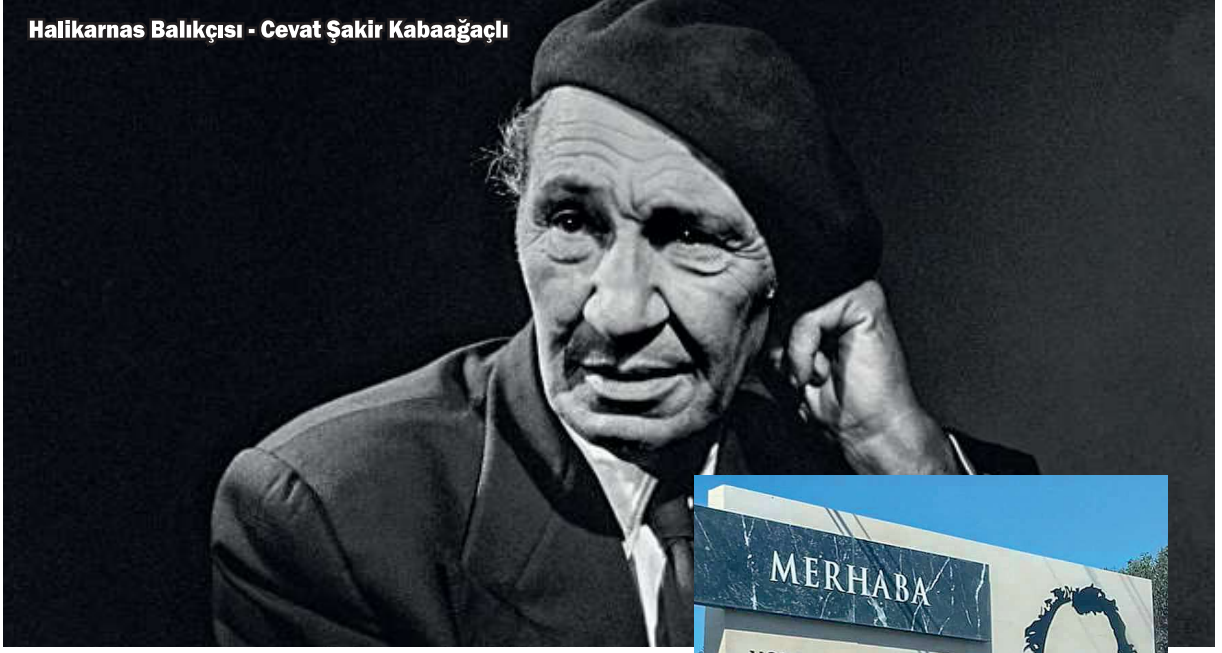
bir Fransızcayla konuştuğu 5-6

kişilik gurup dışında kimseler

yok gibiydi. Kulak misafiri oldu-







ğumuzu fark eden rehber, yüksek sesle “Gençler, Fransızca biliyor musunuz?” diye sordu. Ben Saint Michel mezunuydum, Mehmet Saint Joseph’i bitirmişti, Marsel’in evinde Türkçe ve Fransızca eşit ağırlıklı konuşulurdu; “Evet” dedik. Rehber, İstanbul’dan üç üniversiteli genci guruba katmak için Fransızlardan izin istediğinde, hiç nazlanmadan “evet” dediler.

Rehberimiz “Adım Cevat Şakir” dedi. Hem Türk hem yabancı yazarları bol bol okuyan bir nesilden olmamıza karşın, belki hâlâ yasaklı olduğundan, belki de bir tür mahalle baskısı oto sansürü sebebiyle Cevat Şakir’i hiç duymamıştık. “Abi, hangisini tercih edersin?” diye sorduğumuzda “Fark etmez” dediğinden, kimi zaman Cevat Abi, kimi zaman Şakir Abi oldu bizim için.

O gün biz Efes’in ancak yarısını gezebildik. Ama ne gezmeye! Mermerli yolun iki yanındaki çift katlı yapılar anlatıldıkça var oldular, yolun sonunda ovayı değil, deniz üzerindeki tekneleriyle limanı gördük biz. Yunanlılarla Senato’da tanıştık, hammamda beraber yıkandık!

Ertesi gün, daha kapılar açılmadan onları bekliyorduk. Tabii ki, Efes’i gezmek değil yaşamak için o gün de yetmedi. Yıllar sonra Celsus Kütüphanesi’nin görkemli kapısı ayağa kaldırıldığında ya da Zengin Evleri restore edildiğinde sadece bir “dêjà vu” duygusuyla baktım onlara.

### **Birlikte akşam yemeği**

Efes gezisi üçüncü günün sonuna doğru bitti. Fransızlarla vedalaştıktan sonra, bizden en ufak bir maddi karşılık almayı devamlı reddetmiş olan rehber abimizi zar zor ikna ederek, bizimle erken bir akşam yemeği yemeye davet ettik.

Keyifli sohbetimizde, bir aydan fazladır yollarda olduğumuzu, neler gezip neler gördüğümüzü anlattık. Artık eve döneceğimizi söylediğimizde, “Olamaz” dedi Cevat Şakir, “Benim Bodrum’umu görmeden dönemezsiniz.”

O yıllar eğitimli kesimin bile ülkenin cahili olduğu yıllar. İzmir’de oturan rehberimizin nedense bize evinin bodrumunu göstermek istediğini sandık önce. Uzun yıllar yaşadığı bir kıyı kasabasından bahsettiğini anladığımızda, biraz da yol yorgunluğundan yan çizmeye niyetlendiğimizi hissetti ve “Üç gündür, Abi borcumuz ne” diye diye başımın etini yediniz. “Borcumuzu mu ödemek istiyorsunuz? O zaman Bodrum’a gideceksiniz!!” dedi.

Çaresiz kabul ettik tabii ki. “Ben ayarlarım. Siz bu gece yatın, yarın erkenden buluşalım...” diye ekledi.

### **Ve Bodrum...**

Sabah Selçuk otogarında sarılıp öpüşüp ayrılmadan önce bizi bir otobüse bindirdi. Hani şu geçenlerde kapanan Varan firmasının, ilk reklamlarındaki Nuh-u Nebi’den kalma burunlu otobüslerden birine. O yokuşlu, virajlı daracık yollarda Selçuk’tan



Erdoğan Mitrani, Turgut Reis'te  
"Balıkçı"nın büstü önünde

Bodrum'a 7 saatte gidebildik. Yokuş çıkarken otobüs çekmediğinden her rampada yolcular iniyor, rampa bitince tekrar biniyorduk. Otobüs uçurum kenarındaki virajları sol tekerlekler üzerinde sağ tekerler havada, alırken, "Ölürse sadece şoför öl-sün" mantığıyla, deniz kenarındaki dar virajlarda da inmek zorundaydık.

Akşama doğru nihayet, içinde iki köhne otobüs daha olan, girişinde otogar yazan avluya varabildik. Otogardan bize deniz kıyısındaki kahveye gitmemiz söylendi.

Sanmayın ki, kahvede hoş karşılandık. Şöyle bir yarım ağızla selamımızı aldıktan sonra, "Burada otel de pansiyon da bulamazsınız, siz en iyisi bir saate kadar kalkacak otobüsle Marmaris'e gidin" dediler. "Biz zaten oralardan geliyoruz" deyince, "Yarın geldiğiniz otobüsle geri dönersiniz o zaman" cevabını aldık.

"Benim Bodrumlum biraz vahşidir" demişti rehberimiz. "Sizi hoş karşılamazlarsa, mutlaka 'Bizi Balıkçı gönderdi' deyin" demişti. Biz de, çokbilmiş bir tavırla "Tamam" demiş, elin Bodrumlu köylüsünün Balıkçı lafı ettiğimizde bize mabadiyla geleceğini de düşünmüştük tabii ki.

Ama şimdi, neresi olduğunu bilmediğimiz kayıp bir yerde, geceyi bile nerede geçireceğini bilmeyen üç istenmeyen adam olarak son çaremizdi, "Ama bizi buraya Balıkçı gönderdi" demek. Bu anıları onlarca defa anlatsam da o sihirli formülden sonra yaşadıklarımızı hatırladığımda tüyle-rim diken diken olur.

### **Sihirli sözcük: "Balıkçı"**

'Balıkçı' sözcüğü bütün kahveyi ayağa kaldırdı.

Biz 5-10 dakika içinde kendimizi bir evde bulduk. Bakır termosifonlarda odunlar çıtır çıtır yanarken, işlemeli dolap kapakları açıldı, yer yatakları, sakız gibi çarşaf, renk renk örtüler çıktı ortaya. Bodrum bizi dört gün misafir etti. Ama ne misafirlik, ne ağırlama. Yolda giderken çevirip Balıkçı'nın hatırlarını sordular; nasıl tanıştığımızı, neler konuştuğumuzu defalarca anlattırdılar. Her gece başka bir evde yiyip içip yattık, her sabah mü-kellef kahvaltılar yaptık. Her öğlen karnımızın acıktığını sanki fark etmişler gibi bir evin kapısı açılıp yemeğe çağrıldık. Bir defa yemek yeme gaffetinde bulunduğumuz minik lokantada hesap ödemeye kalktığımızda bize çok ama çok darıldılar. Barışmak için lokantada iki kez daha yemek yedik, tabii ki "Borcumuz ne?" diye sormadan. İki kez süngerci teknelerine takılıp, yakınlardaki her biri birer akvaryum olan koylarda bol bol yüzdük. Kale henüz yıkıntı hâlindeydi. Süngere çıkılmayan günler kalenin kıyısından denize dalar, şimdi yat limanı olan, dibinde Antik sütunlar yatan o koyun berrak türkuaz rengi sularında gün boyu yüzerdik.

Telefon bağlantısı çok zor temin edildiğinden, bir defa konuşabildiğimiz evlerimizde bizi merak etmeye başladıklarından korkarak beşinci gün, o antik otobüsün bir model eskisiyle İzmir'e hareket ettik. Arkamızda kalplerimizi ve defalarca sarıldığımız bir dolu insanı bırakıyorduk.

### **Bodrum'la aşk**

Böyle âşık oldum ben Bodrum'a. 1970'lerde arkadaşlarım, eşim, sonra kızım, sonra da torunlarım ile tekrar tekrar geldim. Artık 1-2 konser dışında merkeze pek uğramıyorum. Her yaz 60 küsur yıllık kadim dostlarım Rezzan ve Mehmet Soyarslan'ın Geriş tepesindeki evlerinde uzunca bir süre kalıyorum. İstanbul'da yaşayan arkadaşım Mehmet Bürge'yi pek göremiyorum ama dünyanın en önde gelen Alzheimer otoritelerinden Marsel Meşulam ve dünya tatlısı eşi Sandy her yaz bize katılıyorlar.

Ya Balıkçı... Onunla bir daha yüz yüze gelme fırsatım olmadı. Tabii ki, kim olduğunu, neler yaptığını öğrendim. Kitaplarını okudum.

Ve geçen yaz. Turgut Reis'te bir klasik müzik konserine doğru giderken marinada o kocaman büstü çıktı karşıma. Efes'te yapmayı akıl edemediğimi Turgut Reis'te yaptım. Onunla bir resim çektim. Aradan nerdeyse 60 sene geçmiş. Artık nerdeyse aynı yaştayız. Ama şimdi bile o resme baktıkça anlattığı o Efes'i yaşıyor, o sütunlu koyun, türkuaz sularının serinliğini hissediyorum.



A SOPHISTICATED BOUTIQUE HOTEL



## The Turkish Delight

A sophisticated boutique hotel nestling on a hillside in Kalkan Bay. Each step you take offers a picture perfect view of the Lycian Coast and divine Turkish Mediterranean... Offers 13 rooms and suites, each with unique personality and two elegant villas.

## Unique Location

Villa Mahal is located in the bay of Kalkan, in South West Turkey on the Lycian coast. Largely thanks to its impressive coastline, fabulous beaches and multitude of historical sites.



## Explore the Turkish Riviera

We are very happy to introduce our guests the exclusive experience of exploring Turkish Riviera, enriching your memorable Villa Mahal stay. Taking you beyond Kalkan to sail around the beautiful and unspoilt coastline of the Mediterranean from the luxury deck of our Dufour Grand Large 52 Sail Yacht, combined with Villa Mahal service.



For more information please visit our website

[www.villamahal.com](http://www.villamahal.com)

# Balaban'ın ardından

“Sen beni çıraklığa kabul ediyor musun?”

“Sen beni ustalığa kabul ediyor musun?”

**B**u diyalog Nazım Hikmet ile İbrahim Balaban arasında, Bursa Cezaevi'nde, Nazım'ın henüz bir delikanlı olan Balaban'ın resim sanatına duyduğu ilgiyi gördüğü zaman geçiyor. Çocukluğundan beri kendi kendine resim yapan Balaban, cezaevinde karşılaştığı büyük şair Nazım Hikmet'in desteğiyle, yaşamını ressam olarak sürdürmeye karar veriyor. Bu isabetli karar Balaban'ın Türk Resim'i'nin önemli ressamların arasında yer almasını sağlıyor.

Almelek Sanat Galerisi'ni açmadan önce aile koleksiyonumuza ilk aldığım eser, Balaban'ın sıkça kullandığı, *tarla süren köylüler* konulu tablosuydu. Galeri açıldığında da ilk ziyaret ettiğim ressamlar arasındaydı. Onu, o dönem oturduğu Büyükdere'deki evinde ziyaret etmiştim. O zaman beni çok etkileyen bir şey söylemişti: “Ben güneş doğunca kalkarım, çalışmaya başlarım, akşam hava kararınca yatarım.”

Köyünde öyle alışmıştı yaşamaya, şehir hayatında da vazgeçmemişti alışkanlıklarından. Son derece doğal bir insandı. Daha sonraki yıllarda taşındığı Cihangir'deki evinde, salonun ortasındaki piknik tüpte demlediği çayı ikram etti. Köyünden gelen balı, elimizle kopardığımız ekmeğe sürüp yedik. Bu doğallık ve gerçekçiliği, yaptığı resimlerinde de görüyoruz. Kendisini birkaç kez galerimizdeki sergilerde ağırlama şansım oldu. Askeri Müze'deki 20. yıl sergimize de iştirak etti.

Balaban, Nazım Hikmet ile hapse geçirdiği 7 yıl içinde, resim sanatının yanı sıra edebiyat, sosyoloji, ekonomi, politika gibi birçok alanlarda bilgi edindi. Edebiyat çalışmalarını *Forum* ve *İmce* dergilerinde yayımlandı. Balaban 1990 yılında İnsan Hakları Onur Ödülü'nü, 1998 de Truva Sanat Ödülü ve 1999 da GESAM Ödülü'nü aldı. Nazım Hikmetli günlerini *Şair Baba* ve *Damdakiler* adlı kitaplarında anlattı. Nazım Hikmet de, onun *Bahar* adlı tablosundan etkilenerek “İbrahim Balaban'ın Bahar tablosu için” şiirini, ayrıca *Mah-*



Bursa Cezaevi, İbrahim Balaban ile Nazım Hikmet

*pushane Kapısı* tablosu ve *Harman* adlı tabloları için de birer şiir yazdı.

Balaban'ın samimi ve renkli bir anlatımla, Anadolu insanının yaşamından ve halk efsanelerinden yola çıkarak kurguladığı resimleri, her zaman çok ilgi görmüştür. Sanatçı bir röportajında, gazetecinin sorduğu, “Resimlerinizin tarzını soran oldu mu?” sorusuna bakın ne cevap vermiş: “Oldu tabii. Sürrealizm diyemediler, kübizm diyemediler. Nazım bir isim vermişti. *Balabanizm...*”

Büyük şairimizin ismini verdiği oğlu Nazım, babasının yolundan giderek, “*Sanat yaşamın izdüşümüdür*” kuramından hareket ederek onun gibi toplumsal gerçeklere dayanan resimler yapıyor. Baba oğul şimdiye kadar birçok ortak sergide buluştular.

Balaban 98 yaşında hayata veda etti. Çok sevdiği Bursa'daki Seçköy köyünde ailesi ve sevdikleri tarafından uğurlandı. Bıraktığı 2.000'den fazla tablosu ve 11 kitabı ile büyük Usta hep aramızda yaşayacak. Onu her zaman sevgi ve saygı ile anıyorum...



“Mahpushane Kapısı”

## İbrahim Balaban'ın 'Bahar' Tablosu İçin

İşte seyreyle gözüm, hünerini Balaban'ın  
İşte şafak vakti Mayıs ayındayız  
İşte aydınlık:  
Akıllı, cesur, taze, diri, insafsız...  
İşte bulut:  
Kaymak gibi lüle lüle  
İşte dağlar:  
Hem de mavi, hem de serin  
İşte sabah seyranı tilkilerin  
Uzun kuyruklarında ışık,  
Sivri burunlarında telaşları.  
İşte seyreyle gözüm:  
İşte karımları aç, tüyleri diken, ağzı kırmızı  
İşte dağ başında kurdun biri.  
Kendi içinde duymadın mı sen  
Aç kurdun öfkesini sabah vakitleri?  
İşte seyreyle gözüm:  
Kelebekler, arılar...  
İşte kıvıllı kıvıllı devranı balıkların  
İşte bir leylek  
Mısırdan yeni gelmiş.  
İşte bir geyik; daha güzel bir dünyanın hayvanı.  
İşte seyreyle gözüm;  
inin önünde ayı, uyku sersemi henüz  
Sen aklından geçirmedin mi hiç?  
Toprağı koklayarak, aylar gibi dalgın yaşamayı  
Bala, armuda, yosunlu loşluğa yakın,  
İnsanın sesinden, ateşten uzak.  
İşte seyreyle gözüm: sincaplar, tavşanlar,  
İşte kertenkele, işte toşbağa,  
İşte üzüm gözlü eşegimiz, bir ağaç pırl pırl  
Güzellikte insana en çok benzeyen  
İşte çayır çimen:  
Girin içine çıplak ayaklarım.  
İşte kokla burnum:  
Labadalar, ebe gömeçleri.  
Ellerim ellerini, dokunun, okşayın, avuçlayın,  
İşte anamın sütü,  
karımın eti,  
gülüşü çocuğumun.  
İşte sürülen toprak.  
İşte İnsan:  
dağın taşın, kurdun, kuşun efendisi.  
İşte çıraqları, işte poturunda yamalar  
İşte karabasan.  
İşte sağrılarında kederli, korkunç oyuklarında öküzleri.  
On yıl mapusta yattı ama kaybetmedi  
Umudunu Balaban.  
İşte Seçköy'den Ali'nin kızı geliyor al taylarıyla tarlaya.

NÂZİM HİKMET RAN



Balaban'ın samimi ve renkli bir anlatımla, Anadolu insanının yaşamından ve halk efsanelerinden yola çıkarak kurguladığı resimleri, her zaman çok ilgi görmüştür.



FESTTOGETHER  
KÜÇÜKÇİFTLİK PARK '19



Eğlen,  
iz bırakma!  
— 14 Temmuz

## FESTTOGETHER

Dünyadaki tüm büyük festivaller her yıl toplam 20 bin ton atık üretiyor.

Festtogether'in en önemli amacı müziğin birleştirici gücünü kullanarak ekolojik bilinci yükseltmek. Türkiye'de ilk kez yapılan festivalde gün boyu ekoloji, geri dönüşüm, çevre gibi konularla ilgili atölyeler ve paneller de düzenlenecek.

14 Temmuz Pazar / Küçük Çiftlik Park, Maçka



## MİLYONFEST İSTANBUL

2 farklı sahnede 4 günde 40 muhteşem müzisyenin sahne alacağı MilyonFest, İstanbul'da bugüne dek yapılmış en büyük açık hava müzik festivali olma özelliğini taşıyor. Türkiye'nin yepyeni gençlik ve müzik ekranı Milyon TV'den de canlı olarak yayımlanacak festival Milyon Beach Kilyos'ta 4 gün boyunca deniz, kum, güneş ve iyi müziğin adresi olacak.

18-21 Temmuz / Milyon Beach, Kilyos

"Resim yapmak günlük tutmanın diğer bir yoludur." Pablo Picasso

## HAPPY HOUR DENEYİMİ

Happy Hour, 2019 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Türkiye'deki ilk ve tek interaktif deneyim sunan eğlence ve sanat merkezidir. Ayrı ayrı tasarlanmış odadan oluşan bu merkez, sanatı ve teknolojiyi bir araya getirerek ziyaretçilere, sanatın bir parçası olma fırsatı verir. Ziyaretçiler belirli bir sıra halinde tek tek odaları gezerek, her odada farklı bir deneyim yaşarlar. Bu deneyimler sanat eserinin bir parçası olmayı ya da yeni bir sanat eseri oluşturmayı hedefler. Ziyaretçiler bu birbirinden benzersiz odalarda yaşadıklarını fotoğraf ve videolarla unutulmaz bir ana dönüştürürler.

Ağustos sonuna kadar / Happy Hour TR, Beyoğlu

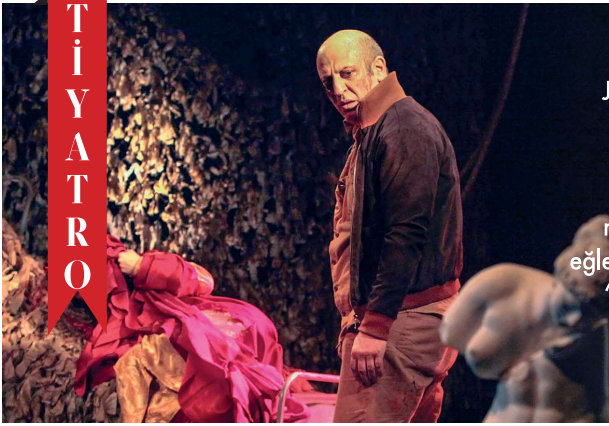


## ASLINA SADIK KALINMIŞTIR

Sizce nesnelerin birer hayat hikâyesi var mıdır? SALT'ın yeni sergisi Aslına Sadık Kalınmıştır, bu sorudan yola çıkıyor. Sergi, tarihi, arkeolojik ya da yakın tarihe ait nesneler, eserler ya da abidelerin birer sanat işine dönüşerek günümüzde ve birbirleriyle bağ kurduğu, iki özel koleksiyondan seçilmiş on beş eserden oluşuyor. Sergi, nesnelerin sanat üretimi ve izleyici etkileşimiyle ortaya çıkan yeni anlamlarına da bir bakış atıyor.

18 Ağustos'a kadar SALT, Beyoğlu





## MADDE 22

Joseph Haller'in kaleme aldığı ve kara komedi klasikleri arasında gösterilen "Madde 22" ile II. Dünya Savaşı sırasında İtalya'da konuşlanmış bir Amerikan üssüne yerleşiyoruz. Bombardıman subayı olan Yossaryan'ın nefessiz bir yıkımın içinde arkadaşları ve komutanlarının eğlence kaynağına dönüştüğü hikâyesine tanıklık ediyoruz. "Madde 22" savaşın tam ortasında sınırları değil, aklını korumaya çalışan Yossaryan'ın hikâyesini anlatıyor.

11 Temmuz Perşembe 21.15 / Enka Açık hava, İstinye

## AKBANK GÜNÜMÜZ SANATÇILARI ÖDÜLÜ SERGİSİ

**AKBANK 37. GÜNÜMÜZ SANATÇILARI ÖDÜLÜ SERGİSİ**  
AKBANK 37<sup>th</sup> CONTEMPORARY ARTISTS PRIZE EXHIBITION

**SERGI**

**Sanatçılar / Artists**  
Ahu Akgın Aygül  
Gemal Tunçelik  
Coşkun Vero Kılıçoğlu  
Dilana Özdemir  
Egemen Tunçer  
Engin Uner  
Hortika Bara Okuy Mısıklı  
Huzel Ünal  
Kadir Kayserioğlu  
Lara Labay  
Lütfiye Aras  
Meltem Kocaeli  
Merve Varol  
Nurcan Şahin  
Osman Sadi Temizel  
Özge Yıldız  
Semaç Başar Vidas  
Semaç Başar Ak  
Süper Hürmet  
Uluk Aydın

**28 Haziran – 31 Temmuz 2019**  
**June 28 – July 31 2019**

**Açık Hava Perşembe**  
Melih Gürgün

**AKBANK SANAT**

Akbank Sanat'ın çağdaş sanata en büyük katkısından biri kuşkusuz ki 37 yıldır sürdürdüğü, genç sanatçılara destek olmaya ve görünürlük sağlamaya yönelik Günümüz Sanatçıları Ödülü ve Sergisi. Jürinin değerlendirmeleri sonucunda sergilenmek üzere bu yıl 21 sanatçının eseri seçilmiş ve tüm bu işler sergide gezilebilecek.

31 Temmuz'a kadar  
Akbank Sanat, Beyoğlu

## CEMİL TOPUZLU AÇIKHAVA KONSERLERİ

Her sene bütün İstanbul'un beklediği açık hava konserleri başlıyor. Elektronik müzikten pop'a, rock'tan türk sanat müziğine beklenen tüm sanatçılar açıkhavanın büyütlü ortamında konser vermeye hazırlanıyor.

Türkiye'nin en ünlü sesleri bu sene de unutulmaz şarkılar ve şovlar eşliğinde İstanbullulara yine Harbiye'de anılarla dolu geceler yaşatacak.

Temmuz-Ağustos / Açık hava, Harbiye



## EVGENY GRINKO

İlk bestesini 16 yaşında iken üyesi olduğu bir punk grubu için yapan Grinko, bestelerini bu zamanda dinlediğinde kendisine ait olduğuna inanmasa da punk onun için müziğe ilk adım. Piyano ile klasik müziğe geçmesi ise 24 yaşında minimalist müziğe duyduğu merakla

ve piyano çalmayı öğrenmesiyle başlıyor. Moskova'nın yakınında Zhukovsky adlı küçük bir kasabadan çıkan fakat kısa sürede adını tüm dünyaya duyuran genç piyanist, geniş bir keman ailesi ve akordeoncu 5 müzisyen ile sahne alıyor. Evgeny Grinko, konserlerinde piyano haricinde gitar ve davulda da hünerlerini gösteriyor.

16 Ağustos Cuma 20.00  
Açık hava, Harbiye



## CAMERISTI DELLA SCALA &amp; DANIEL LOZAKOVICH

18 yaşındaki Daniel Lozakovich'in şimdiden kırk yıllık solistlere parmak ısırtacak bir kariyere sahip olmasını Le Monde gazetesi tribünlere oynamaktan özellikle kaçınmasına bağlıyor. Lozakovich'in nefes kesici bir tekniğe sahip olmasına rağmen, pek çok virtüözün aksine yorumlarında dinleyicileri etkilemek için tekniğine değil, müziğin kendisine vurgu yaptığı söyleniyor. Lozakovich'in İstanbullu müzik-severlerle ilk buluşmasında Menuhin ile kıyaslanan Bach yorumlarıyla ve operanın mabedi sayılan La Scala Tiyatrosu'nun orkestrası ile tanışacaksınız.

8 Temmuz Pazartesi 20.00 / Aya İri, Sultanahmet

# Bu MOLA, ÇOK MODA!

Ara verme anlamına gelen “mola” ile belirli bir süre etkin olan toplumsal beğeni anlamına gelen “modanın” aslında tek ortak noktaları kelimelerinin ses benzerliği değil... Bu sayfalarda; soluksuz koştuğumuz hayatımıza kısa bir “mola” verirken; en beğendiklerimizi, nam-ı diğer en “modayı” yanı başımıza alıyoruz.

**7 rakamının şans, sihir ve kudreti ifade ettiğini biliyor muydunuz? Yılın 7. ayı Temmuz olduğu üzere, bu ayın en keyifli, serin ve belki de “sihirli” molalarında duraklamak ve elbette belki de bize “şans” getirecek moda notlarına birlikte göz atmaya hazır mısınız?**



## Mola

Sizin için hobi sadece boş zamanlarda yapılan işler midir? Benim için de öyleydi, ta ki her gün denize gireceğimi tümet ederek gittiğim bir tatilde, hava muhalefeti sebebiyle yapabileceğim tüm “hobilerle” tanışana kadar. Böyle bir tatil anımda taş boyama sanatını deneyimleme fırsatı buldum.

Pırl pırl boyanmış, renk renk taşları gördüğümde nasıl yapılacağını gözümde büyütsem de kolları sıvadım ve adım adım önerilere kulak verdim. Doğru taşı seçmek, temiz olmasını sağlamak ve daha sonra ne çizeceğinize karar vererek kurşun kalem ile üzerinde



## Mola

Sanırım 10 sene önce, Alaçatı'nın meşhur buzlu badem satan seyyar satıcısının tabelasının Facebook üzerinden “post” edildiğini gördüğümde oldukça şaşırmıştım. “Yaşamak gerek madem, yemeli buzlu badem!” diyordu tabelada. Siz bu anonim cümlemin anlamını düşünürken ben de size İzmirliğin, özellikle yaz akşamlarında anason kokulu sofralarının baş tacı olan buzlu bademi ile tanıştırayım.

Dışı altın sarısı, içi süt beyaz olan ve buz üzerinde servis edilen buzlu badem, gerçek bir protein deposu olarak sağlıklı bir buluştur. Her ne kadar günde bir avuç tüketmek yeterli olsa da bir avucun asla yetmediği, yedikçe yiyesi gelinen tatlı mı tatlı bademdir.

Bakır, demir, çinko, kalsiyum, potasyum, Omega-3 ve daha pek çok vitamin ve minerali bünyesinde barındıran buzlu bademi siz de evde hazırlamak isterseniz, tuzsuz ve kavrulmamış çiğ bademi bir saat kadar sıcak suda bekletmeniz gerekmektedir. Kabukları yumuşayınca, nemli kalması ve daha kolay soyulması için buz dolu bir tabağın üzerinde servis edebilirsiniz. Afiyet, şifa olsun...



denemek başlangıçta önemli adımlardır.

Sonrasında ister akrilik boya kullanarak fırçayla, isterseniz sadece keçeli kalemle desenlerinizi çizebilirsiniz. Sanat eserinizin tamamlanmasının ardından uzun ömürlü olması için vernikleme işlemi yapmanız gerekmektedir.

Boyanmış taşlarınızı kâğıt ağırlığı olarak kullanabilir, masa süslemesinde konumlandırabilir veya sevdiğinize hediye edebilirsiniz.

Favori desenim, üzerinde 7 adet benek olan uğur böceği olsa da, farklı desen ve tasarımlar için arama uygulaması Pinterest'te araştırma yapmanızı öneririm.



## MODA

Geçtiğimiz günlerde arkadaşşıma son dönemlerin popüler bir kafesinin adresini tarif ederken bana yanıt olarak, “Evet, o sokağın önünden geçerken ben de hep beyaz spor ayakkabılı gençlere rastlıyorum” dedi. Aslında hem yaz hem kış ve 9 aylık bebekten 99 yaşına kadar herkesin ayağında görmeye alıştığımız beyaz spor ayakkabılar moda-  
nın ötesinde kült olma yolunda ilerliyor. Özellikle spor ayakkabı modasının geçmeyeceği belliyken, en fazla tercih edilen modellerde temizliğin ve saflığın da simgesi beyaz renginin olduğu aşikâr. Şık olmanın altın kuralı artık topuklu ayakkabı bile değilken, siz de moda ikonu Gigi Hadid gibi stil sahibi olmak isterseniz şık bir elbisenizi hafif dolgulu beyaz spor ayakkabınız ile kombinleyebilirsiniz. Bu arada; kadın, erkek fark etmez *ku-  
maş pantolonların altında* beyaz spor



ayakkabılar oldukça “cool” görünmekte. Kışın hem asi hem hanım hanımca bir görüntü için *gömlek ve kot pantolonla* beyaz spor ayakkabı giyebilirsiniz. Yazın ise *mini şortları bol gömlekle* kombinlerken, beyaz sneakerslarla rahatlığınızdan ödün vermeden de “trendy” olabilirsiniz...

## MODA

Yaz tatillerimizde plaj çantamızdaki peşamal, havlu ve güneş kremi dışında olmazsa olmazı elbette kitaptır. Bu yaz gerçekten çantalarımızda hiç ağırlık yapmayacak ama bizlere bir o kadar keyifli anlar yaşatacak mizah yüklü bir roman, okurlarıyla buluşmak üzere raflarda yer aldı.

Yeni romanı “*Merve Kült: Bir Çöküş ve Diriliş Öyküsü*” ile Ceylan Naz Baycan okurları mizah yüklü bir maceraya çıkarıyor: “Gerçekten hasta olan ben değilim dünyanın ta kendisi! Ben niye değiştiriyorum kardeşim dünyamı, bakış açımı?” diyen Merve Kült’ün başına gelenleri



Ceylan Naz Baycan

absürt ve beklenmedik halleriyle okurken, aslında kendini günlük hayatta sıkışmış hissedenden herkes nefes alacak. Ceylan Baycan kitabında bizleri bir yandan güldürürken bir yandan modern hayatın “vazgeçilmezleri” üzerinde düşünmeye davet ediyor.



## Mola

2019 yılının rengi ‘Living Coral’, yani canlı mercan rengi olarak dünya çapında renk otoritesi

PANTONE tarafından seçilmişti.

Canlı mercan rengini özellikle yaz döneminde gün batımı esnasında maviyle dans ederken görebilirsiniz. Hem mercan rengiyle huzur buluyor hem de gün batımlarının hayranıysanız, İstanbul’da her iki kıtadan da günü sonlandırabilirsiniz.

○ *Moda sahili*: Gençlerin gözde mekânlarından olan Moda sahili gün batımıyla modern atmosferine ayrı bir hava katıyor.

○ *Üsküdar*: Kız Kulesi’nden batan güneş sizleri malsallara, efsanelere götürüyor.

○ *Adalar*: Özellikle Burgazada’da Kalpazankaya’da iseniz, oldukça şanslısınız.

○ *Pierre Loti*: Fransız yazar Pierre Loti’nin adının verildiği tepe İstanbul’da gün batımının izlendiği en huzurlu yerlerden biridir.

○ *Taksim*: Taksim’de The Marmara Pera Oteli’nin çatısındaki Mikla Restoran’ı, İstanbul’un simgelerinden Galata Kulesi’ni, Beyoğlu üzerindeki 360 Restoran’ını gün batımının en güzel anlarını yakalamak üzere tercih edebilirsiniz.

Bu arada, nerede olursanız olun, güne veda ederken, güneşe dileklerinizi bırakmayı unutmayın.





## Mola

Şanslıysanız çocukluk ya da gençliğinizde Alaska Frigo yiyerek, dudağınız tuzdan ya-

nana kadar çekirdek çitlenerek, sayısız gazoz eşliğinde, yıldızların altında Açık hava Sinemasında film seyretmişsinizdir. Eski dönemlerin en büyük eğlencesi olarak bilinen Açık hava Sinemaları farklı formlarla yanı başımızda...

Siz de “Nerede o eski yazlık sinemalar” diye serzenişte bulunacağınıza, anın tadını çıkararak, giderek popülerleşen, önereceğim mekânı ziyaret edin ya da kendi araştırmanızla en güncel diğer etkinliklere ulaşarak yaz gecelerinde yıldızların altında sevdiğinizle bir arada film keyfine varın. “UNIQ Açık hava Sineması” Maslak’ta, doğanın kalbinde, yemyeşil bir dokunun içinde, tarihi köşklele süslenmiş ayrıcalıklı bir ortamda, sanat-severleri kültür, sanat ve eğlence ile 12 Haziran – 15 Eylül arasında buluşturuyor. Filmi, yere atılmış minderlerde ya da sandalyelerde izleyebilirsiniz. İyi seyirler, iyi geceler!

## Mola

Yazın İstanbul’da kalabalıktan ve gürültüden şikâyet etmeye

başladığımızı duyar gibiyim.

Sizi bu ruh halinden uzaklaştırmak için şehrin içinde bol oksijeni ile orman havasını yaşatabilecek park önerilerini sunmak isterim.

İster piknik örtünüzü ister rejisör sandalyenizi hazırlayın ama muhakkak yanınızda sizi serinletecek ve keyif alacağınız bir soğuk içecek bulundurun.

○ Anadolu yakasının hayat kurtaran parklarından *Caddebostan*, *Fenerbahçe* ve *Moda* parklarında sabahdan akşama kadar deniz kenarında güzel manzara eşliğinde ve civil civil insanlarını izleyerek vakit geçirebilirsiniz.

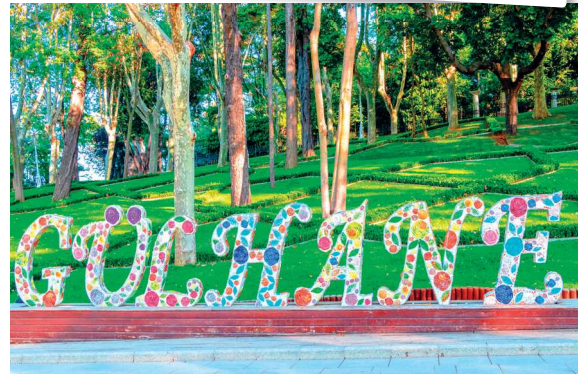
○ *Yıldız Parkı* barındırdığı nezih tesisleriyle ailenize konforlu ve keyifli bir gün sunabilir.

○ Bebek sahilinde daha çok çocuklu ailelerin tercih ettiği *Bebek Parkı* aslında her daim kalabalık. Ancak kendi halinizde tadını çıkarırsanız muhteşem manzara eşliğinde kendinize sevdiğinizle düzenli buluşabileceğiniz bir durak yaratabilirsiniz.

○ Nişantaşı, Gümüşsuyu ve Cihangir sakinlerinin ve özellikle de köpek sahiplerinin buluşma noktası halini alan *Maçka Parkı* şehrin içerisinde adeta bir vaha.

○ Diğer önerebileceğim parklar *Ulus*, *Abbasağa* ve *Gülhane* parklarıdır.

Unutmayın, hangi parkı tercih ederseniz edin,



önemli olan temiz havayı içinize çekerken istediğinizi yapabilmeyi keyfini çıkarmaktır.

Cervantes’in eseri *Don Kişot*’ta, karakter Sancho Panza “İstediyimi yapınca da mutlu olurum,” boşuna dememiştir.

Hepimize istediğimizi yapabileceğimiz huzurlu ve mutlu yaz günleri diliyorum.

Kalpten kalbe, sevgiyle...



# tatil sepeti

## TATILINI SON DAKIKA PLANLAYANLAR İÇİN BİNLERCE FIRSAT!

**%45**  
'e varan  
indirimler

12 aya varan taksit seçenekleri





callcenter@elexushotel.com

En güzel başlangıçlar...